

PRIEKŠLAICĪGAS MĀCĪBU PĀRTRAUKŠANAS PREVENCIJAS KONCEPCIJA:

ROKASGRĀMATA IZGLĪTĪBAS DARBINIEKIEM UN PAŠVALDĪBĀM

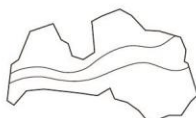
Rīga, 2023

Eiropas Savienības fondu darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” 8.3.4. specifiskā atbalsta mērķa “Samazināt priekšlaicīgu mācību pārtraukšanu, īstenojot preventīvus un intervences pasākumus” projekts Nr. 8.3.4.0/16/I/001 “Atbalsts priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai”

Izglītības
kvalitātes
valsts
dienests

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais
fonds

SAISTĪBU ATRUNA

“Priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas prevencijas koncepcija” (turpmāk – Koncepcija) ir izstrādāta saskaņā ar Izglītības kvalitātes valsts dienesta organizētā iepirkuma “Priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas prevencijas sistēmas pilnveide sadarbības partneriem pašvaldībās” (iepirkuma identifikācijas Nr. IKVD 2022/5_ESF SAM 8.3.4.) rezultātā 2022. gada 7. decembrī noslēgtā līguma par “Priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas prevencijas sistēmas pilnveidi sadarbības partneriem pašvaldībās” (līguma Nr. P6-15/16-2022) prasībām un doto darba uzdevumu.

Koncepcijas mērķis ir sniegt atbalstu pašvaldībām stratēģiska dokumenta izstrādē, kas nosaka PMP prevencijas sistēmas izveidi pašvaldībā un nodrošina tās ilgtspēju. Koncepcijas saturam ir rekomendējošs raksturs, un katra pašvaldība, izvēloties Koncepcijā piedāvātos un aprakstītos elementus, veido savu PMP prevencijas sistēmu un ieviešanas plānu, respektējot sava novada/valstspilsētas un plānošanas reģiona īpatnības un attīstības modeļus, kā arī balstās uz pārdomātiem pašvaldību lēmumiem par resursu lietderīgu izmantošanu un izglītības pakalpojumu pieejamības un kvalitātes plānošanu.

Koncepcijas izstrāde ir līdzfinansēta no Eiropas Savienības fondu darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” 8.3.4. specifiskā atbalsta mērķa “Samazināt priekšlaicīgu mācību pārtraukšanu, īstenojot preventīvus un intervences pasākumus” projekta Nr.8.3.4.0/16/I/001 “Atbalsts priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai”.

Koncepciju laika posmā no 2023. gada janvāra līdz 2023. gada aprīlim ir izstrādājusi SIA “Corporate Consulting” sadarbībā ar SIA “Dynamic University” šādā autoru sastāvā (A–Z):

- Elīna Ozoliņa
- Ieva Šterna
- Līna Dzene
- Līna Orste

Koncepcijā minētais informācijas apkopojums, secinājumi un rekomendācijas ir balstīti uz dokumentāciju un sekundāro datu izpēti, kā arī intervijās un darba grupu sanāksmēs iegūto informāciju. Par minēto dokumentu, datu, informācijas un paziņojumu precizitāti, pilnību un atbilstību dokumentu oriģināliem ir atbildīgi attiecīgās informācijas sniedzēji, un Koncepcijas autori nesniedz garantijas vai saistības šajā sakarā. SIA “Corporate Consulting” neatbild par sekām, kas izriet no šī dokumenta vai kādas tā daļas izmantošanas. Koncepcijā iekļautās informācijas citēšana un izmantošana atvasinātu darbu veidošanai ir pieļaujama, iekļaujot atsauci uz šo dokumentu.

Pasūtītājs: Izglītības kvalitātes valsts dienests

Izpildītājs: SIA “Corporate Consulting” sadarbībā ar SIA “Dynamic University”

Pamatojums: 2022. gada 7. decembrī noslēgtais līgums Nr. P6-15/16-2022
(Izpildītāja uzskaites Nr. CCons-2022-2-2/90)

Izstrādes periods: 2023. gada janvāris – aprīlis

SATURA RĀDĪTĀJS

Saistību atruna.....	2
Satura rādītājs.....	3
Saīsinājumi.....	5
Ievads	6
1. Esošās situācijas un PMP risku izvērtējums.....	9
1.1. Esošās situācijas izvērtējums	9
1.2. PMP risku klasifikators	11
1.3. PMP risku novērtēšana	12
2. Starpinstitūciju sadarbības modelis un ilgspēja PMP prevencijai pašvaldībā.....	17
2.1. PMP prevencijā iesaistītās puses	18
2.2. Starpinstitūciju sadarbības modeļi pašvaldībā.....	20
2.3. Informācijas apmaiņa starp iesaistītajām institūcijām	29
3. Stratēģiskie mērķi.....	34
3.1. PMP prevencijas sistēmas mērķi un rezultāti	34
3.2. Politikas plānošanas konteksts un uzstādījumi.....	35
3.3. Stratēģiskie uzstādījumi un starpinstitucionālā sadarbība	37
4. PMP risku prevencijas aktivitātes	39
5. Ieviešanas plāns un resursu nodrošinājums	44
5.1. PMP prevencijas sistēmas ieviešanas plāns	44
5.2. Resursu nodrošinājums un ieguves risinājumi PMP prevencijas aktivitāšu īstenošanai.....	46
5.3. PMP risku novērtēšanai un prevencijas aktivitāšu īstenošanai plānotais valsts atbalsts.....	47
5.4. PMP risku novērtēšanai un prevencijas aktivitāšu īstenošanai plānotais ES atbalsts	50
5.5. Atbalsta rīki un risinājumi.....	53
6. Monitorings un ilgspējīga pieeja PMP prevencijas aktivitāšu īstenošanā.....	55
6.1. PMP prevencijas aktivitāšu rezultāta uzskaitē un analīze	55
6.2. PMP prevencijas aktivitāšu pārvērtēšana un pielāgošanas sistēma, balstoties uz sasniegtajiem rezultātiem	57
PIELIKUMI	59
1. PIELIKUMS: PMP riski – klasifikators un raksturojums	59
2. PIELIKUMS: Normatīvais regulējums starpinstitūciju sadarbībā	66
3. PIELIKUMS: Iesaistīto pušu lomas un iesaiste PMP prevencijas procesos	69
4. PIELIKUMS: Starpinstitūciju sadarbības modeļu un informācijas aprites veidi.....	85
5. PIELIKUMS: Uz PMP attiecināmie IKMS rādītāji.....	90
6. PIELIKUMS: PMP prevencijas aktivitāšu apraksti	92

7.	PIELIKUMS: PMP prevencijas aktivitāšu ietekme uz PMP riskiem	98
8.	PIELIKUMS: Resursu vajadzības PMP prevencijas aktivitāšu īstenošanai	104
9.	PIELIKUMS: Informācija par SAM pasākumiem, kas tieši un pastarpināti attiecināmi uz PMP risku mazināšanu un kuros finansējuma saņēmējs vai sadarbības partneris ir pašvaldība.....	110
10.	PIELIKUMS: Atbalsta rīku un risinājumu detalizēts apraksts.....	113
11.	PIELIKUMS: PMP prevencijas aktivitātes un rezultatīvie rādītāji.....	123
12.	PIELIKUMS: Pašvaldības līmeņa rīcības programmas "PMP prevencijas sistēma un ieviešanas plāns" izstrādes paraugs	131

SAĪSINĀJUMI

SAĪSINĀJUMS (A–Z)	ATŠIFRĒJUMS, SKAIDROJUMS
1	2
All	augstākās izglītības iestāde (-s)
ASV	Amerikas Savienotās Valstis
BAASIK	bērnu agrīnās attīstības skrīninga instrumentu komplekts
BEA	Bērnu emocionālā audzināšana
BJĢ2027	Bērnu, jaunatnes un ģimenes attīstības pamatnostādnes 2022.–2027. gadam
CAP	Ceļvedis, audzinot pusaudzi
ERAF	Eiropas Reģionālās attīstības fonds
ES	Eiropas Savienība
ESF	Eiropas Sociālais fonds
IAP	individuāls atbalsta plāns
IAP2027	Izglītības attīstības pamatnostādnes 2021.–2027. gadam
IAP RP 2023	Izglītības attīstības pamatnostādņu 2021.–2027. gadam Rīcības plāns 2021.–2023. gadam
IKVD	Izglītības kvalitātes valsts dienests
IKMS	Izglītības kvalitātes monitoringa sistēma
IT	informācijas tehnoloģijas
IZM	Izglītības un zinātnes ministrija
LM	Labklājības ministrija
MK	Ministru kabinets
MK RP2023	Krišjāņa Kariņa Ministru kabineta rīcības plāna projekts 2023. gadam
NPAIS	Nepilngadīgo personu atbalsta informācijas sistēma
NVO	nevalstiskā organizācija
PKC	Pārresoru koordinācijas centrs
PMP	priekšlaicīga mācību pārtraukšana
Projekts “Pumpurs”	Eiropas Sociālā fonda projekts Nr. 8.3.4.0/16/I/001 “Atbalsts priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai”
RIS	Risku identificēšanas sistēma
SAM	specifiskā atbalsta mērķis
SV	speciālās vajadzības
SD	sociālais dienests
TM	Tieslietu ministrija
VARAM	Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija
VBTAI	Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija
VIAA	Valsts izglītības attīstības aģentūra
VIIS	Valsts izglītības informācijas sistēma
VIS	Valsts informācijas sistēma
VISC	Valsts izglītības satura centrs
VM	Veselības ministrija

IEVADS

PMP AKTUALITĀTE

Priekšlaicīga mācību pārtraukšana (turpmāk – PMP) ir nozīmīga un sarežģīta problēma, kura aktualizējas tad, kad bērns vai jauniešs pakāpeniski atsvešinās no izglītības iestādes un negatīva scenārija rezultātā var pārtraukt mācības. Bērni un jaunieši, kuri pārtrauc mācības, nereti nonāk sociāli un ekonomiski nelabvēlīgākā situācijā, salīdzinot ar tiem, kuri iegūst izglītību, lai gūtu panākumus dzīvē.

► **Individuālā līmenī** PMP sekas var ietekmēt bērnu vai jauniešu visa mūža garumā, nopietni ierobežojot personisko izaugsmi un panākumu gūšanu profesionālajā jomā, mazinot iespējas iesaistīties sabiedriskajā, kultūras un ekonomiskajā dzīvē. Šie aspekti ievērojami palielina individuālo bezdarbu, nabadzības un sociālās atstumtības risku un negatīvi ietekmē indivīda labklājību un veselību visas dzīves laikā.

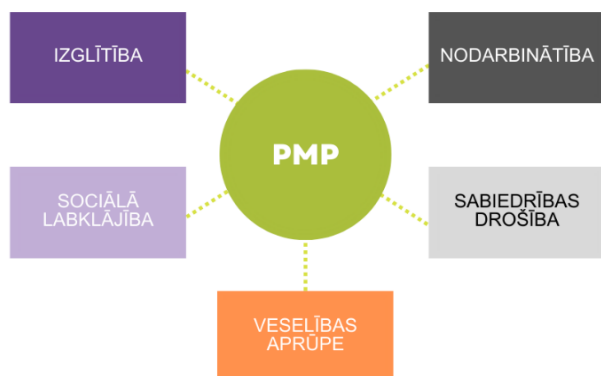
► **Sabiedrībā kopumā** mācību pārtraukšana padziļina nabadzību un sociālo izolētību un rada ievērojamas sociālās un ekonomiskās izmaksas. Aprēķināts, ka PMP izmaksas mūža garumā sasniedz no viena līdz diviem miljoniem eiro uz katru skolu pabeigušo.¹ Valstīs, kurās ir augsts PMP izglītojamo īpatsvars, ir ievērojami sliktāki nodarbinātības rādītāji un liels sociālās kohēzijas slogs.

PMP izraisa vairāki, bieži vien savstarpēji saistīti personiski, sociāli, ekonomiski, kultūras, izglītības, ar dzimumu un ģimeni saistīti faktori. PMP ir saistīta ar kumulatīvas atstumtības situācijām, kuru izcelsme bieži vien ir meklējama agrīnā bērnībā.² **PMP riski** daudz lielākā mērā skar iedzīvotāju grupas ar zemu sociālekonomisko statusu, nekā pārējo sabiedrību, tāpēc PMP rādītāji ir īpaši satraucoši konkrētās sabiedrības grupās. Izglītības likuma 4. pants nosaka, ka Latvijā ir obligāta bērnu no piecu gadu vecuma sagatavošana pamatzglītības ieguvei un pamatzglītības iegūšana vai pamatzglītības iegūšanas turpināšana līdz 18 gadu vecuma sasniegšanai.³ Tomēr apstākļi un faktori, kuru ignorēšana un atstāšana novārtā var akumulēt PMP risku tālākās mācību gaitās, var tikt pamanīti jau agrīnā pirmsskolā.

PMP STARPDISCIPLINARITĀTE

Lai gan pirmšķietami mācību pārtraukšana ir izglītības nozares jautājums, tās iemesli un arī risinājumi ir skatāmi daudz

1.2. attēls: PMP starpdisciplinartāte.

plašākā politiskajā kontekstā. PMP būtiski ietekmē valsts un pašvaldību izglītības, ekonomikas, nodarbinātības, sociālās labklājības un veselības politika.⁴ Lai novērstu PMP riskus, kā valsts, tā arī pašvaldību līmenī, ir nepieciešamība pēc holistiskas pieejas izglītības, sociālās, veselības un nodarbinātības politikas veidošanā. Ņemot vērā PMP problemātikas sarežģītību un multidisciplinartāti, pašvaldībai ir jāattīsta **starpinstitucionāla pieeja** PMP prevencijas darba plānošanā un īstenošanā, kas paredz lomu un iesaista ne vien izglītības, bet arī sociālās labklājības un sabiedrības drošības jomu pārstāvjus, bērnu tiesību aizsardzības pārstāvjus, NVO sektoru, aizsniedzot arī sabiedrību un vietējās kopienas.

¹ ES Iekšpolitikas ģenerāldirektorāts, 2011. "Pētījums par PMP novēršanu ES", pieejams:

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/etudes/2011/460048/IPOL-CULT_ET\(2011\)460048\(SUM01\)_LV.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/etudes/2011/460048/IPOL-CULT_ET(2011)460048(SUM01)_LV.pdf)

² Eiropas Padomes secinājumi par PMP mazināšanu un panākumu skolā veicināšanu (2015/C 417/05), ES Oficiālais Vēstnesis, 15.12.2015. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52015XG1215\(03\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52015XG1215(03))

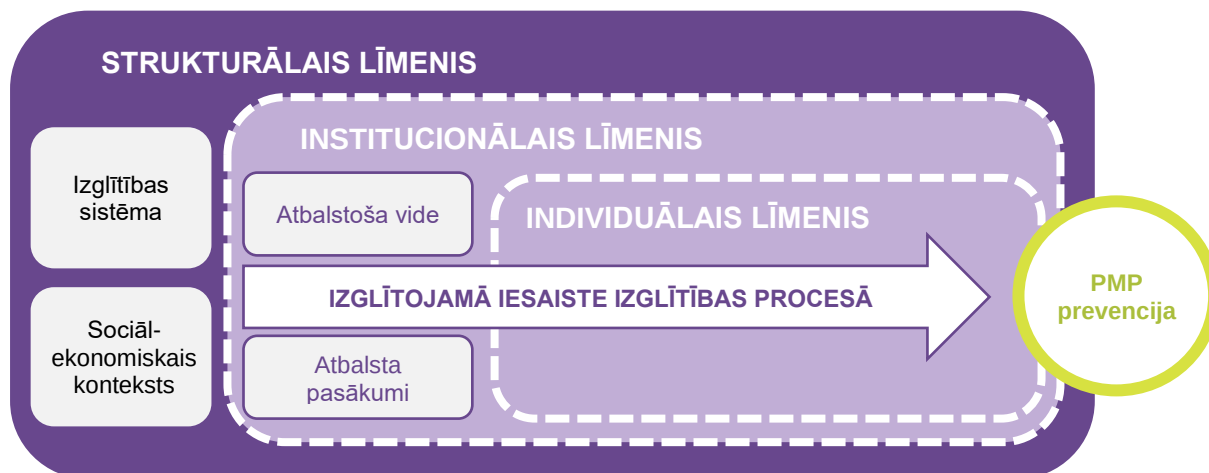
³ Izglītības likums. Latvijas Vēstnesis, 343/344, 17.11.1998. <https://likumi.lv/ta/id/50759>

⁴ European Education and Culture Executive Agency, Eurydice, Delhaxhe, A., Borodankova, O., Motiejunaite, A., et al., Early childhood education and care 2014, Publications Office, 2017. <https://data.europa.eu/doi/10.2797/53047>

PMP DAUDZLĪMEŅU PERSPEKTĪVA

PMP process ir skatāms **daudzlīmeņu perspektīvā**, kurā liela nozīme ir trīs ietekmes līmeņu – individuālā, institucionālā un strukturālā jeb sistēmiskā – savstarpējai mijiedarbībai. Izglītojamā individuālā mācību pieredze, atrašanās vienaudžu grupā, izglītības iestādes vide un kultūra, kā arī plašāks kopienas un visas sabiedrības līmenis – visu līmeņu faktori ietekmē izglītojamā iesaisti izglītības procesā (skat. I.3. attēls).⁵

I.3. attēls: PMP prevencijas daudzlīmeņu modelis.

PMP KONCEPCIJAS MĒRĶIS: ATTĪSTĪT PMP PREVENCIJAS SISTĒMAS LATVIJAS PAŠVALDĪBĀS

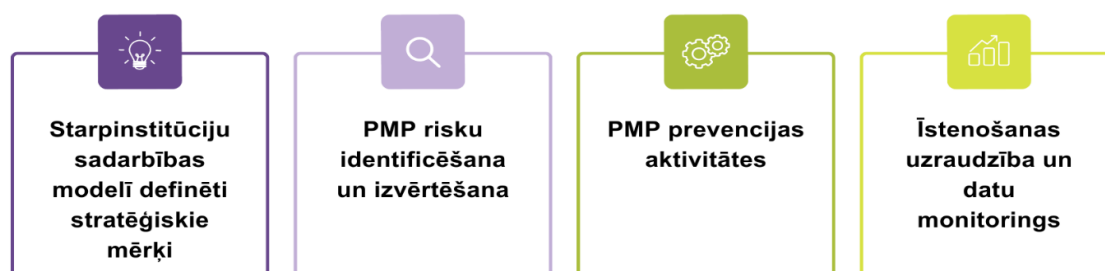
Ar mērķi samazināt PMP no 2017. līdz 2023. gadam (ieskaitot) Latvijā tiek īstenots Eiropas Savienības fonda projekts Nr. 8.3.4.0/16/I/001 “Atbalsts priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai” (turpmāk – projekts “Pumpurs”), kā ietvaros tika nodrošināts konsultatīvais un ekonomiskais atbalsts PMP riska grupas izglītojamajiem, sniegts metodiskais atbalsts iesaistītajiem speciālistiem, pedagogiem, izglītības iestādēm un pašvaldībām, ieviesta datu operatīvās uzskaites sistēma, tiek izstrādāts interaktīvs rīks PMP risku novērtēšanai un vadīšanai, kā arī īstenoti citi atbalsta pasākumi. Projekta ietvaros, cita starpā, pašvaldības var saņemt atbalstu PMP prevencijas sistēmas attīstībai.

Lai nodrošinātu projekta “Pumpurs” rezultātu ilgtspēju un PMP prevencijas aktivitāšu turpināšanu, pašvaldību līmenī ir jāattīsta visaptveroša, efektīva un ilgtspējīga PMP prevencijas sistēma.

► **PMP prevencijas sistēma** aptver gan PMP prevencijas pasākumus, gan sadarbības sistēmu starp visām iesaistītajām pusēm – pašvaldības struktūrvienībām un valsts dienestiem, izglītības iestādēm, pedagogiem, atbalsta personālu, izglītojamo vecākiem vai pārstāvjiem – lai novērstu PMP risku iestāšanos, taču, ja tie radušies, savlaicīgi identificētu izglītojamos par PMP risku un sniegtu tiem personalizētu atbalstu. Nozīmīga PMP prevencijas sistēmas komponente, cita starpā, ir arī PMP prevencijas īstenošanas uzraudzība un monitorings. Efektīva PMP prevencijas sistēma aptver izglītības līmeņus no pirmsskolas līdz vidusskolai, iespēju robežās ietverot arī profesionālās izglītības iestāžu izglītojamos.

PMP PREVENCIJAS SISTĒMA ir pasākumu un procesu kopums, kas vērsts uz PMP risku mazināšanas atbalsta plānošanu un sistemātisku nodrošināšanu ar mērķi veicināt izglītības sistēmas kvalitātes pilnveidi, mazināt atstumtības risku un veicināt ikviena izglītojamā ilgtspējīgas izaugsmes iespējas.

I.4. attēls: PMP prevencijas sistēmas galvenās komponentes.

⁵ Kaye, N., et al (30.05.2017.), “Early School Leaving: Risk and Protective Factors”, pieejams: <https://medialibrary.uantwerpen.be/oldcontent/container23160/files/Publication%204%20final%20version.pdf>

KONCEPCIJAS UZBŪVE UN SATURS

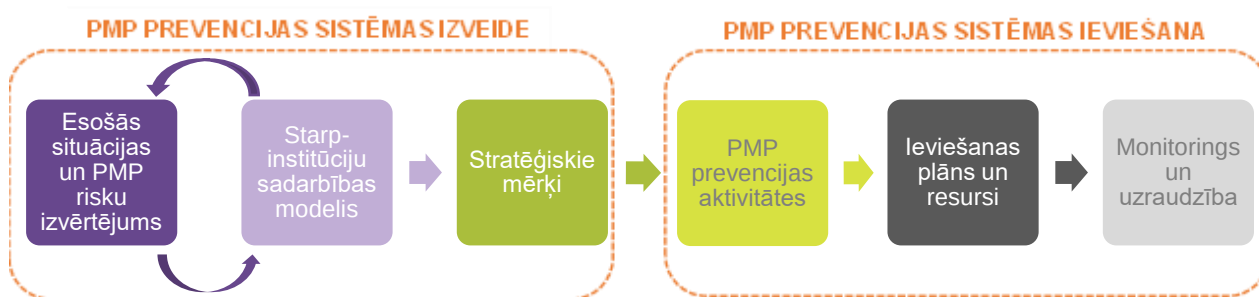
Šis dokuments "PRIEKŠLAICĪGAS MĀCĪBU PĀRTRAUKŠANAS PREVENCIJAS KONCEPCIJA: rokasgrāmata izglītības darbiniekiem un pašvaldībām" (turpmāk – Konceptcija) ir veidots kā **daudzfunkcionāls, informatīvi praktisks palīgmateriāls** pašvaldības līmeņa PMP prevencijas sistēmas izveidei un attīstībai. Konceptcija izstrādāta, ņemot vērā projekta "Pumpurs" īstenošanas gaitā sasniegtos rezultātus un gūtās atziņas, kā arī veicot kabineta pētījumu un īstenojot intervijas ar pašvaldības darbiniekiem, izglītības iestāžu personālu, projekta "Pumpurs" pārstāvjiem un citām iesaistītajām pusēm.

Konceptijas struktūra un saturs ir izstrādāti ciešā saskaņā ar komponentēm, kas ir svarīgas pašvaldības līmeņa PMP prevencijas sistēmas izveidei, attīstībai un ieviešanai jeb īstenošanai praksē (skat. I.4. attēlu).

Papildus tam jāakcentē, ka Konceptijas **12. pielikums "Rīcības programma: "Priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas prevencijas sistēma un ieviešanas plāns"** ir paraugs pašvaldības līmeņa, vidēja termiņa politikas jeb stratēģiskās plānošanas dokumenta izstrādei PMP prevencijas jomā un ir **integrāla pašvaldības izglītības ekosistēmas attīstības stratēģijas sastāvdaļa** vai tiek izstrādāts kā atsevišķa rīcības programma, kas papildina pašvaldības izglītības u. c. attīstības plānošanas dokumentus. Tas ir dokuments, kurā ir noteikti PMP mazināšanas mērķi un uzdevumi, īstenojamās PMP prevencijas aktivitātes, PMP prevencijas darbā iesaistītās puses un to lomas, PMP prevencijas sistēmas pārvaldība, kā arī identificēts nepieciešamais resursu nodrošinājums un sasniegtie rezultāti, un tas kalpo par pamatu turpmākās sistēmas nodrošināšanai darbam pašvaldībā ar PMP risku mazināšanu jau pēc projekta "Pumpurs" noslēguma (skat. I.4. attēlu).

I.5. attēls: PMP prevencijas sistēmas komponentes – PMP prevencijas koncepcijas struktūra.

PMP PREVENCIJAS SISTĒMAS PLĀNOŠANA UN IEVIEŠANA

TĒMAI ATBILSTOŠĀ NODAĻA PMP PREVENCIJAS KONCEPCIJĀ:

TĒMAI ATBILSTOŠĀ NODAĻA PMP RĪCĪBAS PROGRAMMĀ (11. pielikums):

Katra pašvaldība, izvēloties Konceptijā piedāvātos un aprakstītos elementus, veido savu PMP prevencijas sistēmu un ieviešanas plānu, respektējot sava novada/valstspilsētas un plānošanas reģiona īpatnības un attīstības modeļus, kā arī balstās uz pārdomātiem pašvaldību lēmumiem par resursu lietderīgu izmantošanu un izglītības pakalpojumu pieejamības un kvalitātes plānošanu.

1. ESOŠĀS SITUĀCIJAS UN PMP RISKU IZVĒRTĒJUMS

Nodaļa "Esošās situācijas un PMP risku izvērtējums":

- sniedz skaidrojumu par PMP riskiem, kas klasificējami četrās grupās, un to novērtēšanas metodikām;
- skaidro pašvaldības funkcijas PMP risku identificēšanas un novēršanas procesos, tostarp esošās situācijas izvērtēšanā.

Padziļinātai izpētei:

1. pielikums	PMP riski – klasifikators un raksturojums
12. pielikums	Rīcības programmas 2. nodaļa: Esošā situācija pašvaldībā

Mūsdienu globalizācijas un modernizācijas nozīmīgākās sekas bērnu tiesību aizsardzības jomā ir būtiskas izmaiņas riskos, kuriem tiek pakļauti bērni⁶. Lemesli, kāpēc izglītojamie priekšlaicīgi pārtrauc mācības, ir izteikti individuāli, tādēļ svarīgi ne vien spēt savlaicīgi un efektīvi identificēt riskus, bet arī analizēt ar tiem saistītos riska faktorus un aizsargfaktorus, kas ietekmē izglītojamo lēmumus, vidē kopumā.

1.1. Esošās situācijas izvērtējums

PMP novēršanas politika jeb PMP prevencijas sistēma pašvaldības līmenī ir daudz komplicētāks darbības un atbildības lauks, nekā tikai risku identificēšana un novērtēšana, un to var raksturot ar trīs nozīmīgiem, universāliem un savstarpēji secīgiem posmiem jeb etapiem, kuros sadarbojas visas iesaistītās puses un, cita starpā, ietver pašvaldības galvenās funkcijas PMP risku novēršanā: **(1) PAMANI; (2) IEKLAUSIES UN ATBALSTI; (3) IZMAINI**, kā tas atspoguļots 1.1. attēlā un aprakstīts šī dokumenta atsevišķās nodaļās.

1.1. attēls: Posmi PMP prevencijas sistēmā pašvaldībā.

POSMI PAŠVALDĪBAS PMP PREVENCIJAS SISTĒMĀ

1 PAMANI – PMP prevencijas sistēmas posms, kas ietver pašvaldības funkcijas, kas saistītas ar PMP riska izglītojamo identificēšanu, datu uzkrāšanu un analīzi (ievērojot *Vispārīgo datu aizsardzības regulu* un citu saistošo

⁶ *Child Well-Being: Constructs to Measure Child Well-Being and Risk and Protective Factors that Affect the Development of Young Children. Child Trends, 2016.*

normatīvo regulējumu datu aizsardzības jomā), kā arī informācijas koordinēšanu starp iesaistītajām pusēm. Šajā kontekstā pašvaldībā kopumā svarīgi sistemātiski uzraudzīt šādus ar PMP indikāciju saistītus datus⁷⁸:

- absolvēšanas un mācību pārtraukšanas dati;
- dati par izglītojamo mācību grūtībām, kavējumiem, uzvedības problēmām;
- dati par izglītojamo mācību sniegumu;
- dati par izglītojamo labsajūtu;
- riska grupas izglītojamo dati pirms izglītojamā pārejas nākamajā izglītības pakāpē;
- dati, kas identificē izglītības iestādes ar augstiem PMP rādītājiem, ja tādas ir;
- demogrāfiskie dati – dzimums, vecums, sociālekonomiskais statuss, mobilitāte, sodāmība, speciālās vajadzības, ja attiecināmas.

Analizējot uzkrātos datus par izglītojamiem, kuri mācības pārtraukuši, pašvaldība var precīzāk prognozēt riskus ar vislielāko ietekmi, kā arī vērtēt atbalsta pakalpojumu atbilstību. Svarīgi analizēt datus par riskiem vai to kombinācijām, uzdodot jautājumus:

- ▶ *Kādi bija galvenie identificētie riski/risku kombinācijas izglītojamiem, kuri pārtrauca mācības?*
- ▶ *Kādi atbalsta pasākumi un kādā apjomā tika nodrošināti izglītojamiem, kuri pārtrauca mācības?*
- ▶ *Kāds ir izglītojamo īpatsvars, kuri ar noteiktajiem riskiem/risku kombinācijām pārtrauca mācības, un kāds ir izglītojamo īpatsvars, kuri izglītības iestādī tomēr absolvēja?*

2 IEKLAUSIES UN ATBALSTI – PMP prevencijas sistēmas posms, kas ietver pašvaldības funkcijas, kas saistītas ar visa veida prevencijas un intervences pasākumu nodrošināšanu, cita starpā, īstenojot šādas darbības:

- iesaistīto speciālistu (pedagogu, atbalsta personāla, sociālo darbinieku, jaunatnes lietu speciālistu, policistu u. c.) profesionālās kompetences darbā ar PMP riska grupas izglītojamiem pilnveide;
- atbalsta pasākumu pieejamība, mērķtiecīgi plānojot un nodrošinot nepieciešamos resursus;
- starpinstītūciju koordinācija un sadarbības veicināšana PMP novēršanā.

3 IZMAINI – PMP prevencijas sistēmas posms, kas ietver pašvaldības funkcijas, kas saistītas ar PMP prevencijas aktivitāšu izvērtēšanu, ar mērķi uzlabot izglītības iestāžu efektivitāti darbā ar PMP un iestāžu iekšējo kultūru kopumā, cita starpā:

- atbalsta sistēmas efektivitātes izvērtēšana, kur pakalpojumu kvalitātes un pieejamības vērtēšanā svarīgi analizēt pakalpojumu un programmu pieejamību dažādās izglītības pakāpēs, analizējot pieejamos izglītības veidus, atbalsta formas pārejai no vienas izglītības pakāpes uz citu, starpinstītūciju sadarbības efektivitāti, tostarp, informētības nodrošināšanu gan par dažādajām izglītības iespējām, gan atbalsta formām;
- resursu nodrošināšana gan labvēlīgas, personalizētas izglītības vides veidošanā, kas veicina mācīšanas un mācīšanās kultūru, gan sadarbības un pieredzes apmaiņas veicināšanā starp izglītības iestādēm PMP risku novēršanā;
- aktivitāšu īstenošanas uzraudzība, sasniegto starprezultātu izvērtēšana un plānoto aktivitāšu pielāgošana izvirzīto mērķu un rezultātu efektīvākai sasniegšanai;
- atbalsta funkcijas nodrošināšana visām PMP prevencijas sistēmā iesaistītajām pusēm.

Katras pašvaldības individuālā PMP prevencijas plānošanas dokumenta izstrādē, kā arī PMP prevencijas sistēmas attīstībā primāri svarīgs ir līdzšinējās pieredzes PMP mazināšanas atbalsta nodrošināšanas raksturojums jeb esošās situācijas izvērtējums. Tabulā zemāk ir apkopotas tematiskās kategorijas, kas būtu iekļaujamas pašvaldības līmeņa PMP prevencijas sistēmas esošās situācijas izvērtējuma aprakstā kontekstā ar iepriekš aprakstīto PMP prevencijas sistēmas posmu analīzi (skat. 1.1. tabulu).

Esošās situācijas izvērtējums, kas veidots starpinstītūciju komandā, ir būtisks un datus balstīts priekšnosacījums nākamā perioda stratēģisko mērķu izvirzīšanā un PMP prevencijas sistēmas plānošanā.

⁷ UNICEF Volume-1 Monitoring Education Participation: <https://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/monitoring-education-participation-brief.pdf>

⁸ National Dropout Prevention Center, 2007. Dropout Risk Factors and Exemplary Programs.

1.1. tabula: Esošās PMP prevencijas sistēmas un situācijas izvērtējuma kategorijas.

PMP PREVENCIJAS SISTĒMAS POSMI	ESOŠĀS PMP PREVENCIJAS SISTĒMAS UN SITUĀCIJAS IZVĒRTĒJUMA KATEGORIJAS
1	2
1 PAMANI	▶ PMP riska izglītojamo raksturojums – skaits, risku raksturojums, monitorings (uzkrātie dati, rīki), attiecināmie Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas (IKMS)⁹ u. c. rādītāji.
2 IEKLAUSIES UN ATBALSTI	▶ PMP preventīvo un intervences pasākumu īstenošanā iesaistītās institūcijas – raksturots institūciju sadarbības modelis, atbildības, informācijas apmaiņa. ▶ Pieejamie atbalsta pasākumi PMP riska grupas izglītojamiem – aprakstīti mērķa grupai pieejamie atbalsta pasākumi, īstenotās aktivitātes, tostarp, iepriekšējā periodā piešķirtais finansējums PMP risku mazināšanai. ▶ Iesaistīto profesionāļu (pedagogu, atbalsta personāla, sociālo darbinieku, policistu, jaunatnes lietu speciālistu u. c.) kapacitāte un profesionālā kompetence darbā ar PMP riska izglītojamiem – cilvēkresursu kapacitātes un profesionālās kompetences izvērtējums, iepriekšējā periodā īstenotie profesionālās kompetences pilnveides pasākumi darbam ar PMP riska grupu.
3 IZMAINI	▶ PMP prevencijas sistēmas priekšrocības un izaicinājumi – analizēti PMP prevencijas sistēmas riski, to ietekme uz izglītības pakalpojuma kvalitāti. Veikta īstenoto PMP risku mazināšanas pasākumu ietekmes izvērtēšana.

1.2. PMP risku klasifikators

Risku identificēšanas sistēmā (**individuālais līmenis**) īpaša uzmanība jāpievērš tādām pazīmēm, kā izglītības iestādes apmeklējums (kavējumi), uzvedība, mācību sniegums. Svarīgi, lai ikvienā izglītības iestādē pēc iespējas agrīnāk tiek identificēti riska grupas izglītojamie un attiecīgi nodrošināts viņiem nepieciešamais atbalsts. Lai risku identificēšanas sistēma būtu efektīva, ir nepieciešama pedagoģiskā personāla apmācība tās lietošanā, noteiktas skaidras atbildības un kompetences, kā arī ir jāveido regulāri pārskati, lai apkopotu un pārraudzītu datus, un ir jābūt pieejamiem individuālajām vajadzībām pielāgotiem atbalsta mehānismiem.

Efektīva risku identificēšanas sistēma, kas dod iespējas agrīni un pēc iespējas precīzi noteikt PMP riska grupas izglītojamus, ir viena no pamata stratēģiskajām rīcībām PMP mazināšanā.

Priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas riski, kas identificējami individuālā līmenī, ir klasificējami četrās grupās: **skolas vides** (faktori, kas saistīti ar izglītības vidi un mācību procesu), **personības** (faktori, kas saistīti ar izglītojamā personību), **ekonomiskie** (faktori, kas saistīti ar ekonomisko situāciju izglītojamā ģimenē), **ģimenes** (faktori, kas saistīti ar izglītojamā ģimeni un agrīnu pieredzi).

- ▶ **Ar skolas vidi saistītie riski** raksturo mijiedarbību starp pedagogiem, citu izglītības iestādes personālu, vecākiem un izglītojamajiem. Risku identificēšanai būtiski ir sakārtoti izglītības iestādes organizatoriskie procesi (mācību snieguma un apmeklējuma fiksēšana, konfliktu vadība, personāla profesionālā kompetence un tās paaugstināšanas stratēģija un efektīva klasvadība), jo tie ļauj gan formāli fiksēt riskus pēc iespējas ātrāk, gan laicīgi uzsākt efektīvus risku mazināšanas pasākumus.
- ▶ **Personības riski** atspoguļo vairākas noteiktas pazīmes izglītojamā personībā, kas pakļauj izglītojamus lielākam PMP riskam. Personības riski saistīti gan ar izglītojamā uzvedību, gan veselību, gan attieksmēm, un to identificēšana atkarīga no tā, cik tie ir vizuāli pamanāmi un iepriekš oficiāli fiksēti (piemēram, invaliditāte, ilgstošas veselības problēmas). Personības risku identificēšanā būtiska ir izglītības iestādes vide un atbalsta personāla pieejamība.

⁹ Izglītības kvalitātes monitoringa sistēma ir pārvaldības sistēma izglītības kvalitātes nodrošināšanai Latvijā. Sīkāk skatīt: <http://petijumi.mk.gov.lv/node/3401>

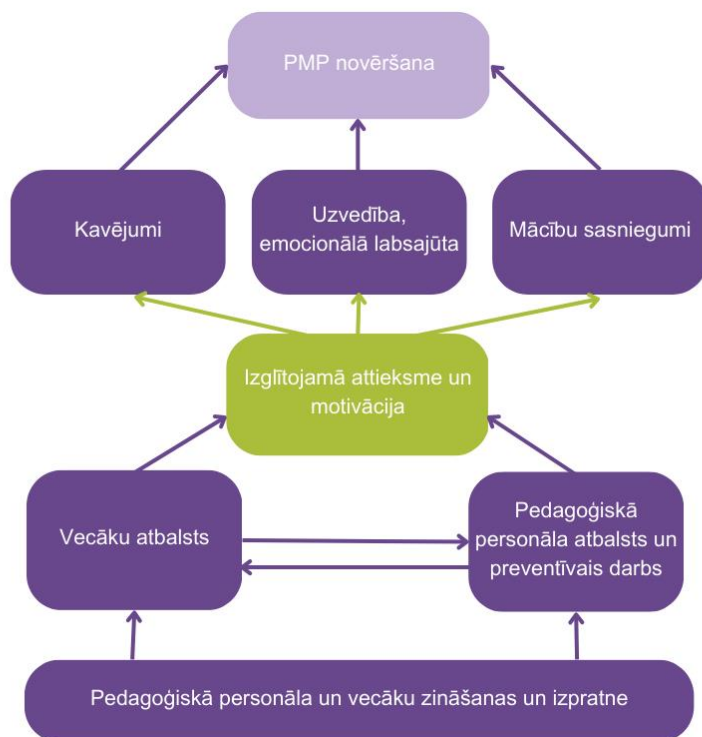
- **Ekonomiskie riski** atstāj tiešu ietekmi uz izglītojamo sekmēm un izglītības iestādes apmeklētības līmeni. Tie ir signāli, kas liecina par sociālekonomiskiem izaicinājumiem izglītojamā dzīvē. Būtiska ir izglītības iestādes sadarbība ar izglītojamo ģimenēm un ārpuskolas institūcijām, lai apzinātu izglītojamo vajadzības un sniegtu nepieciešamo sociālekonomisko atbalstu.
- **Ģimenes riski** atspoguļo potenciālos trūkumus izglītojamam nepieciešamajā atbalsta sistēmā. Izglītojamo panākumi izglītības iestādē lielā mērā ir saistīti ar ģimenes vai atbalsta personu iesaisti mācību procesā. Veselīga ģimenes iesaiste mācību procesā un sadarbībā ar izglītības iestādi mazina PMP riskus un veicina izglītojamā izaugsmes iespējas. Ar ģimeni saistīto risku identificēšanā svarīga ir sadarbība ar izglītojamā ģimeni vai atbalsta personām, kuras ir atvērtas kopīgam darbam ar izglītības iestādi.

Koncepcijas 1. pielikumā ir pievienots detalizēts PMP risku klasifikators, kā arī apraksts par risku kavējošiem vai mazinošiem faktoriem un priekšnosacījumi risku identificēšanai, kas var būt noderīgs materiāls izglītības darbinieku un citu iesaistīto pušu ikdienas darbā.

Papildus tam minams, ka PMP ir kompleksa problēma – mācību pārtraukšanu ietekmē faktori gan izglītības iestādes vidē, gan faktori ārpus tās. 1.2. attēlā shematiski attēlots faktoru kopums, kas savstarpējā mijiedarbībā var gan vairo, gan kavēt PMP problemātiku un iesaistīto pušu iespējas pamanīt un novērst PMP.

1.2. attēls: PMP ietekmējošo faktoru konceptuālais modelis.

(Avots: Training Manual on Early Warning System: A Strategy to Prevent School Dropout in Uganda, 2017.)

1.3. PMP risku novērtēšana

PMP riska izglītojamie nav viendabīga grupa. Mācību pārtraukšanas prognožu precizitāte palielinās, ja ņem vērā vairāku risku kombinācijas. Izglītojamie, kuri pārtrauc mācības, bieži min faktorus vairākās jomās, norādot uz mijiedarbību starp tiem. Tāpat arī zināms, ka mācību pārtraukšana visbiežāk nav spontāns lēmums, bet gan ilgstošs process, kura pazīmes var identificēt jau krietni laicīgāk (1–3 gadus pirms mācību pārtraukšanas).¹⁰ Tabulā zemāk (skatīt 1.2. tabulu) apkopota pētījumos balstīta informācija par lielāko daļu PMP risku ietekmi dalījumā pa izglītības posmiem, kas ļauj izdarīt būtiskus secinājumus par mērķtiecīgu intervences pasākumu plānošanu attiecīgajās risku kategorijās. Pētījumi

Mācību pārtraukšana nav spontāns lēmums. Lēmumu pārtraukt mācības ietekmē gan riska ilgums, gan risku kombinācijas, gan pieejamie atbalsta mehānismi, gan virkne personības faktoru.

¹⁰ <http://dropoutprevention.org/wp-content/uploads/2015/05/DropoutRiskFactorsandExemplaryProgramsFINAL5-16-07.pdf>

apliecina, ka galvenie riski ar izteikti nozīmīgu ietekmi uz mācību pārtraukšanu visos izglītības posmos, kas prasa tūlītēju intervenci, ir **zems mācību sniegums, mācību kavējumi, otrgadniecība, zems ģimenes sociālekonomiskais stāvoklis un vecāku sociāli emocionālā nekompetence**. Tāpat ir vairāki ļoti augstas ietekmes riski gan pamatskolas, gan vidusskolas posmā, kam nepieciešami tūlītēji intervences pasākumi: **konflikti ar pedagogiem, problemātiska sadarbība ar ģimeni**, kā arī vairāki ar izglītojamā personību saistīti riski: **atkarību pieredze, kognitīvo spēju ierobežojumi, sodāmība/antisociāla uzvedība**, kā arī **vecāku neiesaistīšanās mācību procesā**.

1.2. tabula: **PMP risku ietekmes izvērtējums.**

(Avots: National Dropout Prevention Center, 2007. Dropout Risk Factors and Exemplary Programms)

NR.	RISKS	RISKA IETEKME		
		zema	nozīmīga	ļoti nozīmīga
		sākumskola	pamatskola	vidusskola
1	2	3	4	5
SKOLAS VIDES RISKI				
1.	Zems mācību sniegums			
2.	Neattaisnoti mācību kavējumi			
3.	Otrgadniecība			
4.	Grūtības mācību satura apguvē			
5.	Konflikti ar pedagogiem			
6.	Problemātiska izglītības iestādes un ģimenes sadarbība			
7.	Zema piederības sajūta skolai/klasei			
8.	Neefektīva izglītības iestādes iekļaujošā kultūra			
9.	Neefektīva klasvadība			
10.	Zema motivācija censties un iegūt izglītību			
PIEZĪME: šādiem skolas vides riskiem nav pieejams datos balstīts ietekmes izvērtējums – iekavēta mācību satura apguve; konflikti ar vienaudžiem; pret izglītojamo vērsta vardarbība/ņirgāšanās/izstumšana; liela slodze (mācību darbs/interesu izglītība/profesionālā ievirze); zema pedagogu kompetence darbā ar PMP; nepietiekams atbalsta resurss izglītības iestādē; neefektīva pedagogu un izglītības iestādes vadības sadarbība PMP risku novēršanā.				
PERSONĪBAS RISKI				
11.	Emocionālie traucējumi			
12.	Ierobežotas kognitīvās spējas			
13.	Pašdisciplīnas, sociāli emocionālās kompetences trūkums			
14.	Antisociāla uzvedība			
15.	Atkarību pieredze			
16.	Piederība augsta riska vienaudžu grupai (skolā vai ārpus tās)			
17.	Augsta sociālā aktivitāte ārpus izglītības iestādes			
18.	Veselības problēmas/ilgstoša slimība			
19.	Atkārtota izglītības iestāžu maiņa			
20.	Iepriekšēja sodāmība			
21.	Nav iesaistīts ārpuskolas aktivitātēs (interesu, profesionālās ievirzes izglītība, amatiermāksla u. tml.)			
22.	Grūtniecība/ir bērns			
23.	Agrīni pieaugušā pienākumi			

NR.	RISKS	RISKA IETEKME		
		zema	nozīmīga	ļoti nozīmīga
		sākumskola	pamatskola	vidusskola
1	2	3	4	5
PIEZĪME: šādiem ar izglītojamā personību saistītiem riskiem nav pieejams datos balstīts ietekmes izvērtējums – vecuma neatbilstība izglītības pakāpei; mācīšanās traucējumi; uzvedības traucējumi; specifiskas personības iezīmes; garīgās attīstības traucējumi (speciālas vajadzības); vardarbības pieredze; valodas barjera; invaliditāte; imigranta statuss.				
EKONOMISKIE RISKI				
24.	Izglītojamais strādā			
PIEZĪME: šādiem ekonomiskajiem riskiem nav pieejams datos balstīts ietekmes izvērtējums – nepietiekami finansiālie resursi pamatvajadzību nodrošināšanai; apgrūtināta nokļūšana izglītības iestādē; ģimene nevar nodrošināt individuālos mācību līdzekļus; mājās nav pieejas internetam; izglītojamajam ir kredītsaistības.				
ĢIMENES RISKI				
25.	Zems ģimenes sociālekonomiskais statuss			
26.	Augsta ģimenes mobilitāte			
27.	Zems vecāku izglītības līmenis			
28.	Destruktīva ģimene			
29.	Sociāli emocionālās kompetences trūkums			
30.	Daudzbērnu ģimene			
31.	Ģimenē izglītībai ir zema vērtība			
32.	Vecāki neatbalsta izglītojamo mācību procesā			
33.	Neefektīva ģimenes un izglītības iestādes komunikācija un sadarbība			
34.	Citi ģimenes locekļi ir priekšlaicīgi pārtraukuši mācības			
35.	Ģimene izvairās no sadarbības ar sociālajām institūcijām			
PIEZĪME: šādiem ar ģimeni saistītiem riskiem nav pieejams datos balstīts ietekmes izvērtējums – vecāki atrodas ilgstošā prombūtnē; vecāku aizņemtība; zema vecāku kompetences izjūta; vecāku invaliditāte; ierobežotas kognitīvās spējas; apgrūtināta ģimenes sasniedzamība; ģimenē ir atkarības problēmas; vardarbība ģimenē; izglītojamais ievietots ārpusģimenes aprūpes iestādē; pāraprūpe.				

Risku novērtēšanai individuālā līmenī līdz šim Latvijā izmantota projekta “Pumpurs” izstrādātā risku izvērtējuma veidlapa¹¹. Papildus tam, 2023. gadā tiks pabeigta **interaktīvā rīka izglītības iestādēm PMP risku novērtēšanai un vadīšanai** izstrāde. Tas būs rīks izglītības iestādēm un izglītības darbiniekiem operatīvai un ērtai PMP risku novērtēšanai elektroniskā vidē, kas ļaus ātri un efektīvi veidot atbalsta plānu izglītojamajam un iesaistītajām pusēm turpināt vadīt procesu. 1.3. tabulā apkopota pamata informācija par dažādām praksē pielietotām PMP risku novērtēšanas metodēm.

1.3. tabula: **Prakses un metodiskas pieejas (metodes) PMP risku novērtēšanai individuālā līmenī.**

PRAKSES UN METODISKAS PIEEJAS PMP RISKU NOVĒRTĒŠANAI INDIVIDUĀLĀ LĪMENĪ	
METODIKAS PIEMĒRI	METODIKAS APRAKSTS
1	2
PROJEKTĀ “PUMPURS” IZSTRĀDĀTĀS UN IZMANTOTĀS METODIKAS	
Projekta “Pumpurs” risku izvērtējuma veidlapa	PMP risku grupas: Ar mācību darbu vai izglītības iestādes vidi saistītie riski

¹¹ Projekta “Pumpurs” [risku izvērtējuma veidlapa](#) risku novērtēšanai individuālā līmenī: <http://pumpurs.lv/sites/default/files/2020-08/1.%20pielikums%20%28Risku%20izv%C4%93rt%C4%93juma%20veidlapa%29.pdf>

PRAKSES UN METODISKAS PIEEJAS PMP RISKU NOVĒRTĒŠANAI INDIVIDUĀLĀ LĪMENĪ	
METODIKAS PIEMĒRI	METODIKAS APRAKSTS
1	2
	- Sociālās vides un veselības riski - Ekonomiskie riski - Ar ģimeni saistītie riski Risku izvērtēšanas tabula ir izveidota, sadalot riska grupu faktorus tādos, kurus var vērtēt pēc to izpausmes līmeņiem (0 – nav novērots; 1 – reti; 2 – bieži; 3 – vienmēr) un tādos, kur konkrētā riska izpausmi nav iespējams novērtēt ar līmeni, jo tie vai nu ir, vai nav (NĒ – konkrētā riska nav, JĀ – šāds risks ir vienmēr).
Projekta “Pumpurs” interaktīvais rīks (būs pieejams indikatīvi sākot no 2023. gada 3. ceturkšņa)	PMP risku grupas: - Skolas vides riski - Personības riski - Ekonomiskie riski - Ar ģimeni saistītie riski Risku izvērtēšanā izmantota riska biežuma metodoloģija: - Risks identificēts pirmreizēji, ar mazu PMP iespējamību → neieciešams preventīvs darbs PMP riska novēršanā; - Risks identificēts atkārtoti, ar vidēji augstu ietekmi uz PMP → nepieciešams regulārs atbalsts/darbs PMP riska novēršanā; - Risks ir ilgstošs ar būtisku negatīvu ietekmi uz izglītības lēmumiem → nepieciešama krīzes intervence PMP riska novēršanā.
CITAS LATVIJAS IZGLĪTĪBAS SISTĒMĀ IZMANTOTAS PRAKSES	
Latvijas izglītības iestādes un pašvaldības	- PMP risku identificēšanā kā vienu no rīkiem izglītojamo sociāli emocionālās labsajūtas mērīšanā izmanto <u>EMU:Skolu</u> – digitālu atbalsta rīku, kas ļauj izglītības iestādei sekot līdzi savu izglītojamo emocionālajai pašsajūtai un vajadzībām un sniedz skolotājam praktiskus ieteikumus izglītojamā un klases atbalstam. - PMP risku identificēšanā kā vienu no datu avotiem izmanto VIIS kavējumu monitoringu, īpašu vērību veltot ilgstošiem neattaisnotiem kavējumiem. - PMP risku identificēšanā kā datu avotu izmanto <u>Edurio platformu</u> un dažādo aptauju iespējas tajā, piemēram, Vispārīgā aptauja, Aptauja par mobingu u. c.
ĀRVALSTU PIEMĒRI	
Agrīnā brīdināšanas sistēma (Early Warning System – EWS), ASV	Agrīnā brīdināšanas sistēma (Early Warning System – EWS) – rīks izglītības iestāžu līmenī, kas palīdz identificēt PMP riska grupas izglītojamajos. EWS paredz visaptverošu diagnostiku (visiem izglītojamajiem) katrā mācību gada semestrī, analizējot noteiktus kritērijus vairākās kategorijās. Galvenās analizējamās kategorijas (ABC): (A – <i>attendance</i>) apmeklējums jeb kavējumu uzskaitē; (B – <i>behavior</i>) uzvedība; (C – <i>course performance</i>) mācību vērtējumi. Papildus analizē var tikt iekļauti ģimenes sociālekonomiskā nodrošinājuma rādītāji. Risku novērtēšanā izmanto dihotomisko skalu – jā/nē.
Agrīnā brīdināšanas sistēma (Student Mapping Tool – SMT), AUSTRĀLIJA	Agrīnā brīdināšanas sistēma (Student Mapping Tool – SMT) – izglītojamo kartēšanas rīks izglītības iestāžu līmenī, kas palīdz identificēt PMP riska grupas izglītojamajos. SMT paredz visaptverošu diagnostiku, analizējot kritērijus noteiktās kategorijās: apmeklējums; mācību vērtējumi (angļu valoda, matemātika); sociālekonomiskie indikatori (vecāku nodarbošanās, sadzīves apstākļi u. c.); papildus riski (veselības problēmas/invaliditāte, sodāmība, antisociāla uzvedība u. c.).
Stay@School – PMP novēršanas projekts (Itālija, Beļģija, Rumānija, Spānija)	- Projekta ietvaros izstrādāti rīki PMP riska grupas izglītojamo identificēšanai (Rīki). Riska grupas izglītojamo identificēšanā rekomendē izmantot vairākus instrumentus: - risku izvērtējuma aptauja izglītojamajiem; 3 darba lapas risku izvērtēšanai izglītojamajiem; - monitoringa/progresa novērtējuma veidlapa;

PRAKSES UN METODISKAS PIEEJAS PMP RISKU NOVĒRTĒŠANAI INDIVIDUĀLĀ LĪMENĪ	
METODIKAS PIEMĒRI	METODIKAS APRAKSTS
1	2
	▶ aptauja skolotājiem; ▶ aptauja vecākiem.
CroCooS – PMP novēršanas projekts (Ungārija)	■ PMP riska grupas izglītojamo identificēšanas un uzraudzības procesā rekomendē izmantot 3 instrumentus: ▶ klases audzinātāja aptauja, kas ietver vērtējumus gan par ģimenes sociālekonomisko stāvokli, gan izglītojamā mācību vērtējumiem, uzvedību; ▶ izglītojamo motivācijas un attieksmju aptauja, kas atspoguļo izglītojamā vērtības, attieksmes attiecībā uz izglītības iestādes apmeklējumu un motivāciju mācīties; ▶ vienaudžu attiecību izvērtējuma aptauja, kas mēra izglītojamā pieredzi vairākos iespējamās piedzīvotās vardarbības aspektos.

GALVENIE SECINĀJUMI PAR RISKU NOVĒRTĒŠANU INDIVIDUĀLĀ LĪMENĪ:

1. PMP riska grupas izglītojamo identificēšanai ir jābūt ātrai un ērtai praksei izglītības iestādē.
2. Svarīgi PMP riskus identificēt iespējami agrīni, lai novērstu risku progresēšanu.
3. Īpaša uzmanība pievēršama riskiem ar ļoti nozīmīgu ietekmi uz PMP, kas prasa tūlītēju intervenci.
4. Svarīgi, lai izglītības iestādēs būtu izstrādāta skaidra sistēma (kārtība un atbalsta pasākumu kopums) un pieejami nepieciešamie resursi tūlītējas intervences nodrošināšanai.
5. Svarīga ir nepārtraukta riska grupas izglītojamo uzraudzība un sadarbības veidošana ar vecākiem PMP risku novēršanā.
6. Veiksmīgi iedibināta sistēmiska pieeja PMP novēršanā un agrīna risku identificēšana:
 - ▶ stiprina pedagoģiskā personāla informētību un kompetenci risku atpazīšanā;
 - ▶ veicina empātiskākas attiecības starp pedagogiem un izglītojamajiem;
 - ▶ veicina izglītības iestādes un ģimenes sadarbību PMP risku novēršanā;
 - ▶ uzlabo izglītības iestāžu plānošanu, datu vākšanu un analīzi, lai tos izmantotu datos balstītu lēmumu pieņemšanā;
 - ▶ uzlabo starpinstiūciju sadarbību, lai atbalstītu PMP riska grupas izglītojamos.

PAR ĪPAŠI NOZĪMĪGIEM RISKIEM UZSKATĀMI:

(1) kavējumi; (2) zems mācību sniegums; (3) zema motivācija un piederības izjūta skolai, sociāli-emocionālā labsajūta skolā; (4) uzvedības problēmas; (5) vecāku atbalsta un (6) sadarbības trūkums ar izglītības iestādi.

2. STARPINSTITŪCIJU SADARBĪBAS MODELIS UN ILGTSPĒJA PMP PREVENCIJAI PAŠVALDĪBĀ

Nodaļa "Starpinstitūciju sadarbības modelis un ilgtspēja PMP prevencijai pašvaldībā":

- ➔ sniedz informāciju par efektīva un ilgtspējīga starpinstitūciju sadarbības modeļa izveidi PMP prevencijas jomā;
- ➔ raksturo PMP prevencijā iesaistītās puses (institūcijas, organizācijas un auditorijas);
- ➔ sniedz ieteikumus un piemērus informācijas apmaiņai starp iesaistītajām pusēm.

Padziļinātai izpētei:

2. pielikums	Normatīvais regulējums starpinstitūciju sadarbībā
3. pielikums	Iesaistīto pušu lomas un iesaiste PMP prevencijas procesos
4. pielikums	Starpinstitūciju sadarbības modeļu un informācijas aprites veidi
12. pielikums	Rīcības programmas 3.1. nodaļa: Starpinstitūciju sadarbības modelis

Starpinstitūciju sadarbība PMP prevencijas jomā ir mērķtiecīga sadarbība starp dažādu nozaru valsts un pašvaldību iestādēm un to struktūrvienībām, dažādu dibinātāju izglītības iestādēm, nevalstiskajām organizācijām un citas iesaistītās puses pārstāvošajām institūcijām¹², lai vienoti un koordinēti piedalītos PMP prevencijas sistēmas izveidē, attīstībā un ieviešanā visos PMP prevencijas etapos, tādējādi mazinot PMP riskus – gan strukturālos un institucionālos, gan individuālos līmeņos, kā arī koordinēti risinātu dažādus sarežģītus problēmgadījumus.

Efektīvu un ilgtspējīgu starpinstitūciju sadarbību raksturo vismaz šādi principi: **dalīšanās ar informāciju, kopīga lēmumu pieņemšana, koordinētas darbības**¹³. PMP prevencijas darbam nepieciešams radīt vienotu un daudzpusīgu izpratni par PMP problemātiku, regulāru un savlaicīgu informācijas apriti, kā arī saskaņotu un mērķtiecīgu iesaistīto institūciju darbību, centrā liekot bērnu un jauniešu vajadzības. Galvenie pašvaldības ieguvumi no starpinstitūciju sadarbības modeļa izveides:

- efektīvāka un ātrāka kompleksu problēmu risināšana, ekonomējot resursus;
- sadarbības sinerģija un konceptuāli jaunu risinājumu iespējas;
- holistiska un sistēmiska pieeja intervences gadījumu risināšanā un risku prevencijā;
- darbību fragmentācijas (sadrumsstalošanās) un pretrunu mazināšana;
- dažādu jomu speciālistu profesionālās kompetences pilnveide un bagātināšana starpdisciplinārā sadarbībā.

STARPINSTITŪCIJU SADARBĪBAS būtība ir, konstruktīvi pielietojot katras institūcijas kompetences, pieredzi un redzējumu, rast problēmas kopīgu efektīvāko risinājumu, kas tiecas pāri katras institūcijas iespējām.¹²

Optimālas starpinstitūciju sadarbības izveide ir pakāpenisks un ilgstošs process, kuru jau no paša sākuma kopīgi veido dažādas iesaistītās institūcijas, piedaloties visos trīs posmos – **PAMANI, IEKLAUSIES UN ATBALSTI, IZMAINI.**

Pašvaldībās jau pastāv starpinstitūciju sadarbības modeļi, piemēram, sadarbības grupas bērnu tiesību aizsardzības jomā, starpinstitūciju komisijas un starpprofesionālu grupas. Līdz ar to pašvaldībā jau ir uzkrāta sadarbības pieredze, un šī pieredze ir vērtīgs resurss, veidojot starpinstitūciju sadarbības modeli PMP prevencijas jomā. Veidojot sadarbības modeli PMP prevencijas jomā, nepieciešams īpašu uzmanību pievērst šādiem aspektiem:

- ▶ PMP prevencijā iesaistītās puses, to lomas, atbildības un īstenojamās funkcijas (2.1. nodaļa);

¹² Starpinstitūciju sadarbībā iespējamās iesaistītās puses uzskaitītas 2.1. tabulā.

¹³ A LITERATURE REVIEW OF INTER-AGENCY WORK WITH A PARTICULAR FOCUS ON CHILDREN'S SERVICES, Dr. Carmel Duggan and Carmel Corrigan, WRC Social and Economic Consultants, 2009.

- piemērotāko starpinstitūciju sadarbības modeļu izveide (2.2. nodaļa);
- informācijas apmaiņa starp iesaistītajām institūcijām (2.3. nodaļa).

Optimālas starpinstitūciju sadarbības izveide ir pakāpenisks un ilgstošs process, kuru jau no paša sākuma veido dažādas institūcijas un, ko var aprakstīt vairākos soļos:

- pašvaldības PMP situācijas izpēte un risku novērtējums, nosakot būtiskākās problēmas un izaicinājumus tieši konkrētajā pašvaldībā, kā arī nosakot starpinstitūciju sadarbībā risināmās prioritātes;
- piemērotākā sadarbības modeļa izstrāde, iesaistot pārstāvjus no dažādām institūcijām un radot vienotu pieeju, kas ietver kopīgu vīziju, mērķus, darbības leģitīmo pamatu, organizācijas budžetu, sākotnējās sadarbības un informācijas aprites procedūras un mehānismus, definējot dalībnieku lomas un atbildības;
- sadarbības modeļa praktiska ieviešana, vērtēšana (testēšana) un pilnveide;
- sadarbības modeļa padziļināšana, ieviešot vienotas procedūras institūcijās, veidojot kopīgu informācijas apriti, IT risinājumus un sistēmas.

2.1. PMP prevencijā iesaistītās puses

MK 2017. gada 12. septembra noteikumos Nr. 545 "Noteikumi par institūciju sadarbību bērnu tiesību aizsardzībā" paredzēts, ka pašvaldībās starpinstitūciju sadarbības grupās tiek iekļauti pārstāvji no pašvaldības policijas vai Valsts policijas (ja pašvaldība nav izveidojusi pašvaldības policiju vai nav deleģējusi pašvaldības policijas uzdevumus citai pašvaldībai), pašvaldības sociālā dienesta, pašvaldības izglītības pārvaldes vai izglītības speciālisti, bāriņtiesas. Pēc sadarbības grupas locekļu iniciatīvas sadarbības grupā var pieaicināt pārstāvjus no izglītības iestādēm, bērnu aprūpes iestādēm, ieslodzījuma vietām, pašvaldības pedagoģiski medicīniskās komisijas, pašvaldības administratīvās komisijas, Valsts probācijas dienesta, Valsts policijas, nevalstiskajām organizācijām.

Plānojot sadarbību tieši PMP prevencijas jomā, vēlams detalizētāk pārskatīt dažādu iesaistīto pušu lomas – kuras no iesaistītajām pusēm tiks iesaistītas starpinstitūciju sadarbības līmenī, kuras no pusēm – pašvaldības līmeņa starpprofesionāļu sadarbības grupās vai izglītības iestāžu līmeņa starpprofesionāļu grupās, kā arī kuras no pusēm var sadarboties kā sociālie, konsultatīvie vai informēšanas partneri.

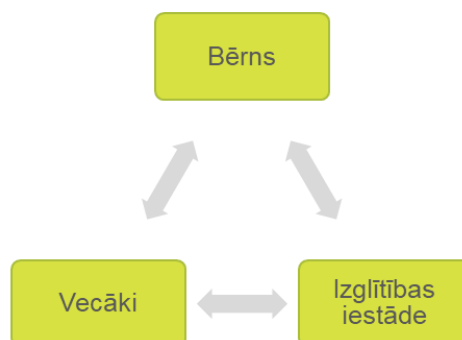
Turpmāk šajā nodaļā un 2. un 3. pielikumā sniegts ieskats potenciālajās PMP riska mazināšanā iesaistītajās pusēs. Konkrētas pašvaldības situācijā iesaistīto pušu izvēle sadarbībai jānosaka, vadoties pēc pašvaldības PMP risku un to cēloņu analīzes, detalizētas PMP situācijas analīzes, kā arī PMP prevencijas jautājuma nozīmīguma.

Īpaša uzmanība jāpievērš tādām iesaistītajām pusēm, kā vecāki, t. sk. vecāku formālajām un neformālajām organizācijām. Īpaša loma PMP prevencijā ir pedagogu, izglītojamo un vecāku savstarpējai sadarbībai. Netiešā veidā vecāku sadarbību ar izglītības iestādi veicina pieaugušo izglītības aktivitātes izglītības iestāžu telpās, kas veicina saikni ar izglītības iestādēm, kā arī izpratnes maiņu par mūsdienīgu mācīšanās procesu. Tādējādi arī pieaugušo (mūžizglītības) izglītības iestādes un pakalpojumu sniedzēji var kļūt par būtisku iesaistīto pusi. Kā nepilnīgi izmantots resurss prevencijā ir jaunatnes darbinieki, t. sk. pašvaldības jaunatnes lietu speciālisti, jauniešu centru darbinieki, jauniešu nevalstiskās organizācijas, jauniešu līderi, grūtības pārvarējušie jaunieši u. tml.

PMP prevencijā iesaistīto pušu shematisks piemērs atspoguļots 2.1. attēlā. Šajā piemērā parādītas daudzveidīgas iespējas, kādas puses var tikt iesaistītas PMP prevencijas plānošanā un īstenošanā, sniedzot atbalstu gan bērnam un viņa ģimenei, gan izglītības iestādei. Katras pašvaldības gadījumā iesaistīto pušu klāsts var atšķirties

Izglītojamo grūtības mācīties un motivācija apmeklēt izglītības iestādi bieži sakņojas ārpus skolas. Mācīšanās un skolas apmeklējuma problēmas nav pilnībā atrisināmas tikai ar izglītības iestādes resursiem, jo bērniem un jauniešiem mēdz rasties dažādas grūtības, tostarp neveselīgi ieradumi, pārslodze, miega trūkums, pārdzīvota fiziska vai emocionāla vardarbība, nelabvēlīgas situācijas ģimenē, atkarību izraisošu vielu lietošana, atkarības problēmas un daudzas citas, **kuru risināšanai nepieciešama holistiska un sistēmiska sadarbība, apvienojot dažādas iesaistītās puses.**

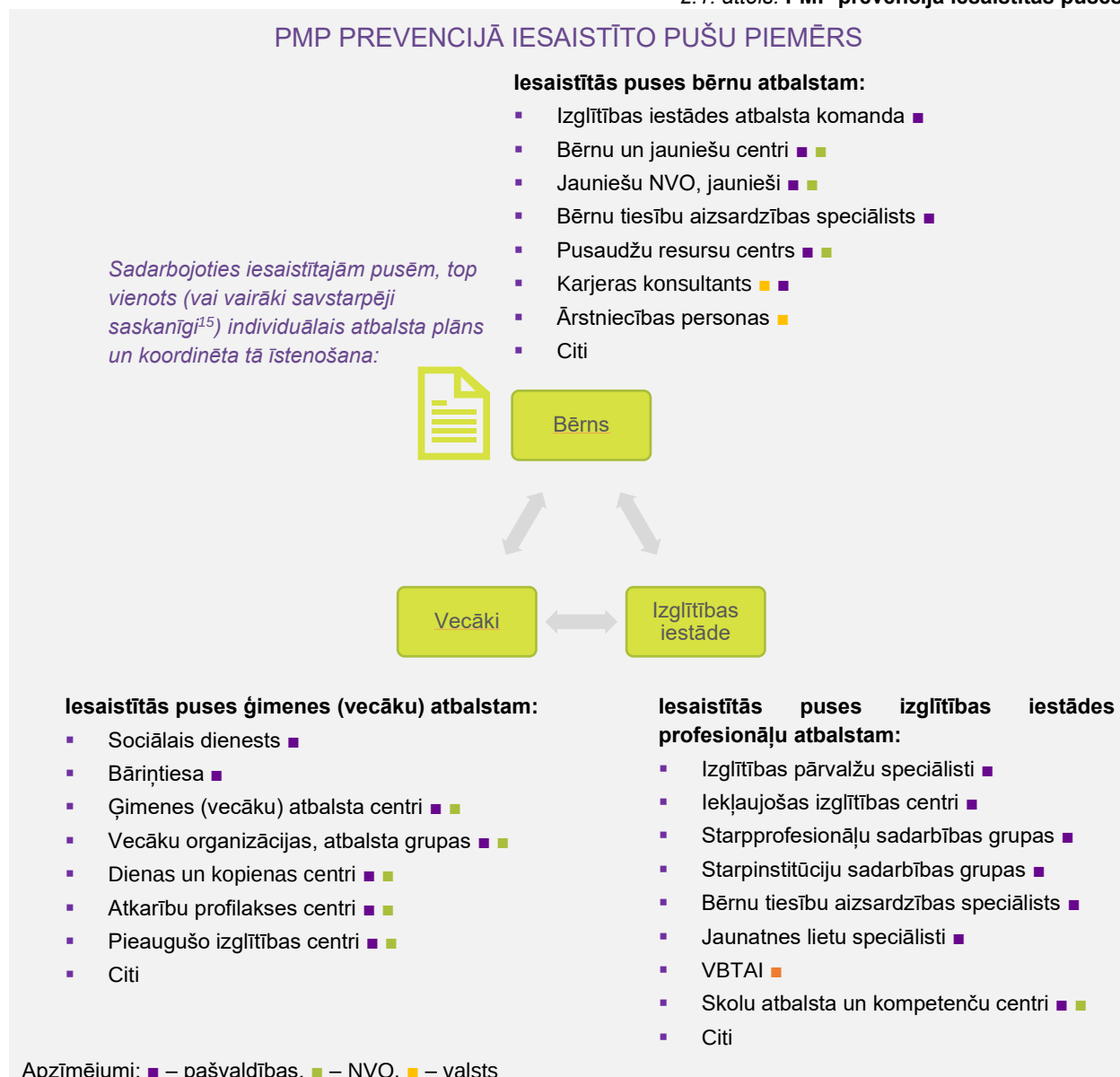
PMP prevencijā īpaša uzmanība jāpievērš pedagogu, izglītojamo un vecāku savstarpējai sadarbībai, kā arī šo grupu atbalstam.

atkarībā no pašvaldības iespējām, esošajiem sadarbības tīkliem, PMP situācijas izpētes rezultātiem, nosakot PMP riskus pašvaldības līmenī, kā arī citiem apsvērumiem.

Papildus tam minams, ka sekmīgam un efektīvam PMP prevencijas darbam jāveido pēc iespējas niansētāks un PMP prevencijas specifikai piemērotāks iesaistīto pušu sadarbības modelis. Jāņem vērā, ka PMP prevencijas jautājumu risināšanā ir plašāks¹⁴ iesaistīto pušu klāsts, jo jāaptver gan universālais PMP risku novēršanas līmenis, gan mērķtiecīgo atbalsta pasākumu līmenis. Praksē iespējams, ka pielāgots intensīvs atbalsts augsta PMP riska izglītojamajiem jau sniegts esošajā starpinstitūciju sadarbībā, jo nereti augsta PMP riska izglītojamo grupa pārklājas ar, piemēram, bērniem un jauniešiem ar sociālās uzvedības novirzēm, atkarības problēmām, no vardarbības cietušajiem u. tml. (skat. 3. pielikuma P.3.1. tabulu un 2.1. attēlu).

2.1. attēls: PMP prevencijā iesaistītās puses.

Detalizēts apraksts katras iesaistītās puses lomai PMP prevencijā, atbildības jomas un īstenojamās funkcijas PMP risku mazināšanai iekļautas 3. pielikuma P.3.2., P.3.3. un P.3.4. tabulās.

¹⁴ Plašāks iesaistīto pušu klāsts, nekā starpinstitūciju sadarbības grupās bērnu tiesību aizsardzībai.

¹⁵ Saskaņā ar aktuālo normatīvo regulējumu izglītojamajam var tikt veidoti vairāki atbalsta plāni, tomēr tiem jābūt savstarpēji saskanīgiem, bez pretrunām. Detalizētāka informācija sniegta dokumenta 6.1. nodaļā.

Jāatzīmē, ka saskaņā ar 2022. gada 21. decembrī apstiprinātajām "Bērnu, jaunatnes un ģimenes attīstības pamatnostādņēm 2022.–2027. gadam" līdz 2024. gada otrajam pusgadam tiks veikti grozījumi tiesību aktos, kas ietvers: 1) grozījumus Bērnu tiesību aizsardzības likumā, 2) grozījumus MK 2014. gada 25. marta noteikumos Nr. 157 "Nepilngadīgo personu atbalsta informācijas sistēmas noteikumi" vai jaunu informācijas sistēmas¹⁶ noteikumu izstrādi, par ko atbildīga ir Labklājības ministrija. Tādējādi paredzams, ka tuvākajos gados tiks ieviestas būtiskas izmaiņas gan procesos, gan attiecīgu informācijas sistēmu pieejamībā.

Līdz 2024. gada beigām plānotas izmaiņas Bērnu tiesību aizsardzības likumā un plānota NPAIS pārjaunošana, kas var būtiski ietekmēt ar PMP prevenciju saistītos procesus un iespējas datu uzskaitēi un analīzei.

2.2. Starpinstitūciju sadarbības modeļi pašvaldībā

PMP prevencijai tiek izdalīti 3 līmeņi (skat. 4.1. nodaļu) – universālie PMP riska novēršanas pasākumi (visiem izglītojamajiem), mērķtiecīgi PMP riska novēršanas pasākumi (agrīna problēmu diagnostika un novēršana), pielāgots intensīvs atbalsts augsta PMP riska izglītojamajiem (krīzes intervence). Arī starpinstitūciju sadarbību ir ieteicams īstenot vairākos līmeņos, atbilstoši pašvaldības specifikai veidojot vairākas sadarbības¹⁷ vienības un/vai apakšvienības ar atšķirīgiem, bet savstarpēji papildinošiem uzdevumiem. Sadarbības modeļi jāparedz, ka pakāpeniski jāaudzē universālo PMP riska novēršanas pasākumu un mērķtiecīgu PMP riska novēršanas pasākumu loma, lai mazinātos vajadzība pēc intensīva atbalsta augsta PMP riska izglītojamajiem. Tas panākams, cita starpā, veidojot starpinstitūciju sadarbību, kas vērsta uz pirmsskolas un sākumskolas izglītojamo vajadzību un grūtību risināšanu.

Starpinstitūciju sadarbības modeļi jāparedz, ka pakāpeniski jāaudzē UNIVERSĀLO un MĒRĶTIECĪGO PMP prevencijas pasākumu loma, mazinot nepieciešamību pēc PIELĀGOTĀS prevencijas pasākumiem (individuālām intervencēm).

Nepastāv viens universāls starpinstitūciju sadarbības modelis – tas ir veidojams atkarībā no pašvaldības PMP situācijas specifikas un pašvaldības iespējām – finansējuma pieejamības, speciālistu kvalifikācijas, kā arī sociāli demogrāfiskās situācijas, teritorijas lieluma, izglītības iestāžu tīkla un citiem ietekmējošiem faktoriem. Tomēr ieteicams veidot dažādu līmeņu, savstarpēji saistītas sadarbības vienības, kas var tikt organizētas pēc dažādiem principiem, piemēram, darbības teritorijas, izglītības līmeņa (pirmsskola, sākumskola, pamatskola, vidusskola u. tml.), prevencijas aktivitāšu organizācijas formāta (piemēram, sadarbības grupas, starpprofesionāļu grupas, ģimeņu atbalsta centri u. tml.), prevencijas līmeņa, kā arī citos veidos, kas aktuāli konkrētajā pašvaldībā (skat. 2.1.tabulu).

Svarīgi sadarbības modeļi iekļaut spēju pieņemt un īstenot gan stratēģiskus un operatīvos lēmumus, kā arī spēju risināt netipiskus un sarežģītus gadījumus, veidojot pieeju – labāk pārbaudīt situācijas risinājumu virzību dubultā, nekā vispār nerast situācijas risinājumu.

2.1. tabula: **Sadarbības modeļu piemēri.**

SADARBĪBAS ASPEKTI	SADARBĪBAS MODEĻU UN RISINĀJUMU PIEMĒRI
1	2
SADARBĪBAS ORGANIZĀCIJA	- Viena sadarbības vienība pašvaldībā, kas nodarbojas ar PMP prevencijas visu līmeņu uzdevumu risināšanu. - Viena vairākām pašvaldībām kopīga sadarbības vienība, kas nodarbojas ar PMP prevencijas visu līmeņu uzdevumu risināšanu vairākās pašvaldībās. - Vairākas dažādu līmeņu, savstarpēji saistītas sadarbības vienības vienā pašvaldībā.

¹⁶ Plānots pārjaunot NPAIS, kā informācijas sistēmu, kas tiks strukturēta ap bērna vajadzībām, nevis konkrētu iestāžu un jomu kompetencēm, lai būtu iespējams spert mērķtiecīgus soļus, lai esošās piecas jomas (izglītība, veselība, labklājība, iekšlietas un tieslietas) virzītu uz vienu sistēmu. Šāda sistēma nodrošinātu ne tikai starpinstitūciju sadarbību, bet arī efektīvāku gadījumu vadību un strādāšanu uz vienotu mērķi – bērna vajadzībām. (Apraksts no dokumenta "NPAIS JAUNĀ STRATĒGIJA: CEĻĀ UZ MŪSDIENĪGU ATBALSTA SISTĒMU KATRAM BĒRĒNAM").

¹⁷ Iespējams, ka kādās pašvaldības situācijā ir iespējams neveidot jaunas sadarbības vienības (grupas), padziļinot funkcionējošo grupu funkcijas un iekļaujot tajās PMP prevencijas jomu, tomēr jāreķinās, ka sadarbības grupas bērnu tiesību aizsardzībai sastāvs ir reglamentēts attiecīgajos MK noteikumos, bet PMP prevencijas jomā jāiesaista plašāks loks ar institūcijām, kas nav minētas attiecīgajos MK noteikumos.

SADARBĪBAS ASPEKTI	SADARBĪBAS MODEĻU UN RISINĀJUMU PIEMĒRI
1	2
	- Vairākas dažādu līmeņu, savstarpēji saistītas kopīgas sadarbības vienības vairākām pašvaldībām. - Sadarbības organizācijā jāparedz, kā organizatoriski tiek risinātas situācijas, ja izglītojamais ir deklarēts vienā pašvaldībā, bet mācās citā un otrādi. - Sadarbības organizācijā jāparedz arī valsts iestāžu iesaiste (piemēram, Izglītības un zinātnes ministrija¹⁸ un resora iestādes).
SADARBĪBAS LĪMEŅI	- Starpinstitūciju sadarbības grupas stratēģiskai virzībai. - Starpprofesionāļu sadarbības grupas operatīvajam darbam.
SADARBĪBAS FORMĀTS ¹⁹	- Sadarbības grupas (tīkli, platformas) pieredzes apmaiņai, konsultācijām, gadījumu risināšanai un koordinēšanai. - Sadarbības komanda kopīgam ikdienas darbam. - Pastāvīga integrētu pakalpojumu sniegšana pēc vienas pieturas principa.
SADARBĪBAS FORMA	- Speciāli sadarbībai izveidota juridiska persona. - Formālas sadarbības grupas konkrētu jomu jautājumu risināšanai. - Neformālas grupas savstarpējam atbalstam, konsultācijām un kompetenču pilnveidei.
SADARBĪBAS MĒRĶI UN UZDEVUMI	- Pieredzes apmaiņa un savstarpējas konsultācijas. - Dažāda līmeņa (stratēģisko, operatīvo) lēmumu pieņemšana. - Integrētu pakalpojumu sniegšana. - Koordinētu pakalpojumu sniegšana. - Krīzes situāciju risināšana. - PMP situācijas izpēte un prioritāšu noteikšana. - PMP prevencijas aktivitāšu plānošana. - PMP prevencijas aktivitāšu izvērtēšana. - Komunikācija ar sabiedrību par PMP jautājumiem. - Intervences gadījumu izpēte. - Intervences gadījumu risināšana u. c.
FUNKCIJAS ILGTSPĒJĪGAI SADARBĪBAI ²⁰	- Stratēģiskā funkcija, kas nodrošina vienotu vīziju un mērķi, stratēģisko plānošanu un resursus. - Vadības funkcija, kas nodrošina mērķu un plānu ieviešanu praksē, dokumentācijas un procesu izstrādi un ieviešanu praksē, kā arī nepieciešamā finansējuma piesaisti. - Novērtēšanas funkcija, kas nodrošina snieguma novērtēšanu un turpmāko darbību pilnveidi, kā arī atgriezenisko saiti sadarbības dalībniekiem un iesaistītajām pusēm. - Komunikācijas funkcija, kas skar visas ieinteresētās puses, prevencijas mērķauditorijas un plašāku sabiedrību.

Piemērs ar diviem sadarbības līmeņiem iekļauts 2.2. attēlā. Šajā piemērā, izmantojot sistēmisku pieeju PMP prevencijas jautājumiem, tiek paredzēta gan stratēģisku, gan operatīvu lēmumu pieņemšana un gatavība (spēja) risināt netipiskus un krīzes gadījumus, t. sk. sadarbībā ar valsts un citu pašvaldību iestādēm, nevalstiskajām organizācijām, citām juridiskām un fiziskām personām atkarībā no gadījuma specifikas. Šajā piemērā ar starpprofesionāļu komandu domāts sadarbības veids, kas iekļauj vairāku institūciju darbiniekus – konkrētu jomu speciālistus, un ir fokusēts uz pielāgotās PMP prevencijas īstenošanu jeb konkrētu intervences gadījumu risināšanu vai pakalpojumu izveidi.

¹⁸ Piemēram, IZM izstrādāto analītikas rīku izmantošanai – sadarbība ar IZM pakļautajām izglītības iestādēm (īpaši profesionālās izglītības iestādēm), IKVD u. tml.; Labklājības ministriju un resora iestādēm sociālo pakalpojumu jomā, bērnu tiesību aizsardzības jomā (VBTA), ģimenes un bērnu politikas jomā; Veselības ministriju un resora iestādēm veselības aprūpes (piemēram, Ārstniecības personu iesaiste) un sabiedrības veselības jomā (piemēram, atkarību izraisošo vielu un procesu mazināšanā, veselīga dzīvesveida jomā) u. tml.

¹⁹ A LITERATURE REVIEW OF INTER-AGENCY WORK WITH A PARTICULAR FOCUS ON CHILDREN'S SERVICES, Dr. Carmel Duggan and Carmel Corrigan, WRC Social and Economic Consultants, 2009.

²⁰ <https://www.childwelfare.gov/pubPDFs/nteragency.pdf>

I STARPINSTITŪCIJU SADARBĪBAS LĪMENIS

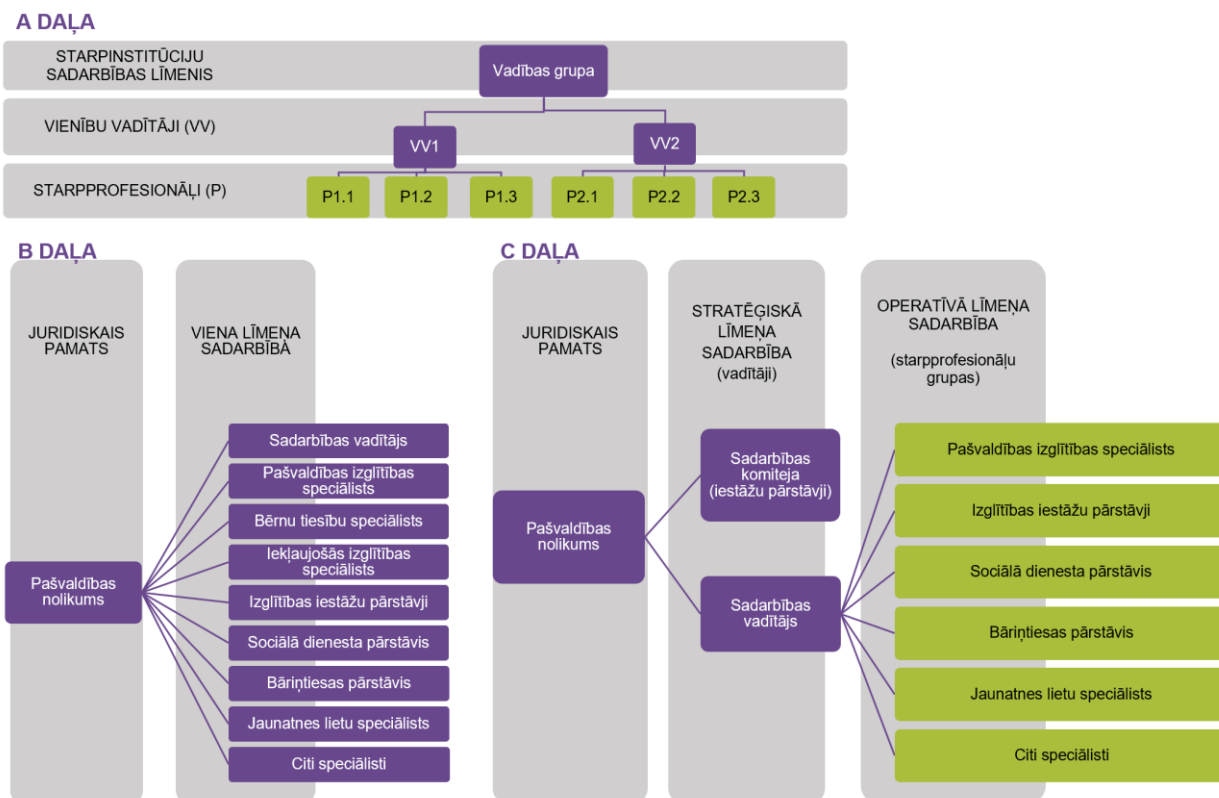
- PMP situācijas analīze
- Vienotas pieejas ieviešana
- Prevencijas prioritāšu noteikšana
- PMP prevencijas plānošana
- Prevencijas aktivitāšu izvērtēšana
- PMP prevencijas pilnveide
- Stratēģisku lēmumu pieņemšana
- Sadarbības un komunikācijas mehānismu pilnveide
- Komunikācija ar mērķa grupām un sabiedrību kopumā

II STARPPROFESIONĀĻU KOMANDU LĪMENIS

- Konkrētu intervences gadījumu izpēte
- Konkrētu intervences gadījumu koordinēta risināšana
- Komunikācija ar konkrētiem izglītojamajiem un ģimenēm
- Konkrētas intervences rezultātu fiksēšana

2.3. attēlā sniegti piemēri dažādiem veidiem, kā var tikt organizētas dažāda līmeņa sadarbības vienības. Attēla A daļā sniegta vizualizācija sadarbības modelī, kam ir vienota vadības grupa (starpinstitūciju sadarbības līmenis), kurai pakļautas divas starpprofesionāļu vienības ar vadītājiem. Attēla B daļā vizualizēta viena līmeņa sadarbības vienība, kas sastāv no dažādu institūciju pārstāvjiem un komandas vadītāja. Attēla C daļā parādīta organizatoriskā shēma vairāku līmeņu sadarbībai, kurā darbojas sadarbības komiteja, kas sastāv no dažādu institūciju vadības pārstāvjiem un nodrošina stratēģiska līmeņa funkcijas, kā arī ir norīkots sadarbības vadītājs, kas vada operatīva līmeņa sadarbības komandu.

2.3. attēls: Dažāda līmeņa sadarbības vienību organizatoriskās struktūras.

PMP PREVENCIJAS PROCESU PIEMĒRI

Kontekstā ar PMP prevencijas aktivitāšu līmeņiem tiek definēti ar PMP prevenciju saistītie procesi. 2.2. tabulā sniegts piemērs procesu definēšanai. Katrai pašvaldībai, atkarībā no tās specifikas, var tikt definēti papildu procesi un uzdevumi, kas pārklāj visu izglītības ekosistēmu. Procesos svarīgi paredzēt visus prevencijas aktivitāšu līmeņus, kā arī sākotnēji veltīt pietiekamu uzmanību PMP situācijas izpēti un PMP risku noteikšanas aspektiem – gan iedibinot kvalitatīvu un uzticamu datu uzskaiti un monitoringu, gan paredzot resursus regulārai PMP procesu novērtēšanai un pilnveidei.

2.2. tabula: **PMP prevencijas procesi un uzdevumi.**

(Avots: autoru izstrādāts)

AKTIVITĀTES LĪMENIS (INSTITŪCIJAS)	PROCESI	UZDEVUMI
1	2	3
Universālais un mērķtiecīgais PMP prevencijas līmenis (procesos piedalās visas iesaistītās institūcijas)	PMP risku un esošās situācijas izpēte	- PMP situācijas sākotnējā izpēte. - Vienošanās par aktuālajiem PMP rādītājiem. - PMP datu uzskaitē un uzkrāšana. - PMP monitoringa rīku izveide vai pielāgošana. - PMP monitorings. - PMP datu kvalitātes pilnveide. - PMP risku analīze. - Agrīno brīdinājumu sistēmas izveide u. tml. <i>Uzdevumi veicami visām PMP prevencijā iesaistītajām institūcijām kopā.</i>
Visi līmeņi (procesos piedalās visas iesaistītās institūcijas)	Stratēģisko mērķu izvirzīšana Sistēmiskas pieejas izstrāde	- Stratēģisko mērķu izvirzīšana katrā no PMP prevencijas līmeņiem. - Citu pašvaldību pieejas izpēti un pieredzes apmaiņa. - Sistēmiskas pieejas definēšana u. tml. <i>Uzdevumi veicami visām PMP prevencijā iesaistītajām institūcijām kopā.</i>
Visi līmeņi (procesos piedalās visas iesaistītās institūcijas)	Starpinstitūciju sadarbības modeļa izstrāde un ieviešana	- Starpinstitūciju sadarbības analīze. - Piemērotākā modeļa izvēle. - Sadarbības modeļa izstrāde un dokumentēšana. - Sadarbības modeļa ieviešana. - Sadarbības modeļa pilnveide u. tml. <i>Uzdevumi veicami visām PMP prevencijā iesaistītajām institūcijām kopā.</i>
Visi līmeņi, bet fokuss uz universālo un mērķtiecīgo PMP prevencijas līmeni (procesos piedalās visas iesaistītās institūcijas)	Prevencijas aktivitāšu plānu, t. sk. ieviešanas plāna, izstrāde	- Prevencijas plāna izstrāde. - Prevencijas plāna saskaņošana ar ieinteresētajām pusēm u. tml. - Nepieciešamo resursu apzināšana. - Resursu avotu apzināšana. - Materiāltehnisko resursu piesaiste. - Cilvēkresursu piesaiste u. tml. <i>Uzdevumi veicami visām PMP prevencijā iesaistītajām institūcijām kopā.</i>

AKTIVITĀTES LĪMENIS (INSTITŪCIJAS)	PROCESI	UZDEVUMI
1	2	3
Universālie PMP riska novēršanas pasākumi un mērķtiecīgi atbalsta pasākumi (procesos piedalās visas iesaistītās institūcijas)	Prevencijas aktivitāšu plānu īstenošana, t. sk. preventijas sistēmas ieviešana	- Prevencijas plāna īstenošana. - Prevencijas plāna izpildes monitorings. - Prevencijas plāna pilnveide. - Atgriezeniskās saites iegūšana. - Prevencijas sistēmas pilnveide u. tml. <i>Uzdevumi veicami visām PMP prevencijā iesaistītajām institūcijām kopā.</i>
Pielāgots intensīvs atbalsts augsta PMP riska izglītojamajiem (nozīmēts speciālists)	Informēšana par konkrētu PMP riska gadījumu	- Informēšanas procedūru un rīku izstrāde. - Konfidencialitātes procedūru ieviešana. - Procedūru un rīku pilnveide u. tml.
Pielāgots intensīvs atbalsts augsta PMP riska izglītojamajiem (procesos piedalās institūcijas, kas iesaistītas gadījuma risināšanā)	Konkrēta gadījuma izpēte un individuāla atbalsta plāna (IAP) izstrāde	- Izpētes procedūru un rīku izstrāde. - Vienotas atbalsta plāna veidnes izstrāde. - Gadījuma izpēte. - Atbalsta plāna izveide un saskaņošana u. tml.
Pielāgots intensīvs atbalsts augsta PMP riska izglītojamajiem (procesos piedalās institūcijas, kas iesaistītas gadījuma risināšanā)	Individuālo atbalsta plānu (IAP) īstenošana	- Atbalsta plānu īstenošana. - Plāna īstenošanas uzraudzība. - Gadījuma noslēgšana. - Atgriezeniskās saites iegūšana u. tml.
Visi līmeņi (procesos piedalās visas iesaistītās institūcijas)	Speciālistu kompetenču pilnveide, pieredzes apmaiņa	- Speciālistu kompetenču novērtēšana. - Pilnveidojamo kompetenču identificēšana. - Kompetenču pilnveide. - Atgriezeniskās saites iegūšana u. tml. <i>Uzdevumi veicami visām PMP prevencijā iesaistītajām institūcijām kopā.</i>
Visi līmeņi (procesos piedalās visas iesaistītās institūcijas)	Komunikācija ar sabiedrību, mērķa grupām un ieinteresētajām pusēm	- Komunikācijas auditoriju definēšana. - Komunikācijas plānu izveide. - Komunikācijas plānu īstenošana. - Atgriezeniskās saites iegūšana. - Komunikācijas efektivitātes novērtēšana. - Komunikācijas pilnveide u. tml. <i>Uzdevumi veicami visām PMP prevencijā iesaistītajām institūcijām kopā.</i>

KONFIDENCIALITĀTE UN DATU AIZSARDZĪBA

Starpinstitūciju sadarbībā²¹ svarīgi ievērot konfidencialitātes un fizisko personu datu aizsardzības principus: pildot profesionālos pienākumus, jāievēro konfidencialitāte; profesionālās darbības rezultātā saņemto informāciju aizliegts atklāt un izmantot personiskās interesēs; speciālists visās savās darbībās rūpējas par informācijas aizsardzību pašvaldībā; fiziskas personas datu apmaiņa notiek tikai drošā veidā – nav pieļaujama šo datu izpaušana neformālā komunikācijā, neaizsargātos informācijas apmaiņas kanālos un personīgajos e-pastos, kā arī publiskās vietās

²¹ *Starpinstitūciju sadarbībā noteikti jāizveido vienota izpratne par konfidencialas informācijas apriti, aprites kanāliem, aprites dokumentēšanu.*

(piemēram, iela, sabiedriskā transporta pietura, sabiedriskais transports, ēdināšanas vietas u. tml.), kur šo informāciju var uzzināt trešās personas.

Mācībām par konfidencialitāti un fizisko personu datu aizsardzību visiem sadarbības dalībniekiem (ja tādās nav piedalīties) ir jābūt obligātām, nostiprinot zināšanas par fiziskas personas datu aizsardzību, attiecīgo normatīvo aktu piemērošanu, kā arī par informācijas tehnoloģiju drošu izmantošanu informācijas aprītē, kā arī rīcību informācijas noplūdes incidentu gadījumos.

STARPINSTITŪCIJU SADARBĪBAS MODEĻA IZVĒLES KRITĒRIJI

Pirms uzsākt starpinstitūciju sadarbības modeļa izveidi, ir vērts rūpīgi apsvērt un vienoties ar iesaistītajām pusēm par nozīmīgākajiem sadarbības aspektiem, kā arī izzināt citu pašvaldību pieredzi līdzīgu jautājumu risināšanā. Tomēr jāņem vērā, ka katras pašvaldības situācija ir unikāla un risināmo izaicinājumu klāsts un prioritātes var atšķirties. Izvērtējamo jautājumu un iespējamās rīcības priekšlikums sniegts 2.3. tabulā.

2.3. tabula: **Sadarbības modeļa izvēles kritēriji.**

SADARBĪBAS ASPEKTI	IZVĒRTĒJAMIE JAUTĀJUMI	IESPĒJAMĀ RĪCĪBA
1	2	3
STARPINSTITŪCIJU SADARBĪBAS PIEREDZE SAISTĪTĀJĀS JOMĀS (piemēram, bērnu tiesības, bērnu uzvedības problēmas u. tml.)	- Kādi ir esošie sadarbības modeļi un to efektivitāte? - Cik lielā mērā PMP prevencijas jautājumi pārklājas ar esošajās sadarbības grupās risināmajiem jautājumiem? - Vai esošie sadarbības modeļi ir piemēroti PMP prevencijas jautājumu risināšanai? - Vai ir iespēja esošajās sadarbības formās integrēt arī PMP prevencijas jomas jautājumus? - Vai esošā pieredze starpinstitūciju sadarbībā var palīdzēt izveidot sadarbību PMP prevencijas jautājumu jomā?	- Vēlams esošajās sadarbības formās integrēt nepieciešamo starpinstitūciju sadarbību PMP jautājumu risināšanai. - Ja esošā pieredze ir formāla, tad vēlams pārskatīt esošos sadarbības formātus kontekstā ar PMP prevencijas jomu.
DETALIZĒTA PMP SITUĀCIJAS IZPĒTE PAŠVALDĪBAS LĪMENĪ (vietējās situācijas izpratne un PMP risku izpēte)	- Kādi ir pašvaldības līmenī novērojamie izglītojamo uzvedības modeļi un PMP riski? - Kāda ir pašvaldības izglītības ekosistēmas daudzveidība²² un kā tā ietekmē PMP prevencijas jautājumus? - Kādas ir konstatēto problēmu risināšanas prioritātes? - Kādas ir PMP prevencijā iesaistītās puses pašvaldības līmenī? - Kāda ir katras puses loma, iesaiste un atbildība?	- Atkarībā no pašvaldībā konstatētajiem PMP riskiem un izvirzītajām prioritātēm, jāveido sadarbības vienību sastāvs un organizatoriskā struktūra. - Sadarbības vienībās jācenšas iesaistīt visas būtiskākās iesaistītās puses un vienoties par kopīgu redzējumu un mērķiem.

²² Katrā pašvaldībā ir savas izglītības iestāžu tīkla īpatnības, piemēram, dažādu dibinātāju izglītības iestādes (pašvaldības, IZM, komersantu, NVO u. tml.), kā arī pašvaldībā deklarētie izglītojamie mācās citas pašvaldības teritorijā atrodošās izglītības iestādēs vai cita dibinātāja iestādēs, kā arī pašvaldības izglītības iestādēs mēdz mācīties izglītojamie no citām pašvaldībām.

SADARBĪBAS ASPEKTI	IZVĒRTĒJAMIE JAUTĀJUMI	IESPĒJAMĀ RĪCĪBA
1	2	3
STARPINSTITŪCIJU SADARBĪBU VEICINOŠAS VIDES IZVEIDES IESPĒJAS	- Kāda ir pašvaldības un tās iestāžu vadības iesaiste PMP prevencijas jomu aktualizēšanā? - Kā definēt vienotus mērķus un vīziju visām sadarbībā iesaistītajām iestādēm? - Kā izveidot juridisko pamatu sadarbībai? - Kā izveidot sadarbību reglamentējošo dokumentāciju? - Kā pilnveidot iesaistīto speciālistu kompetences?	- Pašvaldības un tās iestāžu vadībai jāķļūst par līderiem, kuru fokusā ir bērnu un jauniešu vajadzības. - Jāvelta laiks un uzmanība vienotas pieejas izveidei. - Jāizzina citu pašvaldību pieredze līdzīgu jautājumu risināšanā, jāizpēta dažādu iestāžu sagatavotās vadlīnijas un metodiskie ieteikumi starpinstitūciju sadarbības veidošanai.
STRATĒGISKO UN OPERATĪVO FUNKCIJU SABALANSĒŠANA	- Cik un kādus resursus varam veltīt universālās prevencijas līmenim (risku faktoru prevencijai)? Kāds ir katras iesaistītās puses ieguldījums? - Cik un kādus resursus varam veltīt mērķtiecīgās prevencijas līmenim (agrīnai problēmu diagnostikai un risināšanai)? Kāds ir katras iesaistītās puses ieguldījums? - Cik un kādus resursus varam veltīt pielāgotās prevencijas līmenim (krīzes intervencēm)? Kāds ir katras iesaistītās puses ieguldījums? Kā mēs varam samazināt krīzes intervencu nepieciešamību? - Kādus mehānismus varam ieviest esošās sadarbības novērtēšanai un pilnveidei?	- Vēlams veltīt uzmanību un resursus risku faktoru prevencijai un agrīnai problēmu diagnostikai un risināšanai, lai nākotnē mazinātu nepieciešamību īstenot krīzes intervences. - Ieviest procesu nepārtrauktai esošās sadarbības vispusīgai izvērtēšanai un pilnveidei. - Esošās sadarbības izvērtēšanā iesaistīt visas iesaistītās puses, t. sk. ieviešot iespēju paust viedokli anonīmi.
INFORMĀCIJAS APRĪTE UN RĪKI	- Kādi informēšanas un IT rīki ir mūsu rīcībā šobrīd? Kādi rīki ir visu iesaistīto iestāžu rīcībā? - Kādus rīkus piedāvā valsts iestādes (piemēram, IZM veidotie monitoringa rīki, NPAIS u. tml.)? Kādi ir to attīstības plāni? - Kā izveidot simetriskus un dialogu veicinošus komunikācijas rīkus?	- Esošo rīku pielāgošana vairāku iestāžu vajadzībām. - Tikai drošu IT rīku lietošana formālajā saziņā un konkrētu personu gadījumu risināšanā. - Iestāžu iesaistes un savstarpējās uzticēšanās stiprināšana.

Piemēram, svarīgi izvērtēt esošos starpinstitūciju sadarbības modeļus – cik efektīvi tie ir, cik lielā mērā šo sadarbības grupu risināmie jautājumi pārklājas ar PMP prevencijas jomas jautājumiem un iespēju padziļināt esošo grupu funkcijas, vai esošā pieredze starpinstitūciju sadarbībā var palīdzēt izveidot efektīvu sadarbību PMP prevencijas jautājumu jomā.

STARPINSTITŪCIJU²³ SADARBĪBA IZGLĪTĪBAS IESTĀDES LĪMENĒ

Izglītības ietvaros biežāk tiek lietota starpprofesionālu sadarbība atbalsta komandu veidā, tomēr dažkārt izglītības iestādē nav pieejami visi nepieciešamie speciālisti. Komandas sastāva piemērs atbalsta sniegšanai izglītojamajiem²⁴:

- izglītības iestādes vadības pārstāvis (direktora vietnieks, izglītības metodiķis);

²³ Gadījumos, ja izglītības iestādē netiek nodrošināti visi atbalstam nepieciešamie speciālisti, tos iespējams nodrošināt pašvaldības līmenī, atsevišķos gadījumos var konsultēties arī ar VBTAI.

²⁴ https://registri.visc.gov.lv/specizglitiba/dokumenti/metmat/metiet_atb_komandas_darba_org_izglit_iestade.pdf

- izglītības/klīniskais psihologs;
- speciālais pedagogs/speciālās izglītības skolotājs;
- sociālais pedagogs;
- logopēds, audiologopēds, skolotājs logopēds;
- pedagoga palīgs;
- skolotājs (klases audzinātājs, mācību priekšmeta skolotājs);
- karjeras konsultants;
- medicīnas māsa, māsa (vispārējās aprūpes māsa);
- vecāki/aizbildņi.

Saskaņā ar VISC metodiskajiem norādījumiem – atbalsta komandas speciālisti ir atvērti sadarbībai, kā arī atsevišķu jautājumu risināšanā var pieaicināt mācību priekšmetu skolotājus, izglītības un ārstniecības iestādes darbiniekus (ergoterapeits, fizioterapeits, medicīnas māsa), audzināšanas darba speciālistus, nevalstisko organizāciju pārstāvjus, pašvaldības, bāriņtiesas darbiniekus, kā arī citus konsultantus.

Izglītības iestādes atbalsta komandā var tikt veiktas šādas aktivitātes²⁵:

- pieejamās informācijas par izglītojamo izvērtēšana un ieteikumu sagatavošana atbalsta plānam;
- dalība individuālo atbalsta plānu (IAP) sagatavošanā un īstenošanā;
- informācijas sniegšana vecākiem un skolotājiem par atbalsta plānu un tā īstenošanu;
- izglītojamo mācību sniegumu dinamikas izvērtēšana;
- savstarpēja sadarbība – viens otram sniedz nepieciešamo informāciju un ieteikumus izglītības procesa organizēšanai;
- sadarbība ar citām institūcijām;
- dalība pašvaldības organizētajās starpinstitūciju sanāksmēs;
- dokumentu noformēšana, rīkojumu izpildīšana;
- citas aktivitātes atbilstoši iestādes administrācijas un augstākstāvošu institūciju rīkojumiem.

Aktivitāšu īstenošanai nepieciešamo dokumentu veidlapas (iesniegums atbalsta komandai, atbalsta komandas ieteikumi, ieteikums atbalsta pasākumu nodrošināšanai, sarunas protokols ar vecākiem, krīzes situāciju plāna paraugs, krīzes situācijas plāna veidne) ir publicētas VISC tīmekļa vietnē²⁶ un izmantojamas veidlapu pielāgošanai starpprofesionāļu sadarbības grupu vajadzībām.

VISC un VBTAI metodisko materiālu krātuvēs iekļauts plašs klāsts ar dokumentu veidlapām un veidnēm, kas ir piemērojamas PMP jomas vajadzībām un starpprofesionāļu grupu dokumentācijas izveidei.

Starpprofesionāļu komandas ieteicams veidot ne tikai konkrētu izglītojamo atbalstam (atbalsta komandas), bet arī kopējās PMP prevencijas aktivitātēm, fokusējoties uz universālās un mērķtiecīgās prevencijas plānošanu izglītības iestādes līmenī. Šādas veida komandā var tikt veiktas šādas aktivitātes (piemērs):

- datu par PMP riskiem izglītības iestādē apkopošana un analīze, t. sk. kontekstā ar kopējo situāciju pašvaldībā;
- izglītības iestādes līmeņa PMP prevencijas aktivitāšu izstrāde;
- izglītības iestādes līmeņa PMP prevencijas aktivitāšu īstenošana;
- īstenoto PMP prevencijas aktivitāšu novērtēšana;
- iesaistīto pušu informēšana par PMP prevencijas jautājumiem;
- konsultēšanās un regulāra komunikācija ar citu iestāžu speciālistiem;
- sadarbība ar citu iestāžu speciālistiem PMP prevencijas jautājumos u. tml.

²⁵ Turpat.

²⁶ https://registri.visc.gov.lv/specizglitiba/dokumenti/metmat/metiet_atb_komandas_darba_org_izglit_iestade.pdf

Lai uzsāktu efektīvu starpinstitūciju sadarbību, izglītības iestādēm noteikti jāpilda MK 2011. gada 1. februāra noteikumi Nr. 89 "Kārtība, kādā izglītības iestāde informē izglītojamo vecākus, pašvaldības vai valsts iestādes, ja izglītojamais bez attaisnojoša iemesla neapmeklē izglītības iestādi" un savlaicīgi jāievada²⁷ nepieciešamā informācija VIIS, kā arī jāziņo pašvaldības sociālajam dienestam, ja izglītības iestāde nevar atrisināt konkrētā izglītojamā grūtības.

Izglītības iestādes starpinstitūciju sadarbība izglītojamā problēmsituācijas risināšanā attēlota 2.4. attēlā. Kā uzsver VBTAI eksperti, lai pašvaldības sociālais dienests varētu operatīvi saņemt informāciju no izglītības iestādes un rīkoties, izglītības iestādes vadītājam būtu jānosūta elektroniski parakstīts dokuments uz sociālā dienesta oficiālo e-pastu. Izvērstāks informācijas aprites un attiecīgās dokumentācijas shematiskais attēlojums skatāms 4. pielikuma P.4.1. attēlā.

2.4. attēls: Starpinstitūciju sadarbība izglītojamā situācijas risināšanai. (Avots: autoru sagatavots pēc VBTAI²⁸, 2023.)

Izglītības iestādes vadītājs ar rīkojumu izveido atbalsta komandu un nosaka turpmāko rīcību atbalsta komandai sadarbībai ar izglītojamajiem un viņa vecākiem	→ atbalsta komanda izstrādā atbalsta pasākumus: ✓ individuālu mācību plānu, ✓ regulāru sociālpedagoģisko darbu, ✓ piesaista psihologu, sociālo pedagogu, pēc nepieciešamības arī citus speciālistus atbilstoši izglītojamā vajadzībām un situācijai.
Atbalsta komanda veic pedagoģiskās, psiholoģiskās un sociālās palīdzības koordinēšanu un nodrošināšanu izglītojamajiem	→ iesaista vecākus, pedagogus, izglītības iestādes darbiniekus, → vardarbīgas uzvedības gadījumā izglītības iestādes dibinātājs nodrošina šīs informācijas izvērtēšanu, → ja nepieciešams, to iesniedz tiesībsardzības institūcijām un sniedz atbalstu situācijas risināšanai izglītības iestādē.
Pēc 3 mēnešiem atkārtoti aicina vecākus uz skolu un vienojas par turpmākiem atbalsta pasākumiem, (ja nav vērojama pozitīva tendence)	→ jautājumu var nodot izskatīšanai pašvaldības izveidotajai bērnu tiesību aizsardzības sadarbības grupai, → ja nepieciešama ātra rīcība un vairāku institūciju sadarbība, kā arī situāciju nav iespējams atrisināt vienas institūcijas ietvaros vai nav to izdevies atrisināt ilgstošā laikposmā.
Gadījumā, ja izglītojamā vecāki nevēlas sadarboties ar izglītības iestādi, kā arī, ja nav uzlabojumi izglītojamā uzvedībā	→ informācija (piemēram, iesniegums) tiek drošā veidā iesniegta atbildīgajai pašvaldības amatpersonai, → informācijā tiek iekļauts pietiekams informācijas, faktu un datu apjoms situācijas izpratnei.
Izglītības iestādes vadītājs noteiktā formā ziņo pašvaldības sociālajam dienestam	→ ja izglītojamā vecāki nenodrošina speciālistu palīdzību izglītojamajam, → ja izglītības iestādes darbinieki konstatē vai ir pamatotas aizdomas, ka ģimenē izglītojamam netiek nodrošināta nepieciešamā uzraudzība un aprūpe, → ja vecāki lieto atkarību izraisošās vielas vai izglītojamā ģimene ir riska grupā.
Sociālais dienests informē bāriņtiesu, ja pastāv aizdomas par vecāku pienākumu nepienācīgu pildīšanu vai bērns ir cietis no vardarbības	→ bāriņtiesa un sociālais dienests rīkojas atbilstoši konstatētajai situācijai.

²⁷ Izglītības eksperti intervijās norādījuši, ka informācijas ievadei VIIS ir izveidotas datu integrācijas ar E-klasi.

²⁸ Vadlīnijas izglītības iestādēm valsts un pašvaldību resursu atbalsta sniegšanai bērniem un jauniešiem ar sociālās uzvedības novirzēm un atkarības problēmām efektīvā izmantošanā, VBTAI, 2023.

2.3. Informācijas apmaiņa starp iesaistītajām institūcijām

Informācijas apmaiņa ir svarīga jebkuras organizācijas (t. sk. starp institūciju sadarbības) ilgtspējas un efektivitātes sastāvdaļa, kurai jānodrošina vispusīga domu, atziņu, viedokļu apmaiņa un atgriezeniskā saite visos virzienos (no augšas uz leju, no lejas uz augšu, horizontāli), kā arī tā nav reducējama līdz formālai informācijas nodošanai rīkojumu, ziņojumu, vēstuleņu un vadlīniju formā. Svarīga ir gan formālā (jeb organizētā, proti, šī informācijas plūsma ir gan kontrolējama, gan regulējama, gan tās īstenošanai tiek ieviesti specifiski informācijas apmaiņas modeļi), gan neformālā (nav organizēta, var tikt sagrozīta un ir tieši atkarīga no katras organizācijas kultūras) informācijas apmaiņa. Kritiski svarīgi ir izveidot regulāru, kvalitatīvu un mērķētu informācijas apmaiņu visos starp institūciju sadarbības līmeņos atbilstoši to specifikai.

Starp institūciju (attiecināms arī uz starpprofesionālu sadarbības grupām) sadarbībā īpaša vērtība jāpievērš t. s. horizontālajai informācijas apmaiņai – informācijas apmaiņai viena līmeņa darbinieku starpā, kas ir izteikti atkarīga no katras iestādes informācijas apmaiņas specifikas un “nerakstītajiem” noteikumiem. Tāpēc, uzsākot sadarbību, komandu dalībniekiem ļoti detalizēti jāizrunā un jāvienojas arī par ikdienas komunikācijas niansēm. Dalībniekiem jāvienojas ar saviem vadītājiem par šīs saziņas specifiku un sadarbības prioritāti citu pienākumu kontekstā (īpaši svarīgi darbiniekiem, kuri sadarbībai varēs veltīt mazāk nekā ceturto daļu sava darbalaika). Vertikālie komunikācijas kanāli “no augšas uz leju” ir augstākā līmeņa vadītāju kontrolē un satur gan profesionālo (plāni, atskaides, uzdevumi, instrukcijas), gan komandu motivējošo informāciju, kā arī atgriezeniskās saites informāciju, bet “informācijas sastrēgumi” šajos informācijas kanālos var radīt problēmas visos citos komunikācijas kanālos.

Starp institūciju (attiecināms arī uz starpprofesionālu sadarbības grupām) sadarbībā ir svarīgi vienoties par informācijas apmaiņas pamatnoteikumiem (kas var būt skaidri, darbojoties vienas institūcijas ietvaros), piemēram, cik ilgā laikā jāatbild uz e-pastiem, kā tiek pāradresēti zvani, ja nav iespējams atbildēt, cik ilgā laikā tiek atzvanīts, kā tiek noteiktas informācijas apmaiņas prioritātes, kā tiek veidota e-pasta²⁹ struktūra un saturs, kam ir jānosūta e-pasta kopija, ar ko jāsaņem vēstuleņu teksti u. tml.

Veidojot informācijas apmaiņas modeli starp PMP prevencijā iesaistītajām institūcijām, iespējams balstīties dažādās pieejās. Konceptijā piedāvājam izmantot jau 1.1. nodaļā “Esošās situācijas izvērtējums” piedāvātos etapus PMP prevencijas veidošanā: (1) pamani, (2) ieklausies un atbalsti, (3) izmaini. Tādējādi katras iesaistītās institūcijas pārstāvji var izzināt, kā viņi var palīdzēt identificēt PMP riska izglītojamajiem – kāda informācija, kādi dati un kādas atziņas ir iestādes rīcībā un, kā ar to var dalīties ar citām iestādēm; kādu informāciju un datus vēl būtu iespējams uzskaitīt, kā tas varētu notikt un kam sniegt šo informāciju. Ieteicams veidot visām sadarbībā iesaistītajām iestādēm kopīgu procesu un rīkus.

Plānojot informācijas apmaiņu starp iesaistītajām iestādēm, ieteicams izmantot jau iepriekš apskatītos PMP prevencijas posmus: **(1) PAMANI; (2) IEKLAUSIES UN ATBALSTI; (3) IZMAINI.**

Tā kā izglītības iestādes ir ciešākā mijiedarbē ar izglītojamajiem, nekā jebkura cita iestāde, tad būtu svarīgi palīdzēt izglītības iestādei gan izprast citu iestāžu rīcībā esošos resursus un atbalsta iespējas izglītojamajiem (iespējams, viņu ģimenēm), gan izstrādāt jaunus pakalpojumus, gan arī, sadarbībā ar izglītības iestādi, vienoties par citu iestāžu iesaistīšanas formu un darbību secību – iespējams, pirms vērsties ar oficiālu iesniegumu, konsultēties telefoniski par situācijas būtību un iesniegumā iekļaut tādus faktus un informāciju, kā arī problēmas izklāstu, kas saņēmējam ļautu efektīvāk un ātrāk izvērtēt situāciju, noteikt secību, kādā iesaistīt citas iestādes u. tml.

Vienlīdz produktīvi būtu izmantot arī informācijas apmaiņu, balstoties uz 3. nodaļā “Stratēģiskie mērķi” aprakstītajiem prevencijas līmeņiem (1) universālā prevencija, (2) mērķtiecīgā prevencija un (3) krīzes intervences jeb pielāgotā prevencija. 4. pielikuma P.4.1. tabulā ir sniegts piemērs informācijas apmaiņai, pielietojot iepriekš minētās pieejas.

Starp institūciju sadarbībā PMP prevencijas jomā ir sevišķi svarīgi atbalstīt izglītības iestādes, rūpīgi informējot un radot izpratni par resursiem, kas ir citu iestāžu rīcībā (piemēram, sociālajam dienestam, jauniešu centram, pašvaldības policijai, bāriņtiesai u. tml.) un kas ir piemēroti ģimeņu ar bērniem un jauniešu atbalstam dažādās PMP riska situācijās. Ir svarīgi starp institūciju sadarbības ietvaros vienoties par gadījumiem (kritēriju noteikšanai izmantojami VISC metodiskie ieteikumi³⁰ un 2017. gada 13. jūnija Ministru kabineta noteikumi “Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem”, kuros izglītības iestādei jāziņo par (risku) gadījumiem, izmantojot noteiktu ziņošanas formu, kā arī sniedzot pietiekamu faktu un informācijas apjomu, lai citās iestādēs nedublētos izpētei nepieciešamais laiks.

²⁹ Varbūt vērts ņemt vērā, ka pirms raksti e-pastu, pārliecinies, vai produktīvāk nav vienkārši piezvanīt.

³⁰ Skatīts šeit: <https://www.visc.gov.lv/lv/speciala-izglitiba>

Informācijas apmaiņas un iesaistes piemērs sniegts 4. pielikuma P.4.1. tabulā, iekļaujot abu iepriekš minēto pieeju piemērus.

Veidojot sarežģītu vairāku līmeņu un sadarbības vienību struktūru, svarīgi apsvērt un apspriest ar iesaistītajām pusēm informācijas aprites principus, piemēram (2.3. attēla A daļa un/vai C daļa):

- Informācijas aprite vadības grupu līmenī (tiešsaistes un/vai klātienes sanāksmju sasaukšanas kārtība, sanāksmju darba kārtības izveide, citu dalībnieku pieaicināšana, sanāksmes īstenošana un protokolēšana, lēmumu pieņemšana, protokola saskaņošana, apziņošana).
- Informācijas aprite starp vadības grupu un vienību vadītājiem (vienību vadītāju dalība vadības grupas sanāksmēs, ziņošana par starpprofesionāļu grupu darbu – padarīto, plānoto, konstatētajām problēmām; tiek noteikti gadījumi, kad par konstatētajām problēmām jāziņo vadības grupai vai tiešajiem vadītājiem nekavējoties vai noteiktā laikā).
- Vienību vadītāji saņem informāciju par vadības grupas lēmumiem, mērķiem un jau tālāk sadarbojas ar starpprofesionāļu grupām, tās gan informējot, gan koordinējot lēmumu ieviešanu praksē un pilnveidojot sadarbības, pieredzes apmaiņas procesus grupās un horizontāli – ar citu grupu vadītājiem.
- Ieteicams paredzēt, ka vienību vadītājs vismaz pusi sava darba laika var veltīt sadarbībai gan ar hierarhiski augstāko vadības grupu, gan starpprofesionāļu grupām. Vienības vadītājs var koordinēt grupas procesus gan PMP situācijas izpētei un analīzei, gan sekot līdz starpprofesionāļu sadarbības kvalitātei un efektivitātei, kā arī piedāvāt apspriešanai grupas sadarbības protokolu – kā notiek informācijas aprite, kādi apziņošanas kanāli tiek izmantoti, kāda rīcība tiek sagaidīta no katra dalībnieka. Starpprofesionāļu grupu dalībnieki ziņo par problēmām un priekšlikumiem savam vienības vadītājam, kas, vai nu pats risina problēmas, vai nodod tās izskatīšanai vadības grupu līmenī.
- Savukārt iesaistītajās iestādēs, piemēram, regulārajās sanāksmēs jāparedz laiks informācijas apmaiņai par starpprofesionāļu grupās notiekošo un plānoto, konstatētajām problēmām, kā arī par vajadzību iesaistīt citus iestādes kolēģus noteiktu jautājumu risināšanā.

2.4.tabula: **Sadarbības un informācijas aprites principi dažādos starpinstitūciju sadarbības līmeņos.**

SADARBĪBAS LĪMENIS	SADARBĪBAS LĪMEŅA RAKSTUROJUMS	VEICAMO UZDEVUMU RAKSTUROJUMS
1	2	3
STARPINSTITŪCIJU SADARBĪBAS AUGSTĀKAIS LĪMENIS		
Stratēģiskā (augstākā) līmeņa VADĪBA (2.3. attēla A daļā – vadības grupa, C daļā – sadarbības komiteja)	Starpinstitūciju (nozaru) sadarbības līmenis	- Augstākais lēmumu pieņemšanas līmenis stratēģiskos jautājumos. - Izkata augsta līmeņa plānus, priekšlikumus, analītikas rezultātus. - Apstiprina universālās un mērķtiecīgās prevencijas aktivitāšu virzīšanu. <i>Piemērs no sadarbības vienību organizatoriskās struktūras:</i> A DAĻA <pre> graph TD VG[Vadības grupa] --> VV1[VV1] VG --> VV2[VV2] VV1 --> P1.1 VV1 --> P1.2 VV1 --> P1.3 VV2 --> P2.1 VV2 --> P2.2 VV2 --> P2.3 </pre>

SADARBĪBAS LĪMENIS	SADARBĪBAS LĪMEŅA RAKSTUROJUMS	VEICAMO UZDEVUMU RAKSTUROJUMS
1	2	3
STARPINSTITŪCIJU SADARBĪBAS OTRAIS LĪMENIS		
Operatīvā līmeņa vadība <i>(2.3. attēla A daļā – vienību vadītāji (VV), C daļā – sadarbības vadītāji)</i>	Otrā līmeņa vadība Sadarbības vienību vadītāji, vadošie speciālisti u. tml., kas nodrošina stratēģiskā līmeņa lēmumu ieviešanas un izpildes vadību. Nodrošina vertikālo informācijas apmaiņu – gan ar stratēģiskā līmeņa vadību, gan starpprofesionāļu grupām un horizontālo informācijas apmaiņu – ar citu vienību vadītājiem. Otrā līmeņa vadītājiem ieteicams fokusēties uz aktivitātēm šādos preventcijas līmeņos: ► universālais; ► mērķtiecīgais.	Šajā līmenī tiek izstrādāti: ► risinājumi un instrumenti; ► dokumentācija (nolikumi, funkciju apraksti, deleģējumi, kompetences, atbildības, vadlīnijas, veidlapas, informācijas aprites parametri u. tml.); ► profesionāļu un citu grupu vadītāju priekšlikumi; kas atbalsta visu 3 preventcijas līmeņu aktivitāšu īstenošanu. Sadarbībā ar profesionāļiem izstrādā priekšlikumus un plāno apstiprinātās universālās un mērķtiecīgās preventcijas aktivitātes. Ieteicams veidot pašvaldības līmeņa PMP preventcijas procesus – gadījumu ziņošanai (kādos gadījumos, kāda secībā, kam ziņo) vai integrēt tos jau esošajos pašvaldības līmeņa procesos. Skata individuālos gadījumus, kas ir netipiski, izkrīt no ierastās darba kārtības un to risināšanā nepieciešama augstāka līmeņa vadības iesaiste. <i>Piemērs no sadarbības vienību organizatoriskās struktūras:</i> A DAĻA
STARPPROFESIONĀĻU GRUPU LĪMENIS		
Starp-profesionāļu grupas <i>(2.3. attēla A daļā – starpprofesionāļi (P), B daļā – viena līmeņa sadarbības grupa, C daļā – starpprofesionāļu grupa)</i>	Profesionāļi, kas ikdienā veic PMP preventcijas aktivitātes visos preventcijas līmeņos: ► universālais; ► mērķtiecīgais; ► pielāgotais.	Šajā līmenī notiek starpprofesionāļu komandu darbs, atbilstoši to nolikumam, mērķiem un uzdevumiem, sadarbības procesa organizēšanas kārtībai, iesaistīto speciālistu kompetencei un noteiktajai sadarbībai ar citām grupām un/vai to vadītājiem. Tiek organizētas sanāksmes, sēdes ar pieaicināto speciālistu vai klientu piedalīšanos, tiek organizēts darbs ar klientu (izglītojamo, izglītojamā ģimeni), notiek pieredzes apmaiņa un diskusijas. Sanāksmēs tiek skatīti arī individuālie gadījumi (ierobežojot dalībnieku sastāvu atbilstoši iestāžu kompetencei) un plānota universālās un mērķtiecīgās preventcijas aktivitāšu norise. Individuālo gadījumu, kas nav atrisināmi šajā līmenī, risināšanā tiek iesaistīti grupu vadītāji un, iespējams, profesionāļu tiešie vadītāji. Speciālisti piedalās universālās un mērķtiecīgās preventcijas aktivitāšu priekšlikumu izstrādē un kompetenču robežās – arī īstenošanā. <i>Piemērs no sadarbības vienību organizatoriskās struktūras:</i> A DAĻA

SADARBĪBAS LĪMENIS	SADARBĪBAS LĪMEŅA RAKSTUROJUMS	VEICAMO UZDEVUMU RAKSTUROJUMS
1	2	3
SADARBĪBA UNIVERSĀLO UN MĒRĶTIECĪGO PREVENCIJAS AKTIVITĀŠU JOMĀ		
	Universālo un mērķtiecīgo preventijas aktivitāšu izstrādē piedalās visu sadarbības vienību līmeņi – katrs ar savu lomu	• uzdod izstrādāt aktivitāšu priekšlikumu, definējot ietvaru • izskata priekšlikumus • virza tālākai izskatīšanai pašvaldības lēmuma pieņēmējiem Vadības grupa • sadarbībā ar starpprofesionāļiem izstrādā priekšlikumus • iesniedz priekšlikumus izskatīšanai vadības grupā • īsteno vadības grupas lēmumus • piedalās apstiprināto priekšlikumu ieviešanā Vienību vadītāji • piedalās priekšlikumu izstrādē • piedalās apstiprināto priekšlikumu ieviešanā • iesniedz redzējumu par nepieciešamajām aktivitātēm vienību vadītājiem Starpprofesionāļi

PIEMĒRS INDIVIDUĀLA GADĪJUMA RISINĀŠANAI

Efektīvai informācijas apmaiņai jābūt gan juridiskam pamatam (tiesības saņemt un nodot attiecīgo informāciju, vienoti informācijas apmaiņas protokoli un procedūras), kā arī vienotiem IT risinājumiem drošai informācijas apmaiņai, ko var nodrošināt starp iesaistītajām iestādēm (integrēti IT risinājumi), kā arī drošas digitālās darbavietas risinājumi – droša e-pastu sistēma, droša tiešsaistes saņāksmju sistēma un drošas platformas kopīgam darbam. Izvērstāka informācijas aprites un attiecīgās dokumentācijas shematisks attēlojums skatāms 4. pielikuma P.4.1. attēlā.

Ieteicams kartēt sadarbības un informācijas apmaiņas procesus iesaistītajām iestādēm, lai precizētu katras iestādes iesaisti un izvairītos no aktivitāšu pārklāšanās un dubultas darīšanas, kā arī konfidencialas informācijas noplūdes.

2.5. tabula: Piemērs individuāla gadījuma risināšanai.

PROCESS	PRIEKŠDARBI	INFORMĀCIJAS APMAIŅA
1	2	3
INFORMĒŠANA PAR RISKĀ GADĪJUMU	Pašvaldībā (vai izglītības iestādē) ir izstrādāta konkrēta procedūra un rīks ³¹ informēšanai, kā arī ir spēkā konfidencialitātes prasības.	Informācija jāfiksē atbilstoši izstrādātajai procedūrai un ievērojot konfidencialitāti (piemēram, elektroniski droši iesniedzot noteiktas formas veidlapu).
GADĪJUMA IZPĒTE	Pašvaldībā (vai izglītības iestādē) ir izstrādāta konkrēta procedūra izpētei un noteikta atbildīgā persona izpētes veikšanai. Atkarībā no gadījuma izpētes rezultātiem jānosaka riska intensitāte un, atkarībā no riska smaguma, gadījums jāvirza izskatīšanai starpprofesionāļu vai starpinstitūciju sadarbības grupai.	Saņemot informāciju par iespējamu PMP riska gadījumu, atbildīgā persona veic vispusīgu izpēti, sazinoties ar izglītojamā vecākiem, izglītojamo un, ja nepieciešams, pieprasot informāciju no citām iestādēm. Pēc situācijas izpētes rezultātiem ziņotais gadījums var neapstiprināties un tikt noraidīts vai apstiprināts un virzīts turpmākai risināšanai.
ATBALSTA PLĀNA IZSTRĀDE	Pašvaldībā vēlams (iespēju robežās) izstrādāt iestādēm vienotu atbalsta plāna veidni vai nodrošināt rīkus, lai konkrētais izglītojamais jau nesaņem kādu no valsts un pašvaldības atbalstiem vai pakalpojumiem, kā arī nodrošināt, ka dažādu iestāžu atbalsta aktivitātes vai rekomendācijas nav pretrunā.	Atkarībā no riska smaguma, atbalsta plānu var izstrādāt izglītības iestādes darbinieks patstāvīgi vai konsultējoties ar starpprofesionāļu sadarbības grupām. Smagākajos gadījumos atbalsta plāns tiek izstrādāts pašvaldības starpinstitūciju sadarbības grupā.

³¹ Piemēram, projekta "Pumpurs" interaktīvais rīks PMP risku novērtēšanai (pieejams 2023. gada pavasarī).

PROCESS	PRIEKŠDARBI	INFORMĀCIJAS APMAIŅA
1	2	3
GADĪJUMA VADĪBA	Pašvaldībā izstrādāta kārtība, kā tiek nozīmēts gadījuma vadības atbildīgais.	Gadījumam tiek nozīmēts atbildīgais, kas turpmāk seko plāna īstenošanai.
ATBALSTA PLĀNA ĪSTENOŠANA	Pašvaldībā vēlams izveidot plāna vadības (gadījuma vadības) risinājumu, kurā iesaistītās puses reģistrē aktivitāšu statusu un redz, ka arī cita iestāde īsteno atbalsta aktivitātes (atkarībā no iestādes specifikas un iesaistīto speciālistu uzdevumiem, redzama noteikta veida informācija).	Iesaistītās puses īsteno aktivitātes un informē par aktivitāšu statusu par gadījumu atbildīgajai personai. Iesaistītās puses nekavējoties informē par gadījumu atbildīgo personu, ja nav iespējams īstenot plānā paredzēto aktivitāti, kā arī iespēju robežās tiek piedāvāta alternatīva aktivitāte.
PLĀNA ĪSTENOŠANAS UZRAUDZĪBA	Pašvaldībā vēlams izveidot individuālo plānu vadības risinājumu, kurā iesaistītās puses reģistrē aktivitāšu statusu un redz, ka arī cita iestāde īsteno atbalsta aktivitātes (atkarībā no iestādes un iesaistīto speciālistu kompetencēm redzama noteikta veida informācija).	Atkarībā no riska smaguma, atbalsta plāna īstenošanas uzraudzību veic par gadījumu atbildīgā persona vai visas atbalsta plānā īstenošanā iesaistītās iestādes, vai smagākajos gadījumos visas starpinstītūciju sadarbībā iesaistītās iestādes.
GADĪJUMA NOSLĒGŠANA UN ATGRIEZENIS-KĀS SAITES IEGŪŠANA	<i>Nav attiecināmi</i>	Gadījuma noslēgšana notiek pēc atbalsta plāna izpildes un konsultācijām ar iesaistītajām iestādēm. Smagākajos gadījumos – konsultējoties ar visām starpinstītūciju sadarbībā iesaistītajām iestādēm. Ja nepieciešams, iesaistītās iestādes var turpināt sniegt atbalstu izglītojamajam ārpus konkrētā atbalsta plāna.

3. STRATĒĢISKIE MĒRĶI

Nodaļa "Stratēģiskie mērķi":

- sniedz ieskatu saskaņotu un hierarhiski pakārtotu PMP prevencijas sistēmas mērķu, sasniedzamo rezultātu un rezultatīvo rādītāju definēšanā;
- iepazīstina ar ES un nacionāla mēroga politikas mērķiem un iniciatīvām attiecībā uz PMP prevenciju;
- apskata nozīmīgas starpinstitūciju sadarbību veicinošas komponentes.

Padziļinātai izpētei:

5. pielikums	Uz PMP attiecināmie IKMS rādītāji
12. pielikums	Rīcības programmas 3.2. nodaļa: Stratēģiskie mērķi

Stratēģisko mērķu izvirzīšana ir svarīga jebkuras sistēmas veiksmīgas darbības daļa. Stratēģiskie mērķi palīdz visām iesaistītajām pusēm iesaistīties un koncentrēties uz savām galvenajām prioritātēm, nodrošina skaidru un mērķtiecīgu pieeju, kā arī palīdz efektīvi izmantot pieejamos resursus izvirzīto mērķu sasniegšanai. Svarīgs priekšnoteikums PMP prevencijas sistēmas ieviešanā ir visu iesaistīto pušu sadarbība – gan diskutējot par izvirzāmajiem mērķiem un sasniedzamajiem rezultātiem, gan izstrādājot ieviešanas plānus mērķu sasniegšanā. Tāpat rekomendējams, ka pašvaldības līmeņa ar PMP darbu saistītie stratēģiskie mērķi tiek izvirzīti, ņemot vērā esošās situācijas izvērtējumā apzinātos izaicinājumus, kā arī saskaņā ar normatīvo regulējumu un kontekstā ar aktuālajos ES un nacionāla mēroga politikas plānošanas dokumentos izvirzītajiem uzstādījumiem.

3.1. PMP prevencijas sistēmas mērķi un rezultāti

Stratēģisko mērķu izvirzīšanai var tikt izmantotas dažādas pieejas, piemēram, **SVID analīze**, kur stratēģiskie mērķi tiek izvirzīti, pamatojoties uz identificētajām stiprajām un vājajām pusēm, kā arī iespējām un draudiem; **mērķu kaskadēšanas metode**, kur stratēģiskie mērķi tiek izvirzīti hierarhiskā struktūrā, lai nodrošinātu, ka mērķi ir savstarpēji saistīti, piemēram, ar kopējiem pašvaldības līmeņa attīstības virsmērķiem un/vai izglītības nozares vīziju, kas tiek definēta pašvaldības izglītības ekosistēmas attīstības stratēģijā; vai **dizaina domāšanas metode** un citas.

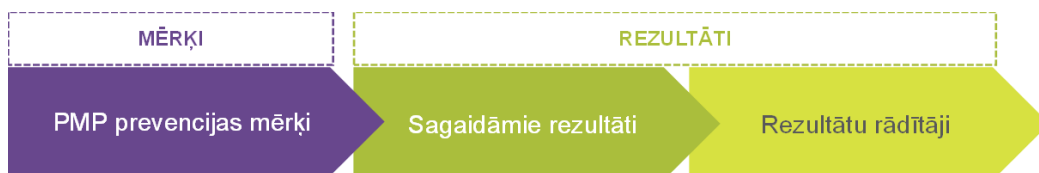
Viena no pieejām, kas var tikt izmantota PMP prevencijas sistēmas stratēģisko mērķu izvirzīšanā, ir mērķu definēšana katrā no PMP prevencijas sistēmas posmiem, t. i., **(1) PAMANI; (2) IEKLAUSIES UN ATBALSTI; (3) IZMAINI** (skat. 1.1. nodaļu), tādējādi veidojot ciešu sasaisti ar esošās situācijas izvērtējuma rezultātiem. Cita alternatīva ir definēt sasniedzamos rezultātus, balstoties trīs PMP prevencijas līmeņu pieejā jeb modelī (skat. 4. nodaļu), tādējādi izvirzot mērķus **(1) universālās prevencijas līmenī, (2) mērķtiecīgās prevencijas līmenī un (3) krīzes intervences jeb pielāgotās prevencijas līmenī**.

Lai nodrošinātu visu iesaistīto pušu vienotu izpratni par izvirzīto mērķu būtību un celtu iesaistes motivāciju, ir rekomendējams katram mērķim definēt apakšpunktus jeb t. s. sagaidāmos rezultātus, tādējādi konkretizējot mērķa formulējumā pausto vēstījumu.

Lai pašvaldības līmenī veidotu vienotu, savstarpēji saskaņotu un hierarhiski pakārtotu PMP novēršanas plānošanas un uzraudzības sistēmu, tajā iekļauto mērķu un rādītāju noteikšanai nepieciešama datu uzkrāšana gan izglītības iestāžu, gan pašvaldības līmenī.

Papildus tam, lai novērtētu PMP prevencijas sistēmā izvirzīto mērķu un sagaidāmo rezultātu progresu, stratēģiskajiem mērķiem tiek definēti politikas rezultāta rādītāji, kas var tikt veidoti saskaņā ar izglītības kvalitātes monitoringa sistēmā (IKMS) definētajiem rādītājiem un kas ir konkrēti, datus balstīti un izmērāmi (skat. 3.1. attēlu un 3.1. tabulu).

3.1. attēls: PMP prevencijas sistēmas stratēģiskie uzstādījumi.

3.1. tabula: **PARAUGS: Stratēģisko mērķu politikas rezultatīvie rādītāji.**

Nr.	REZULTATĪVIE RĀDĪTĀJI*	BĀZES VĒRTĪBA (GADS)	SASNIEDZAMĀ TENDENCE		DATU AVOTS
			202X	202X	
1	2	3	4	5	6
① UNIVERSĀLĀ PREVENCIJA					
1.	Augsta vecāku apmierinātība ar dalību bērnu audzināšanas atbalsta grupās.	tiks noteikta 2023. gadā	70%	80%	aptauja
2.	Augsts pašvaldības iedzīvotāju vērtējums par atbalsta pakalpojumu PMP novēršanai pieejamību pašvaldībā.	72% (2022.)	74%	75%	aptauja
② MĒRĶTIECĪGĀ PREVENCIJA					
3.	Pedagogu īpatsvars, kuri apguvuši PMP riska grupas izglītojamo identificēšanas praksi.	5% (2022.)	7%	10%	Izglītības pārvalde
4.	Izglītojamo skaits (%), kuriem ir nodrošināti atbalsta pasākumi PMP risku novēršanai (pamatskolas posmā, vidusskolas posmā).	psk. posmā 7% (2022.)	9%	10%	Izglītības iestādes
		vsk. posmā 9% (2022.)	10%	11%	
③ PIELĀGOTĀ PREVENCIJA					
5.	Priekšlaicīgi mācības pārtraukušo izglītojamo īpatsvars no kopējā izglītojamo skaita attiecīgajā izglītības pakāpē (%).	psk. posmā 1% (2022.)	< 1%	< 1%	VIIS dati
		vsk. posmā 4% (2022.)	3,5%	2,5%	
		tālm./neklātie 67% (2022.)	65%	50%	
6.	Izglītojamo, kuri pēc pamatzglītības iegūšanas neturpina mācības vidējā (vispārējā vai profesionālā) izglītībā, īpatsvars.	5% (2022.)	4%	3%	VIIS dati
*Uz PMP attiecināmos izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas (IKMS) rādītājus jeb PMP politikas rezultāta rādītājus skatīt 5. pielikumā.					

3.2. Politikas plānošanas konteksts un uzstādījumi

PMP prevencijas sistēma un rīcības plāns ir jāveido atbilstoši saistošajam normatīvajam regulējumam un jābalstās aktuālajos ES un nacionāla mēroga politikas plānošanas dokumentos. PMP prevencijas sistēmas stratēģiskajiem mērķiem ir jābūt saskaņotiem arī ar pašvaldības līmeņa plānošanas dokumentiem, papildinot un atbalstot to sasniegšanu.

3.2. attēlā ir norādīti nozīmīgākie ES un nacionāla līmeņa politikas plānošanas dokumenti un vadlīnijas, kas ir attiecināmas uz PMP prevenciju.

ES līmeņa politikas iniciatīvas un vadlīnijas PMP prevencijai:

- ▶ Eiropas Komisijas ziņojums “Eiropas izglītības telpa līdz 2025. gadam”
- ▶ Eiropas Padomes rekomendācijas iniciatīvai “Ceļi uz panākumiem skolā”
- ▶ “Eiropas Padomes 2011. gada rekomendāciju PMP mazināšanas ieviešanai” izvērtējums

Nacionāla līmeņa politikas plānošanas dokumenti, kuros risināta PMP problemātika:

- ▶ Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam
- ▶ Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021.–2027. gadam
- ▶ Izglītības attīstības pamatnostādnes 2021.–2027. gadam
- ▶ Bērnu, jaunatnes un ģimenes attīstības pamatnostādņu 2022.–2027. gadam

▶ **Eiropas līmeņa dokumenti.** Eiropas Komisija rosina līdz 2025. gadam turpināt attīstīt Eiropas izglītības telpu³², vienā no attīstības dimensijām – “Iekļaušana un dzimumu līdztiesība” – aktualizējot arī PMP problemātiku. Eiropas Padomes rekomendācijas iniciatīvai “Ceļi uz panākumiem skolā” iesaka nostiprināt integrētu, visaptverošu stratēģiju bērnu un jauniešu mācību sniegumu veicināšanai, attīstot iekļaujošu pieeju, samazinot PMP un novēršot sociālekonomiskā statusa ietekmi uz mācību rezultātiem.³³ “Eiropas Padomes 2011. gada ieteikumu PMP mazināšanas ieviešanai” izvērtējumā secināts, ka līdzšinējais ES politikas rīku kopums ir būtiski sekmējis PMP

ES mērogā sasniedzamie PMP mazināšanas rezultāti:

- ▶ visi izglītojamie iegūst vismaz pamatzglītību (ISCED 2. līmenis);
- ▶ 18–24 gadus vecu personu, kuras neturpina izglītību, īpatsvars samazinās zem 9%;
- ▶ uzlabota izglītojamo un pedagogu labbūtība.

samazināšanos, tomēr ir nepieciešams attīstīt sistemātisku, saskaņotu un stratēģisku pieeju PMP novēršanā. Efektīviem PMP novēršanas pasākumiem ir jāietver pielāgotas, mērķorientētas pieejas dažādām izglītojamo riska grupām, bet PMP prevencijas sistēma ir jābalsta uz strukturētu sadarbību starp visām iesaistītajām pusēm, t. sk. dažādās nozarēs, pārvaldības līmeņos un izglītības pakāpēs.

▶ **Nacionāla līmeņa dokumenti.** Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030. gadam (Latvija 2030) uzsvērta nepieciešamība samazināt PMP.³⁴ Latvijas Nacionālā attīstības plāna 2021.–2027. gadam (NAP2027) rīcības virziens “Iekļaujoša izglītības vide” paredz nodrošināt preventīvus un intervences pasākumus PMP riska samazināšanai, individuālus un institucionālus atbalsta pasākumus sociālekonomiskiem riskiem un pāridarīšanai pakļautiem izglītojamajiem, kā arī veicināt sociālās atstumtības riskam pakļauto bērnu un jauniešu ar PMP risku iesaistīšanu ārpus formālās izglītības pasākumos.³⁵ Izglītības attīstības pamatnostādņēs 2021.–2027. gadam (IAP2027) plānotās rīcībpolitikas iniciatīvas rīcības ir vērstas uz šķēršļu mazināšanu piekļuvei kvalitatīvai izaugsmei, kā arī tās paredz nodrošināt preventīvus un intervences pasākumus PMP riska mazināšanai.³⁶ Bērnu, jaunatnes un ģimenes attīstības pamatnostādnes 2022.–2027. gadam (BJĢ2027) aptver virkni horizontālu un pārnazaru attīstības virzienu bērnu, jaunatnes un ģimenes politikas jomā, t. sk. bērnu un jauniešu attīstības vajadzību nodrošināšana, agrīnā preventīvā

³² Eiropas Komisijas ziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu Komitejai par Eiropas Izglītības telpas izveidi līdz 2025. gadam, 2020., pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:52020DC0625>

³³ EP rekomendācijas iniciatīvai “Ceļi uz panākumiem skolā” (28.11.2022.), pieejams: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022H1209\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022H1209(01)&from=EN)

³⁴ Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam, pieejams: <https://pkc.gov.lv/lv/valsts-attistibas-planosana/latvijas-ilgtspējīgas-attistibas-strategija>

³⁵ Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2021.–2027. gadam, pieejams: https://pkc.gov.lv/sites/default/files/inline-files/NAP2027_apstiprin%C4%81ts%20Saeim%C4%81_1.pdf

³⁶ Izglītības attīstības pamatnostādnes 2021.–2027. gadam, pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/324332-par-izglitiba-attistibas-pamatnostadnem-20212027-gadam>

atbalsta sistēmas izveide, bērnu un jauniešu psiholoģiskā un emocionālā labklājība, darba ar jauniešiem sistēmas attīstība u. c.

Latvijā sasniedzamie PMP mazināšanas rezultāti:

- ▶ Samazināt 18–24 gadus vecu personu, kuras neturpina izglītību, īpatsvars zem 10% [Latvija2030]
- ▶ Samazināt 18–24 gadus vecu iedzīvotāju, kuriem nav vidējās izglītības un kuri neturpina mācības, īpatsvaru no 8,3% (2021. g.) līdz 5,0% (2027. g.) [NAP2027]
- ▶ Samazināt 15–24 gadus vecu personu, kuras nav iesaistītas izglītībā vai darba tirgū (NEET), īpatsvaru no 7,8% (2021. g.) līdz 6,0% (2027. g.) [NAP2027]
- ▶ Samazināt 11, 13 un 15 gadus vecu skolēnu, kuri cietuši no skolasbiedru ģirgāšanās, īpatsvaru no 22,3% (2018. g.) līdz 20,5% (2027. g.) [BJĢP2027]
- ▶ Samazināt no vardarbības izglītības iestādē vairākas reizes mēnesī cietušu 15 gadus vecu bērnu īpatsvaru no 11% (2018. g.) līdz 5% (2028. g.) [BJĢP2027]
- ▶ Samazināt NPAIS reģistrēto nepilngadīgo, kuri bez attaisnojoša iemesla neapmeklē izglītības iestādi, skaitu no 196 (2019. g.) līdz 100 (2028. g.) [BJĢP2027]

3.3. Stratēģiskie uzstādījumi un starpinstitucionālā sadarbība

Ņemot vērā PMP prevencijas darba starpdisciplināritāti, būtisks priekšnosacījums sekmīgai PMP prevencijas sistēmas izveidei un ieviešanai ir pārdomāts un efektīvs starpinstitūciju sadarbības modelis. Veidojot starpinstitūciju modeli, ir jānosaka tā **juridiskais pamats** un **organizatoriskā struktūra**. Tā kā PMP prevenciju raksturo daudzlīmeņu perspektīva (individuālais, institucionālais, strukturālais līmenis), modelī ir jāparedz sadarbības mehānismi gan stratēģiskajā, gan operatīvajā līmenī. Sekmīgai PMP prevencijai būtiska komponente ir sadarbības vide, kas balstās vienotā izpratnē, kopīgos mērķos, ietver savlaicīgus informācijas aprites kanālus un efektīvus lēmumu pieņemšanas procesus.

Labākie PMP prevencijas rezultāti pašvaldību līmenī tiks sasniegti tad, ja visas iesaistītās puses balstīsies **vienotā redzējumā** un kopīgās vērtībās, kur visas iesaistītās puses cenšas nodrošināt koordinētus, saskaņotus un savlaicīgus risinājumus bērnu un jauniešu vajadzībām.³⁷ Vietējo institūciju speciālisti var izprast bērnu, jauniešu un ģimeņu pieredzi un vajadzības lokālā kontekstā. Sadarbību veicinošu vidi palīdzēs veidot dažādas komponentes (skat. 3.3. attēlu), t. sk. rūpīga vajadzību izpēte, sadarbības prioritāšu noteikšana, vienotas izpratnes un pieejas veidošana, visu iesaistīto pušu lomu un atbildību formulēšana, nepārtraukta speciālistu kompetenču pilnveide sadarbības un PMP prevencijas jomā, efektīvu informācijas apmaiņas mehānismu izveide un līderība, kas balstās bērnu un jauniešu vajadzībās.

3.3. attēls: Starpinstitūciju sadarbību veicinošas vides komponenti.

(Avots: autoru adaptēts no OFSTED³⁸, 2018.)

³⁷ Ofsted & Stanley, Y., (10.07.2018.), "Social Care Commentary: Multi-agency Safeguarding Arrangements", <https://www.gov.uk/government/speeches/social-care-commentary-multi-agency-safeguarding-arrangements>

³⁸ OFSTED (raising standards improving lives) - the Office for Standards in Education, Children's Services and Skills.

Vienotu izpratni un mērķus var sasniegt, kopīgi formulējot atbildes uz šādiem jautājumiem;

- ▶ Kāpēc mēs veidojam PMP prevencijas sadarbības modeli? Kā tas risinās PMP problemātiku?
- ▶ Kā mēs veidosim PMP prevencijas sadarbības modeli, lai nodrošinātu katra bērna un jaunieša vajadzības?
- ▶ Kā mēs sadarbosimies, apmainīsimies ar informāciju, uzklaušim viens otru, pieņemsim koordinētus lēmumus, risināsim krīzes situācijas?
- ▶ Kādi ir mūsu mērķi? Ko mēs kopīgi vēlamies sasniegt?
- ▶ Kā mēs zināsim, ka esam sasnieguši kopīgo mērķi?
- ▶ Kādi resursi ir pieejami mūsu rīcībā kopīgā mērķa sasniegšanai? Kādi papildu resursi būtu nepieciešami?
- ▶ Kādus izglītības iestāžu un pašvaldības līmeņa rādītājus mēs izmantosim savā darbā? Kā iegūsim un monitorēsim šos rādītājus? Kā šos rādītājus integrēsim savas iestādes/organizācijas dienaskārtībā (piemēram, ziņojumos)?
- ▶ Kādā veidā droši apmainīsimies ar konfidenciālu un sensitīvu informāciju (piemēram, fiziskas personas datiem par konkrētiem izglītojamajiem, ģimenēm u. tml.), risinot individuālus gadījumus? Kādus IT rīkus izmantosim?

4. PMP RISKU PREVENCIJAS AKTIVITĀTES

Nodaļa "PMP risku prevencijas aktivitātes":

- ➡ sniedz maksimāli plašu PMP prevencijas aktivitāšu sarakstu (esošās + ieteicamās);
- ➡ palīdz pārskatīt, izvērtēt un plānot PMP prevencijas aktivitāšu nodrošinājumu pašvaldībā.

Padziļinātai izpētei:

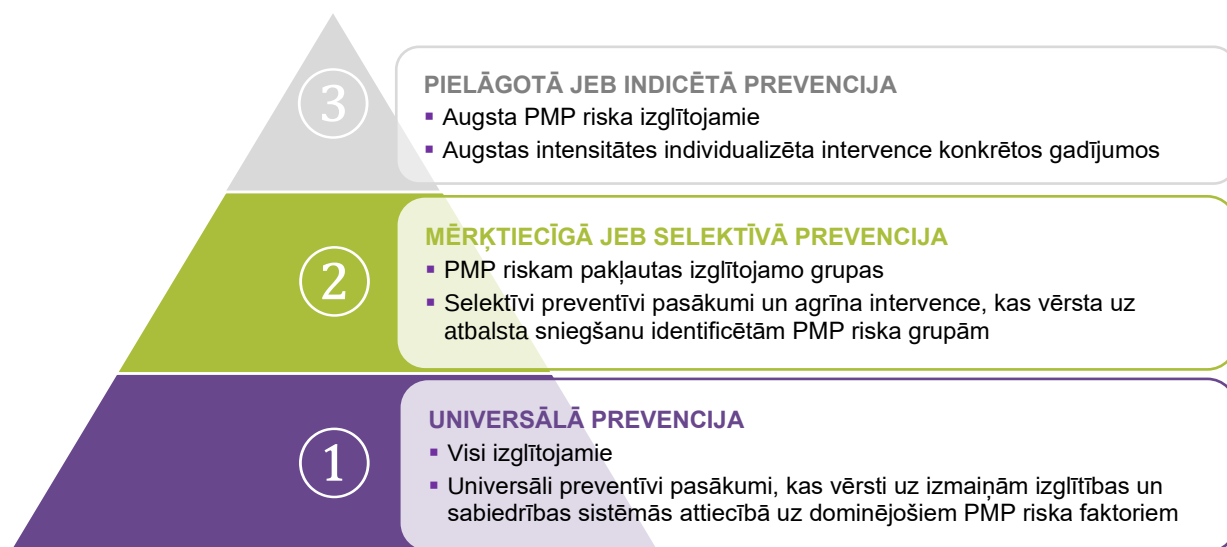
6. pielikums	PMP prevencijas aktivitāšu saraksts, t. sk. aktivitāšu kategoriju raksturojums
7. pielikums	PMP prevencijas aktivitāšu ietekme uz PMP riskiem
11. pielikums	PMP prevencijas aktivitātes un to rezultatīvie rādītāji
12. pielikums	Rīcības programmas 4.1. nodaļa: PMP prevencijas aktivitāšu nodrošinājuma plāns

PMP prevencijas aktivitātēm ir izšķiroša loma PMP risku novēršanā un mazināšanā. PMP prevencijas aktivitāšu klāsts aptver gan tādas rīcības un pasākumus, kas tiek īstenoti izglītības iestādēs un izglītības ekosistēmas plašākā kontekstā, gan arī tādus, kuri ir citu pašvaldības iestāžu un dienestu atbildībā.

TRĪS LĪMEŅU PREVENCIJAS MODELIS

Daudzviet pasaulē intervences raksturošanai un PMP prevencijas aktivitāšu plānošanai, īstenošanai un izvērtēšanai tiek izmantota trīs līmeņu pieeja (skat. 4.1. attēlu).^{39,40}

4.1. attēls: Trīs līmeņu prevencijas modelis.
(Avots: UNICEF, 2017.)

³⁹ UNICEF (2017.), *Early Warning Systems for Students at Risk of Dropping Out*.
https://www.unicef.org/eca/sites/unicef.org/eca/files/2018-11/Early%20warning%20systems%20for%20students%20at%20risk%20of%20dropping%20out_0.pdf

⁴⁰ I. Maslo (2015.), "Jaunu izaicinājumu un to risināšanas iespēju identificēšana un analīze, kas ietekmē pieaugušo (18–24 gadi) iesaistišanos (atgriešanos) mūža mācīšanās procesā". https://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/projekti/es/2007-2013/esf/petijumiem/izaicinajumi/publikacijas/2015/Informativais_zinojums_4.pdf

1 UNIVERSĀLĀ PREVENCIJA

Universālajā līmenī PMP prevenciju var skatīt visplašākajā mērogā, strādājot ar visu sabiedrību kopumā un veidojot bērniem un jauniešiem drošu, atbalstošu un stimulējošu apkārtni, kurā ir pieejami kvalitatīvi izglītības, veselības aprūpes pakalpojumi un kultūras pieredzes iespējas un kurā izglītība un personiskā izaugsme ir vispārpieņemtas un nostiprinātas sabiedrības vērtības. Izglītības iestādēs universāli prevencijas pasākumi attieksies gan uz izglītības kvalitāti kopumā, gan arī uz atsevišķām tās komponentēm, piemēram, individuālās vajadzībās balstīta mācību pieeja, droša mācību vide, "Visas skolas pieeja". Lai novērstu ar ģimeni saistīto un ekonomisko PMP risku ietekmi uz izglītojamajiem, būtiski mazināt sociālekonomiskos riskus visā sabiedrībā. Liela nozīme universālās prevencijas līmenī būs vecāku universālo izglītojošo programmu klāsta nodrošināšanai ģimenes pratības paaugstināšanai. Bērnu psiholoģija un audzināšana ir tēmas, kuras var tikt aktualizētas arī mūžizglītībā.

Universālās prevencijas aktivitātes ne tikai novērš PMP riskus, bet sniedz ieguvumus visiem izglītojamajiem.

Eiropas Padomes "2011. gada rekomendāciju par PMP mazināšanu" izvērtējums (2019.)

Ja iespējams, pašvaldībām un arī izglītības iestādēm būtu jāīsteno universāla prevencija – PMP riska novēršanas pasākumi, kas mērķēti uz visu izglītojamo mācību sniegumu, labsajūtu un motivācijas veicināšanu. Būtnībā šie pasākumi ir vērsti uz PMP riska faktoru novēršanu jeb tādas vides veidošanu, kas nepieļauj PMP risku iestāšanos. Lai arī universālie PMP prevencijas pasākumi aptver skaitliski ievērojami lielāku mērķa grupu (t. i., visus izglītojamos), sabiedrībai kopumā tie izmaksā ievērojami lētāk, nekā mērķtiecīgi vai īpaši pielāgoti intervences pasākumi PMP mērķa grupām.

2 MĒRĶTIECĪGĀ PREVENCIJA

Atsevišķām izglītojamo grupām, kas noteiktas, balstoties uz PMP riska monitoringa rezultātiem, var būt nepieciešama mērķtiecīga jeb selektīva prevencija – atbalsta pasākumi, kas palīdz agrīni diagnosticēt un risināt problēmas, piemēram, iekavēta mācību satura apguve, atbalsta vajadzības u. c. Mērķtiecīga prevencija ir vērsta uz atsevišķām PMP riska grupām, bet tās uzdevums ir noteikt piemērotus reaģēšanas un intervences pasākumus, lai motivētu izglītojamos mācību turpināšanai, veicinātu labbūtību un uzlabotu mācību sniegumu. Lai attīstītu šo prevencijas līmeni, izpētē identificētajām PMP mērķa grupām ir jānodrošina mērķtiecīgi atbalsta pasākumi – selektīvi preventīvi pasākumi, agrīna intervence un mērķēts atbalsts.

3 PIELĀGOTĀ PREVENCIJA

Izglītojamajiem, kuri nonākuši sarežģītās jeb krīzes situācijās, kuri atsvešinās no izglītības iestādēm un kurus raksturo augsts PMP risks, ir nepieciešama pielāgota jeb indicēta prevencija – intensīvi, individuāla līmeņa atbalsta pasākumi gan izglītības iestādē, gan ārpus tās. Šai grupai ir jānodrošina krīzes intervences pasākumi, kas aptur PMP risku progresēšanu, kā arī mazina to ietekmi.

4.1. tabulā ir identificēts pēc iespējas plašāks **PMP PREVENCIJAS AKTIVITĀŠU KLĀSTS**, kas aptver visus prevencijas līmeņus un piedāvā kopskaitā 100 PMP prevencijas aktivitāšu piemērus. Identificētā PMP aktivitāšu kopa ietver gan tās PMP aktivitātes, kuras tiek praktiski īstenotas pašvaldībās, gan arī potenciāli izmantojamās aktivitātes, kas apzinātas dokumentu un ārvalstu pieredzes izpētē.

4.1. tabula: PMP prevencijas aktivitāšu piemēri dalījumā pa prevencijas līmeņiem un kategorijām.

LĪMENIS	KATEGORIJA	AKTIVITĀTE		
① UNIVERSĀLĀ PREVENCIJA	1.1. Droša un iekļaujoša mācību vide	☐ drošas izglītības iestādes politika ☐ emocionālās drošības un labsajūtas monitorings ☐ pasākumi vardarbības novēršanai ☐ atbalsta speciālisti, t. sk. pedagogu palīgi	☐ pasākumi sociāli emocionālo prasmju pilnveidei un emocionālās labbūtības stiprināšanai ☐ karjeras izglītība ☐ "Visas skolas pieeja"	☐ aktīvas mācīšanās pieejas īstenošana ☐ pedagogu profesionālā pilnveide par drošu vidi ☐ mācību vides un aprīkojuma pielāgošana iekļaujošai izglītībai
	1.2. Saturīgas brīvā laika pavadīšanas iespējas	☐ interešu un profesionālās ievirzes izglītība, pulciņi, sporta treniņi ☐ pagarinātās dienas grupas ☐ neformālā izglītība	☐ darbs ar jaunatni ☐ jauniešu brīvprātīgais darbs ☐ skolēnu vasaras nodarbinātība ☐ nometnes, vasaras skolas, radošās darbnīcas	☐ dienas centri, spēļu istabas ☐ sporta pasākumi ☐ visiem pieejama āra sporta un rotaļu infrastruktūra ☐ droša pilsētvide
	1.3. Vecāku izglītošana un līdzdalība izglītības procesā	☐ izglītojošas lekcijas vecāku sapulcēs ☐ regulāras vecāku dienas ☐ dažādas iniciatīvas, kas palīdz ģimenēm vadīt bērnu mācīšanos	☐ atbalsta personāla profesionālā pilnveide par darbu ar izglītojamo ģimenēm ☐ pieaugušo neformālās izglītības pasākumi par bērnu audzināšanu	☐ sociāli emocionālo prasmju programmas pieaugušajiem ☐ izglītojoši pasākumi vecākiem bērnu vecumposmu izpratnei un disciplinēšanas metožu apgušanai
	1.4. Pasākumi sociālekonomisko risku novēršanai	☐ sociālā palīdzība ģimenēm ar bērniem ☐ sociālā darba pakalpojums ģimenēm ar bērniem	☐ mērķēts atbalsts ģimenēm ar bērniem ☐ atbalsta instrumenti mājokļa pieejamībai un kvalitātes uzlabošanai	☐ agrīnas bērnu aprūpes un pirmsskolas izglītības pakalpojumi ☐ veselības aprūpes pakalpojumi
	1.5. Sabiedrības informēšana	☐ PMP tematikas aktualizēšana vietēja un nacionāla līmeņa plašsaziņas līdzekļos	☐ kopienas sadarbības projekti	☐ labās prakses piemēru popularizēšana sabiedrībai kopumā
② MĒRĶTIECĪGĀ PREVENCIJA	2.1. Agrīnas prevencijas pasākumi	☐ atbalsta programmas pirmsskolas vecuma bērniem ☐ atbalsta speciālisti pirmsskolā	☐ lasītprasmes veicināšanas programmas ☐ atbalsta programmas bērniem ar uzvedības grūtībām	☐ bērnu agrīnās attīstības izvērtēšana ☐ atbalsts bērniem agrīnā vecumā un to ģimenēm attīstības u. c. risku novēršanai, labbūtības celšanai
	2.2. Mērķēts atbalsts izglītojamajiem (PMP riska grupa)	☐ atbalsta speciālistu konsultācijas ☐ konsultatīvs atbalsts/uzticības persona skolā	☐ individuālas un grupu konsultācijas mācību priekšmetu apgūvē	☐ izglītības tehnoloģijas individuālas pieejas nodrošināšanā
	2.3. Mērķtiecīga sadarbība ar PMP riska izglītojamo vecākiem	☐ pārrunas ar klases audzinātāju, sociālo pedagogu u. tml.	☐ psihologa konsultācijas vecākiem ☐ vecāku prasmju pilnveides kursi	☐ informācija par atbalsta iespējām PMP riska izglītojamajiem un to vecākiem

LĪMENIS	KATEGORIJA	AKTIVITĀTE		
	2.4.Mērķēts atbalsts pedagogiem (darbam ar PMP riska izglītojamajiem)	☐ PMP risku monitorings un analīze	☐ pedagogu profesionālā pilnveide par PMP prevenciju	☐ psihoemocionālais atbalsts ☐ supervīzijas
	2.5.Preventīvs darbs ar sociālā riska ģimenēm	☐ risku monitorings ☐ sociālā darbinieka konsultācijas	☐ atbalsta grupas vecākiem ☐ agrīnas intervences pakalpojums	☐ izglītojošas nodarbības vecāku prasmju attīstīšanai
	2.6.Sociālie pakalpojumi izglītojamajiem ar SV	☐ atbalsta speciālisti ☐ pavadonis ☐ asistents	☐ specializētais transports ☐ surdotulks	☐ tehniskie palīg līdzekļi ☐ pielāgoti mācību līdzekļi un materiāli
	2.7.Darbs ar jaunatni	☐ jauniešu neformālās izglītības programmas PMP riska grupai	☐ atbalsts “jaunietis – jaunietim” ☐ dažādas atbalsta programmas jauniešiem	☐ darbs ar PMP riska jauniešiem jauniešu centros
③ PIELĀGOTĀ PREVENCIJA	3.1. Individuālas konsultācijas (augsta PMP riska izglītojamajiem)	☐ konsultācijas mācību priekšmetu apgūvē ☐ atbalsta speciālistu konsultācijas	☐ mentora atbalsts ☐ grupu nodarbības (terapeitiskās grupas, atbalsta grupas)	☐ medicīnas personāla konsultācijas ☐ konsultatīvs atbalsts (uzticības persona izglītības iestādē)
	3.2. Neformālās izglītības programmas (augsta PMP riska jauniešiem)	☐ jaunatnes darbinieka individuāls darbs ar augsta PMP riska jauniešiem ☐ jaunatnes iniciatīvu projekti augsta PMP riska jauniešiem	☐ koučings ☐ terapeitiskas grupas jauniešiem ☐ mentors/uzticības persona	☐ programmas jauniešu pašvērtējuma, vērtību un attieksmes maiņai ☐ piedzīvojumu terapija
	3.3. Atbalsts pedagogiem un izglītības iestādes vadībai	☐ iespēja saņemt profesionālu padomu konkrētu PMP gadījumu risināšanā	☐ mediācija	☐ supervīzijas
	3.4. Ekonomiska atbalsta pasākumi izglītojamajiem un ģimenēm	☐ ar izglītības iegūšanu saistīto izdevumu kompensācija		☐ transporta nodrošināšana
	3.5. Sociālais atbalsts izglītojamajiem un ģimenēm	☐ psihologa konsultācijas vecākiem ☐ psihoterapijas konsultācijas ģimenēm ☐ sociālā darbinieka konsultācijas ☐ atbalsta grupas	☐ sociālā rehabilitācija atkarību mazināšanai no vardarbības cietušajiem, vardarbības veicējiem, personām ar speciālām vajadzībām u. c. ☐ krīzes/ģimenes centra atbalsts ☐ atkarību profilakses un ārstēšanas pakalpojumi	☐ garīgās veselības aprūpes pakalpojumi ☐ ģimenes asistenta pakalpojums ☐ mediācija ☐ vecāku prasmju pilnveides kursi

PMP PREVENCIJAS AKTIVITĀTES UN TO IETEKME UZ PMP RISKIEM

PMP prevencijas aktivitāšu efektivitāti būtiski ietekmēs PMP risku intensitāte, ilgums, kā arī to kombinācijas un savstarpējā mijiedarbība. 4.2. attēlā ir parādīta PMP aktivitāšu ietekme uz PMP riskiem kategoriju/grupu līmenī. Apkopojums parāda, ka liela daļa PMP prevencijas aktivitāšu vienlaikus ietekmē ar skolas vidi saistītos un personības riskus. Abu šo risku mazināšanai ir pieejams plašs un daudzveidīgs PMP prevencijas aktivitāšu klāsts. Salīdzinoši mazāks skaits PMP prevencijas aktivitāšu ir vērsts uz ekonomisko risku mazināšanu.

4.2. attēls: PMP prevencijas aktivitātes un to ietekme uz PMP riskiem.

PMP PREVENCIJAS LĪMENI UN AKTIVITĀŠU KATEGORIJAS		RISKU GRUPAS			
		Skolas vides	Personības	Ģimenes	Ekonomiskie
①	1.1. Droša un iekļaujoša mācību vide				
	1.2. Saturīga brīvā laika pavadīšanas iespējas				
	1.3. Vecāku izglītošana un līdzdalība izglītībā				
	1.4. Pasākumi sociālekonomisko risku novēršanai sabiedrībā				
	1.5. Sabiedrības informēšana un iesaiste				
②	2.1. Agrīnas prevencijas pasākumi				
	2.2. Mērķēti atbalsta pasākumi PMP riska izglītojamajiem				
	2.3. Mērķtiecīga sadarbība ar PMP riska izglītojamo vecākiem				
	2.4. Mērķtiecīgi atbalsta pasākumi pedagogiem darbam ar PMP riska izglītojamajiem				
	2.5. Preventīvs darbs ar sociālā riska ģimenēm				
	2.6. Sociālie pakalpojumi izglītojamajiem ar SV				
	2.7. Darbs ar jaunatni (PMP riska jaunieši)				
③	3.1. Individuālas konsultācijas augsta PMP riska izglītojamajiem				
	3.2. Neformālās izglītības programmas u. c. atbalsts augsta PMP riska jauniešiem				
	3.3. Atbalsts pedagogiem un izglītības iestādes vadībai darbam ar augsta PMP riska izglītojamajiem				
	3.4. Ekonomiska atbalsta pasākumi izglītojamajiem un ģimenēm				
	3.5. Sociālais atbalsts izglītojamajiem un ģimenēm				

Koncepcijas 7. pielikumā ir izveidots pārskats par PMP aktivitāšu ietekmi uz PMP risku grupām, kas veidots, balstoties dokumentu analizē, pašvaldību un ekspertu pieredzē. Līdzīgi kā virknei risku, arī PMP aktivitātēm nav pieejams datos balstīts ietekmes izvērtējums.

5. IEVIEŠANAS PLĀNS UN RESURSU NODROŠINĀJUMS

Nodaļa "Ieviešanas plāns un resursu nodrošinājums":

- sniedz vadlīnijas PMP prevencijas sistēmas ieviešanas plāna izstrādei;
- identificē resursus, kas nepieciešami PMP prevencijas aktivitāšu plānošanai, īstenošanai un uzraudzībai;
- apkopo informāciju par plānotajiem valstiska mēroga pasākumiem, kas tieši vai pastarpināti atbalsta PMP prevencijas darba īstenošanu;
- sniedz ieskatu plānotajās ES fondu atbalsta programmās, kas potenciāli var tikt izmantotas PMP risku noteikšanai un mazināšanai;
- apkopo informāciju par atbalsta rīkiem un mehānismiem darbā ar PMP mazināšanu, t. sk., elektroniskie rīki, informācijas sistēmas, konsultāciju iespējas un informācijas apmaiņas kanāli.

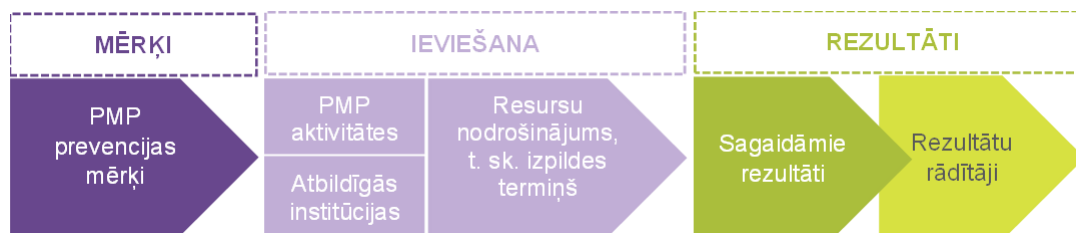
Padziļinātai izpētei:

8. pielikums	Resursu vajadzības PMP prevencijas aktivitāšu īstenošanai
9. pielikums	Informācija par SAM pasākumiem, kas tieši un pastarpināti attiecināmi uz PMP risku mazināšanu un kuros pašvaldība ir finansējuma saņēmējs vai sadarbības partneris
10. pielikums	Atbalsta rīku un risinājumu detalizēts apraksts
12. pielikums	Rīcības programmas 4. nodaļa: PMP prevencijas sistēmas ieviešanas plāns pašvaldībā

5.1. PMP prevencijas sistēmas ieviešanas plāns

PMP prevencijas sistēmas ieviešanas plāns, kas izstrādājams kā integrāla pašvaldības līmeņa PMP prevencijas sistēmas plānošanas dokumenta komponente, definē konkrētas aktivitātes, t. sk. PMP prevencijas aktivitātes, ko pašvaldība apņemas īstenojot noteiktā laika periodā, kā arī identificē to īstenošanai nepieciešamo resursu kopu, kas nepieciešami izvirzīto mērķu sasniegšanai.

5.1. attēls: PMP prevencijas sistēmas ieviešana.

PMP prevencijas sistēmas ieviešanas plāna elementu izstrādē svarīgi ievērot vairākus plānošanas dizaina principus, kas palīdz izvirzītos mērķus veidot specifiskus jeb konkrētus, izmērāmus, sasniedzamus, vajadzībām un resursiem atbilstošus un noteiktā laika ietvarā īstenojamus.

PMP prevencijas sistēmas ieviešanas plānu veido vairākas komponentes, kā tas atspoguļots 5.1. tabulā.

5.1. tabula: PMP prevencijas sistēmas ieviešanas plāna komponentes.

IEVIEŠANAS PLĀNA KOMPONENTE	KOMPONENTES APRAKSTS
1	2
PMP PREVENCIJAS AKTIVITĀŠU NODROŠINĀJUMA PLĀNS	PMP prevencijas aktivitāšu nodrošinājuma plāns, izrietoši un kontekstā ar stratēģiskajiem mērķiem: ▶ tiek veidots ne mazāk kā 5 gadu periodam; ▶ uzskaita tās PMP prevencijas aktivitātes, ko pašvaldība apņemas īstenot noteiktā laika periodā; ▶ var tikt izstrādāts organizējot PMP prevencijas aktivitātes trīs PMP prevencijas līmeņos; ▶ katrai PMP prevencijas aktivitātei definē sasniedzamo rezultātu, kas izteikts kvantitatīvi izmērāmā rādītājā; ▶ katrai PMP prevencijas aktivitātei nosaka par tās īstenošanu atbildīgo institūciju, kā arī nosauc citas iesaistītās puses. → <i>Vairāk informācijas skatiet 4. nodaļā.</i>
DARBA UZDEVUMI IEVIEŠANAS PLĀNA IZPILDEI	Darba uzdevumi PMP prevencijas sistēmas ieviešanas plāna izpildei: ▶ tiek definēti kontekstā ar izvēlētajām PMP prevencijas aktivitātēm un izrietoši uzskatāmi parāda, kādi uzdevumi veicami, lai nodrošinātu katras izvēlētas PMP prevencijas aktivitātes ieviešanu praksē; ▶ katram darba uzdevumam tiek noteikts izpildes termiņš (sākuma un beigu datums), izpildītājs, atbildīgais, kura pārziņā ir attiecīgā darba uzdevuma uzraudzība; ▶ papildus tam, katram darba uzdevumam, ja nepieciešams, var tikt noteikti nepieciešamie resursi un aprakstīti priekšnoteikumi jeb atkarības no citiem darba uzdevumiem.
PMP PREVENCIJAS AKTIVITĀTĒM NEPIECIEŠAMO RESURSU IEGUVES PLĀNS	PMP prevencijas aktivitātēm nepieciešamo resursu ieguves plāns, izrietoši un kontekstā ar sasniedzamo rezultātu: ▶ definē kāda veida resursi – cilvēkresursi, atbalsta resursi, finanšu resursi, laika resursi – ir nepieciešami noteiktās aktivitātes īstenošanai tādā apjomā, lai sasniegtu aktivitātei izvirzīto sasniedzamo rezultātu; ▶ identificē potenciālos finanšu avotus (pašvaldības budžets, valsts budžets, valsts mērķdotācija, ES fondi u. c.) identificēto resursu nodrošinājumam; ▶ nosaka par resursu nodrošinājumu atbildīgo institūciju. → <i>Vairāk informācijas skatiet 5.2. nodaļā.</i>
PMP PREVENCIJAS AKTIVITĀŠU REZULTĀTU UZSKAITE UN ANALĪZES METODIKA	PMP prevencijas aktivitāšu rezultātu uzskaitē un analīzes metodika ir būtiska komponente, lai sistēmas ieviešanas procesā būtu iespēja izvērtēt katras aktivitātes ietekmi un, izrietoši, ja nepieciešams, veikt izmaiņas turpmākajās rīcībās. Rezultātu uzskaitē un analīzes metodika paredz, ka katrai PMP prevencijas aktivitātei tiek noteikts un uzskaitīts: ▶ plānotais un faktiski ieguldītais finansējuma apjoms; ▶ kvantitatīvi izmērāms plānotais un faktiski sasniegtais rezultāts; ▶ instrumentārijs (metode), kas piemērojams attiecīgās aktivitātes ietekmes izvērtēšanai (piemēram, vecāku atgriezeniskās saites un novērtējuma aptauja par bērnu emocionālās audzināšanas kursiem, kuros tie piedalījušies); ▶ skaidrojums par apstākļiem, kas veicināja vai kavēja dotās aktivitātes rezultātu sasniegšanu. → <i>Vairāk informācijas skatiet 6. nodaļā.</i>

IEVIEŠANAS PLĀNA KOMPONENTE	KOMPONENTES APRAKSTS
1	2
UZRAUDZĪBAS MODELIS	PMP prevencijas sistēmas un aktivitāšu īstenošanas uzraudzības modelis apraksta pašvaldības līmeņa pārvaldības un prevencijas aktivitāšu īstenošanas uzraudzības kārtību, t. sk.: ▶ nosaka iesaistītās puses, kas atbildīgas par PMP prevencijas sistēmas vispārēju ieviešanu, resursu piešķiršanu, kā arī par sistēmas ieviešanas koordinēšanu un uzraudzību; ▶ nosaka datu kopas un datu uzskaites kārtību, kas nepieciešama uzraudzības un izvērtēšanas pilnvērtīgai īstenošanai; ▶ nosaka kārtību (t. i., procedūras, atbildīgos un iesaistītās puses) un laika nogriezni, kad tiek veikta sasniegto starprezultātu izvērtēšana un izrietoši plānoto aktivitāšu pielāgošana, ņemot vērā darba procesā gūto pieredzi. → <i>Vairāk informācijas skatiet 6. nodaļā.</i>

5.2. Resursu nodrošinājums un ieguves risinājumi PMP prevencijas aktivitāšu īstenošanai

PMP prevencijas īstenošanai nepieciešamo resursu nodrošinājumu noteiks pašvaldības izvēlēta PMP prevencijas sistēma, tās mērķi un izvēlēta stratēģija mērķu sasniegšanai. Virkne PMP prevencijas aktivitāšu var tikt īstenotas, izmantojot esošo resursu nodrošinājumu, jo tās galvenokārt saistās ar PMP prevencijas pieeju, programmu un aktivitāšu plānošanu, izziņāšanu, attieksmju un uzvedības modeļu maiņu, arī pieredzes apmaiņu un sadarbību. Tās PMP prevencijas aktivitātes, kuru īstenošana primāri ir saistīta ar cilvēkresursu kapacitātes kāpināšanu, jaunu atbalsta resursu izstrādi, ekonomiska atbalsta sniegšanu, sabiedrisku kampaņu īstenošanu, fiziskās vides (infrastruktūras) pielāgošanu, pieprasīs papildu resursu nodrošinājumu. PMP prevencijas aktivitāšu **plānošana** ir īstenojama ar esošo cilvēkresursu – pašvaldības līmeņa politikas veidotāju, starpinstitūciju stratēģiskās sadarbības grupas, starpinstitūciju operatīvās intervences grupas, izglītības iestāžu vadības komandu – nodrošinājumu. PMP prevencijas aktivitāšu **īstenošana** saistās ar resursu pielāgojumiem atbilstoši izvēlētajai PMP prevencijas pieejai jeb stratēģijai. PMP prevencijas aktivitāšu **uzraudzība** ir īstenojama esošā cilvēkresursu nodrošinājuma kapacitātē; nozīmīgs uzraudzības resurss būs arī datu uzskaites un monitoringa sistēma. 5.2. attēlā ir apkopoti PMP prevencijas aktivitāšu īstenošanas resursi un to kopas, savukārt **8. pielikumā** norādītas PMP prevencijas aktivitāšu īstenošanai nepieciešamās resursu kopas un resursu attiecinājuma vienība.

Lai stratēģiska līmeņa mērķus un ieviešanas plānu pārvērstu praktiskā darbībā, ir svarīgi saskaņot resursus ar mērķiem, kā arī tos efektīvi sadalīt. Bez pienācīgas resursu plānošanas pat visprecīzāk izstrādātais plāns paliks tikai plāns uz papīra.

5.2. attēls: PMP prevencijas resursu kopas.

Cilvēkresursi (kapacitāte)	Atbalsta resursi	Finanšu resursi	Laika resursi
▪ Starpinstitūciju stratēģiskās sadarbības grupa ▪ Starpinstitūciju operatīvās intervences grupa ▪ Pašvaldības līmeņa politikas veidotāji ▪ Pašvaldības izglītības pārvaldes speciālisti ▪ Izglītības iestāžu vadība ▪ Pedagogi	▪ Vadlīnijas, rokasgrāmatas ▪ Informatīvie un metodiskie materiāli ▪ Apmācības, profesionālās pilnveides iespējas ▪ Instrumenti, rīki, veidlapas ▪ Aprobētas programmas ▪ Labās prakses piemēri	▪ Atalgojums ▪ Ekonomiskais atbalsts ▪ Izglītojoši pasākumi ▪ Informatīvas kampaņas ▪ Infrastruktūras pielāgošana	▪ Vienreizēji īstenojama aktivitāte ▪ Atkārtoti īstenojama aktivitāte ▪ Pastāvīgi īstenojama aktivitāte

Cilvēkresursi (kapacitāte)	Atbalsta resursi	Finanšu resursi	Laika resursi
- Atbalsta speciālisti - Darba ar jauniešiem speciālisti - Sociālie darbinieki - NVO - Izglītojamie - Vecāki/pārstāvji/aizbildņi	- Informācijas sistēmas - Interaktīvi rīki - Atbalsta mehānismi (supervīzijas, konsultācijas u. tml.)		

Līdzšinējā pašvaldību pieredze PMP prevencijas aktivitāšu īstenošanā liecina, ka cilvēkresursi ir nozīmīgākā resursu kopa sekmīga PMP prevencijas darba īstenošanai, bet nozīmīgākā cilvēkresursu nodrošinājuma problēma ir atbalsta speciālistu pieejamība.^{41,42}

5.3. PMP risku novērtēšanai un prevencijas aktivitāšu īstenošanai plānotais valsts atbalsts

Plānotās valstiska mēroga rīcības, kas tieši un pastarpināti attiecināmas uz PMP risku noteikšanu un mazināšanu, balstās Izglītības attīstības pamatnostādņēs 2021.–2027. gadam⁴³ (IAP2027), Izglītības attīstības pamatnostādņu Rīcības plānā 2021.–2023. gadam⁴⁴ (IAP RP2023), Bērnu, jaunatnes un ģimenes attīstības pamatnostādņēs 2022.–2027. gadam⁴⁵ (BJĢ2027) un MK Rīcības plāna projektā 2023. gadam⁴⁶ (MK RP2023).

Izglītības attīstības pamatnostādņēs 2021.–2027. gadam plānotās rīcības ir vērstas uz šķēršļu mazināšanu, kas mazina piekļuvi kvalitatīvai izugsmei, īpaši izceļot atbalsta nepieciešamību izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām, izglītojamajiem no nabadzības un/vai sociālās atstumtības riskam pakļautām ģimenēm, reemigrējušiem un imigrantu bērniem, romu tautības izglītojamajiem. Bērnu, jaunatnes un ģimenes attīstības pamatnostādņu 2022.–2027. gadam centrā ir sociālās atstumtības apkarošana un vienlīdzīgu iespēju nodrošināšana visiem bērniem un jauniešiem, starpinstitucionāli koordinētas un sistēmiskas pieejas attīstība bērnu, jauniešu un ģimeņu labklājībai. 5.2. tabulā ir apkopota informācija par valsts mēroga pasākumiem un rīcībām, kuras plānots īstenot, panākt un nodrošināt pamatnostādņu periodā.

5.2. tabula: **Valsts mēroga pasākumi un programmas PMP prevencijas atbalstam.**
(Avots: Autoru apkopojums no IAP2027, IAP RP2023, BJĢ2027, MK RP2023)

ATBALSTA JOMA	PLĀNOTIE VALSTS MĒROGA PASĀKUMI UN PROGRAMMAS	ATBILDĪGĀ INSTITŪCIJA	AVOTS
1	2	3	4
IEKĻAUJOŠAS IZGLĪTĪBAS PIEEJA	3.1.1. uzdevums "Nodrošināt iekļaujošas izglītības pieeju visos izglītības līmeņos" cita starpā paredz, ka "jānodrošina plašākā izpratnē nelabvēlīgā situācijā nonākušiem bērniem un jauniešiem preventīvi un intervences pasākumi mācību pārtraukšanas riska mazināšanai".	IZM, VISC	IAP2027

⁴¹ "ESF projekta Nr. 8.3.4.0/16/I/001 "Atbalsts priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai" ietekmes pušu iesaistes, informētības un starprezultātu novērtējuma pētījuma izstrādes ekspertu pakalpojuma iepirkums" Gala ziņojums (2020.).

⁴² "PMP prevencijas sistēmas pilnveides potenciāls: priekšizpētes rezultāti" (2022.).

⁴³ Ministru kabineta 2021. gada 22. jūnija rīkojums Nr. 436 "Par Izglītības attīstības pamatnostādņēm 2021.–2027. gadam". Latvijas Vēstnesis, 124, 01.07.2021. <https://likumi.lv/ta/id/324332>

⁴⁴ Ministru kabineta 2022. gada 3. novembra rīkojums Nr. 795 "Par Izglītības attīstības pamatnostādņu 2021.–2027. gadam "Nākotnes prasmes nākotnes sabiedrībai" rīcības plānu 2021.–2023. gadam". Latvijas Vēstnesis, 218, 09.11.2022. <https://likumi.lv/ta/id/336977>

⁴⁵ Ministru kabineta 2022. gada 21. decembra rīkojums Nr. 967 "Par Bērnu, jaunatnes un ģimenes attīstības pamatnostādņēm 2022.–2027. gadam". Latvijas Vēstnesis, 252, 29.12.2022. <https://likumi.lv/ta/id/338304>

⁴⁶ Krišjāņa Kariņa Ministru kabineta rīcības plāna projekts (22.02.2023.), <https://pkc.gov.lv/lv/aktualit%C4%81tes/sagatavots-krisjana-karina-vaditas-valdibas-ricibas-plana-projekts>

ATBALSTA JOMA	PLĀNOTIE VALSTS MĒROGA PASĀKUMI UN PROGRAMMAS	ATBILDĪGĀ INSTITŪCIJA	AVOTS
1	2	3	4
	Plānots uzlabot arī piekļuvi interešu izglītībai un pasākumiem, kas tiek piedāvāti ārpus formālās izglītības, jo īpaši bērniem un jauniešiem ar SV un sociālā riska grupām.		
PEDAGOGU, ATBALSTA SPECIĀLISTU UN SOCIĀLO DARBINIEKU NODROŠINĀJUMS	1.1.4. uzdevums "Nodrošināt konkurētspējīgu atalgojumu" paredz plānveidīgi turpināt pedagogu darba samaksas paaugstināšanu.	IZM	IAP2027
	Līdz 30.06.2024. plānots nodrošināt investīcijas indukcijas gada atbalstam 17 pedagogu sagatavošanas studiju programmās. Līdz 31.08.2023. tiks nodrošināts kopējās mērķdotācijas pieaugums, palielinot papildu finansējumu atbalsta personālam (pedagoga palīgs, skolotājs logopēds, izglītības psihologs, speciālais pedagogs, pedagogs karjeras konsultants, izglītības iestādes bibliotekārs) ne mazāk kā par 2 procentpunktiem, lai mērķdotācijas apjoms atbalsta personālam sasniegtu vismaz 9% no kopējās mērķdotācijas apjoma.	IZM	MK RP2023
	Līdz 2027. gadam plānots celt sociālo darbinieku kapacitāti, palielinot valsts budžeta finansēto studiju vietu skaitu sociālā darba jomā.	LM	BJĢ2027
PEDAGOGU PROFESIONĀLĀS KOMPETENCES PILNVEIDE	Līdz 2023. gadam beigām plānota pedagogu profesionālās kompetences pilnveide, konferencēs, semināros,ursos, vebināros, supervīzijās u. tml. galveno uzmanību veltot PMP samazināšanai, tai skaitā vardarbības mazināšanai izglītojamo vidū un pāridarījumu laicīgai novēršanai.	IKVD	IAP2027
FIZISKI UN EMOCIONĀLI DROŠA IZGLĪTĪBAS VIDE	Līdz 2023. gada beigām Latvijā plānots adaptēt, pilotēt un ieviest programmas emocionālās labbūtības stiprināšanai izglītības iestādēs:	Valsts kanceleja, PKC	IAP2027; BJĢ2027
	Multimodālās intervences programmas jaunākā vecumposma bērniem: ▪ Cool kids (iemaņu korekcija bērniem ar sociāli emocionālām grūtībām, trauksmi vai distresu) ▪ Stop 4-7 (bērniem ar uzvedības grūtībām) ▪ Kiva (programma pāridarījumu risku mazināšanai skolas vidē)		
	Līdz 2027. gadam īstenoti izglītojošie pasākumi izglītojamajiem par vardarbības atpazīšanu un nodrošināta vienotā metodoloģijā balstītas vardarbības monitoringa sistēmas Latvijā izveide.	LM	BJĢ2027
	Līdz 2023. gada beigām tiks pilnveidota normatīvā bāze fiziskas un emocionāli drošas vides veidošanai. Līdz 2023. gada beigām tiks izstrādāts pētījums par monitoringa rīkiem emocionālo, fizisko u. c. risku mazināšanai un nodrošināta izvēlēta rīka rezultātu izmantošana IKMS (Skolu efektivitātes rīks, Risku identificēšanas sistēma). Līdz 2024. gada beigām tiks izstrādāti metodiskie ieteikumi pašvaldību izglītības stratēģiju izstrādei, lai veicinātu atstumtības risku mazināšanu un atbilstošu resursu plānošanu.	IZM	MK RP2023

ATBALSTA JOMA	PLĀNOTIE VALSTS MĒROGA PASĀKUMI UN PROGRAMMAS	ATBILDĪGĀ INSTITŪCIJA	AVOTS
1	2	3	4
VECĀKU IZGLĪTOŠANA	Līdz 2023. gada beigām Latvijā plānots adaptēt, pilotēt un ieviest vairākas jaunas vecāku prasmju programmas⁴⁷, kā arī nodrošināt esošo programmu pieejamību visā Latvijā. Universālās izglītojošas programmas ģimenes pratības paaugstināšanai: - vecāku prasmju stiprināšanas programma (bērna sociālās, emocionālās un valodas attīstībai); Incredible Years (programma vecākiem, veicinot bērna gatavību skolai); Bērna emocionālā audzināšana. Prenatālo un agrīnās bērnības vecāku prasmju programmas: Nurse-Family Partnership; - intervences programma mātēm ar pēcdzemdību depresiju vai agrīnas piesaistes problēmām; - programmas bērniem ar psihomotoriem un psihosociāliem traucējumiem; - atbalsta grupas vecākiem, kuri audzina bērnus ar smagiem funkcionāliem traucējumiem.	Valsts kanceleja, PKC	IAP2027; BJĢ2027
VECĀKU LĪDZDALĪBA	3.2.2. uzdevums "Veicināt vecāku iesaisti un atbalstu skolēna izglītības mērķu sasniegšanā" paredz Pamatnostādņu periodā plānot pasākumus, kas izglītības iestāžu, vietējo kopienu un valsts līmenī sekmēs nozīmīgu vecāku līdzdalību izglītības mērķu sasniegšanā, sociāli emocionālās labsajūtas nodrošināšanā un karjeras attīstībā, t. sk.: - regulāras vecāku aptaujas; - vecāku NVO iesaistīšana attīstības plānošanā; - izglītojošas programmas vecākiem par bērnu audzināšanu u. tml.; - klases audzinātāja lomas stiprināšana sadarbībā ar izglītojamā ģimeni; - grozījumi Izglītības likumā, kas nosaka vecākam vai pilngadīgam izglītojamajam pienākumu slēgt ar izglītības iestādi līgumu par vispārējās izglītības vai profesionālās izglītības ieguvu; - sociālās kampaņas par vecāku iesaisti izglītības procesā.	IZM	IAP2027
SABIEDRĪBAS INFORMĒŠANA	Līdz 2027. gadam tiks īstenotas sabiedrības informēšanas kampaņas par 1) pašvaldību nodrošinātajiem pakalpojumiem ģimenēm ar bērniem un 2) tolerances pret visa veida vardarbību mazināšanai.	1) SIF, 2) LM	BJĢ2027
DARBS AR JAUNATNI	Līdz 2027. gadam plānots attīstīt darbu ar jaunatni, nodrošinot iespējas jauniešiem neformāli mācīties un paaugstinot darba ar jaunatni veicēju profesionālās kompetences, t. sk. sniedzot metodisko atbalstu darbam ar jauniešiem ar ierobežotām iespējām.	IZM	BJĢ2027
KOPIENAS SADARBĪBA	3.2.2. uzdevums "Stiprināt kopienas mēroga sadarbību indivīda izaugsmei" paredz stiprināt kopienas mēroga sadarbību, stiprinot koordinētu starpinstitūciju sadarbības sistēmu pašvaldības līmenī, lai mērķtiecīgi koordinētu atbalstu izglītojamo mācīšanās sekmēšanai (īpaši attiecināms uz PMP riskam pakļautiem izglītojamajiem u. c. grupām).	Pašvaldības	IAP2027

⁴⁷ Informācija par plānotajām profilakses un agrīnās intervences programmām ir pieejama konceptuālā ziņojumā "Starptozaru sadarbības un atbalsta sistēmas pilnveide bērnu attīstības, uzvedības un psihisko traucējumu veidošanās risku mazināšanai", https://www.pkc.gov.lv/sites/default/files/inline-files/PKCZino_berni_07032019.doc

ATBALSTA JOMA	PLĀNOTIE VALSTS MĒROGA PASĀKUMI UN PROGRAMMAS	ATBILDĪGĀ INSTITŪCIJA	AVOTS
1	2	3	4
ATBALSTS ĢIMENĒM KRĪZES SITUĀCIJĀ	Pamatnostādņu periodā tiks stiprināts atbalsts ģimeņu sociālo funkcionēšanas spēju atjaunošanai krīzes situācijā, t. sk.:	LM	BJĢ2027
	■ pierādījumos balstītas pieejas (izlīgumi, mediācija, ģimenes psihoterapija) izmantošanai ģimenes strīdu gadījumos; ■ iedzīvotājiem obligāti nodrošināmo sociālo pakalpojumu noteikšana novadu un valstspilsētu pašvaldībās, veicinot līdzvērtīgu sociālo pakalpojumu pieejamību reģionos; ■ sociālā darbā ar ģimeni un bērniem iesaistīto speciālistu profesionālā pilnveide; ■ preventīvā darba attīstība ģimenēs, kurās pastāv augsts risks aizgādības tiesību pārtraukšanai.		
AGRĪNA PREVENTĪVĀ UN INTERVENCES ATBALSTA SISTĒMA BĒRNIEM	Pamatnostādņu periodā (līdz 2027. gadam) plānota starpsektorāla agrīnā preventīvā un intervences atbalsta sistēma bērnu attīstības potenciāla iespējošanai.	PKC	IAP2027, BJĢ2027
	■ adaptēti un validēti bērnu attīstības vajadzību novērtēšanas instrumenti padziļinātai attīstības vajadzību diagnostikai; ■ starpsektorāls institucionāls juridiskais ietvars agrīnā preventīvā atbalsta pakalpojumu metodiskai vadībai, koordinēšanai un pieejamības organizēšanai, t. sk. grozījumi tiesību aktos; ■ semināri un praktiski treniņi pedagogiem un citiem speciālistiem bērnu un jauniešu attīstības vajadzību jautājumos, vajadzību novērtēšanas jautājumos, darbam ar agrīnās intervences programmām; ■ pedagogu komandu supervīzijas sarežģītāku ar bērnu attīstības nepietiekamībām un grūtībām saistītu gadījumu risināšanai; ■ speciālistu sagatavošana darbam ar ABA terapijas metodi.		

5.4. PMP risku novērtēšanai un prevencijas aktivitāšu īstenošanai plānotais ES atbalsts

ES Padome secinājumos par PMP mazināšanu un pasākumu skolā veicināšanu rekomendē izmantot finansēšanas iespējas, ko sniedz tādi ES instrumenti kā Eiropas Sociālais fonds (turpmāk – ESF) un programma “Erasmus+”, lai atbalstītu pasākumus, kuru mērķis visaptverošas politikas satvarā ir mazināt PMP un veicināt sadarbību skolās un saistībā ar skolām.⁴⁸

ES kohēzijas politikas pasākumi ar ESF un ERAF atbalstu

2022. gada 25. novembrī tika apstiprināta Eiropas Savienības kohēzijas politikas programma 2021.–2027. gadam, kas balstās Latvijas Nacionālā attīstības plāna 2021.–2027. gadam noteiktajās attīstības vajadzībās un iezīmē investīcijas Latvijai piešķirtā ESF+, Eiropas Reģionālās attīstības fonda (turpmāk – ERAF) u. c. fondu finansējuma ietvaros. Eiropas Savienības kohēzijas politikas prioritāte 4.2. “Izglītība, prasmes un mūžizglītība” un tai pakārtotie specifiskā atbalsta mērķi (turpmāk – SAM) 4.2.1., 4.2.2., 4.2.3. atbalsta pasākumus, kas vērsti uz izglītības pakalpojumu pieejamības uzlabošanu un tieši vai pastarpināti var sekmēt arī PMP risku noteikšanu un mazināšanu. SAM 4.2.3., 4.3.1. un 4.3.6. investīciju prioritātes ir vērstas uz sociālās atstumtības un nevienlīdzības mazināšanu, tieši vai pastarpināti atbalstot izglītojamos no sociālā riska grupām un to iekļaušanos sabiedrībā.

5.3. tabulā apkopota informācija par plānotajiem SAM atbalsta pasākumiem, kuri tieši vai pastarpināti ir attiecināmi uz PMP risku mazināšanu un prevenciju pašvaldībās⁴⁹. Izvērstāka informācija par SAM pasākumiem ar tiešu vai

⁴⁸ Padomes secinājumi par priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas mazināšanu un panākumu skolā veicināšanu (2015/C 417/05), Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, 15.12.2015., pieejams: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52015XG1215\(03\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52015XG1215(03))

⁴⁹ Tabulā 5.3. atlasīti plānotie atbalsta pasākumi, kuri skar izglītības jomu vai arī tieši saistās ar ieguldījumu PMP risku mazināšanā; papildus uzskaitītajiem SAM pasākumiem netiešu jeb pastarpinātu ieguldījumu PMP risku mazināšanā varētu sniegt arī Veselības ministrijas atbildībā esošie SAM un pasākumi, piemēram, 4.1.2., kā arī 5. politikas mērķi plānotie SAM/SAMP u.c.

pastarpinātu ietekmi uz PMP prevenciju, kuru īstenošanai pašvaldībām ir iespējas saņemt finansējumu vai sadarboties, ir apkopota **9. pielikumā**.

5.3. tabula: **SAM atbalsta pasākumi, kas attiecināmi uz PMP prevenciju.**
(Avots: Autoru apkopojums no www.esfondi.lv, 2021.–2027. gada perioda plānošanas sadaļa)

SAM PASĀKUMS	ĪSS PASĀKUMA APRAKSTS
1	2
4.2.1.1.	Vienota valsts līmeņa Pedagoģiski psiholoģiskā atbalsta dienesta izveide un pakalpojumu mobilitātes nodrošināšana. Pedagoģiski psiholoģiskā atbalsta dienests (ar filiālēm reģionos) īsteno agrīnās prevencijas pakalpojumus un koordinē atbalsta sistēmu izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām, t. sk. veiks speciālo vajadzību diagnostiku, konsultēs izglītības iestādes, speciālistus un izglītojamo vecākus izglītojamo mācību vai dzīves vietas tuvumā.
4.2.1.2.	Asistīvo tehnoloģiju jeb tehnisko palīgīdzekļu apmaiņas sistēmas izveide izglītības iestādēm, lai sekmētu izglītojamo ar funkcionāliem traucējumiem piekļuvi kvalitatīvai izglītībai.
4.2.1.3.	Investīcijas speciālo izglītības iestāžu infrastruktūras uzlabošanā ar mērķi paaugstināt speciālo izglītības iestāžu kapacitāti kvalitatīvas izglītības nodrošināšanā . Kvalitatīva speciālā izglītība ir nozīmīgs priekšnosacījums izglītojamo ar speciālām vajadzībām prasmju attīstībai, izglītības turpināšanai un kvalifikācijas iegūšanai, kā arī to sagatavošanai patstāvīgai dzīvei.
4.2.1.4.	Pirmsskolas izglītības iestāžu nodrošināšana ar nepieciešamajiem resursiem pilnveidotā vispārējās izglītības mācību satura ieviešanai , t. sk. mācību līdzekļi, informācijas datubāzes, izglītības tehnoloģijas un aprīkojums (IKT aprīkojums, projektori, STEM aprīkojums, mācību materiāli, sporta inventārs u. c.). Atbilstoša mācību aprīkojuma nodrošināšana ir nozīmīgs izglītības kvalitātes un izglītojamo motivācijas un sasniegumu priekšnosacījums.
4.2.1.5.	Vispārējās izglītības iestādes pamata un vidējās izglītības pakāpē nodrošināšana ar nepieciešamajiem resursiem pilnveidotā vispārējās izglītības mācību satura ieviešanai , t. sk. mācību līdzekļi, informācijas datubāzes, izglītības tehnoloģijas un aprīkojums (IKT aprīkojums, projektori, STEM aprīkojums, mācību materiāli, sporta inventārs u. c.). Atbilstoša mācību aprīkojuma nodrošināšana ir nozīmīgs izglītības kvalitātes un izglītojamo motivācijas un sasniegumu priekšnosacījums.
4.2.1.7.	Atbalsts pirmsskolas izglītības pakalpojumu pieejamībai , lai sniegtu vienlīdzīgas attīstības iespējas bērniem un nodrošinātu to attīstībai nepieciešamo stimulāciju un atbalstu. Pasākums primāri atbalstīs ģimenes, kuras ir sociāli nevienlīdzīgākā situācijā un kuru bērniem netiek nodrošināta vieta pašvaldības pirmsskolas izglītības iestādēs. Saņemot atbalstu, pašvaldībām saistošajos noteikumos par bērnu uzņemšanu rindā uz pašvaldības pirmsskolas izglītības iestādēm jāparedz nosacījums, ka bērni no sociāli mazāk aizsargātām grupām tiek rindā iekļauti ārpus kārtas.
4.2.2.1.	Pirmsskolas izglītības iestāžu nodrošināšana ar atbalstu pasākumu un iestāžu (muzeji u. c.) apmeklējumam .
4.2.2.2.	Izglītības iestāžu pamata un vidējās izglītības nodrošināšana ar pilnveidotā vispārējās izglītības mācību satura kvalitatīvai ieviešanai nepieciešamajiem atbalsta pasākumiem , t. sk. iestāžu (muzeji, uzņēmumi, laboratorijas u. c.) apmeklējumiem; starpdisciplināri pasākumi mācību un audzināšanas darbam, pasākumi vecākiem un metodiskais atbalsts vadības komandām un pedagogiem ; karjeras attīstības atbalsta funkcijas nodrošinājums izglītības iestādēs; pilotprojekti un pieredzes apmaiņa, t. sk. par iekļaujošu izglītību.

SAM PASĀKUMS	ĪSS PASĀKUMA APRAKSTS
1	2
4.2.2.3.	Pedagogu metodiskā atbalsta sistēmas izveidošana ar mērķi koordinēt pedagogu profesionālās kompetences pilnveidi valsts un reģionālā līmenī, īstenojot šādas funkcijas: pedagogu profesionālās pilnveides vajadzību analīze, pedagogu profesionālās kompetences pilnveide, jaunu metodiku izstrāde, sadarbības koordinēšana starp vispārējās, profesionālās un augstākās izglītības iestādēm, metodiskā atbalsta nodrošināšana pedagogiem, sadarbības un pieredzes apmaiņas tīkla veidošana, pedagogu ataudze u. c.
4.2.2.4.	Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas attīstība un nodrošināšana, jaunu instrumentu izveide un aprobācija, esošo instrumentu pilnveide, t. sk. sekmējot izglītības iestāžu pāreju uz izglītības iestāžu darbību pēc "mācīšanās organizācija" pamatprincipiem.
4.2.3.1.	Atbalsts integrētas " skola-kopiena " sadarbības programmas ieviešanai individuālam izglītojamo mācīšanās atbalstam (t. sk. PMP riskam pakļautiem izglītojamiem), efektīvam darbam ar reemigrējušiem, imigrantu un mazākumtautību bērniem, ārpus formālās izglītības nodrošināšanai.
4.2.3.2.	Atbalsts interesu izglītības, brīvā laika un bērnu pieskatīšanas pakalpojumu pieejamībai ārpus izglītības iestādēm , primāri atbalstot sociālās atstumtības riskam pakļautos izglītojamus un bērnus ar speciālām vajadzībām, paredzot atbalstu pasākumu apmeklēšanai, mācību līdzekļiem un cilvēkresursu piesaistei.
4.2.3.3.	Kultūras pakalpojumu pieejamības nodrošināšana ar mērķi veicināt mācību motivāciju un piederības sajūtu valstij.
4.2.3.4.	Individuālas pasākumu programmas izstrāde un īstenošana NEET jauniešiem , lai sekmētu to atgriešanos izglītībā vai nodarbinātības uzsākšanu, nodrošinot mentora, pašvaldības dienestu, kā arī vienaudžu atbalstu un mācību iespējas.
4.3.1.3.	Investīcijas sociālo mājokļu būvniecībā/atjaunošanā pašvaldībās, atbalstot sociāli atstumto kopienu, māsasaimniecību ar zemiem ienākumiem un nelabvēlīgā situācijā esošo grupu sociālekonomisko integrāciju.
4.3.6.6.	Atbalsts pašvaldībām aukļu dienesta un privāto pirmsskolas izglītības iestāžu pakalpojumu iegādei, prioritāri atbalstot sociāli un ekonomiski mazaizsargātu sabiedrības grupu piekļuvi bērnu pieskatīšanas pakalpojumiem .
4.3.6.7.	Visaptverošu, integrētu, uz indivīda vajadzībām orientētu diagnostikas, profilakses aktivitāšu, konsultatīvā un atbalsta pakalpojumu īstenošana , t. sk. bērniem ar attīstības un uzvedības traucējumiem un to ģimenēm.
4.3.6.8.	Publiskā sektora IKT sistēmu modernizācija un savstarpēja savietojamība labākas bērnu tiesību aizsardzības sistēmas nodrošināšanai, t. sk. agrīna preventīva atbalsta nepieciešamības identificēšanai un atbalsta pakalpojumu informācijas sistēmas izveidei.

Erasmus+

ES izglītības, mācību, jaunatnes un sporta programma "Erasmus+" līdz 2027. gadam turpinās starptautisku sadarbību ar programmas partnervalstīm, sniedzot ieguldījumu Eiropas kopējās izglītības telpas attīstībā. "Erasmus+" programma 2021.–2027. gadā sniedz mobilitātes iespējas dažādām mērķa grupām izglītības un mācību, jaunatnes un sporta jomā, iespējas veidot stratēģiskās partnerības prakses, arī īstenojot izglītības politikas reformu atbalsta pasākumus, politikas iniciatīvu izveides un aprobēšanas platformas labās prakses ieviešanai Latvijas izglītības sistēmā. Jaunajā programmas periodā ieviesta aktivitāte pedagogiem – Erasmus Skolotāju akadēmija (*Erasmus Teacher academies*), kuras mērķis ir veicināt pedagogu profesijas prestižu un ataudzi.

Vispārējās izglītības iestādes "Erasmus+" mācību mobilitātes projektos var īstenojot izglītojamo grupu mobilitāti, izglītojamo īstermiņa vai ilgtermiņa mācību mobilitāti, kā arī kursus, mācības, ēnošanu un stažēšanos pedagogiem.

Viena no jaunā perioda programmas prioritātēm, kas caurvij visas aktivitātes, ir iekļaušana un daudzveidība, nodrošinot dažādu sabiedrības grupu pārstāvju dalību projektos. “Erasmus+” programmas ietvaros pedagogiem ir pieejamas starptautiskas apmācības un pieredzes apmaiņas pasākumi arī par PMP prevenciju.

Noderīgs resurss pedagogiem, izglītības iestādēm, PMP prevencijas pasākumu plānotājiem un īstenotājiem var būt arī iepriekšējā “Erasmus+” programmas periodā izveidotās programmas par partnervalstu pieredzi PMP riska novērtēšanā un mazināšanā.

STARPTAUTISKI RESURSI PMP PREVENCIJAS PRAKSES IZZINĀŠANAI: PIEMĒRI

- [European Toolkit for Schools](#) – tiešsaistes resurss par labās prakses pieredzi izglītojamo mācību snieguma veicināšanā un PMP novēršanā ar fokusu uz prevenciju un agrīnu intervenci (tiek veidots no 2011. gada).
- [Practice Enterprise](#) – starptautiski aprobēts modelis sociālo, IKT un uzņēmējdarbības prasmju attīstīšanai augsta PMP riska jauniešiem, kas vērsts uz jauniešu pašapziņas un sadarbības prasmju veicināšanu, mācību procesā simulējot reālu biznesa vidi

5.5. Atbalsta rīki un risinājumi

Šajā nodaļā apkopota informācija par esošajiem, vēlamajiem un potenciālajiem atbalsta rīkiem un mehānismiem darbā ar PMP mazināšanu, t. sk. elektroniskie rīki, informācijas sistēmas, konsultāciju iespējas un informācijas apmaiņas kanāli (skatīt 5.4. tabulu).

Papildus 10. pielikumā sniegts detalizēts informācijas apkopojums par dotajiem atbalsta rīkiem un risinājumiem, iekļaujot skaidrojumu par rīku un risinājumu pielietojumu, mērķiem un lietošanas obligātumu, kā arī ir apzināta labās prakses pieeja, formulēti ieteikumi, sniedzot arī norādes par konsultāciju un dažādu atbalsta rīku lietošanas izmaksām, u. c. lietošanas nosacījumiem.

5.4. tabula: Pieejamo atbalsta rīku un risinājumu kopsavilkums.

RĪKU KATEGORIJA	ATBALSTA RĪKI UN RISINĀJUMI
1	2
DATU IEGUVES, UZSKAITES UN ANALĪZES RĪKI PAR PMP SITUĀCIJU PAŠVALDĪBĀ	▪ IKMS rīki IETEICAMS ▪ Interaktīvs rīks PMP risku novērtēšanai un vadīšanai IETEICAMS ▪ Komersantu veidotas specializētas izglītības iestāžu aptaujas IZVĒLES ▪ Komersantu veidoti digitāli atbalsta instrumenti izglītības iestādēm un pašvaldībām IZVĒLES ▪ VIIS funkcionalitāte neattaisnotiem kavējumiem OBLIGĀTS ▪ Universāli aptauju rīki IZVĒLES ➔ <i>Detalizētu apkopojumu skatiet 10. pielikuma P.10.1. tabulā >>></i>
VALSTS INFORMĀCIJAS SISTĒMAS ⁵⁰	▪ APUIS – datu operatīvās uzskaites sistēma IKVD un VISC projektu aktivitāšu īstenošanai ▪ NPAIS – Nepilngadīgo personu atbalsta informācijas sistēma TIKS PĀRJAUNOTS! ▪ SOPA – Sociālās palīdzības administrēšanas sistēma ▪ Sabiedriskā labuma organizāciju reģistrs ▪ SPOLIS – Valsts sociālās politikas monitoringa informācijas sistēma ▪ Valsts vienotā obligāto izglītības vecumu sasniegušo bērnu uzskaites datubāze ➔ <i>Detalizētu apkopojumu skatiet 10. pielikuma P.10.2. tabulā >>></i>
DATU ANALĪZES UN	▪ Pieejami daudzveidīgi maksas rīki, nereti ar ierobežotu, bet bezmaksas funkcionalitāti vai bezmaksas testa periodiem. Šādi rīki ir piemēroti datu vizualizāciju un infografiku

⁵⁰ Valsts un pašvaldības iestādes savu funkciju un uzdevumu izpildes nodrošināšanai veido un uztur dažādas elektroniskas datubāzes jeb valsts informācijas sistēmas (VIS). VIS ir strukturizēts informācijas tehnoloģiju un datubāzu (dati/informācija, kas tiek uzskatīts kā viena loģiska vienība) kopums, kuru lietojot tiek nodrošināta valsts funkciju izpildei nepieciešamās informācijas ierosināšana, radišana, apkopošana, uzkrāšana, apstrādāšana, izmantošana un iznīcināšana. VIS darbību regulē Valsts informācijas sistēmu likums un citi normatīvie akti.

RĪKU KATEGORIJA	ATBALSTA RĪKI UN RISINĀJUMI
1	2
VIZUALIZĀCIJAS RĪKI	veidošanai un publicēšanai tiešsaistē vai koplietošanas resursos. Priekšrocības – ātra un viegla datu apstrāde vizuāli uzskatāmā veidā, kā arī ērti dalīties ar datiem iepriekš izveidotās grupās vai iegult iestāžu tīmekļa vietnēs. Rīku izmaksas ir nelielas, sākot no 10 EUR bez PVN par vienu lietotāju mēnesī un tos var ērti iegādāties arī Elektronisko iepirkumu sistēmā. → <i>Detalizētu apkopojumu skatiet 10. pielikuma P.10.3. tabulā >>></i>
BEZMAKSAS KONSULTĀCIJU IESPĒJAS	▪ Projekts “Pumpurs”: http://pumpurs.lv/ ○ Projekta “Pumpurs” aktivitātes “Priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas prevencijas sistēmas pilnveide sadarbības partneriem pašvaldībās”. Konsultācijas pašvaldībām IETEICAMS ○ Projekta “Pumpurs” aktivitātes “Priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas prevencijas sistēmas pilnveide sadarbības partneriem pašvaldībās”. Pieredzes apmaiņas darbnīcas pašvaldībām “Reāls plāns dzīvei pēc Pumpura” IETEICAMS ○ Projekta “Pumpurs” aktivitātes “Priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas prevencijas sistēmas pilnveide sadarbības partneriem pašvaldībās” Pieredzes apmaiņas konference pašvaldībām IETEICAMS ▪ European Toolkit for Schools ▪ Starptautisks ekspertu tīkls NESET ▪ The Alliance for Dropout Prevention in Europe – ESHA → <i>Detalizētu apkopojumu skatiet 10. pielikuma P.10.5. tabulā >>></i>
MAKSAS KONSULTĀCIJU IESPĒJAS	▪ Pieejamas arī maksas konsultācijas par PMP prevencijas jautājumiem. Pakalpojumu sniedzēji atrodami, lietojot atbilstošus atslēgvārdus saistībā ar izglītības attīstības stratēģiju izstrādi un PMP. Pakalpojumu sniedzējus iespējams atrast, tos meklējot arī Elektronisko Iepirkumu Sistēmā vai Iepirkumu uzraudzības biroja vietnē: https://info.iub.gov.lv/lv/meklet
INFORMĀCIJAS APMAIŅAS KANĀLI	▪ Droši biroja lietotāju rīki, koplietošanas rīki un datubāzu risinājumi IETEICAMS ▪ Neformālas komunikācijas lietotnes un personīgie e-pasti IZVĒLES ▪ E-pastu izsūtīšanas rīki IZVĒLES ▪ SMS izsūtīšanas rīki IZVĒLES ▪ Sociālie tīkli (sociālās platformas) IZVĒLES ▪ Mācību sociālie tīkli/Elektroniskie žurnāli IETEICAMS → <i>Detalizētu apkopojumu skatiet 10. pielikuma P.10.4. tabulā >>></i>

6. MONITORINGS UN ILGTSPĒJĪGA PIEEJA PMP PREVENCIJAS AKTIVITĀŠU ĪSTENOŠANĀ

Nodaļa "Monitorings un ilgtspējīga pieeja PMP prevencijas aktivitāšu īstenošanā":

- ➔ skaidro monitoringa nozīmi ilgtspējīgas pieejas izveidei pašvaldībā;
- ➔ palīdz plānot PMP prevencijas aktivitāšu uzskaiti un monitorēt sasniegtos rezultātus.

Padziļinātai izpētei:

11. pielikums	PMP prevencijas aktivitātes un rezultatīvie rādītāji
12. pielikums	Rīcības programmas 4.4. nodaļa: PMP prevencijas aktivitāšu rezultātu uzskaitē un analīzes metodika
12. pielikums	Rīcības programmas 4.5. nodaļa: PMP prevencijas sistēmas un aktivitāšu īstenošanas uzraudzība

6.1. PMP prevencijas aktivitāšu rezultāta uzskaitē un analīzē

PMP novēršanas politikas izstrādei jābalstās uz precīzu informāciju, lai mērķtiecīgāk orientētu preventīvos un intervences pasākumus. Lai pašvaldības līmenī attīstītu un nodrošinātu ilgtspējīgu PMP novēršanas pieeju, nozīmīgs ir regulārs ar izglītības iestādes politiku, praksi un organizatoriskām struktūrām saistītu mērķu un uzdevumu izvērtēšanas un efektivitātes uzraudzības process, kas tiek īstenots kontekstā ar virsmērķi uzlabot izglītības kvalitāti, pieņemot datus balstītus lēmumus. Svarīgi uzraudzīt gan atbalsta nodrošināšanu, gan izglītojamo snieguma progresu, gan atbalsta pakalpojumu efektivitāti un lēmumu pieņemšanas procesus izglītības iestādēs. Uzraudzības procesā ieteicams ņemt vērā noteiktus aktivitāšu uzskaites principus (skat. 6.1. attēlu).

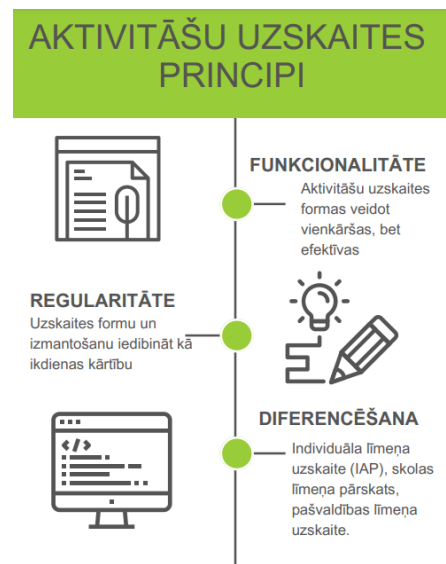
PMP ATBALSTA AKTIVITĀŠU KOORDINĒŠANA UN ANALĪZE IZGLĪTĪBAS IESTĀDĒ IZGLĪTOJAMĀ INDIVIDUĀLAJĀ LĪMENĪ

Atbalsta aktivitātes ir efektīvas, ja tās ir savlaicīgas, atbilstošas izglītojamā vajadzībām un koordinētas. Plānošanas pamatā ir nepieciešams individuāls izglītojamā situācijas izvērtējums, tostarp apkopota informācija par izglītojamā stiprajām pusēm, resursiem un interesēm – sagatavots individuālā atbalsta plāns (IAP)⁵¹ un definēti katra izglītojamā sasniedzamie mērķi un ar tiem saistītie rezultatīvie rādītāji. Izglītības iestādē nepieciešams noteikt atbildīgo personu gadījuma vadīšanā, t. i., IAP uzraudzīšanā un progressa uzskaitē un izvērtēšanā. Izglītojamā progress tiek monitorēts izglītības iestādes līmenī saskaņā ar izstrādāto IAP. Svarīgi izglītojamā progressa izvērtēšanā iekļaut regulāras atbalsta komandas tikšanās, lai pārrunātu sasniegtos starprezultātus un izvēlētos stratēģijas, nepieciešamības gadījumā izdarot izmaiņas IAP.

Datu uzskaitē un analīzē individuālā līmenī svarīgi:

- ▶ gan plānošanā, gan izvērtēšanā iesaistīt pašu izglītojamo un viņa ģimeni, veidojot veiksmīgu sadarbību;

6.1. attēls: Aktivitāšu uzskaites principi.

⁵¹ Nodrošinot atbalstu izglītojamajam, svarīgi izvērtēt, kā jau esoši individuālās attīstības vai programmas apguves u. c. plāni vai programmas, ja tādi ir, tiek saskaņoti vai apvienoti ar individuālā atbalsta plānu PMP novēršanai.

- ▶ uzskaitīt informāciju par IAP ietvertajām atbalsta aktivitātēm;
- ▶ uzskaitīt izglītojamā līdzdalības jeb apmeklētības biežumu katrā no aktivitātēm;
- ▶ noteiktos posmos fiksēt izglītojamā sniegumu rezultativajos rādītājos, kuri noteikti IAP;
- ▶ plānošanas procesā atrunāt kārtību, kā tiks fiksēti izglītojamā progresu dati;
- ▶ ieplānot laiku atbalsta komandā, lai pārrunātu datus par izglītojamā progresu;
- ▶ veikt atbalsta aktivitātes efektivitātes un atbilstības izvērtējumu, īsi aprakstot procesa gaitu un ietekmes faktorus (par IAP atbildīgās personas vai atbalsta komandas skaidrojums par apstākļiem, kas veicināja vai kavēja rezultātu sasniegšanu).

PMP AKTIVITĀŠU REZULTĀTU UZSKAITE UN ANALĪZE PAŠVALDĪBAS LĪMENĪ

Pašvaldības līmenī PMP prevencijas aktivitāšu rezultātu analīze veicama saskaņā gan ar izvirzītajiem stratēģiskajiem mērķiem un politikas rezultāta rādītājiem (skat. 3. nodaļu), gan ar tiem atbilstoši noteiktajām aktivitātēm (t. i., rīcības rezultāta jeb izpildes rādītāji).

Pašvaldība uzraugāmos rādītājus definē atbilstoši PMP prevencijas sistēmas ieviešanas plānā izvirzītajiem mērķiem. Plānojot aktivitātes, iepretim katrai aktivitātei tiek nodefinēts tās izpildes rādītājs. Mērķa īstenošanā nozīmīga ir katras aktivitātes izpilde. Ietekmes novērtēšana ir attiecināma uz mērķi kopumā (skat. 6.1. tabulu kā piemēru). Ietekmes novērtēšanai ir izmantojami dažādi instrumenti – aptaujas, testi, datu salīdzināšana pirms un pēc īstenošanās aktivitātes u. c., kā arī var tikt izmantoti Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas (IKMS) rādītāji un to aprēķināšanas metodoloģija.⁵²

6.1. tabula: PMP prevencijas sistēmas aktivitāšu rezultātu uzskaites un analīzes tabulas paraugs.

MĒRĶIS	AKTIVITĀTE	IZPILDE (sasniegtā vērtība atbilstoši rezultatīvajam rādītājam)	IETEKMES NOVĒRTĒŠANA
1	2	3	4
PARAUGS/PIEMĒRS			
Vecāku kompetences stiprināšana audzināšanas jautājumos	BEA programma pirmsskolas vecuma bērnu vecākiem	Vecāku skaits, kuri absolvējuši programmu	Aptauja vecākiem (kompetences audzināšanas jautājumos pašnovērtējums)
	CAP programma pusaudžu vecākiem	Vecāku skaits, kuri absolvējuši programmu	
Vecāku līdzdalības veicināšana izglītības procesos	Vecāku pēcpusdienas izglītības iestādē	Vecāku īpatsvars katrā izglītības iestādē, kuri apmeklējuši pasākumu	Vecāku iesaistes līmenis izglītības procesā (VK1035)*
	Informatīvi semināri izglītības iestādēs “Palīdz man mācīties”	Vecāku īpatsvars katrā izglītības iestādē, kuri apmeklējuši pasākumu	
PIEZĪMES:			
*Iekavās norādīts atbilstošais IKMS rādītāja kods. Detalizētu informāciju par IKMS rādītājiem un IKMS rādītāju kodiem skatiet koncepcijas dokumenta 6. pielikumā.			

Datu uzskaitē un analīzē pašvaldības līmenī svarīgi:

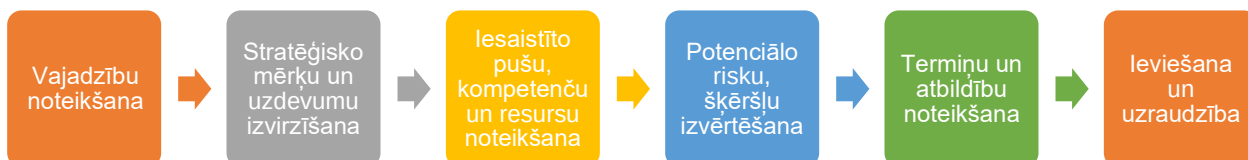
- ▶ uzskaitīt informāciju par PMP ieviešanas plānā ietvertajām aktivitātēm;
- ▶ uzskaitīt nepieciešamos resursus katras aktivitātes īstenošanai;
- ▶ noteikt finanšu avotu katras aktivitātes īstenošanai;
- ▶ plānot darba uzdevumus un izpildes termiņus aktivitātes īstenošanā;
- ▶ noteikt par katras aktivitātes īstenošanu atbildīgo un iesaistītās institūcijas, kā arī kārtību katras aktivitātes izvirzīto mērķu izvērtēšanā;
- ▶ plānošanas procesā atrunāt prevencijas aktivitāšu īstenošanas uzraudzības kārtību.

⁵² Izglītības kvalitātes monitoringa sistēma ir pārvaldības sistēma izglītības kvalitātes nodrošināšanai Latvijā. Sīkāk skatīt: <http://petijumi.mk.gov.lv/node/3401>

6.2. PMP prevencijas aktivitāšu pārvērtēšana un pielāgošanas sistēma, balstoties uz sasniegtajiem rezultātiem

Sistemātisku pieeju PMP prevencijas plānošanai raksturo vairāki procesi (skat. 6.2. attēlu), kas saistīti gan ar prioritāšu un mērķu izvirzīšanu, gan iesaistīto pušu kompetenču un resursu noteikšanu, gan potenciālo šķēršļu izvērtēšanu, termiņu un atbildību noteikšanu, gan uzraudzību, un kuru norise ir starpinstitucionālās komandas atbildība. Minētie procesi īstenojami gan PMP prevencijas sistēmas plānošanas gaitā, gan ieviešanas plāna aktualizēšanas posmā, kad nepieciešamas izmaiņas PMP novēršanas plānā.

6.2. attēls: Procesi PMP prevencijas sistēmas plānošanā.

PMP atbalsta pasākumu rezultativitāte lielā mērā ir atkarīga no izmantoto aktivitāšu veidiem, tāpēc ir svarīgi izvēlēties atbalsta aktivitātes, kuru efektivitāte ir pierādīta attiecībā uz identificētajiem riskiem. Atziņas no pētījumiem liecina⁵³:

- Ja vien iespējams, atbalsta aktivitātes ietvaros jānovērš vairāki riska faktori, jo tas palielina iespējamību, ka aktivitāte dos pozitīvus rezultātus. Tas jāņem vērā, plānojot aktivitātes un izstrādājot atbalsta programmas.
- Svarīgi, lai atbalsta aktivitāte tiktu īstenota pilnā apjomā un paredzētajā formātā. Pētījumi rāda, ka jebkuras izmaiņas vai, piemēram, programmas daļēja īstenošana maina tās rezultātus.
- Plānojot atbalsta aktivitātes vai izstrādājot atbalsta programmas, jāizmanto uz pierādījumiem balstītas pieejas, kas pierāda ietekmi uz riska faktoriem.
- Aktivitātes universālajā un mērķtiecīgajā prevencijas līmenī, kas mērķtiecīgi orientētas proaktīvai un savlaicīgai PMP risku novēršanai, ilgtermiņā ir efektīvāks ieguldījums, nekā krīzes intervences pasākumi seku smaguma mazināšanai, kas prasa daudz papildu resursu.
- Svarīgs ir ikvienas atbalsta aktivitātes efektivitātes izvērtējums.
- Jāizstrādā vienota izvērtēšanas un ziņošanas sistēma par atbalsta aktivitāšu rezultātiem.
- Jāizveido vienota resursu krātuve (saraksts/lietotājam draudzīgs ceļvedis) par kvalitatīvu un efektīvu atbalsta pasākumu ieviešanas praksi. Svarīgi apkopot informāciju par katru aktivitāti vismaz šādās kategorijās: nosaukums, apraksts, attiecināmība uz PMP riskiem, kontaktinformācija.

Lai nodrošinātu efektīvāku rezultātu sasniegšanu un lemtu par aktivitātes ietekmi un turpināmību, svarīga ir katras aktivitātes rezultātīvo rādītāju analīze iepretim resursu ieguldījumam. 6.2. tabulā sniegta metodikas ietvars aktivitātes efektivitātes izvērtēšanai.

6.2. tabula: PMP prevencijas aktivitātes ietekmes izvērtēšanas metodikas paraugs.

AKTIVITĀTE	REZULTATĪVAIS RĀDĪTĀJS			IETEKMES FAKTORU ANALĪZE (skaidrojums par apstākļiem, kas veicināja vai kavēja rezultātu sasniegšanu)
	Ieguldītais finansējums	Plānotais rezultāts	Sasniegtais rezultāts	
1	2	3	4	5
PARAUGS/PIEMĒRS				
BEA programma pirmsskolas vecuma bērnu vecākiem	5000 EUR	500 dalībnieki (absolventi)	350 absolventi	■ Izglītības iestāžu pieeja vecāku motivēšanai – vecāku apmeklētības rādītāji ir augstāki izglītības iestādēs, kurās informācija par BEA grupām tika nodota

⁵³ Dropout Risk Factors and Exemplary Programs. A Technical Report. National Dropout Prevention Center/Network, 2007.

AKTIVITĀTE	REZULTATĪVAIS RĀDĪTĀJS			IETEKMES FAKTORU ANALĪZE (skaidrojums par apstākļiem, kas veicināja vai kavēja rezultātu sasniegšanu)
	Ieguldītais finansējums	Plānotais rezultāts	Sasniegtais rezultāts	
1	2	3	4	5
				<i>klātienē tikšanās laikā, nekā iestādēs, kurās informācija izvietota pie ziņojumu dēļa.</i> ▪ <i>Augsts vecāku īpatsvars, kuri apmeklēja tikai daļu paredzēto nodarbību.</i> ▪ <i>Nodarbību norises vieta un laiks – vecāku apmeklētības rādītāji ir augstāki izglītības iestādēs, kurās nodarbības notika iestādes telpās, pēc darba laika un tika nodrošināta bērnu pieskatīšanas iespēja.</i> ▪ <i>Izglītības iestādes vadības un pedagogiskā personāla atbalstoša iesaiste – augstāks vecāku apmeklētības rādītājs iestādēs, kuras pirms katras nodarbības veica vecāku apziņošanu, izsūtot atgādinājumu par gaidāmo nodarbību.</i> ▪ <i>Izglītības iestādes sadarbības kultūra – augstāks vecāku apmeklētības rādītājs iestādēs, kuras regulāri nodrošina vecākiem atbalsta aktivitātes.</i>

Prevencijas aktivitāšu pārvērtēšanas un pielāgošanas sistēmā būtiska ir katras pašvaldības izstrādātā preventīvas aktivitāšu īstenošanas uzraudzības kārtība, kas paredz iespēju sasniegto starprezultātu izvērtēšanai un plānoto aktivitāšu pielāgošanai nosprausto mērķu un rezultātu efektīvākai sasniegšanai. Katras pašvaldības īstenošanas uzraudzības kārtības jeb modeļa pamatuzdevums ir nodrošināt savlaicīgu un rezultatīvu PMP preventīvas aktivitāšu ieviešanu un analīzi. Uzraudzības pamatā ir regulārs izvērtējums par to, vai un kā tiek īstenotas PMP ieviešanas plānā noteiktās aktivitātes.

Īstenošanas uzraudzības modelī tiek norādīta šāda informācija:

1. Iesaistīto pušu lomas, t. sk.:

- iestāde, kas ir atbildīga par PMP preventīvas sistēmas vispārēju ieviešanu un resursu piešķiršanu ieviešanas plānā noteikto aktivitāšu īstenošanai;
- iestāde, kas ir atbildīga par PMP preventīvas sistēmas ieviešanas koordinēšanu un uzraudzību;
- savukārt par PMP preventīvas aktivitāšu un ar tiem saistīto darba uzdevumu īstenošanu atbildīgās puses ir noteiktas ieviešanas plānā.

2. Ieviešanas uzraudzības procesi, termiņi, atbildīgie un iesaistītās puses, t. sk.:

- regulāra **datu un informācijas iegūšana un apkopošana**;
- regulāra un sistemātiska iesaistīto pušu (jo īpaši – izglītojamo, vecāku un pedagogu) **viedokļu izziņošana**;
- **ikgadējā pārskata par PMP preventīvas sistēmas ieviešanu**, kas tiek strukturēts atbilstoši izvirzītajiem mērķiem, aktivitātēm un to rezultātiem, **sagatavošana**, kas tiek izmantots, lai informētu iesaistītās puses, kā arī tas ir kā pamats ieviešanas plāna aktualizācijai, ko ieteicams veikt katru gadu vai ne retāk kā katru otro gadu;
- **ieviešanas plāna aktualizēšana**;
- **pārskata par PMP novēršanu attiecīgajā pašvaldībā sagatavošana** un iesniegšana pašvaldībai (ne retāk kā reizi četros gados vai saskaņā ar PMP preventīvas sistēmas ieviešanas plāna periodu).

PIELIKUMI

1. PIELIKUMS: PMP riski – klasifikators un raksturojums

P.1.1. tabula: **PMP risku klasifikators un raksturojums.**

(Avots: autoru apkopots)

NR.	RISKI	RISKU KAVĒJOŠIE, MAZINOŠIE FAKTORI	PRIEKŠNOSACĪJUMI RISKU IDENTIFICĒŠANAI
1	2	3	4
SKOLAS VIDES RISKU GRUPA			
1.	Zems mācību sniegums	Pedagogu konsultācijas, atbalsta personāla (psihologs, sociālais pedagogs) konsultācijas, mācību motivācijas paņēmieni paplašināšana, laika pagarinājumi mācību parādu nokārtošanai	Ar skolas vidi saistītie riska faktori raksturo mijiedarbību starp pedagogiem, citu skolas personālu, vecākiem un izglītojamajiem. Risku identificēšanai būtiski ir sakārtoti izglītības iestādes organizatoriskie procesi (mācību snieguma un apmeklējuma fiksēšana, konfliktu vadība, personāla profesionālā kompetence un tās paaugstināšanas stratēģija un efektīva klasvadība), jo tie ļauj gan formāli fiksēt riskus pēc iespējas ātrāk, gan laicīgi uzsākt efektīvus risku novēršanas/ierobežošanas pasākumus. Visbiežāk šo risku pirmais signāls ir zemi vērtējumi, kas veicina arī citu risku iestāšanos vai signalizē par iepriekš nepamanītiem riskiem, piemēram, iekavētu mācību saturu, lielu slodzi, zemu piederības izjūtu skolai/klasei u. c. Zemi vērtējumi vismaz trīs mācību priekšmetos liecina par augstu PMP risku – otrgadniecību vai izglītības iestādes pamešanu. Lai arī zemu vērtējumu labošanai primāri nepieciešams attiecīgo mācību priekšmetu pedagogu atbalsts (piemēram, konsultāciju veidā), nereti šis risks saistīts arī ar citiem riskiem, kas saistīti ar ģimenes un/vai skolas vidi. Līdz ar to ir nepieciešama
2.	Neattaisnoti mācību kavējumi	Atbalsta personāla (psihologs, sociālais pedagogs) konsultācijas, iesaistes motivācijas paņēmieni paplašināšana, sadarbība ar sociālo dienestu un izglītojamā ģimeni	
3.	Iekavēta mācību satura apguve	Pedagogu konsultācijas, laika pagarinājumi mācību parādu nokārtošanai	
4.	Otrgadniecība	Pedagogu konsultācijas, atbalsta personāla (psihologs, sociālais pedagogs, speciālās izglītības pedagogs) konsultācijas, mācību motivācijas paņēmieni paplašināšana, laika pagarinājumi mācību parādu nokārtošanai	
5.	Grūtības mācību satura apguvē	Pedagogu konsultācijas, mācību traucējumu diagnostikas pasākumi, atbalsta personāla (psihologs, sociālais pedagogs, speciālās izglītības pedagogs) konsultācijas	
6.	Konflikti ar pedagogiem	Atbalsta personāla (psihologs, sociālais pedagogs) konsultācijas, izglītības iestādes iekšējo kārtības noteikumu un disciplīnas metožu maiņa	
7.	Konflikti ar vienaudžiem	Atbalsta personāla (psihologs, sociālais pedagogs) konsultācijas, izglītības iestādes iekšējo kārtības noteikumu un disciplīnas metožu maiņa, pretvardarbības programmu un pasākumu īstenošana	

NR.	RISKI	RISKU KAVĒJOŠIE, MAZINOŠIE FAKTORI	PRIEKŠNOSACĪJUMI RISKU IDENTIFICĒŠANAI
1	2	3	4
8.	Pret izglītojamo vērsta vardarbība/ņirgāšanās/izstumšana	Atbalsta personāla (psihologs, sociālais pedagogs) konsultācijas, pedagogu darbs ar klasi kopumā (sociāli emocionālās kompetences attīstīšana), sociālā rehabilitācija, pretvardarbības programmu un pasākumu īstenošana	sadarbība ar atbalsta personālu (psihologs, sociālais pedagogs) vai pat ārējām institūcijām (piemēram, pašvaldības sociālo dienestu), lai pilnvērtīgi veiktu visu risku kartēšanu, jo skolas vides riski bieži ir kā “simptomi” plašākam risku klāstam.
9.	Problemātiska izglītības iestādes un ģimenes sadarbība	Atbalsta personāla (psihologs, sociālais pedagogs) konsultācijas, sadarbība ar ārpusskolas institūcijām	
10.	Liela slodze (mācību darbs/interese izglītība/profesionālā ievirze)	Atbalsta personāla (psihologs) konsultācijas (atbalsts laika plānošanā un mērķu strukturēšanā)	
11.	Zema piederības izjūta skolai/klasei	Atbalsta personāla (psihologs, sociālais pedagogs) konsultācijas, sadarbība ar izglītojamā ģimeni	
12.	Zema pedagogu kompetence darbā ar PMP	Pedagogu tālākizglītība, metodoloģiskais atbalsts	
13.	Nepietiekams atbalsta resurss izglītības iestādē	Atbalsta personāla slodžu/budžeta palielināšana, atbalsta personāla tālākizglītība	
14.	Neefektīva skolas iekļaujošā kultūra	Izglītības iestādes iekšējo kārtības noteikumu pārskatīšana, atbalsta personāla (psihologs) konsultācijas	
15.	Neefektīva klasvadība	Pedagogu tālākizglītība, metodoloģiskais atbalsts	
16.	Neefektīva pedagogu un izglītības iestādes vadības sadarbība PMP risku novēršanā	Izglītības iestādes iekšējo kārtības noteikumu pārskatīšana, pedagogu tālākizglītības, metodoloģiskais atbalsts	
17.	Zema motivācija censties un iegūt izglītību	Atbalsta personāla (psihologs, sociālais pedagogs) konsultācijas, sadarbība ar izglītojamā ģimeni	
PERSONĪBAS RISKU GRUPA			
18.	Vecuma neatbilstība izglītības pakāpei	Pedagogu konsultācijas, atbalsta personāla (speciālās izglītības pedagogs u. c. pēc nepieciešamības) konsultācijas, mācību traucējumu diagnostikas pasākumi	Personības risku identificēšana atkarīga no tā, cik tie ir vizuāli pamanāmi un vai šie riski ir oficiāli noformēti (piemēram, invaliditāte, ilgstošas veselības problēmas). Daļā gadījumu izglītojamie izvēlēsies par šiem riskiem nerunāt vai pat mērķtiecīgi tos slēpt (piemēram, antisociāla uzvedība, atkarības, vardarbības pieredze).
19.	Mācīšanās traucējumi (speciālās vajadzības)	Atbalsta personāla (psihologs, logopēds, speciālais pedagogs/speciālais izglītības pedagogs, pedagoga palīgs) konsultācijas, mācību traucējumu diagnostikas pasākumi, individuāls izglītības programmas apguves plāns	

NR.	RISKI	RISKU KAVĒJOŠIE, MAZINOŠIE FAKTORI	PRIEKŠNOSACĪJUMI RISKU IDENTIFICĒŠANAI
1	2	3	4
20.	Emocionālie traucējumi (speciālās vajadzības)	Atbalsta personāla (psihologs, speciālais pedagogs/speciālais izglītības pedagogs) konsultācijas, mācību traucējumu diagnostikas pasākumi	Risku identificēšanā lielu lomu spēlē skrīninga, jo īpaši agrīnā skrīninga, pasākumi. Ar to palīdzību iespējams laicīgi fiksēt mācīšanās un uzvedības traucējumu riskus. Šādu risku identificēšanai būtiska ir arī izglītības iestādes vide, kuru jācenšas veidot atbalstošu, ne stigmatizējošu. Būtisks priekšnosacījums ir atbalsta personāla pieejamība un anonimitātes/konfidencialitātes ievērošana, ja izglītojamais ir atvērts riska novēršanai, bet baidās no apkārtējo nosodošas reakcijas. Lai arī izglītības iestāde ne vienmēr būs spējīga identificēt šos riskus, pastāv arī citas organizācijas, ar kurām izglītojamais ikdienā mijiedarbojas (piemēram, pašvaldības sociālais dienests, bērnu un jauniešu centri, nevalstiskās organizācijas u. c.) un kuras varētu būt informētas par šiem riskiem. Būtiska ir izglītības iestādes iesaiste šajā organizāciju ekosistēmā, lai spētu savas kompetences ietvaros palīdzēt izglītojamajiem, kuri, iespējams, meklē atbalstu ārpus izglītības iestādes.
21.	Uzvedības traucējumi (speciālās vajadzības)	Atbalsta personāla (psihologs, speciālais pedagogs/speciālais izglītības pedagogs) konsultācijas, mācību traucējumu diagnostikas pasākumi, sociālā rehabilitācija (individuāls uzvedības korekcijas plāns)	
22.	Ierobežotas kognitīvās spējas (speciālās vajadzības)	Atbalsta personāla (speciālās izglītības pedagogs u. c. pēc nepieciešamības), mācību traucējumu diagnostikas pasākumi, individuāls izglītības programmas apguves plāns	
23.	Paaugstinātas kognitīvās spējas	Mācību plāna pielāgošana izglītojamā spējām, atbalsta personāla (psihologs) konsultācijas	
24.	Specifiskas personības iezīmes	Atbalsta personāla (psihologs) konsultācijas, sadarbība ar izglītojamā ģimeni	
25.	Pašdisciplīnas, sociāli emocionālās kompetences trūkums	Atbalsta personāla (psihologs) konsultācijas	
26.	Garīgās attīstības traucējumi (speciālās vajadzības)	Atbalsta personāla (speciālais izglītības pedagogs/speciālais pedagogs, pedagoga palīgs, logopēds) atbalsts un konsultācijas, sadarbība ar ārpusskolas institūcijām, individuāls izglītības programmas apguves plāns	
27.	Antisociāla uzvedība	Atbalsta personāla (psihologs) konsultācijas, sadarbība ar izglītojamā ģimeni, sadarbība ar ārpusskolas institūcijām	
28.	Vardarbības pieredze	Atbalsta personāla (psihologs) konsultācijas, sadarbība ar izglītojamā ģimeni, sadarbība ar ārpusskolas institūcijām, sociālās rehabilitācijas plāns	
29.	Atkarību pieredze	Atbalsta personāla (psihologs) konsultācijas, sadarbība ar izglītojamā ģimeni, sadarbība ar ārpusskolas institūcijām, ārstēšana (pēc nepieciešamības), sociālās rehabilitācijas plāns	
30.	Piederība augsta riska vienaudžu grupai (skolā vai ārpus tās)	Atbalsta personāla (psihologs) konsultācijas, sadarbība ar izglītojamā ģimeni, sadarbība ar ārpusskolas institūcijām, neformālās izglītības projekti	
31.	Augsta sociālā aktivitāte ārpus skolas	Atbalsta personāla (psihologs) konsultācijas, sadarbība ar izglītojamā ģimeni, sadarbība ar ārpusskolas institūcijām, neformālās izglītības projekti	

NR.	RISKI	RISKU KAVĒJOŠIE, MAZINOŠIE FAKTORI	PRIEKŠNOSACĪJUMI RISKU IDENTIFICĒŠANAI
1	2	3	4
32.	Veselības problēmas/ilgstoša slimība	Sadarbība ar izglītojamā ģimeni, pedagogu konsultācijas, pašorganizācijas un pašdisciplīnas prasmju attīstīšana (iespējams, kopā ar psihologu)	
33.	Atkārtota izglītības iestāžu maiņa	Atbalsta personāla (psihologs, sociālais pedagogs) konsultācijas	
34.	Iepriekšēja sodāmība	Atbalsta personāla (psihologs, sociālais pedagogs) konsultācijas, sadarbība ar ārpusskolas institūcijām, pedagoģiskais atbalsts	
35.	Valodas barjera	Pedagogu konsultācijas	
36.	Nav iesaistīts ārpusskolas aktivitātēs (interesu, profesionālās ievirzes izglītība, amatiermāksla u. tml.)	Neformālās izglītības projekti, atbalsta personāla (psihologs, sociālais pedagogs) konsultācijas, individuāls izglītības programmas apguves plāns (ja nepieciešams)	
37.	Invaliditāte	Pedagogu un atbalsta personāla konsultācijas un atbalsts (speciālās izglītības pedagogs, logopēds, asistents, surdotulks, ergoterapeits)	
38.	Grūtniecība/ir bērns	Individuāls pedagoģiskais atbalsts, bērnu uzraudzības pakalpojumi, sadarbība ar ārpusskolas institūcijām (piemēram, pašvaldības sociālo dienestu)	
39.	Imigranta statuss	Pedagogu konsultācijas, atbalsta personāla (psihologs, pedagoga palīgs, sociālais pedagogs) konsultācijas, sadarbība ar ārpusskolas institūcijām	
40.	Agrīni pieaugušā pienākumi	Atbalsta personāla (psihologs, sociālais pedagogs) konsultācijas, sadarbība ar ģimeni, sadarbība ar ārpusskolas institūcijām (sociālais dienests), pašorganizācijas un pašdisciplīnas prasmju attīstīšana (iespējams, kopā ar sociālo pedagogu un psihologu)	
EKONOMISKO RISKU GRUPA			
41.	Nepietiekami finansiālie resursi pamatvajadzību nodrošināšanai	Ekonomiskā atbalsta pasākumi (ēdināšana, naktsmītnes, transports, individuālās lietošanas priekšmeti un mācību līdzekļi)	Ekonomiskie riski atstāj tiešu ietekmi uz izglītojamo sekmēm un izglītības iestādes apmeklētības līmeni. Tie ir signāli, kas var liecināt ne tikai par mācību grūtībām, bet arī par ekonomiskiem izaicinājumiem, kas izglītojamajam liek domāt par to risināšanu, kā rezultātā mācību process novirzās zemāk prioritāšu sarakstā. Tie parasti atklājas
42.	Izglītojamais strādā	Pašorganizācijas un pašdisciplīnas prasmju attīstīšana (iespējams, kopā ar psihologu)	
43.	Apgrūtināta nokļūšana izglītības iestādē	Ekonomiskā atbalsta pasākumi (transports, naktsmītnes)	

NR.	RISKI	RISKU KAVĒJOŠIE, MAZINOŠIE FAKTORI	PRIEKŠNOSACĪJUMI RISKU IDENTIFICĒŠANAI
1	2	3	4
44.	Ģimene nevar nodrošināt individuālos mācību līdzekļus	Ekonomiskā atbalsta pasākumi (individuālie mācību līdzekļi)	dziļākā nesekmības vai kavējumu analīzes procesā. Nereti ekonomiskie riski arī var tikt identificēti vizuāli, piemēram, individuālo mācību līdzekļu neesamība, taču tas ne vienmēr noved līdz PMP, jo gan sekmes, gan izglītības iestādes apmeklējums var būt arī pietiekošā līmenī. Būtiski, ka ekonomiskie riski var kavēt iekļaušanos klases kolektīvā, jo atšķirīgās materiālās iespējas var radīt plaisu starp vienaudžiem, kā rezultātā nabadzīgākie var tikt atstumti. Būtiska ir izglītības iestādes sadarbība ar izglītojamo ģimenēm un ārpuskolas institūcijām, lai apzinātu izglītojamo vajadzības un iespēju robežās sniegtu nepieciešamo ekonomisko atbalstu. Tāpat būtisks priekšnosacījums ir pašu izglītojamo atvērtība sadarbībai ar izglītības iestādi, jo ne vienmēr izglītojamais apzinās, ka varētu būt nepieciešams atbalsts, piemēram, gadījumos, kad izglītojamais strādā vai tam ir kredītsaistības. Šie riski ne vienmēr tiks saistīti ar izglītības iestādes kompetenci, tāpēc šajos gadījumos formāla iesaiste jāplāno tikai tad, ja izglītojamie paši meklē palīdzību, piemēram, laika plānošanas uzlabošanai, bet pedagogi var sākotnēji piedāvāt neformālu palīdzību.
45.	Mājās nav pieejas internetam	Informatīvs atbalsts par interneta pieejas iespējām, pieeja datoram un interneta pieslēgumam skolā mājasdarbu un individuālo darbu veikšanai, individuāla darbu plānošana (darbu, kam nepieciešama pieeja internetam, aizvietošana ar citiem uzdevumiem)	
46.	Izglītojamajam ir kredītsaistības	Atbalsta personāla (psihologs) konsultācijas	
AR ĢIMENI SAISTĪTO RISKU GRUPA			
47.	Zems ģimenes sociālekonomiskais statuss	Sadarbība ar ārpuskolas institūcijām (sociālais dienests), sadarbība ar izglītojamā ģimeni, ekonomiskā un sociālā atbalsta pasākumi (pēc vajadzības)	Izglītojamo panākumi izglītības iestādē lielā mērā saistīti ar atbalsta personu (visbiežāk – ģimeni) iesaisti mācību procesā, jo tās palīdz gan organizatoriski (piemēram, sekojot līdzi apmeklējumam), gan saturiski (piemēram, ar padomu par mācību vielu). Veselīga ģimenes iesaiste mācību procesā mazina iespēju pievērsties citām aktivitātēm, kas maina izglītojamā prioritātes, piemēram, novērš priekšlaicīgu pievēršanos darba gaitām, motivē izglītoties u. tml.
48.	Augsta ģimenes mobilitāte	Atbalsta personāla (psihologs) konsultācijas, sadarbība ar ārpuskolas institūcijām	
49.	Vecāki atrodas ilgstošā prombūtnē	Atbalsta personāla (psihologs, sociālais pedagogs) konsultācijas, sadarbība ar ārpuskolas institūcijām (ja nav aizbildņa)	
50.	Aizņemti vecāki	Atbalsta personāla (psihologs, sociālais pedagogs) konsultācijas	

NR.	RISKI	RISKU KAVĒJOŠIE, MAZINOŠIE FAKTORI	PRIEKŠNOSACĪJUMI RISKU IDENTIFICĒŠANAI
1	2	3	4
51.	Zems vecāku izglītības līmenis	Atbalsta personāla (psihologs, sociālais pedagogs) konsultācijas, sadarbība ar izglītojamā ģimeni	Ar ģimeni saistīto risku identificēšanā svarīga ir sadarbība ar izglītojamā ģimeni vai atbalsta personām, kuras ir atvērtas kopīgam darbam ar izglītības iestādi. Apgrūtinātas komunikācijas gadījumā izglītības iestādei ir grūtības identificēt šos riskus. Kritiskās situācijās var palīdzēt sadarbība ar ārpusskolas institūcijām, kuras jau ar piespiedu metodēm ir ievākušas vairāk informācijas par ģimeni. Šis kanāls ir svarīgs priekšnoteikums, taču tikai tad, ja izglītības iestāde pati vairs nav spējīga identificēt visus PMP riskus, taču apzinās, ka tādi pastāv ārpus skolas vides. Būtiska ir arī spēja šos riskus pamanīt, jo ar ģimeni saistīto risku grupa ietver virkni risku, kas var netikt saistīti ar sociālā riska ģimenēm vai ģimenēm, kuras jau ir sociālā dienesta redzeslokā (piemēram, pāraprūpe, aizņemti vecāki). Tam nepieciešams veidot drošu un atvērtu vidi izglītības iestādē, lai izglītojamie laicīgi nebaidītos vērsties pie pedagogiem vai atbalsta personāla (psihologs, sociālais pedagogs, speciālais pedagogs).
52.	Zema vecāku kompetences izjūta	Atbalsta personāla (psihologs, sociālais pedagogs) konsultācijas, sadarbība ar izglītojamā ģimeni	
53.	Destruktīva ģimene	Atbalsta personāla (psihologs, sociālais pedagogs) konsultācijas, sadarbība ar ārpusskolas institūcijām (sociālais dienests, bāriņtiesa, bērnu tiesību aizsardzības speciālisti)	
54.	Vecāku invaliditāte	Atbalsta personāla (psihologs, sociālais pedagogs) konsultācijas, sadarbība ar izglītojamā ģimeni, ekonomiskā un sociālā atbalsta pasākumi (pēc vajadzības)	
55.	Sociāli emocionālās kompetences trūkums (socializācija no ģimenes puses)	Atbalsta personāla (psihologs, sociālais pedagogs, speciālais pedagogs) konsultācijas	
56.	Daudzbērnu ģimene	Sadarbība ar izglītojamā ģimeni	
57.	Izglītībai ģimenē zema vērtība	Sadarbība ar izglītojamā ģimeni	
58.	Vecāki neatbalsta izglītojamo mācību procesā	Atbalsta personāla (psihologs, sociālais pedagogs) konsultācijas, sadarbība ar ģimeni, ārpusskolas institūciju iesaiste (sociālais dienests, bāriņtiesa u. c.)	
59.	Apgrūtināta ģimenes sasniedzamība	Sadarbība ar izglītojamā ģimeni, sadarbība ar ārpusskolas institūcijām	
60.	Neefektīva ģimenes un izglītības iestādes komunikācija un sadarbība	Sadarbība ar izglītojamā ģimeni, sadarbība ar ārpusskolas institūcijām	
61.	Ģimenē ir atkarības problēmas	Atbalsta personāla (psihologs, sociālais pedagogs) konsultācijas, sadarbība ar ārpusskolas institūcijām (sociālais dienests)	
62.	Vardarbība ģimenē	Atbalsta personāla (psihologs, sociālais pedagogs) konsultācijas, sadarbība ar ārpusskolas institūcijām (sociālais dienests)	
63.	Citi ģimenes locekļi ir priekšlaicīgi pārtraukuši mācības	Sadarbība ar izglītojamā ģimeni	

NR.	RISKI	RISKU KAVĒJOŠIE, MAZINOŠIE FAKTORI	PRIEKŠNOSACĪJUMI RISKU IDENTIFICĒŠANAI
1	2	3	4
64.	Izglītojama ievietots ārpusģimenes aprūpes iestādē	Atbalsta personāla (psihologs, sociālais pedagogs) konsultācijas, sadarbība ar ārpusskolas institūcijām	
65.	Pāraprūpe	Atbalsta personāla (psihologs, sociālais pedagogs) konsultācijas, sadarbība ar izglītojamā ģimeni	
66.	Ģimene izvairās no sadarbības ar sociālajām institūcijām	Sadarbība ar izglītojamā ģimeni, sadarbība ar ārpusskolas institūcijām	

2. PIELIKUMS: Normatīvais regulējums starpinstitūciju sadarbībā

P.2.1. tabula: **Normatīvais regulējums starpinstitūciju sadarbībā.**

(Avots: autoru apkopojums)

NORMATĪVAIS AKTS	NORMATĪVĀ AKTA SATURS
1	2
LIKUMOS NOTEIKTAIS STARPINSTITŪCIJU SADARBĪBAS PAMATOJUMS	
LR “Pašvaldību likums”⁵⁴	“4) gādāt par iedzīvotāju izglītību, tostarp nodrošināt iespēju iegūt obligāto izglītību un gādāt par pirmsskolas izglītības, vidējās izglītības, profesionālās ievirzes izglītības, interešu izglītības un pieaugušo izglītības pieejamību; [...] 11) īstenot bērnu un aizgādībā esošo personu tiesību un interešu aizsardzību”.
LR “Izglītības likums”⁵⁵	“6(1) pašvaldības izglītības ekosistēma – sistēma, kuru pašvaldība veido, lai nodrošinātu iedzīvotājiem nepieciešamās zināšanas, prasmes un attieksmes mūža garumā. Pašvaldība attīsta tās vadībā un pārraudzībā mērķtiecīgi strādājošu institūciju kopu, izglītības jomā sadarbojoties ar pašvaldības, privātajām un valsts izglītības iestādēm, darba devējiem, sociālajiem partneriem, nevalstiskajām organizācijām, citām pašvaldībām un to teritorijās esošām izglītības iestādēm, koordinējot izglītības īstenošanu visās izglītības programmās un pakāpēs; Pedagoģa vispārīgie pienākumi izglītības procesā ir šādi: [...] sadarboties ar izglītojamā ģimeni izglītības jautājumos [...] Vecākiem (personām, kas realizē aizgādību) ir pienākums: [...] sadarboties ar izglītības iestādi, kurā mācās bērns, ar pedagogiem un citām mācību procesā iesaistītām personām”.
LR “Bērnu tiesību aizsardzības likums”⁵⁶	“Bērna tiesību aizsardzība īstenojama, sadarbojoties ar ģimeni, valsts un pašvaldību institūcijām, sabiedriskajām organizācijām un citām fiziskajām un juridiskajām personām”.
LR “Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums”⁵⁷	“Sniedzot sociālos pakalpojumus, institūcijas nodrošina starpprofesionālu un starpinstitucionālu sadarbību”.
LR “Bāriņtiesu likums”⁵⁸	“Bāriņtiesa sadarbojas ar citām bāriņtiesām, ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijām, veselības aprūpes un izglītības iestādēm, sociālajiem dienestiem, policijas iestādēm, Valsts probācijas dienestu un tiesu izpildītājiem, lai nodrošinātu bērna vai aizgādībā esošās personas tiesību un interešu aizstāvību.”
LR “Jaunatnes likums”⁵⁹	“Pašvaldība, pildot savas funkcijas, veic darbu ar jaunatni, ievērojot jaunatnes politikas pamatprincipus un valsts jaunatnes politikas attīstības plānošanas dokumentus. Pašvaldība plāno darbu ar jaunatni, izstrādājot pašvaldības jaunatnes politikas attīstības plānošanas dokumentus. Pašvaldība nodrošina institucionālu sistēmu darbam ar jaunatni.”
MK NOTEIKUMOS NOTEIKTAIS STARPINSTITŪCIJU SADARBĪBAS PAMATOJUMS	
LR MK 2016. gada 12. jūlija noteikumi Nr. 460 “Darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” 8.3.4. specifiskā atbalsta mērķa	“[...] 15. Sadarbības partneris var iesaistīt projekta atbalstāmo darbību plānošanā un īstenošanā stratēģiskos partnerus – valsts un pašvaldību institūcijas, tai skaitā pašvaldības izglītības iestādes, pašvaldību dienestus, speciālistus un jaunatnes organizācijas un biedrības vai nodibinājumus, kas veic darbu ar jaunatni, lai kopīgi apzinātu mērķa grupas izglītojamās un sadarbības mērķa grupas izglītojamo atbalsta pasākumu īstenošanā projekta ietvaros, sadalot partneru lomas, atbildību un funkcijas. [...] 23.1.2. individuālā priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas riska mazināšanas plāna izstrāde un tajā ietverto atbalsta pasākumu īstenošana, tostarp nepieciešamo speciālistu

⁵⁴ <https://likumi.lv/ta/id/336956-pasvaldibu-likums>, LR Pašvaldību likums 4. pants 4) un 11) daļas.

⁵⁵ <https://likumi.lv/ta/id/50759-izglitiba-likums>, LR Izglītības likums 1. pants 16¹. daļa, 51. un 58. panta pirmās daļas.

⁵⁶ <https://likumi.lv/ta/id/49096-bernu-tiesibu-aizsardzibas-likums>, LR Bērnu tiesību aizsardzības likums, 6. panta trešā daļa.

⁵⁷ <https://likumi.lv/ta/id/68488-socialo-pakalpojumu-un-socialas-palidzibas-likums>, LR Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums, 4. panta trešā daļa.

⁵⁸ <https://likumi.lv/ta/id/139369-barintiesu-likums>, LR Bāriņtiesu likums, 7. pants 14. daļa.

⁵⁹ <https://likumi.lv/ta/id/175920-jaunatnes-likums>, LR Jaunatnes likums, 3. un 5. pants

NORMATĪVAIS AKTS	NORMATĪVĀ AKTA SATURS
1	2
“Samazināt priekšlaicīgu mācību pārtraukšanu, īstenojot preventīvus un intervences pasākumus” īstenošanas noteikumi	(pedagoga, psihologa, sociālā pedagoga, pedagoga palīga, speciālās izglītības pedagoga, surdotulka, asistenta, logopēda, ergoterapeita) konsultācijas un atbalsts, izņemot gadījumu, ja to nodrošina no valsts vai pašvaldības budžeta līdzekļiem normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā, kā arī atbalsts krīzes situācijā, atbalsts skolas brīvlaikos, papildu konsultācijas mācību priekšmetos”. Projekts tiek slēgts 2023. gada 31. decembrī.
LR MK 2011. gada 1. februāra noteikumi Nr. 89 “Kārtība, kādā izglītības iestāde informē izglītojamo vecākus, pašvaldības vai valsts iestādes, ja izglītojamais bez attaisnojoša iemesla neapmeklē izglītības iestādi”	“Noteikumi nosaka kārtību, kādā izglītības iestāde informē izglītojamo vecākus (personas, kas īsteno aizgādību) (turpmāk – vecāki), pašvaldības vai valsts iestādes, ja izglītojamais bez attaisnojoša iemesla neapmeklē izglītības iestādi. [...] 7. Ja izglītojamais nav apmeklējis izglītības iestādi un vairāk nekā trīs mācību dienas nav apguvis pirmsskolas izglītības programmu vai vairāk nekā 20 mācību stundas semestrī – vispārējās izglītības un profesionālās izglītības programmu un izglītības iestādei nav informācijas par neierašanās iemeslu vai iemesls nav uzskatāms par attaisnojošu, izglītības iestāde nekavējoties Valsts izglītības informācijas sistēmā ievada informāciju par izglītojamo kavējumiem un to iemesliem (ja tie ir zināmi), kā arī rīcību to novēršanai. [...] 7.2 Pašvaldības izglītības pārvaldes iestāde vai izglītības speciālists, ievērojot Valsts izglītības informācijas sistēmā ievadīto informāciju, ja nepieciešams, sadarbībā ar izglītības iestādi un citām institūcijām, tostarp sociālo dienestu un bāriņtiesu, noskaidro izglītības iestādes neapmeklēšanas cēloņus un koordinē to novēršanu. [...] 9. Izglītības kvalitātes valsts dienests reizi gadā apkopo un analizē Valsts izglītības informācijas sistēmā ievadīto informāciju un sniedz metodisku atbalstu pašvaldībām un izglītības iestādēm priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas risku mazināšanai”.
LR MK 2017. gada 12. septembra noteikumi Nr. 545 “Noteikumi par institūciju sadarbību bērnu tiesību aizsardzībā”	“1. Noteikumi nosaka valsts un pašvaldību institūciju un nevalstisko organizāciju (turpmāk – institūcija) sadarbības organizēšanu un kārtību, kādā īstenojama bērnu tiesību aizsardzība. [...] 3. Bērnu lietu sadarbības padome ir konsultatīva koleģiāla institūcija, kuras mērķis ir veicināt vienotu izpratni par bērna interešu prioritātes principa ievērošanu pašvaldību un valsts rīcībpolitikās, kā arī veicināt institūciju, tai skaitā sadarbības grupu, saskaņotu darbību bērnu tiesību aizsardzībā. Bērnu lietu sadarbības padomi izveido, tās uzdevumus un sastāvu nosaka un darbības nolikumu apstiprina labklājības ministrs”.
LR MK 2005. gada 29. novembra noteikumi Nr. 898 “Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijas nolikums”	“Inspekcijai ir šādas funkcijas: [...] sniegt valsts un pašvaldību iestādēm un citām institūcijām ieteikumus bērnu tiesību aizsardzības nodrošināšanai un pilnveidošanai; sadarboties ar valsts un pašvaldību iestāžu amatpersonām, kā arī nevalstiskajām organizācijām bērnu tiesību aizsardzības jomā”.
LR MK 2015. gada 6. oktobra noteikumi Nr. 575 “Darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” 9.2.1. specifiskā atbalsta mērķa “Paaugstināt sociālo dienestu darba efektivitāti un darbinieku profesionalitāti darbam ar riska situācijā esošām personām”	“Pasākuma mērķis ir paaugstināt speciālistu profesionalitāti darbam ar bērniem, tai skaitā ar tiem, kuriem ir saskarsmes grūtības un uzvedības traucējumi, un pilnveidot darba efektivitāti, lai mazinātu vardarbību ģimenē, vienlaikus nodrošinot sabiedrības izglītošanu par vardarbību. Pasākuma mērķa grupa ir: bērni ar saskarsmes grūtībām un uzvedības traucējumiem un valsts un pašvaldību speciālisti darbam ar ģimenēm ar bērniem un šo noteikumu 3.1. apakšpunktā minētās mērķa grupas likumiskie pārstāvji vai aprūpētāji”. Projekts tiek slēgts 2023. gada 31. decembrī.

NORMATĪVAIS AKTS	NORMATĪVĀ AKTA SATURS
1	2
9.2.1.3. pasākuma “Atbalsts speciālistiem darbam ar bērniem ar saskarsmes grūtībām un uzvedības traucējumiem un vardarbību ģimenē” īstenošanas noteikumi”	

3. PIELIKUMS: Iesaistīto pušu lomas un iesaiste PMP prevencijas procesos

P.3.1. tabula: Iesaistīto pušu uzskaitījums.
(Avots: autoru izstrādāts)

IESAISTĪTĀ PUSE	MK not. Nr. 545 ⁶⁰	DETALIZĀCIJAS PIEMĒRI
1	2	3
PAŠVALDĪBAS ADMINISTRĀCIJA UN PAŠVALDĪBAS IZVEIDOTĀS STARPINSTITŪCIJU SADARBĪBAS GRUPAS VAI ORGANIZĀCIJAS	x	- Pašvaldības administrācija. - Sadarbības grupas, piemēram, bērnu tiesību aizsardzībā vai citā saistītā jomā. - Pedagoģiski medicīniskā komisija. - Administratīvā komisija. - Sporta un kultūras iestādes. - Interesu izglītības iestādes. - Vienas pieturas⁶¹ atbalsta centri ģimenēm (vecākiem) u. tml.
PAŠVALDĪBU IZGLĪTĪBAS NODAĻU/PĀRVALDES ATBILDĪGIE PĀRSTĀVJI/SPECIĀLISTI	X	- Izglītības pārvaldes vadība. - Iekļaujošās izglītības speciālisti, atbalsta personāls, metodisko jomu koordinatori, karjeras konsultanti. - Mūžizglītības (pieaugušo izglītības) speciālisti.
PAŠVALDĪBU BĒRNU TIESĪBU AIZSARDZĪBAS SPECIĀLISTI	nav noteikts	Bērnu tiesību aizsardzības speciālisti.
IZGLĪTĪBAS IESTĀŽU ⁶² VADĪBAS PĀRSTĀVJI UN SKOLAS IZVEIDOTĀS ORGANIZĀCIJAS	x	- Izglītības iestādes direktors/vadītājs. - Izglītības iestādes vadības komanda. - Izglītības iestādes padome vai konvents.
IZGLĪTĪBAS IESTĀŽU ⁶³ PEDAGOGI, PSIHOLOGI UN CITI SPECIĀLISTI	x	- Izglītības iestādes pedagogi. - Izglītības iestādes atbalsta speciālisti.

⁶⁰ Ministru kabineta 2017. gada 12. septembra noteikumos Nr. 545 "Noteikumi par institūciju sadarbību bērnu tiesību aizsardzībā" paredzēts, ka pašvaldībās starpinstitūciju sadarbības grupās tiek iekļauti pārstāvji.

⁶¹ Risinājumu, kuru ietvaros dažādu institūciju un organizāciju atbalstu/ pakalpojumu var saņemt/iniciēt vienotā kontaktpunktā.

⁶² T. sk. izglītības iestāžu, kas nav pašvaldības dibinātas, pārstāvji.

⁶³ T. sk. izglītības iestāžu, kas nav pašvaldības dibinātas, pārstāvji.

IESAISTĪTĀ PUSE	MK not. Nr. 545 ⁶⁰	DETALIZĀCIJAS PIEMĒRI
1	2	3
PAŠVALDĪBAS SOCIĀLAIS DIENESTS/SOCIĀLIE DARBINIEKI	X	- Sociālā dienesta darbinieki. - Dienas centri un kopienas centri. - Atkarību profilakses centri. - Bērnu un jauniešu centri.
PAŠVALDĪBU BĀRĪŅTIESAS PĀRSTĀVJI	X	Bāriņtiesas speciālisti.
PAŠVALDĪBAS POLICIJAS VAI VALSTS POLICIJAS PĀRSTĀVJI	X	- Pašvaldības policijas pārstāvji. - Valsts policijas pārstāvji.
PAŠVALDĪBAS JAUNATNES DARBA SPECIĀLISTI	<i>nav noteikts</i>	- Jaunatnes lietu speciālisti. - Jauniešu centru darbinieki. - Jaunatnes politikas veidotāji un/vai īstenotāji.
NEVALSTISKO ORGANIZĀCIJU PĀRSTĀVJI	x	- Jauniešu organizācijas, neformālās grupas un līderi. - Vecāku organizācijas. - Citu sabiedrības grupu organizācijas. - Vecāku atbalsta grupas. - Krīzes centri. - Pašvaldības sociālie partneri. - Pusaudžu resursu centri. - Ģimenes atbalsta centri. - Darba devēju organizācijas u. tml.
VECĀKI	<i>nav noteikts</i>	Riska izglītojamo vecāki.
VALSTS IESTĀŽU PĀRSTĀVJI	x ⁶⁴	- Izglītības un zinātnes ministrijas un resora iestādes, kas sniedz informāciju (piemēram, monitoringa rīku analītiķi). - Labklājības ministrija un resora iestādes (piemēram, VBTAI). - Probācijas dienesta pārstāvji u. tml.

⁶⁴ Probācijas dienesta pārstāvji.

IESAISTĪTĀ PUSE	MK not. Nr. 545 ⁶⁰	DETALIZĀCIJAS PIEMĒRI
1	2	3
CITU IESTĀŽU UN/VAI ORGANIZĀCIJU PĀRSTĀVJI UN BRĪVPĀRĪTĪGIE (ATKARĪBĀ NO PMP SITUĀCIJAS IZPĒTES REZULTĀTIEM)	<i>nav noteikts</i>	▪ Ārstniecības personas. ▪ Pensionētie speciālisti (pedagoģija, sociālais darbs u. tml.). ▪ Studenti (pedagoģija, sociālais darbs u. tml.). ▪ Citas iesaistītās puses.
APZĪMĒJUMI: X – pašvaldībās starpinstitūciju sadarbības grupās bērnu tiesību aizsardzībai obligāti iekļauti pārstāvji. x – papildu speciālisti, kas var tikt iekļauti iepriekš minētajā sadarbības grupā.		

P.3.2. tabula: **Pašvaldības un pašvaldības institūciju lomas PMP prevencijā un iesaiste PMP prevencijas procesos.**
(*Avots:* autoru apkopojums)

IESAISTĪTĀ PUSE (iesaistes līmenis) ⁶⁵	BŪTISKĀKĀS ATBILDĪBAS JOMAS (KONSPEKTĪVI)	ATBILDĪBAS JOMAS PMP PREVENCIJAS KONTEKSTĀ	IESAISTE PMP PREVENCIJAS PROCESOS	SKAIDROJUMI
1	2	3	4	5
PARAUGS/PIEMĒRS				
Pašvaldība 	Izstrādā un īsteno bērnu tiesību aizsardzības programmu. Nodrošina iedzīvotājiem nepieciešamās zināšanas, prasmes un attieksmes mūža garumā, veidojot atbilstošu pašvaldības izglītības ekosistēmu. Koordinē izglītības īstenošanu visās izglītības programmās un pakāpēs.	PMP prevencijas sistēmas izveide un ieviešana. Starpinstitūciju sadarbību veicinošas vides veidošana; arī sadarbība ar citām pašvaldībām un to teritorijā esošām izglītības iestādēm, kurās mācās pašvaldības iedzīvotāji. Sadarbība ar citu dibinātāju, t. sk. valsts, komersantu, NVO dibinātajām izglītības iestādēm, kas darbojas pašvaldības teritorijā. Sadarbība ar nevalstiskajām organizācijām.	Sistēmiskas pieejas izstrāde. Stratēģisko mērķu izvirzīšana. Starpinstitūciju sadarbības modeļa izveide un ieviešana. Visu līmeņu (universālā, mērķtiecīgā, pielāgotā) prevencijas aktivitāšu plānošana un īstenošana. PMP prevencijas sistēmas monitorings, uzraudzība un pilnveide.	Pašvaldībai jāklūst par centru visu PMP procesu izveidē, īstenošanā un uzraudzībā. Pašvaldības līmenī jāveicina universālo prevencijas aktivitāšu īstenošana: ▪ droša un iekļaujoša mācību vide; ▪ saturīgas brīvā laika pavadīšanas iespējas; ▪ vecāku izglītošana bērnu audzināšanas un izglītošanas jomā; ▪ mērķēts atbalsts ģimenēm ar bērniem; ▪ PMP tematikas aktualizēšana vietējā kopienā u. tml.

⁶⁵ Iesaistes līmeņa dziļums skalā no 1–5, kur 1 nozīmē minimālu iesaisti un 5 nozīmē dziļu iesaisti un PMP prevencijas plāna izstrādi un īstenošanu.

IESAISTĪTĀ PUSE (iesaistes līmenis) ⁶⁵	BŪTISKĀKĀS ATBILDĪBAS JOMAS (KONSPEKTĪVI)	ATBILDĪBAS JOMAS PMP PREVENCIJAS KONTEKSTĀ	IESAISTE PMP PREVENCIJAS PROCESOS	SKAIDROJUMI
1	2	3	4	5
PARAUGS/PIEMĒRS				
	Nodrošina iedzīvotāju vajadzībām atbilstošu sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības sistēmu u. c.	Nozaru ⁶⁶ institūciju attīstība un pilnveide.		
Pašvaldības izglītības pārvalde ■■■■■	Sniedz metodisko, zinātnisko, informatīvo un citāda veida intelektuālo atbalstu izglītojamiem, pedagogiem, izglītojamo vecākiem un izglītības iestādēm⁶⁷ izglītības kvalitātes nodrošināšanai. Koordinē pašvaldības teritorijā esošo izglītības iestāžu sadarbību. Sekmē sabiedrības līdzdalību izglītībā, tai skaitā izglītības iestāžu sadarbību ar citām iestādēm un organizācijām. Veido pašvaldības pedagoģiskā personāla politiku. Nodrošina bērnu un jauniešu audzināšanas un karjeras izglītības darbu, interešu izglītību. Sadarbībā ar valsts un pašvaldību institūcijām veido atbalsta pasākumu sistēmu pašvaldības izglītojamiem un viņu ģimenēm.	PMP situācijas izpēte un monitoringa izveide sadarbībā ar iesaistītajām institūcijām. PMP prevencijas prioritāšu noteikšana sadarbībā ar iesaistītajām institūcijām. Kopīgi ar citām iesaistītajām pusēm veido vienotu pieeju un datu ieguves, uzskaites un monitoringa procesus. Kopīgi ar citām iesaistītajām pusēm veido ilgtspējīgu starpinstitūciju sadarbības modeli – ievieš, monitorē un pilnveido. Nodrošina resursu piesaisti aktivitāšu īstenošanai. Veido sadarbību ar citu pašvaldību izglītības pārvaldēm un citu dibinātāju izglītības iestādēm. Noskaidro neattaisnoto kavējumu cēloņus un koordinē to novēršanu. Analizē VIIS ievadīto informāciju par neattaisnotiem kavējumiem un to cēloņiem, rosina izglītības iestādes laikus sniegt šo informāciju.	PMP risku un esošās situācijas izpēte kopā ar iesaistītajām institūcijām. Dalība sistēmiskas pieejas izstrādē un stratēģisko mērķu izvirzīšanā (atbilstoši pašvaldības deleģējumam). Dalība starpinstitūciju sadarbības modeļa izveidē un ieviešanā. Visu līmeņu (universālā, mērķtiecīgā, pielāgotā) prevencijas aktivitāšu veicināšana. Dalība PMP prevencijas sistēmas monitoringā, uzraudzībā un pilnveidē. PMP prevencijas aktivitāšu plānu izstrāde un īstenošana sadarbībā ar iesaistītajām institūcijām.	Veicina pašvaldības kļūšanu par centrālo elementu visu PMP procesu izveidē, īstenošanā un uzraudzībā. Pašvaldības līmenī jāveicina universālo prevencijas aktivitāšu īstenošana: - droša un iekļaujoša mācību vide; - saturīgas brīvā laika pavadīšanas iespējas; - vecāku izglītošana bērnu audzināšanas un izglītošanas jomā; - PMP tematikas aktualizēšana pašvaldības struktūrvienībās un iestādēs, kā arī vietējā kopienā u. tml. Mērķtiecīgās prevencijas aktivitāšu veicināšana un īstenošana: - agrīnas prevencijas pasākumi; - izglītības iestāžu personāla kompetenču pilnveides veicināšana;

⁶⁶ Piemēram, izglītības pārvalde, sociālais dienests, darbs ar jaunatni, bērnu tiesību aizsardzība u. tml.

⁶⁷ Izņemot augstskolas un koledžas.

IESAISTĪTĀ PUSE (iesaistes līmenis) ⁶⁵	BŪTISKĀKĀS ATBILDĪBAS JOMAS (KONSPEKTĪVI)	ATBILDĪBAS JOMAS PMP PREVENCIJAS KONTEKSTĀ	IESAISTE PMP PREVENCIJAS PROCESOS	SKAIDROJUMI
1	2	3	4	5
PARAUGS/PIEMĒRS				
	Veic citas Izglītības likumā un citos normatīvajos aktos noteiktās funkcijas izglītības jomā, ja pašvaldība ir uzdevusi izglītības pārvaldes iestādei veikt attiecīgās funkcijas.	Analizē PMP situāciju pašvaldības līmenī, atklājot datu sakarības un tendences pašvaldības līmenī. Rosina izglītības iestādes laikus ziņot citām iestādēm par konkrētiem ilgstoši neatrisinātiem PMP riskiem konkrētiem izglītojamajiem.	Speciālistu kompetenču pilnveides un pieredzes apmaiņas veicināšana un plānošana.	- PMP riska grupas noteikšana un vajadzību analīze un atbilstoša atbalsta pasākumu izveide; - izglītības iestāžu sadarbības ar vecākiem veicināšana; - atbalsts pedagogiem darbā ar PMP jomu.
Jaunatnes lietu (darba) speciālisti ■■■■■	Veic darbu ar jaunatni, sadarbojoties ar jaunatnes politikas īstenošanā iesaistītajām personām un izstrādā priekšlikumus jaunatnes politikas pilnveidei. Īsteno un koordinē pasākumus, projektus un programmas jaunatnes politikas jomā, sekmē jauniešu pilsonisko audzināšanu, veicina jauniešu brīvprātīgo darbu un līdzdalību lēmumu pieņemšanā un sabiedriskajā dzīvē. Konsultē jaunatnes politikas jomā, tajā skaitā par pasākumu, projektu un programmu izstrādi un īstenošanu, kā arī veicina jauniešu personības attīstību.	Veido sadarbību un pieredzes apmaiņu ar citu pašvaldību jaunatnes darba speciālistiem, nevalstiskajām organizācijām u. tml. Kopīgi ar citām iesaistītajām pusēm piedalās vienotās pieejas un datu ieguves, uzskaites un monitoringa procesos. Kopīgi ar citām iesaistītajām pusēm veido ilgtspējīgu starpinstitūciju sadarbības modeli – ievieš, monitorē un pilnveido.	Veido jaunatnes politiku, iekļaujot ar PMP prevenciju saistītus aspektus. Piedalās PMP esošās situācijas izpētē un analizē. Sadarbojas un konsultē individuālo atbalsta plānu izveidē, kā arī var īstenot noteiktos pasākumus. Var piedalīties visu PMP procesu izveidē, uzraudzībā un īstenošanā. Sadarbojas PMP prevencijas sistēmas un plāna izveidē.	Īsteno universālā un mērķtiecīgā prevencijas līmeņa aktivitātes, piemēram: - saturīga brīvā laika pavadīšanas iespēju veicināšana, t. sk. jauniešu centri; neformālās izglītības programmas, t. sk. emocionālās labbūtības veicināšanai; - atbalsts “jaunietis – jauniešiem” organizēšanā; atbalsts un iesaiste programmās jauniešiem (atbalsta grupas, piedzīvojumu terapija u. tml.) - tiešs darbs ar PMP riska jauniešu grupu; - individuāls darbs ar augsta PMP riska jauniešiem.
Sadarbības grupas bērnu	Informē sabiedrību par aktuāliem bērnu tiesību aizsardzības	Izskata informāciju par izglītojamo neattaisnotiem kavējumiem.	Izskata smagākos individuālos gadījumus.	Informē par aktualitātēm bērnu tiesībās, ja tās tieši/netieši skar PMP jomu.

IESAISTĪTĀ PUSE (iesaistes līmenis) ⁶⁵	BŪTISKĀKĀS ATBILDĪBAS JOMAS (KONSPEKTĪVI)	ATBILDĪBAS JOMAS PMP PREVENCIJAS KONTEKSTĀ	IESAISTE PMP PREVENCIJAS PROCESOS	SKAIDROJUMI
1	2	3	4	5
PARAUGS/PIEMĒRS				
tiesību aizsardzībā 	jautājumiem; analizē situāciju šajā jomā. Sniedz pašvaldībai priekšlikumus bērnu tiesību aizsardzības programmas izstrādei, t. sk. par pasākumiem institūciju sadarbības pilnveidošanai un koordinētai institūciju sadarbībai.	Izskata sarežģītus individuālus gadījumus saistībā ar smagiem PMP problēmgadījumiem; Atkarībā no pašvaldības specifiskās situācijas, iespējams, var padziļināt sadarbības grupas darbu arī PMP prevencijas jomā.	Sadarbojas un konsultē individuālo atbalsta plānu izveidē smagākiem individuālajiem gadījumiem. Sadarbojas PMP prevencijas sistēmas un plāna izveidē.	Var padziļināt funkcijas ar PMP prevencijas jautājumiem. Var piedalīties visu PMP procesu izveidē, uzraudzībā un īstenošanā.
Sociālais dienests 	Sadarbībā ar izglītības iestādi vienojas par atbalsta sniegšanu bērnam un vecākiem. Ja izglītojamais ir motivēts turpināt apmeklēt skolu, tad bērna atbalstam tiek piesaistīti skolas speciālisti – izglītības psihologs, sociālais pedagogs, klases audzinātāja vai citi pedagogi. Paralēli bērnam sniegtajam atbalstam sociālais darbinieks veic sociālo darbu ar konkrēto ģimeni un sniedz sociālos pakalpojumus, lai novērstu tos cēloņus, kas ietekmēja bērna vēlmi vai iespēju apmeklēt skolu. Informē bāriņtiesu, ja pastāv aizdomas par vecāku pienākumu	Kopīgi ar citām iesaistītajām pusēm piedalās vienotās pieejas un datu ieguves, uzskaites un monitoringa procesos. Kopīgi ar citām iesaistītajām pusēm veido ilgtspējīgu starpinstitūciju sadarbības modeli – ievieš, monitorē un pilnveido. Nodrošina resursu piesaisti aktivitāšu īstenošanai. Analizē neattaisnoto kavējumu sociālekonomiskos cēloņus un koordinē to novēršanu. Piedalās PMP situācijas datu analizē pašvaldības līmenī, atklājot datu sakarības un tendences kontekstā ar sociālo jomu. Rosina izglītības iestādes laikus ziņot par konkrētiem ilgstoši neatrisinātiem PMP	Papildina⁶⁸ izglītības datus ar sociālā dienesta informāciju, taču analītiskās darbības notiek tikai ar anonimizētiem datiem. Piedalās starpinstitūciju sadarbības modeļa izstrādē un ieviešanā. Piedalās prevencijas aktivitāšu plānu izstrādē. Piedalās saskanīgu un koordinētu individuālo atbalsta plānu (IAP) izveidē un īstenošanā. Iespēju robežās piedalās informēšanā par konkrētu PMP riska gadījumu.	Piedalās universālā un mērķtiecīgā prevencijas līmeņa aktivitātēs, kā arī savas kompetences ietvaros tās īsteno: ▪ sociālā palīdzība ģimenēm ar bērniem; ▪ sociālā darba pakalpojumi ģimenēm ar bērniem; ▪ mērķēts atbalsts ģimenēm ar PMP riska bērniem; ▪ pakalpojumi agrīnas bērnu aprūpes atbalstam (agrīnai PMP prevencijai); ▪ informācijas pieejamība par atbalstu PMP riska izglītojamajiem (arī ģimenēm); ▪ sociālā darbinieka konsultācijas;

⁶⁸ Kamēr NPAIS vēl tiek pārjaunots, ir vērtīgi iestādēm drošā veidā kopīgi sagatavot anonimizētu datu masīvus PMP situācijas analīzei, piemēram, pievienojot piezīmi par sociālā atbalsta vai pakalpojumu saņemšanu noteiktā periodā vai kādu citu PMP prevencijai svarīgu informāciju.

IESAISTĪTĀ PUSE (iesaistes līmenis) ⁶⁹	BŪTISKĀKĀS ATBILDĪBAS JOMAS (KONSPEKTĪVI)	ATBILDĪBAS JOMAS PMP PREVENCIJAS KONTEKSTĀ	IESAISTE PMP PREVENCIJAS PROCESOS	SKAIDROJUMI
1	2	3	4	5
PARAUGS/PIEMĒRS				
	nepienācīgu pildīšanu attiecībā pret bērnu.	riskiem konkrētiem izglītojamajiem, kas saistīti ar ģimeni.		sociālais atbalsts izglītojamajiem ar SV un viņu vecākiem.
Bāriņtiesa ■ ■	Sadarbojas ar citām iestādēm, lai nodrošinātu bērna tiesību un interešu aizstāvību. Informē pašvaldības sociālo dienestu vai citu atbildīgo institūciju par ģimenēm, kurās netiek pietiekami nodrošināta bērna attīstība un audzināšana un kurām nepieciešama palīdzība. Sniedz atbalstu ģimenēm strīdu gadījumā mierīgai situācijas atrisināšanai, lai mazinātu bērna pārdzīvojumus un ciešanas. Nosūta bērnu konsultācijas saņemšanai pie ģimenes ārsta vai cita speciālista, ja tas nepieciešams bērna interešu aizstāvībai, bet bērna vecāki/aizbildņi nepiekrīt.	Kopīgi ar citām iesaistītajām pusēm piedalās vienotās pieejas un datu ieguves, uzskaites un monitoringa procesos. Kopīgi ar citām iesaistītajām pusēm veido ilgtspējīgu starpinstitūciju sadarbības modeli – ievieš, monitorē un pilnveido. Nodrošina resursu piesaisti aktivitāšu īstenošanai. Informē par aktualitātēm bērnu tiesībās, ja tās tieši/netieši skar PMP jomu.	Papildina⁶⁹ izglītības datus ar bāriņtiesas informāciju, taču analītiskās darbības notiek tikai ar anonimizētiem datiem. Piedalās starpinstitūciju sadarbības modeļa izstrādē un ieviešanā. Piedalās saskanīgu un koordinētu individuālo atbalsta plānu (IAP) izveidē un īstenošanā. Iespēju robežās piedalās informēšanā par konkrētu PMP riska gadījumu.	Piedalās universālā un mērķtiecīgā prevencijas līmeņa aktivitātēs, kā arī savas kompetences ietvaros tās īsteno: ▪ konsultē citas iestādes un ģimenes ar bērniem; ▪ sniedz izglītojošas lekcijas vecākiem un izglītības iestāžu speciālistiem; ▪ sniedz mediācijas konsultācijas; ▪ sniedz profesionāls padomu konkrētu PMP prevencijas aktivitāšu īstenošanas jomā; ▪ profesionāli padomi konkrētu PMP gadījumu risināšanā.
Policija ■ ■ ■	Informē un izglīto par ceļu satiksmes drošību, vispārējo drošību, t. sk. drošību mājās un ārpus tās, kā arī izglītības iestādē.	Piedalās agrīnā problēmu diagnostikā un novēršanā. Sniedz atbalstu konkrētu gadījumu risināšanā pēc citu iestāžu pieprasījuma.	Papildina izglītības datus ar policijas rīcībā esošo informāciju, taču analītiskās darbības notiek tikai ar anonimizētiem datiem.	Piedalās universālā un mērķtiecīgā prevencijas līmeņa aktivitātēs, kā arī savas kompetences ietvaros tās īsteno:

⁶⁹ Kamēr NPAIS vēl tiek pārjaunots, ir vērtīgi iestādēm drošā veidā kopīgi sagatavot anonimizētu datu masīvus PMP situācijas analīzei, piemēram, pievienojot piezīmi par sociālā atbalsta vai pakalpojumu saņemšanu noteiktā periodā vai kādu citu PMP prevencijai svarīgu informāciju.

IESAISTĪTĀ PUSE (iesaistes līmenis) ⁶⁵	BŪTISKĀKĀS ATBILDĪBAS JOMAS (KONSPEKTĪVI)	ATBILDĪBAS JOMAS PMP PREVENCIJAS KONTEKSTĀ	IESAISTE PMP PREVENCIJAS PROCESOS	SKAIDROJUMI
1	2	3	4	5
PARAUGS/PIEMĒRS				
	Izglīto par vardarbības dažādo formu atpazīšanu, rašanās cēloņiem un iespējamajiem risinājumiem, paredzēto atbildību. Informē par tiesisko audzināšanu: kriminālatbildību vai administratīvo atbildību un pārkāpumiem, ar ko saskaras nepilngadīgie. Informē par dažādu atkarību profilaksi, administratīvo atbildību, veic preventīvas darbības. Informē par drošību internetā.	Sadarbojas ar citām iestādēm PMP prevencijas jomā. Piedalās agrīnā problēmu diagnostikā un novēršanā.	Piedalās starpinstitūciju sadarbības modeļa izstrādē un ieviešanā. Piedalās prevencijas aktivitāšu plānu izstrādē. Piedalās saskanīgu un koordinētu individuālo atbalsta plānu (IAP) izveidē un īstenošanā. Iespēju robežās piedalās informēšanā par konkrētu PMP riska gadījumu.	Informē, skaidro un konsultē par drošu vidi, t. sk. – drošu pilsētvidi. Piedalās pasākumos par vardarbības novēršanu. Piedalās izglītojošos pasākumos vecākiem, izglītojamajiem par dažādām iestādes kompetences tēmām.

P.3.3. tabula: Izglītības iestāžu un vecāku lomas PMP prevencijā un iesaiste PMP prevencijas procesos.
(Avots: autoru apkopojums)

IESAISTĪTĀ PUSE (iesaistes līmenis) ⁷⁰	BŪTISKĀKĀS ATBILDĪBAS JOMAS (KONSPEKTĪVI)	ATBILDĪBAS JOMAS PMP PREVENCIJAS KONTEKSTĀ	IESAISTE PMP PREVENCIJAS PROCESOS	SKAIDROJUMI
1	2	3	4	5
PARAUGS/PIEMĒRS				
Izglītības iestāžu vadība	Nodrošina II nepārtrauktai darbībai nepieciešamos finanšu un materiālos līdzekļus, pārrauga normatīvo aktu ievērošanu,	PMP prevenciju veido kā būtisku II darba prioritāti, nodrošinot iestādes līmeņa PMP prevencijas procesus un	PMP risku un esošās situācijas izpēti.	Emocionālās drošības un labsajūtas monitorings. Pasākumi vardarbības novēršanai.

⁷⁰ Iesaistes līmeņa dziļums skalā no 1–5, kur 1 ■ nozīmē minimālu iesaisti un 5 ■■■■■ nozīmē dziļu iesaisti un PMP prevencijas plāna izstrādi un īstenošanu.

IESAISTĪTĀ PUSE (iesaistes līmenis) ⁷⁰	BŪTISKĀKĀS ATBILDĪBAS JOMAS (KONSPEKTĪVI)	ATBILDĪBAS JOMAS PMP PREVENCIJAS KONTEKSTĀ	IESAISTE PMP PREVENCIJAS PROCESOS	SKAIDROJUMI
1	2	3	4	5
PARAUGS/PIEMĒRS				
■■■■■	veido iekļaujošu vidi un atbild par izglītības kvalitāti, kā arī sekmē II darbību pašvaldības izglītības ekosistēmā. Nodrošina informācijas ievadi VIIS, ja izglītojamais kavējis vairāk nekā 20 mācību stundas semestrī un II nav informācijas par neierašanās iemeslu vai iemesls nav uzskatāms par attaisnojošu, kā arī nodrošināt rīcību šīs situācijas novēršanai. Ar rīkojumu izveido atbalsta komandu un nosaka turpmāko rīcību atbalsta komandai sadarbībai ar izglītojamo un viņa vecākiem. Ilgstošu problēmu gadījumā, ja nav izdevies uzlabot izglītojamā uzvedību, <u>informē</u> pašvaldības sociālo dienestu.	tos atbalstošu vidi, kā arī iesaistās pašvaldības līmeņa starpinstitūciju sadarbībā. Veido administratīvo pamatu PMP prevencijas procesu norisei II līmenī. Veido drošas izglītības iestādes politiku. Nodrošina atbalsta speciālistus, t. sk. pedagogu palīgus. Nodrošina “Visas skolas” pieeju. Nodrošina aktīvās mācīšanās pieeju. Mācību vidi un aprīkojumu pielāgo iekļaujošai izglītībai.	Dalība starpinstitūciju sadarbības modeļa izveidē un ieviešanā. Visu līmeņu (universālā, mērķtiecīgā, pielāgotā) prevencijas aktivitāšu veicināšana un īstenošana. PMP prevencijas aktivitāšu plānu izstrāde un īstenošana sadarbībā ar iesaistītajām institūcijām. Speciālistu kompetenču pilnveides un pieredzes apmaiņas veicināšana un plānošana. Supervīziju nodrošināšana. Vecāku dienu rīkošana.	Koordinē un uzrauga PMP prevencijas procesu norisi II līmenī. Novērtē PMP prevencijas procesu norisi un rezultātus skolas līmenī. Pilnveido PMP prevencijas procesus un aktivitātes skolas līmenī. Nodrošina speciālistu kompetenču pilnveidi PMP prevencijas jomā. Sadarbojas ar citām izglītības iestādēm un pašvaldības iestādēm starpinstitūciju sadarbībā.
Izglītības iestāžu pedagogi ■■■■■	II pedagogu atbildības jomas⁷¹ (noteiktas pedagogu amata aprakstos): <u>Klases audzinātāja atbildības jomas:</u> sadarbojas ar vecākiem, sniedz vispusīgu informāciju, problēmu gadījumā kopīgi meklējot risinājumu; analizē katra izglītojamā mācīšanās, psiholoģiskās, adaptācijas un cita rakstura problēmas un sadarbībā ar vecākiem un atbalsta personālu tās risina;	Noskaidro kavējumu iemeslus un nepieciešamības gadījumā sniedz atbalstu bērnam situācijas risināšanā. Saskaņā ar rīkojumu darbojas izglītojamo atbalsta komandās un sniegt izglītojamajam atbalstu.	Rūpīgi novēro izglītojamās ikdienā un ziņo par iespējamajiem PMP riskiem un gadījumiem. Īsteno prevencijas aktivitāšu plānu. Piedalās izglītojamo atbalsta komandās. Piedalās individuālo atbalsta plānu (IAP) īstenošanā.	Profesionālā pilnveide par drošu vidi. Izglītojošās lekcijas vecāku sanāksmēs. Sadarbība un pieredzes apmaiņa ar citu II pedagogiem.

⁷¹ Sagatavots no projekta “Pumpurs” metodiskajiem materiāliem PMP prevencijai: “Metodiskie ieteikumi un starpinstitūciju sadarbības modelis PMP risku mazināšanai un novēršanai un atbalsta sniegšanai dažādu vecumu izglītojamajiem”, autors: Laura Miķelsone.

IESAISTĪTĀ PUSE (iesaistes līmenis) ⁷⁰	BŪTISKĀKĀS ATBILDĪBAS JOMAS (KONSPEKTĪVI)	ATBILDĪBAS JOMAS PMP PREVENCIJAS KONTEKSTĀ	IESAISTE PMP PREVENCIJAS PROCESOS	SKAIDROJUMI
1	2	3	4	5
PARAUGS/PIEMĒRS				
	sniedz atbalstu savas audzināmās klases izglītojamajiem, ievērojot viņu individuālās īpatnības un sekmējot viņu personības attīstību; analizē izglītojamo mācību sniegumu un disciplīnu, viņu izaugsmes dinamiku, motivējot viņus veikt pašvērtējumu; problēmsituāciju gadījumā sadarbojas ar skolas atbalsta personāla grupas speciālistiem, pedagoģiskā procesa atbalsta grupu un starpinstitucionālo grupu. <u>Pedagogu atbildības jomas:</u> apzina izglītojamos, kuriem ir speciālas vajadzības, sniedz atbalstu izglītojamajiem, kuriem ir mācīšanās grūtības, sadarbojas ar viņu vecākiem, sociālo pedagogu un citiem speciālistiem; sagatavo visu nepieciešamo informāciju izglītojamo apguves traucējumu izskatīšanai medicīniskajā vai pedagoģiskajā komisijā; sadarbojas ar citu priekšmetu pedagogiem izglītības programmu saskaņošanā un integrācijā, kā arī audzināšanas problēmu risināšanā; sadarbojas ar atbalsta personālu, mācāmās klases audzinātāju un izglītojamā ģimeni; sniedz individuālu atbalstu izglītojamajiem atbilstoši viņu spējām, vajadzībām.	Veicot savus pienākumus, veido pozitīvu skolas psihosociālo vidi, cieņpilnas un uz sadarbību vērstas attiecības ar bērniem, vecākiem, kolēģiem un skolas vadību. Agrīni pamana iespējamus PMP riskus un par tiem informē atbalsta speciālistus vai vadību (atbilstoši skolas noteikumiem). Noskaidro neattaisnotu kavējumu iemeslus un sniedz atbalstu situācijas risināšanā. Sniedz priekšlikumus PMP prevencijas aktivitāšu pilnveidei. Var piedalīties PMP prevencijas pasākumos kā izglītojamā uzticības persona.	Piedalās profesionālo kompetenču pilnveidē par PMP prevenciju. Piedalās pedagogu pieredzes apmaiņā par PMP prevenciju. Piedalās pedagogu supervīzijās.	Mērķtiecīga sadarbība ar PMP riska izglītojamo vecākiem. Individuālas un grupu konsultācijas mācību priekšmetos PMP riska izglītojamajiem. Nepieciešams atbalsts, piemēram, saņemt profesionālu padomu konkrētu PMP gadījumu risināšanā, mediācijas pakalpojumus, supervīzijas pakalpojumus.
Izglītības iestāžu	Katra speciālista atbildības jomas⁷²: <u>Sociālais pedagogs</u> nodrošina izglītojamo tiesību aizsardzību, diagnosticē izglītojamo socializācijas procesa problēmas,	Noskaidro kavējumu iemeslus un nepieciešamības gadījumā	Piedalās agrīnā PMP risku diagnostikā.	Izglītojošas lekcijas vecāku sapulcēs.

⁷² Sagatavots no projekta "Pumpurs" metodiskajiem materiāliem PMP prevencijai: "Metodiskie ieteikumi un starpinstitūciju sadarbības modelis PMP risku mazināšanai un novēršanai un atbalsta sniegšanai dažādu vecumu izglītojamajiem", autors: Laura Miķelsone.

IESAISTĪTĀ PUSE (iesaistes līmenis) ⁷⁰	BŪTISKĀKĀS ATBILDĪBAS JOMAS (KONSPEKTĪVI)	ATBILDĪBAS JOMAS PMP PREVENCIJAS KONTEKSTĀ	IESAISTE PMP PREVENCIJAS PROCESOS	SKAIDROJUMI
1	2	3	4	5
PARAUGS/PIEMĒRS				
atbalsta speciālisti 	Īsteno sociāli pedagoģisko darbību, plānveidīgi veic preventīvo darbu. <u>Logopēds</u> veic izglītojamo runas un rakstu valodas profilaksi un korekciju. <u>Skolas psihologs</u> palīdz izglītojamajiem, darbiniekiem un ģimenēm ar mācību procesu, savstarpējo attiecību veidošanu un adaptācijas procesu saistītās situācijās. <u>Ergoterapeits</u> novērtē personas spēju veikt ikdienas nodarbes, fiziskās, izziņas un sazināšanās prasmes, kā arī iegūst informāciju par fizisko vidi – dzīvesvietas, mājokļa vai skolas apstākļiem un sociālo vidi: ģimeni, draugiem, skolasbiedriem. <u>Skolas medmāsa</u> sniedz pirmo palīdzību traumu gadījumos, kā arī konsultē veselību veicinošos un ietekmējošos jautājumos. <u>Interesu izglītības nodarbību vadītāji</u> organizē dažādu vecuma posmu izglītojamo saturīga brīvā laika pavadīšanu, veicina jauniešu iniciatīvu un pozitīvu attieksmju veidošanu atbilstoši viņu vecumam, interesēm. <u>Psihologs</u> veic psiholoģisko izpēti un izvērtēšanu, konsultēšanu, psiholoģisko rehabilitāciju krīžu un traumu gadījumos, veicina psiholoģisko adaptāciju un attīstību. <u>Karjeras konsultants</u> konsultē izglītojamos, viņu vecākus un skolotājus (individuāli un grupu konsultācijās) karjeras izvēles jautājumos, palīdz apzināties savu potenciālu un pašrealizācijas iespējas. <u>Pedagoga palīgs</u> palīdz izglītojamajiem, kuriem ir mācīšanās, sociālās, psiholoģiskās grūtības, īsteno pamatzglītības programmu vispārizglītojošajās izglītības iestādēs, lai	sniedz atbalstu bērnam situācijas risināšanā. Saskaņā ar rīkojumu darbojas izglītojamo atbalsta komandās un sniedz skolēniem atbalstu. Izstrādā un īsteno atbalsta plānu. Izpēta ziņotās PMP riska situācijas, t. sk. pedagogu ziņojums par riskiem. Īsteno PMP preventijas aktivitātes. Iesaista atbalsta speciālistus pirmsskolā. Sniedz priekšlikumus PMP preventijas aktivitāšu pilnveidei. Var piedalīties PMP preventijas pasākumos kā izglītojamā uzticības persona.	Apkopo un izvērtē informāciju par skolēniem, kuriem nepieciešams atbalsts. Izvērtē skolēna individuālo situāciju. Izveido un īsteno atbalsta plānu. Informē bērna vecākus par situāciju un nepieciešamo sadarbību. Koordinē atbalsta komandas darbu. Informē citus skolas speciālistus. Pilnveido kompetences PMP preventijas jomā. Piedalās starpprofesionāļu grupās. Piedalās PMP preventijas plānu īstenošanā un izvērtēšanā.	Profesionālā pilnveide par darbu ar PMP riska izglītojamo ģimenēm. Izglītojoši pasākumi vecākiem bērnu vecumposmu izpratnei un disciplinēšanas metožu apgūšanai. Atbalsta speciālistu konsultācijas PMP riska izglītojamo ģimenēm. Psihologa konsultācijas vecākiem.

IESAISTĪTĀ PUSE (iesaistes līmenis) ⁷⁰	BŪTISKĀKĀS ATBILDĪBAS JOMAS (KONSPEKTĪVI)	ATBILDĪBAS JOMAS PMP PREVENCIJAS KONTEKSTĀ	IESAISTE PMP PREVENCIJAS PROCESOS	SKAIDROJUMI
1	2	3	4	5
PARAUGS/PIEMĒRS				
	sekmētu mācību snieguma paaugstināšanos, pašvērtības celšanu un veiksmīgu adaptēšanos izglītības iestādes vidē. <u>Speciālais pedagogs</u> izvērtē izglītojamo speciālās vajadzības un mācīšanās grūtības, iesaka palīdzības veidus; veic korekcijas darbu individuāli un grupās, palīdz veiksmīgāk iekļauties mācību procesā; konsultē pedagogus un vecākus par specifiskiem mācīšanās traucējumiem un iespējamajiem palīdzības veidiem.			
Vecāki 	Vecāku pienākumi ir savu spēju un materiālo iespēju robežās nodrošināt ģimenē bērna izglītošanai, veselībai, attīstībai un sadzīvei nepieciešamos apstākļus. Sadarboties ar izglītības iestādi, kurā mācās bērns, tai skaitā ar pedagogiem un citām izglītības procesa īstenošanā iesaistītajām personām, kā arī bērna izglītības nodrošināšanas jautājumos – ar pašvaldību, ievērot izglītības iestādes iekšējās kārtības noteikumus, vispārējās uzvedības un ētikas normas. Ievērot bērna, pedagogu un citu personu likumiskās tiesības un intereses. Informēt izglītības iestādes vadītāju par bērna veselības stāvokli un jebkādiem citiem apstākļiem, kas var ietekmēt izglītības programmas apguvi un tajā iesaistītās personas.	Bērnu audzināšana. Saziņa ar izglītības iestādi. Mācīšanās mājās. Lēmumu pieņemšana. Sadarbība ar kopienu.	Problēmu gadījumā konsultējas ar izglītības iestādes speciālistiem. Sadarbojas ar speciālistiem bērna individuālā atbalsta plāna īstenošanā. Sadarbojas ar citiem vecākiem, kopīgi iesaistoties PMP prevencijas aktivitātēs.	Sadarbojas ar izglītības iestādi, piedalās dažādos vecākiem aktuālas tematikas pasākumos.
Vecāku organizācijas (NVO) 	Nevalstiskās organizācijas pēc brīvprātības principa apvieno biedrus kopīgu organizācijas ideoloģijai atbilstošu mērķu sasniegšanai. Nevalstiskās organizācijas darbojas	Atbalsta sniegšana gan vecākiem, gan iestādēm (vecāku viedokļa, pieredzes, vajadzību izpratnei).	Veicina vecāku iesaisti bērna izglītošanās procesos, izglīto par PMP riskiem un to prevenciju.	Var palīdzēt organizēt dažādus vecākiem aktuālus informatīvos pasākumus par bērnu audzināšanu dažādos

IESAISTĪTĀ PUSE (iesaistes līmenis) ⁷⁰	BŪTISKĀKĀS ATBILDĪBAS JOMAS (KONSPEKTĪVI)	ATBILDĪBAS JOMAS PMP PREVENCIJAS KONTEKSTĀ	IESAISTE PMP PREVENCIJAS PROCESOS	SKAIDROJUMI
1	2	3	4	5
PARAUGS/PIEMĒRS				
	sabiedrības un atsevišķu tās grupu interesēs, to darbība nav vērsta uz peļņas gūšanu. Līdzīgi arī vecāki var apvienoties organizācijās, lai atbalstītu citus vecākus, izglītotu par vecākiem aktuāliem jautājumiem, u. tml.		Piedalās starpinstitūciju sadarbībā kā sociālie, konsultatīvie vai informēšanas partneri. Atbalsta vecākus, kuri sastopas ar PMP riskiem.	vecumposmos, sociāli emocionālo prasmju apguvē; problēmu gadījumos mudina konsultēties ar profesionāļiem.

P.3.4. tabula: **Nevalstisko organizāciju un valsts iestāžu lomas PMP prevencijā un iesaiste PMP prevencijas procesos.**
(Avots: autoru apkopojums)

IESAISTĪTĀ PUSE	LOMA PMP PREVENCIJĀ	NORMATĪVAJOS AKTOS ⁷³ NOTEIKTĀS ATBILDĪBAS JOMAS	GALVENIE UZDEVUMI PMP PREVENCIJĀ	IESAISTE PMP PREVENCIJAS PROCESOS
1	2	3	4	5
PARAUGS/PIEMĒRS				
Nevalstisko organizāciju pārstāvji ■■■■■	Dalība atbalsta pakalpojumu sniegšanā un prevencijas aktivitāšu īstenošanā dažādām iesaistītajām pusēm (bērni, jaunieši, ģimenes, skolas u. tml.)	Nevalstiskās organizācijas pēc brīvprātības principa apvieno biedrus kopīgu organizācijas ideoloģijai atbilstošu mērķu sasniegšanai. Nevalstiskās organizācijas darbojas sabiedrības un atsevišķu tās grupu interesēs, to darbība nav vērsta uz peļņas gūšanu. NVO var darboties dažādās jomās: sniegt sociālā atbalsta pakalpojumus, darboties kultūras un atpūtas jomā, nodarboties ar tiesiskuma un interešu aizstāvību, vides un dzīvnieku aizsardzību, jauniešu biedrības vai nodibinājumi, darba devēju organizācijas, arodbiedrības, profesionālās biedrības un nodibinājumi utt.	Sadarboties un konsultēt PMP prevencijas plānu izveidē un īstenošanas gaitā. Sadarboties agrīnā problēmu diagnostikā un novēršanā, kā arī attiecīgu procedūru izveidē. Sadarboties un konsultēt atbalsta plānu izveidē. Sniegt atbalstu izglītojamajam un/vai	Komunikācija ar sabiedrību, mērķa grupām un ieinteresētajām pusēm. Var piedalīties PMP prevencijas plānu izstrādē un īstenošanā.

⁷³ Katrā pašvaldībā var būt savi normatīvie akti, kas precizē katras iesaistītās puses atbildības jomas.

IESAISTĪTĀ PUSE	LOMA PMP PREVENCIJĀ	NORMATĪVAJOS AKTOS ⁷³ NOTEIKTĀS ATBILDĪBAS JOMAS	GALVENIE UZDEVUMI PMP PREVENCIJĀ	IESAISTE PMP PREVENCIJAS PROCESOS
1	2	3	4	5
PARAUGS/PIEMĒRS				
			izglītojamā ģimenei, lai mazinātu PMP riskus.	
VALSTS IESTĀDES				
Probācijas dienests ■	Sniedz atbalstu konkrētu gadījumu risināšanā pēc citu iestāžu pieprasījuma. Sadarbojas ar citām iestādēm PMP prevencijas jomā. Piedalās agrīnā problēmu diagnostikā un novēršanā.	Īsteno valsts politiku kriminālsoda (piespiedu darbs) un audzināšanas rakstura piespiedu līdzekļa (sabiedriskais darbs) izpildē, kā arī probācijas klientu uzraudzībā un sociālās uzvedības korekcijā. Valsts probācijas dienests nodrošina probācijas programmu izstrādi un licencētu programmu īstenošanu, pārbaudes laikā uzrauga personas, pret kurām izbeigts kriminālprocess, tās nosacīti atbrīvojot no kriminālatbildības, organizē un vada izlīgumu kriminālprocesā un uzrauga personas, kuras nosacīti notiesātas vai nosacīti pirms termiņa atbrīvotas no brīvības atņemšanas iestādēm.	Sadarboties un konsultēt PMP prevencijas plānu izveidē un īstenošanas gaitā. Sadarboties agrīnā problēmu diagnostikā un novēršanā, kā arī attiecīgu procedūru izveide. Sadarboties un konsultēt atbalsta plānu izveidē. Sniegt atbalstu izglītojamā ģimenei, lai mazinātu PMP riskus.	PMP situācijas izpēte, datu uzskaitē un analīze. Prevencijas plānu īstenošana. Informēšana par konkrētu PMP riska gadījumu. Konkrēta gadījuma izpēte un atbalsta plāna izstrāde. Atbalsta plānu īstenošana (intervence). Speciālistu kompetenču pilnveide. Komunikācija ar sabiedrību, mērķa grupām un ieinteresētajām pusēm.
IKVD, Projekts "Pumpurs" ■■■■■	Veicina ilgtspējīgas sadarbības sistēmas veidošanu starp pašvaldību, izglītības	Individuāls atbalsts priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas riska grupas izglītojamiem. Atbalsts priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas prevencijas sistēmas izveidei.	Individuāla atbalsta sniegšana;	Visu PMP prevencijas procesu atbalsts.

IESAISTĪTĀ PUSE	LOMA PMP PREVENCIJĀ	NORMATĪVAJOS AKTOS ⁷³ NOTEIKTĀS ATBILDĪBAS JOMAS	GALVENIE UZDEVUMI PMP PREVENCIJĀ	IESAISTE PMP PREVENCIJAS PROCESOS
1	2	3	4	5
PARAUGS/PIEMĒRS				
(līdz 2023. gada 31. decembrim; pēc tam būs pieejama materiālu bibliotēka, interaktīvais rīks u. tml.)	iestādēm, pedagogiem, atbalsta personālu un izglītojamo vecākiem vai pārstāvjiem, lai laikus identificētu izglītojamos ar risku pārtraukt mācības un sniegtu viņiem personalizētu atbalstu.	Potenciālo sadarbības partneru informēšana un piesaiste dalībai projektā. Projekta vadības un īstenošanas nodrošināšana. Informācijas un publicitātes pasākumu īstenošana. Ar pašvaldību starpniecību tiek nodrošināts individuālais atbalsts ⁷⁴ izglītojamiem, kuri varētu pārtraukt mācības dažādu iemeslu dēļ, piemēram, ekonomisku – tiek kompensēti izdevumi par transportu, ēdināšanu, dienesta viesnīcu u. c. Sniegts atbalsts ⁷⁵ pedagogiem un atbalsta speciālistiem. Tomēr galvenais projekta fokuss ir nevis īslaicīga finansiālās palīdzības sniegšana, bet gan ilgtspējīga visaptveroša mehānisma ⁷⁶ radīšana, kas veido atbalstošu un iekļaujošu vidi ikvienam izglītojamam. Projekts atbalsta arī jauniešu NVO iniciatīvas, lai aktualizētu mācību pārtraukšanas problēmu pašu jauniešu vidū, ar vienaudžu palīdzību uzrunātu izglītojamos un iesaistītu viņus aktivitātēs. Pasākumi vērsti uz agrīnu problēmu diagnostiku un risinājumiem.	Pedagogu kompetenču pilnveide. Metodisko materiālu nodrošināšana. Vienotas datubāzes izveide un uzturēšana par izglītojamajiem, kuriem identificēts risks pārtraukt mācības.	Visi projekta laikā izstrādātie materiāli būs pieejami arī pēc projekta beigām.
VBTAI Konsultatīvā nodaļa ⁷⁷ ■■■■■ (līdz 2023. gada 31. decembrim; pēc tam būs pieejama metodisko materiālu un vadlīniju bibliotēka VBTAI tīmekļa vietnē)	Sniedz konsultatīvu atbalstu bērniem ar uzvedības traucējumiem un saskarsmes grūtībām, bērnu vecākiem/likumiskajiem pārstāvjiem, aprūpētājiem un valsts un pašvaldību speciālistiem darbam	Izstrādā, aprobē un pilnveido metodoloģiju konsultatīvā atbalsta sniegšanai bērniem ar uzvedības traucējumiem un saskarsmes grūtībām, bērna vecākiem/likumiskajiem pārstāvjiem vai aprūpētājiem un speciālistiem pašvaldībās. Izveido sadarbības tīklu konsultatīvā atbalsta sniegšanai. Veicina iespējami agrīnu bērnu uzvedības traucējumu un saskarsmes grūtību identificēšanu. Izstrādā atbalsta programmas bērniem ar saskarsmes grūtībām un uzvedības traucējumiem.	Individuāla atbalsta sniegšana. Metodisko materiālu nodrošināšana. Konsultāciju nodrošināšana. Sadarbības tīklu veidošana.	Konkrēta gadījuma izpēte un atbalsta plāna izstrāde. Atbalsta plānu īstenošana (intervence). Speciālistu kompetenču pilnveide. Komunikācija ar sabiedrību, mērķa

⁷⁴ Individuāls konsultatīvs atbalsts (mācību priekšmetos un speciālistu, piemēram, logopēds, ergoterapeits, psihologs u. c.).

⁷⁵ Atbalsts pedagogiem darbā ar PMP (semināri, darbnīcas, profesionālās kompetences pilnveide, supervīzijas u. c.).

⁷⁶ Sistēmas izveide darbam ar PMP, datu uzkrāšana, atbalsts pašvaldībām prevencijas sistēmas izveidē un pilnveidē.

⁷⁷ VBTAI, Sadarbības tīkls konsultatīvā atbalsta sniegšanai bērniem ar saskarsmes grūtībām un uzvedības traucējumiem. Rokasgrāmata, 2022.

IESAISTĪTĀ PUSE	LOMA PMP PREVENCIJĀ	NORMATĪVAJOS AKTOS ⁷³ NOTEIKTĀS ATBILDĪBAS JOMAS	GALVENIE UZDEVUMI PMP PREVENCIJĀ	IESAISTE PMP PREVENCIJAS PROCESOS
1	2	3	4	5
PARAUGS/PIEMĒRS				
	ar ģimenēm ar bērniem.	Izstrādā rekomendācijas bērnu ar saskarsmes grūtībām un uzvedības traucējumiem vecākiem un speciālistiem pašvaldībās, veicinot efektīvu un sistēmisku pieeju. Sniedz konsultatīvo atbalstu izglītības iestāžu speciālistiem, t. sk. atbalstu darbā ar izglītojamo grupu (piemēram, klasi vai grupu (pirmsskolas un profesionālās izglītības iestādēs), kurā mācās bērni ar uzvedības traucējumiem un saskarsmes grūtībām. Nodrošina atbalsta programmu uzraudzību un novērtēšanu, kā arī sniedz metodisko atbalstu bērna vecākiem un bērna atbalsta programmas īstenošanā iesaistītajiem speciālistiem. Piešķir un uzrauga ģimenes psihoterapijas konsultācijas, kas nodrošinātas sadarbībā ar pakalpojuma sniedzēju.		grupām un ieinteresētajām pusēm.

4. PIELIKUMS: Starpinstitūciju sadarbības modeļu un informācijas aprites veidi

Pirms uzsākt starpinstitūciju sadarbības modeļa izveidi, ir vērts rūpīgi apsvērt un vienoties ar iesaistītajām pusēm par nozīmīgākajiem sadarbības aspektiem, kā arī izzināt citu pašvaldību pieredzi līdzīgu jautājumu risināšanā. Tomēr jāņem vērā, ka katras pašvaldības situācija ir unikāla un risināmo izaicinājumu klāsts un prioritātes var atšķirties. Izvērtējamo jautājumu un iespējamās rīcības priekšlikums sniegts P.4.1. tabulā.

Veidojot informācijas apmaiņu starp PMP prevencijā iesaistītajām institūcijām, iespējams balstīties dažādās pieejās. Konceptijā piedāvājam izmantot jau 1.1. nodaļā "Esošās situācijas izvērtējums" piedāvātos etapus PMP prevencijas veidošanā: **(1) pamani, (2) ieklausies un atbalsti, (3) izmaini**. Tādējādi katras iesaistītās institūcijas pārstāvji var izzināt, kā viņi var palīdzēt identificēt PMP riska izglītojamās – kāda informācija, kādi dati un kādas atziņas ir iestādes rīcībā un, kā ar to var dalīties ar citām iestādēm; kādu informāciju un datus vēl būtu iespējams uzskaitīt, kā tas varētu notikt un kam sniegt šo informāciju. Iespējams, produktīvākais veids būtu veidot visām pašvaldības iestādēm kopīgu procesu un rīku izveidi.

P.4.1. tabula: Informācijas apmaiņas piemēri starpinstitūciju sadarbībā PMP prevencijas jomā.

POSMI	SOCIĀLĀ DIENESTA IESAISTES PIEMĒRI	INFORMĀCIJAS APRITE
1	2	3
ATBILSTOŠI PREVENCIJAS ETAPIEM: PAMANI, IEKLAUSIES UN ATBALSTI, IZMAINI		
PAMANI	DATU ANALĪZE	
	Analizē savas jomas datus⁷⁸ PMP risku kontekstā un dalās ar secinājumiem pašvaldības sadarbības grupās. Izsaka priekšlikumus, kādus datus (datu pazīmes) no sociālās jomas pievienot pašvaldības līmeņa izglītības datiem, lai gūtu pilnīgāku priekšstatu par PMP riskiem (gala analīzē tiek izmantoti tikai anonimizēti dati). Pievieno izglītības datiem datus⁷⁹ no sociālās jomas (pašvaldības līmenī) un interpretē tos kopā ar citu iestāžu kolēģiem. Datu analīze un turpmākā dalīšanās ar tiem notiek tikai ar anonimizētām datu kopām! Ar PMP saistītu rādītāju iekļaušana dienesta vēstkopās, informatīvajos materiālos.	Iestādes kopīgi izveido PMP datu analītikas procesu pašvaldības līmenī tā, lai tiktu ņemti vērā ne tikai izglītības nozares dati, bet dati no citām PMP situāciju ietekmējošām jomām. Tas ir pa šiem veicams process: - pieejamo datu kopu izpēti un kopīga vienošanās par nepieciešamajām datu kopām un datu pazīmēm; - drošu datu apvienošanas procesu izstrāde un ieviešana; - strukturētu datu uzskaiti un uzkrāšana; - analītikas un vizualizāciju izstrāde un koplietošana.
	INDIVIDUĀLU GADĪJUMU RISINĀŠANA	

⁷⁸ Piemēram, ieraksti no SOPA (analīzē ir izmantojami tikai anonimizēti dati).

⁷⁹ Nav nepieciešams pievienot konfidenciālu, ierobežotas pieejamības informāciju, dažkārt pietiek tikai ar pazīmi, ka sadarbība notiek, sadarbība neizdevās, atkārtota sadarbība u. tml.

POSMI	SOCIĀLĀ DIENESTA IESAISTES PIEMĒRI	INFORMĀCIJAS APRITE
1	2	3
	Strādājot ar sociālā dienesta klientiem, pievērš uzmanību, vai bērnam/jaunietim/ģimenei līdztekus risināmajam problēmām ir arī PMP riski (skatot plašāk, ne kā tikai skolas neapmeklēšanas lietu) un fiksē⁸⁰ šo informāciju. Iespējams, jāpapildina metodiskais materiāls "lietai par skolas neapmeklēšanu"⁸¹. Veidojot atbalsta plānus PMP riska izglītojamajiem, konsultējas ar citu iestāžu pārstāvjiem, lai izvairītos no atbalsta dubultā vai pretrunīgām aktivitātēm. Katrai informācijas apmaiņai ir savi mērķi un konfidencialitātes robežas.	Iespējams, arī starpinstītūciju sadarbībā iesaistītajās iestādēs var veidot piekļuvi⁸² interaktīvam PMP risku identificēšanas rīkam, kas izstrādāts projekta "Pumpurs" ietvaros izglītības iestādēm un pašvaldībām, PMP risku ziņošanai. Metodiskā materiāla papildināšana sadarbībā ar citām iesaistītajām iestādēm un ekspertiem. Informācijas aprite notiek gan klātienē, gan tiekoties tiešsaistē, gan telefoniski, gan rakstiski – kā arī tā ir vai nu individuāla, vai starp vairākiem cilvēkiem, strikti ievērojot konfidencialitāti un sniedzot pēc iespējas mazāku informācijas apjomu – tikai tik, cik nepieciešams konkrētajā situācijā konkrētajai iestādei.
IEKLAUSIES UN ATBALSTI	KOMPETENCES DARBĀ AR PMP RISKA GRUPAS IZGLĪTOJAMAJIEM	
	Piedalās pieredzes apmaiņā ar izglītības iestādēm, lai izprastu katras iestādes pieredzi saistībā ar PMP jautājumiem. Palīdz citu iestāžu speciālistiem izprast PMP situāciju no sociālā dienesta perspektīvas, kā arī iedziļinās citu iestāžu perspektīvā.	Vairāku iesaistīto institūciju kopīgas apaļā galda diskusijas, dalīšanās pieredzē, refleksija par savu lomu PMP prevencijā, kā arī informēšana par nepieciešamo atbalstu, attieksmi, sadarbības nosacījumiem.
	SAZIŅA AR CITĀM IESAISTĪTAJĀM INSTITŪCIJĀM	
	Mudina izglītības iestādes laikus, bet pamatoti vērsties sociālajā dienestā, ja konkrēto izglītojamā problēmu nav iespējams atrisināt izglītības iestādes ietvaros. Pieredzes apmaiņa ar izglītības iestādēm par savstarpējo dokumentu apriti un informācijas apmaiņas formām (iesniegums, vēstule vai ziņojums, saruna) atkarībā no PMP tēmas sarežģītības un konfidencialitātes.	Diskusija par labo praksi tiešsaistes vai klātienē formātā pieredzes apmaiņai. Vienošanās par piemērotākajiem dokumentu aprites principiem, dokumentu struktūras paraugiem (veidnēm), ja izglītības iestāde vai cita iestāde sniedz informāciju par izglītojamā PMP riskiem/ģimenes riskiem. Ātrākai informācijas apritei ieteicams lietot elektroniski parakstītus dokumentus. Saņemot attiecīgu dokumentu no izglītības iestādes, veikt saziņu un precizēt sagaidāmo atbalstu no sociālā dienesta.

⁸⁰ Iespējams arī starpinstītūciju sadarbībā iesaistītajās iestādēs var veidot piekļuvi interaktīvai PMP risku identificēšanai sistēmai (projekta "Pumpurs" ietvaros ir izstrādāta sistēma izglītības iestādēm un pašvaldībai).

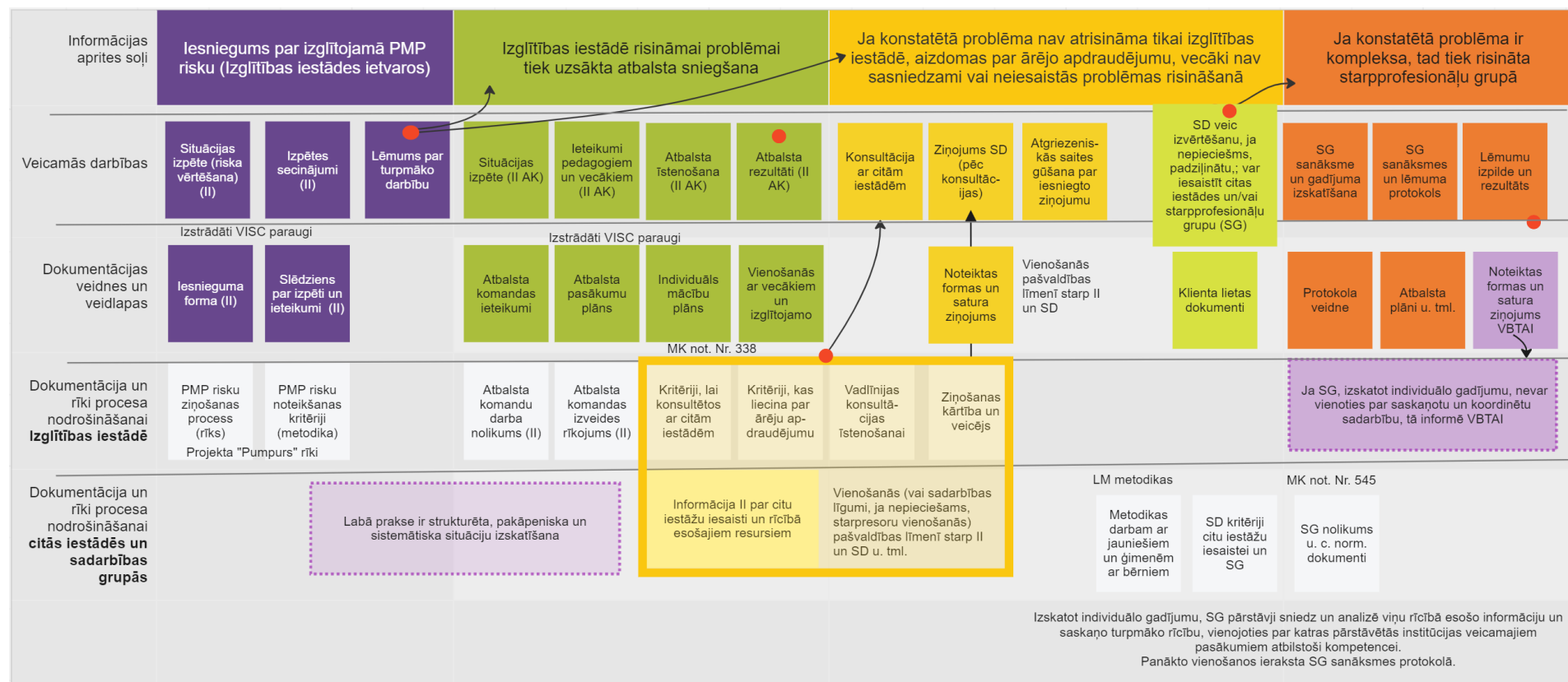
⁸¹ No sociālā dienesta perspektīvas, piemēram, skolas neapmeklējums var nebūt definēts, kā jautājums, kas jārisina sociālajā darbā.

⁸² Svarīga ir vienošanās ar SD klientu (ģimeni) par to, kāda veida informācija un kādās situācijās tiks atspoguļota, piemēram, datubāzēs.

POSMI	SOCIĀLĀ DIENESTA IESAISTES PIEMĒRI	INFORMĀCIJAS APRITE
1	2	3
	Ieteikumi strukturētam un kodolīgam dokumentam, kas satur izvērtēšanas darba uzsākšanai nepieciešamos faktus un informācijas saturu un apjomu, kā arī problēmas aprakstu. Priekšlikumi izveidot pašvaldības līmeņa deleģējuma vai procesa vadības shēmu PMP risku gadījumā vai esošā deleģējuma vai esošās shēmas papildināšana ar PMP.	Sadarbībā ar iesaistītajām iestādēm iniciēt pašvaldībā izveidot deleģējuma vai procesa vadības shēmu PMP risku gadījumā.
	ATBALSTA PASĀKUMU NODROŠINĀŠANA	
	Informē izglītības iestādi par sadarbības uzsākšanas ar ģimeni faktu vai citu rezultātu, kas nav pretrunā ar konfidencialitātes saistībām. Sadarbība ar izglītības iestādi gadījuma vadīšanas vai individuālā atbalsta programma (IAP) ietvaros.	Vienotas izpratnes veidošana iestādēs par PMP prevencijas jautājumiem, kā arī par jau pieejamajiem atbalsta resursiem citās iestādēs.
IZMAINI	JAUNU/MĒRĶĒTU ATBALSTA PASĀKUMU IZSTRĀDE UN IEVIEŠANA	
	Analizē pašvaldības sociālā atbalsta/pakalpojumu klāstu un nosaka, kas no esošā klāsta var palīdzēt mazināt PMP riskus vai arī, ja šādi pakalpojumi nav pieejami, izstrādā jaunus pakalpojumus (skat. 4. nodaļu "PMP prevencijas risku aktivitātes"); Novērtē PMP prevencijas jomā paveikto, nosaka pilnveidojamās jomas, dalās ar savu pieredzi un novērojumiem, kā arī priekšlikumiem PMP situācijas uzlabošanai, starpinstitūciju sadarbības uzlabošanai, ikdienas informācijas aprites uzlabošanai.	Sadarbībā iesaistītās iestādes iesaka izstrādāt jaunu atbalsta aktivitāti PMP prevencijas jomā. Sadarbībā ar citām iestādēm, vēlams, rīkojot apaļā galda diskusijas, apspriest esošo pakalpojumu klāsta piemērotību PMP risku mazināšanai, iniciēt jaunu pakalpojumu izstrādi. Sadarbībā ar citām iestādēm, rīkojot diskusijas, apspriest PMP prevencijas jomā kopīgi paveikto, reflektēt par katras iestādes lomu un pieredzi, rast priekšlikumus sadarbības pilnveidei, darbu dublēšanās novēršanai u. c. sadarbībā pamanītajām problēmām.
ATBILSTOŠI PREVENCIJAS LĪMEŅIEM – UNIVERSĀLĀ, MĒRĶTIECĪGĀ, PIELĀGOTĀ		
UNIVERSĀLĀ PREVENCIJA	UNIVERSĀLĀ PREVENCIJA – PASĀKUMI SOCIĀLEKONOMISKO RISKU NOVĒRŠANAI	
	Sociālā palīdzība ģimenēm ar bērniem ar PMP riskiem/jauniešiem ar PMP riskiem. Sociālā darba pakalpojums ģimenēm ar bērniem ar PMP riskiem/jauniešiem ar PMP riskiem.	Kopīgi ar iesaistītajām iestādēm apspriest Vienas pieturas aģentūras (viena kontaktpunkta) principu pakāpenisku ieviešanu sociālekonomisko risku mazināšanas jomā.

POSMI	SOCIĀLĀ DIENESTA IESAISTES PIEMĒRI	INFORMĀCIJAS APRITE
1	2	3
	Mērķēts atbalsts ģimenēm ar bērniem vai jauniešiem ar PMP riskiem. Atbalsta instrumenti mājokļa pieejamības un/vai kvalitātes uzlabošanai.	
MĒRĶTIECĪGĀ PREVENCIJA	<i>PREVENTĪVS DARBS SOCIĀLĀ RISKĀ ĢIMENĒM</i>	
	PMP risku monitorings kontekstā ar sociālā dienesta kompetencē esošo jomu monitoringu. Sociālā darbinieka konsultācijas ģimenēm ar bērniem ar PMP riskiem/jauniešiem ar PMP riskiem.	Kopīgu atbalsta grupu veidošana vecākiem – gan vecāku prasmju attīstīšanai un pilnveidei. Iestādes apvienojas un kopīgi sāk atbalsta grupu izveidi, kuru darbs pakāpeniski tiek pilnveidots, balstoties uz esošās pieredzes izvērtēšanu un priekšlikumiem pilnveidei.
	<i>SOCIĀLIE PAKALPOJUMI IZGLĪTOJAMAJIEM AR SV</i>	
	Atbalsta speciālistu, asistentu un pavadoņu nodrošināšana, specializēta transporta nodrošināšana, surdotulkošanas pakalpojumi, tehnisko pamatlīdzekļu iegādes atbalsts, pielāgotu mācību līdzekļu un materiālu nodrošināšanas atbalsts.	Pārliecināties, ka izglītojamo ar SV ģimenēm ir visi nepieciešamie pakalpojumi un palīg līdzekļi, lai apmeklētu un mācītos izglītības iestādē.
PIELĀGOTĀ PREVENCIJA	<i>SOCIĀLAIS ATBALSTS ĢIMENĒM AR BĒRNIEM</i>	
	Sniedz sociālā darbinieka konsultācijas. Sociālās rehabilitācijas pakalpojumi dažādās situācijās. Ģimenes asistenta pakalpojumi u. tml.	Sniedz atbalstu, izpētot un risinot konkrētus gadījumus.

P.4.1.attēls: Informācijas apmaiņas plūsma starpinstitūciju sadarbībā.

Apzīmējumi un saīsinājumi attēlā:

AK – Izglītības iestādes atbalsta komanda

II – Izglītības iestāde

SG – sadarbības grupa

MK not. Nr.338 – 2017. gada 13. jūnija Ministru kabineta noteikumi “Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem”

MK not. Nr.545 – 2017. gada 12. septembra Ministru kabineta noteikumi “Noteikumi par institūciju sadarbību bērnu tiesību aizsardzībā”

LM metodikas – LM metodiskie materiāli (<https://www.lm.gov.lv/lv/metodiskie-materiali-0>)

VISC paraugi – VISC metodiskie materiāli (<https://www.visc.gov.lv/lv/speciala-izglitiba>)

5. PIELIKUMS: Uz PMP attiecināmie IKMS rādītāji

Izglītības kvalitātes monitoringa sistēma (IKMS) ir pārvaldības sistēma izglītības kvalitātes nodrošināšanai Latvijā. Tā ir sistēma, kura sniedz kompleksu, dinamisku skatījumu uz izglītības kvalitāti Latvijā un palīdz pieņemt datus balstītus lēmumus izglītības kvalitātes uzlabošanai un attīstībai. Lai sekmīgāk izvērtētu un analizētu izglītības kvalitātes rādītājus, tiek izstrādāti izglītības kvalitātes monitoringa rīki, kuros, izmantojot Latvijā pieejamos datus, atbilstoši rīka mērķim un izstrādātajam algoritmam, tiek aprēķināti noteikti izglītības kvalitātes rādītāji. Risku izvērtēšanas sistēma (RIS) ir viens no izglītības kvalitātes monitoringa rīkiem, kas mērķēts uz agrīnu brīdināšanu par riskiem izglītības kvalitātei. RIS atbilstoši iepriekš definētām robežvērtībām noteiktos rādītājos uzrāda augstus, vidējus vai zemus iespējamus riskus izglītības kvalitātei izglītības iestādes, pašvaldības un valsts līmenī vispārējā un profesionālajā izglītībā. Tabulā zemāk ir apkopoti uz PMP attiecināmi izglītības kvalitātes rādītāji, īpaši norādot, vai attiecīgais rādītājs ir iekļauts risku identificēšanas sistēmas rīkā (RIS).

P.5.1. tabula: **Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmā uz PMP problemātiku definētā rādītāju kopa.**

(Avots: <http://petijumi.mk.gov.lv/node/3401>)

Nr.	RĀDĪTĀJI	IKMS kods	RIS rādītājs
1	2	3	4
1.	Izglītojamo, kuri turpina mācības nākamajā izglītības pakāpē vai posmā, īpatsvars	VAI004	
2.	Izglītību pametušo īpatsvars pirmajā gadā pēc izglītības turpināšanas nākamajā izglītības pakāpē vai posmā	VAI005	
3.	Izglītojamo mainība	VAI017	
4.	Izglītojamo īpatsvars, kuri priekšlaicīgi pārtraukuši mācības	VAI018	
5.	Izglītojamo, kuri nepieciešamības gadījumā saņēmuši atbalstu priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai, īpatsvars	VID007	
6.	Izglītojamo, kuri piedzīvo iebiedēšanu, uzmākšanos, vardarbību, seksuālo diskrimināciju vai ļaunprātīgu izmantošanu, īpatsvars	VID003	
7.	Izglītojamo un pedagogu piederības sajūtas līmenis izglītības iestādei	VID004	
8.	Izglītojamo un pedagogu drošības sajūtas līmenis izglītības iestādē	VID001	
9.	Izglītības iestādes sasniedzamība	VIP003	
10.	Izglītojamo ar augstiem un zemiem sasniegumiem īpatsvars OECD PISA pētījumā lasīšanā	VAK048	
11.	Izglītojamo, kuriem ir zemi rezultāti CE (latviešu valodā, svešvalodā, matemātikā), īpatsvars	VAK004	X
12.	Izglītojamo, kuriem ir zemi rezultāti eksāmenā (latviešu valodā, svešvalodā, matemātikā), īpatsvars	VAK030	X
13.	Izglītojamo, kuri ir atstāti uz otro gadu tajā pašā klasē, īpatsvars	VAI003	X
14.	Izglītojamo, kuri ilgstoši bez attaisnojoša iemesla neapmeklē izglītības iestādi, īpatsvars	VAI002	X
15.	Izglītojamo iesaistes līmenis ārpusklases mācību aktivitātēs, realizējot mācīšanās pieredzes un formu dažādošanu formālās izglītības ietvaros	VKI002	
16.	Izglītojamo, kuri reģistrēti vismaz vienā interešu izglītības programmā, īpatsvars	VKI010	
17.	Izglītojamo iesaistes līmenis karjeras izglītības aktivitātēs	VKI013	
18.	Izglītojamo skaits uz atbalsta personāla likmi	VID006	X
19.	Izglītojamo skaits uz vienu pedagoģisko likmi	VLA004	X

Nr.	RĀDĪTĀJI	IKMS kods	RIS rādītājs
1	2	3	4
20.	Pedagogu mainība	VID005	X
21.	Sūdzības par izglītības iestādi	VID002	X
22.	Izglītojamo iesaistes līmenis izglītības procesā	VKM005	
23.	Vecāku iesaistes līmenis izglītības procesā	VKI035	
24.	Pedagogu vērtējums par savstarpēju sadarbību, motivējot izglītojamo mācīšanos	VLA009	
25.	Pedagogu vērtējums par pedagogu savstarpējo sadarbību, veicot izglītojamo novērtēšanu	VLA019	
26.	Vienlīdzība izglītības rezultātos	VAV007	
27.	Pedagogu vērtējums par atbalsta saņemšanu no izglītības iestādes vadības un citiem pedagogiem	VLA012	
28.	Izglītības procesa kvalitātes novērtējums, ko veic izglītojamie un viņu vecāki	VKM002	

6. PIELIKUMS: PMP prevencijas aktivitāšu apraksti

P.6.1. tabula: **PMP prevencijas aktivitātes.**
(Avots: autoru izstrādāts)

1. LĪMENIS: UNIVERSĀLĀ PREVENCIJA		
1.1. Droša un iekļaujoša mācību vide		
Atbalstoša, audzinoša un sociāli taisnīga mācību vide, kas palīdz realizēt izglītojamā potenciālu, veicina pozitīvas starppersonu prasmes un piederības sajūtu. Drošu un iekļaujošu izglītības vidi raksturo individualizēta pieeja, visu pušu līdzdalība un iedibināta prakse konfliktu risināšanai un vardarbības novēršanai. Individualizēta pieeja ņem vērā katra izglītojamā vēlmes, vajadzības un pieredzi, kā arī elastīgi pielāgo mācību metodes un motivācijas stratēģijas. Mācīšanas un mācīšanās stratēģijas iesaista izglītojamās mācību procesā, mudinot rast jaunus un radošus veidus, kā risināt problēmas, gūt panākumus, mācīties. Aktīvo mācīšanos raksturo izglītojamo izvēles iespējas, mērķu noteikšana, efektīva atgriezeniskā saite, kritiskā domāšana, diskusijas, mācību programmu apguve sasaistē ar reālo dzīvi. Karjeras izglītība ir nozīmīgs resurss, kas palīdz noturēties izglītībā, jo tas sniedz izglītojamajiem iespēju izprast savu motivāciju, vērtības un saskatīt ieguldījumu, ko tie var dot sabiedrībai. Drošai un iekļaujošai mācību videi ir tieša ietekme uz izglītojamo labsajūtu, motivāciju un mācību sniegumu.		
PMP aktivitātes:	- drošas izglītības iestādes politika; - emocionālās drošības un labsajūtas monitorings; - pasākumi vardarbības novēršanai; - pasākumi sociāli emocionālo prasmju pilnveidei un emocionālās labbūtības stiprināšanai (t. sk. Atbalsts pozitīvai uzvedībai, Labbūtības ceļakarte skolai⁸³);	- atbalsta speciālisti, t. sk. pedagogu palīgi; - karjeras izglītība; “Visas skolas pieeja”⁸⁴; - aktīvas mācīšanās pieejas īstenošana; - pedagogu profesionālā pilnveide (par iekļaujošu pieeju, motivēšanu u. tml.); - mācību vides un aprīkojuma pielāgošana iekļaujošai izglītībai.
Riski:	SKOLAS VIDES RISKI	PERSONĪBAS RISKI
1.2. Nodrošinātas organizētas un saturīgas brīvā laika pavadīšanas iespējas		
Ārpusskolas aktivitātēm ir pozitīva ietekme uz izglītojamo mācību sniegumiem un psihosociālo uzvedību. Izglītošanās un saturīga brīvā laika pavadīšanas iespējas ārpus formālās izglītības vides sniedz iespēju nostiprināt formālajā izglītībā attīstītās prasmes, gūt panākumus “citā” vidē, vērtīgi un pozitīvi ieguldīt bērnu un jauniešu enerģiju.		
PMP aktivitātes:	- interesu izglītība, profesionālās ievirzes izglītība, pulciņi, sporta treniņi; - pagarinātās dienas grupas; - neformālā izglītība; - darbs ar jaunatni, jauniešu iniciatīvu projekti; - jauniešu brīvprātīgais darbs; - skolēnu vasaras nodarbinātība⁸⁵;	- nometnes, vasaras skolas, radošās darbnīcas; - dienas centri, spēļu istabas; - sporta pasākumi; - visiem pieejama āra sporta un rotaļu infrastruktūra; - droša pilsētvide.
Riski:	SKOLAS VIDES RISKI	PERSONĪBAS RISKI
1.3. Vecāku izglītošana un līdzdalības izglītības procesā veicināšana		

⁸³ 2021. –2023. gada JSPA atbalstīja jauniešu iniciatīvu projektu “Labbūtības ceļakarte skolā” īstenošanu 122 izglītības iestādēs Latvijā.

⁸⁴ Eiropas Komisija (2015.). “Skolu politika: visas skolas pieeja PMP mazināšanai”, https://education.ec.europa.eu/sites/default/files/document-library-docs/policy_rec_latvian_final.pdf

⁸⁵ Pasākums „Nodarbinātības pasākumi vasaras brīvlaikā personām, kuras iegūst izglītību vispārējās, speciālās vai profesionālās izglītības iestādēs”.

Vecāku iesaistei un atbalstam ir nozīmīga ietekme uz izglītojamā izglītības mērķu sasniegšanu. Vecāku līdzdalība izglītojamā mācīšanās procesā pozitīvi ietekmē bērnu un jauniešu mācību sniegumu un ir viens no precīzākajiem izglītojamā panākumus prognozējošajiem faktoriem. Uz ģimenes līdzdalību un līdzatbildību vērstas stratēģijas, kas stiprina vecāku kompetenci bērnu audzināšanā, spēj ievērojami paaugstināt izglītojamo motivāciju, sasniegumus un, izrietoši – mazināt PMP riskus. Lai izglītības procesā veidotu veiksmīgu sadarbību ar izglītojamo ģimenēm, ir jāapzina ģimenes riski un faktori, kas var būt par iemeslu zemei vecāku iesaistei. Vecāku līdzdalības veicināšana nereti ir iespējama, tikai veicot ieguldījumus vecāku izglītošanā, to lomas un līdzdalības nozīmes skaidrošanā. Izglītības iestādes var iekļaut bērnu attīstības un audzināšanas tēmas vecāku sapulcēs, organizēt izglītības iestāžu forumus un vecāku dienas. Sociālais dienests var īstenot izglītojošus pasākumus dažādu vecuma posmu bērnu un jauniešu vecākiem un pārstāvjiem, piemēram, mācību kurss “Ceļvedis, audzinot pusaudzi”, programma “Bērnu emocionālā audzināšana”, lekcijas topošajiem vecākiem, nodarbības jaunajiem vecākiem, bēbīšu skolas izveide u. tml.

PMP aktivitātes:	- izglītojošas lekcijas vecāku sapulcēs, izglītības iestādēs; - regulāras vecāku dienas izglītības iestādē; - dažādas iniciatīvas, kas palīdz ģimenēm vadīt bērnu mācīšanos (semināri, kursi, lekcijas); - atbalsta personāla profesionālā pilnveide par darbu ar izglītojamo ģimenēm; - pieaugušo neformālās izglītības pasākumi par bērnu audzināšanu;	- sociāli emocionālo prasmju programmas pieaugušajiem; - izglītojoši pasākumi vecākiem bērnu vecumposmu īpatnību izpratnei, disciplinēšanas metožu apgūšanai, t. sk. Bērnu emocionālā audzināšana, Ceļvedis, audzinot pusaudzi, bēbīšu skoliņas u. c.
-------------------------	--	--

Riski:	SKOLAS VIDES RISKI	PERSONĪBAS RISKI	ĢIMENES RISKI
---------------	---------------------------	-------------------------	----------------------

1.4. Pasākumi sociālekonomisko risku novēršanai sabiedrībā

Līdztekus informatīvajam un psiholoģiskajam atbalstam, būtiski atbalstīt ģimeņu ar bērniem dzīves kvalitāti – gan nodrošinot pamatvajadzību sasniegšanu, gan arī paredzot specifisku atbalstu ģimenēm atkarībā no to vajadzībām. Nozīmīgi atbalsta pasākumi ģimeņu labklājības veicināšanā ir atbalsta instrumenti mājokļa pieejamībai, bērnu pieskatīšanas pakalpojumu pieejamība, medicīnas pakalpojumu pieejamība, citi fiziski un finansiāli atbalsta instrumenti. Nepieciešams sniegt individualizētu un elastīgu atbalstu visa veida ģimenēm ar bērniem, īpaši atbalstot viena vecāka ģimenes, ģimenes, kas tuvojas nabadzības sliekšnim, ģimenēm, kurās ir bērns vai vecāks ar invaliditāti, mātēm, kuras pirmo bērnu sagaida pēc 40 gadu vecuma, kā arī jaunām, pusaudžu mātēm, kas audzina bērnu bez partnera atbalsta.⁸⁶

PMP aktivitātes:	- sociālā palīdzība ģimenēm ar bērniem; - sociālā darba pakalpojums ģimenēm ar bērniem; - mērķēts atbalsts daudzbērnu ģimenēm, ģimenēm, kuras audzina bērnu ar speciālām vajadzībām, viena vecāka ģimenēm;	- atbalsta instrumenti mājokļa pieejamībai un kvalitātes uzlabošanai; - agrīnas bērnu aprūpes un izglītības pakalpojumu pieejamība; - veselības aprūpes pakalpojumu pieejamība.
-------------------------	--	---

Riski:	ĢIMENES RISKI	EKONOMISKIE RISKI
---------------	----------------------	--------------------------

1.5. Sabiedrības informēšana un iesaiste

Plašākajā kontekstā ikviens sabiedrībā ir atbildīgs par izglītības kvalitāti, sniedzot kolektīvu atbalstu izglītības iestādēm, veidojot atbalstošu, uz sadarbību vērstu vidi, kurā bērni un jaunieši var attīstīties un gūt panākumus. Vienota sabiedrības izpratne un informētība par PMP risku negatīvo ietekmi un līdzatbildība PMP prevencijai var potenciāli mazināt visa veida PMP riskus un sniegt būtisku ieguldījumu PMP novēršanā visā sabiedrībā. Arī dažādas kopienas mēroga aktivitātes var pozitīvi ietekmēt bērnu un jauniešu vērtīborientāciju un paaugstināt motivāciju mācīties. Kopienas sadarbības projekti var ietvert dažādus izglītojošus, saliedējošus pasākumus, kas veido un

⁸⁶ Ministru kabineta 2022. gada 21. decembra rīkojums Nr. 967 “Par Bērnu, jaunatnes un ģimenes attīstības pamatnostādņiem 2022.–2027. gadam”. Latvijas Vēstnesis, 252, 29.12.2022. <https://likumi.lv/ta/id/338304>

nostiprina pilsoniskās līdzdalības un līdzatbildības prasmes, motivāciju kopīgas dzīves telpas uzlabošanai, starppaaudžu sadarbību. Kopienas spēks balstās uz efektīvu, pastāvīgu un daudzdimensionālu komunikāciju – tās pamatā ir vienots redzējums, iesaiste, prasmīga vadība, starpinstitucionāla sadarbība un līdzatbildība. Izglītības kopienas veido izglītības iestādes, ģimenes, muzeji, bibliotēkas, kultūras iestādes, plašsaziņas līdzekļi, uzņēmēji, jauniešu organizācijas, nevalstiskās organizācijas u. c.

PMP aktivitātes:	▪ PMP tematikas aktualizēšana vietēja un nacionāla līmeņa plašsaziņas līdzekļos; ▪ kopienas sadarbības projekti;	▪ labās prakses piemēru popularizēšana sabiedrībai kopumā.
------------------	---	--

Riski:	SKOLAS VIDES RISKI	PERSONĪBAS RISKI	ĢIMENES RISKI	EKONOMISKIE RISKI
--------	--------------------	------------------	---------------	-------------------

2. LĪMENIS: MĒRĶTIECĪGĀ PREVENCIJA

2.1. Agrīnas prevencijas pasākumi

Agrīnā preventīvā atbalsta sistēma primāri ir mērķēta uz bērniem, kuriem dažādu riska faktoru dēļ draud nepietiekami vai slikti attīstības rezultāti, kā arī tā ir nozīmīga darbības joma kopējā bērnu labbūtības sistēmā. Agrīna intervence ir svarīga jebkurā bērna vai jaunieša attīstības posmā, taču īpaši nozīmīgi ir pirmie dzīves gadi un pirmsskolas vecums. Efektīvi agrīni prevencijas pasākumi spēj mazināt vai kompensēt bērnu attīstības traucējumus, sniedzot atbalstu bērna attīstībai un pozitīvai sociālai integrācijai. Agrīna risku identificēšana un atbalsta pasākumi pirmsskolas vecuma bērniem un to ģimenēm būtiski mazina PMP riskus turpmākajās izglītības pakāpēs. Īpaši nozīmīgs fokuss agrīnajā intervencē ir lasītprasmes stiprināšana. Agrīna lasītprasmes intervence palīdz bērniem ar vāju sniegumu uzlabot lasīšanas un rakstīšanas prasmes, veidojot nepieciešamo pamatu efektīvai visu mācību priekšmetu apguvei.

PMP aktivitātes:	▪ atbalsta programmas pirmsskolas vecuma bērniem izglītības jomā (sociāli emocionālā mācīšanās, Bērna drošs un draudzīgs bērnudārzs⁸⁷); ▪ atbalsta speciālisti pirmsskolā; ▪ atbalsta programmas bērniem ar uzvedības grūtībām (Stop 4–7 u. c.);	▪ bērnu agrīnās attīstības izvērtēšana (BAASIK u. c.); ▪ atbalsts bērniem agrīnā vecumā un to ģimenēm, mazinot iespējamus un pastāvošus attīstības, veselības, vides, sociālos u. c. riskus, bērnu attīstības un labbūtības veicināšanai; ▪ lasītprasmes veicināšanas programmas.
------------------	---	---

Riski:	SKOLAS VIDES RISKI	PERSONĪBAS RISKI	ĢIMENES RISKI
--------	--------------------	------------------	---------------

2.2. Mērķtiecīgi atbalsta pasākumi PMP riskam pakļautajiem izglītojamajiem

Lai efektīvi mazinātu PMP risku, nepieciešams nodrošināt savlaicīgas atbalsta speciālistu un mācību priekšmetu pedagogu konsultācijas. Arī izglītības tehnoloģijas var efektīvi izmantot individuālas pieejas nodrošināšanai, ņemot vērā konkrētu izglītojamo vajadzības. Darbā ar PMP riska grupas izglītojamajiem, jo īpaši jauniešiem, ir svarīgas netradicionālas mācīšanas modeļu iespējas, piemēram, alternatīvi mācīšanās laiki un vide, virtuālā mācīšanās, jaukta mācīšanās u. c.).

PMP aktivitātes:	▪ atbalsta speciālistu konsultācijas; ▪ individuālas un grupu konsultācijas mācību priekšmetu apguvē;	▪ izglītības tehnoloģijas individuālas pieejas nodrošināšanā; ▪ konsultatīvs atbalsts/uzticības persona skolā.
------------------	--	---

Riski:	SKOLAS VIDES RISKI	PERSONĪBAS RISKI
--------	--------------------	------------------

2.3. Mērķtiecīga sadarbība ar PMP riskam pakļauto izglītojamo vecākiem

Vecākiem vai izglītojamo pārstāvjiem ir nozīmīga loma gan izglītojamo motivēšanā, gan atbalsta pasākumu līdzdalībā. Projekta "Pumpurs" praksē PMP riska izglītojamo vecāku iesaiste vērtēta kā salīdzinoši zema un

⁸⁷ Preventīva programma pirmsskolas izglītības iestādēm, piemēram: <https://centrsdardede.lv/pakalpojumi/preventiva-programma-bernam-dross-un-draudzigs-bernudarzs/>

nepietiekama, norādot uz nepieciešamību meklēt iespējas iesaistīt PMP riska izglītojamo vecākus atbalsta pasākumos.⁸⁸

PMP aktivitātes:	- pārrunas ar klases audzinātāju, sociālo pedagogu u. tml.; - psihologa konsultācijas vecākiem; - informācija par atbalsta iespējām PMP riska izglītojamajiem un to vecākiem.		
Riski:	SKOLAS VIDES RISKI	PERSONĪBAS RISKI	ĢIMENES RISKI

2.4. Mērķtiecīgi atbalsta pasākumi pedagogiem, kuri strādā ar PMP riskam pakļautiem izglītojamajiem

Vienota izpratne un kompetence darbā ar PMP problemātiku ir nozīmīgs priekšnosacījums sekmīgas PMP prevencijas īstenošanai izglītības iestādē. Vienota, efektīva un elastīga izglītības iestādes politika un pieeja attiecībā uz disciplīnu, apmeklējumu, vērtēšanu, izglītības iestādes klimatu, attiecībām, atbalsta nodrošināšanu pozitīvi ietekmēs izglītojamo mācību sniegumu un apmeklētību. Lai sekmētu vienotu pieeju, ir jāstiprina pedagogiskā personāla kompetences un jāattīsta izglītības iestādes komandas darba pieeja PMP prevencijas īstenošanai. Svarīga ir arī atbalsta nodrošināšana pedagogiem, kuri strādā ar PMP riska izglītojamajiem, t. sk. supervīzijas, psihologa konsultācijas u. tml. Pedagogu psihoemocionālo kompetenču stiprināšana, kā arī atbalsts pašpalīdzības un pašvadītu metožu un pieeju apgūšanā pozitīvi ietekmē pedagogu un izglītojamo attiecības un izglītības vidi.

PMP aktivitātes:	- PMP risku monitorings un analīze; - pedagogu profesionālā pilnveide par PMP prevenciju; - psihoemocionālais atbalsts; - supervīzijas.		
Riski:	SKOLAS VIDES RISKI		

2.5. Preventīvs darbs ar sociālā riska ģimenēm

Palīdzība un atbalsts krīzes situācijā nonākušām ģimenēm ar bērniem sociālo problēmu risināšanā, atbalsta sistēmu iesaistīšana un sociālās funkcionēšanas spēju veicināšana sniegs nozīmīgu atbalstu PMP risku mazināšanai izglītojamajiem no sociālā riska ģimenēm.

PMP aktivitātes:	- risku monitorings; - sociālā darbinieka konsultācijas; - atbalsta grupas vecākiem; - agrīnas intervences pakalpojums; - izglītojošas nodarbības vecāku prasmju attīstīšanai.		
Riski:	ĢIMENES RISKI		

2.6. Sociālie pakalpojumi izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām

Lai sekmētu bērnu un jauniešu ar speciālām vajadzībām, t. sk. invaliditāti, iespēju pilnvērtīgi iekļauties mācību vidē, nepieciešams nodrošināt virkni atbalsta pakalpojumu. Izglītojamo ierobežoto iespēju efektīva kompensēšana spēj nodrošināt izglītojamo ar speciālām vajadzībām pilnvērtīgu iekļaušanos izglītības sistēmā.

PMP aktivitātes:	- atbalsta speciālisti; - pavadonis; - asistenti; - specializētais transports; - surdotulks; - tehniskie palīgīdzekļi; - pielāgoti mācību materiāli.		
Riski:	SKOLAS VIDES RISKI	PERSONĪBAS RISKI	

2.7. Darbs ar jaunatni (PMP riska jaunieši)

⁸⁸ "ESF projekta Nr. 8.3.4.0/16/I/001 "Atbalsts priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai" ietekmes pušu iesaistes, informētības un starprezultātu novērtējuma pētījuma izstrādes ekspertu pakalpojuma iepirkums". Gala ziņojums (2020.).

Darbs ar jaunatni veicina jauniešu pilnvērtīgu un vispusīgu attīstību un sniedz būtisku ieguldījumu jauniešu labklājībā un sociālajā iekļaušanā. Darbs ar jaunatni būtiski ietekmē jauniešu vērtīborientāciju un nodrošina citu, neformālu vidi jauniešu izpausmēm, laika pavadīšanai un informācijas apmaiņai, tāpēc tas var kalpot kā efektīva platforma darbam ar jauniešu problēmsituācijām, kā, piemēram, PMP. Jauniešu neformālās izglītības programmas ir vērstas uz PMP riska grupas izglītojamo motivācijas palielināšanu turpināt izglītību un aktīvi piedalīties ikdienas dzīvē un tiek īstenotas, izmantojot neformālās izglītības pieejas, kas veicina jauniešu iniciatīvu. Jauniešu iniciatīvu projekti paaugstina jauniešu sociāli emocionālās kompetences un maina attieksmi pret sevi un citiem.

PMP aktivitātes:	- jauniešu neformālās izglītības programmas PMP riska grupai; - atbalsts "jaunietis – jaunietim";	- darbs ar PMP riska jauniešiem jauniešu centros; - dažādas atbalsta programmas jauniešiem.
------------------	--	--

Riski:	SKOLAS VIDES RISKI	PERSONĪBAS RISKI	ĢIMENES RISKI
--------	--------------------	------------------	---------------

3. LĪMENIS: PIELĀGOTĀ PREVENCIJA

3.1. Individuālas konsultācijas augsta PMP riska izglītojamajiem

Individuālās konsultācijas (atbalsta speciālistu konsultācijas, mācību priekšmetu individuālās konsultācijas) ir vienas no ietekmīgākajām PMP prevencijas aktivitātēm.⁸⁹ Projekta "Pumpurs" pieredze liecina, ka papildus atbalsta speciālistu un mācību priekšmetu konsultācijām, PMP riska izglītojamajiem būtiski veidot attiecības ar uzticības personu izglītības iestādē (konsultatīvs atbalsts), par ko var kļūt jebkurš izglītības iestādes darbinieks, bet visbiežāk – klases audzinātājs.

PMP aktivitātes:	- konsultācijas mācību priekšmetu apguvē; - atbalsta speciālistu konsultācijas (pedagogs, psihologs, sociālais pedagogs, pedagoga palīgs, speciālās izglītības pedagogs, surdotulks, asistents, ergoterapeits, karjeras konsultants) - mentora atbalsts;	- grupu nodarbības (terapeitiskās grupas, atbalsta grupas); - medicīnas personāla konsultācijas (neirologs, psihiatrs, psihoterapeits, narkologs u. c.) - konsultatīvs atbalsts (uzticības persona izglītības iestādē).
------------------	--	---

Riski:	SKOLAS VIDES RISKI	PERSONĪBAS RISKI	ĢIMENES RISKI
--------	--------------------	------------------	---------------

3.2. Neformālās izglītības programmas u. c. atbalsts augsta PMP riska jauniešiem

Darbs ar jaunatni un jauniešu iniciatīvu projekti var pozitīvi ietekmēt jauniešu attieksmi, spējas uzņemties atbildību, gūt panākumus. Pusaudžu resursu centri sniedz multidisciplināru atbalstu un nodrošina virkni pakalpojumu pusaudžiem ar dažādiem mentālās veselības riskiem un grūtībām.

PMP aktivitātes:	- jaunatnes darbinieka individuāls darbs ar PMP riska jauniešiem; - jauniešu iniciatīvu projekti augsta PMP riska jauniešiem; - koučings;	- terapeitiskas grupas jauniešiem; - mentors/uzticības persona; - programmas jauniešu pašvērtējuma, vērtību un attieksmes maiņai; - piedzīvojumu terapija.
------------------	---	---

Riski:	SKOLAS VIDES RISKI	PERSONĪBAS RISKI	ĢIMENES RISKI
--------	--------------------	------------------	---------------

3.3. Atbalsts pedagogiem un izglītības iestādes vadībai, kas strādā ar augsta PMP riska izglītojamajiem

Pedagogiem, atbalsta speciālistiem un izglītības iestāžu vadībai nereti nepieciešams profesionāls atbalsts un padoms konkrētu PMP riska gadījumu risināšanā. Šādu atbalstu var nodrošināt atbalsta speciālistu komandas darbs, izglītības attīstības un metodiskā atbalsta centri, kā arī mediācijas iespējas.

⁸⁹ "PMP prevencijas sistēmas pilnveides potenciāls: priekšizpētes rezultāti" (2022.).

PMP aktivitātes:	- iespēja saņemt profesionālu padomu konkrētu PMP gadījumu risināšanā; - mediācija; - supervīzijas.	
Riski:	SKOLAS VIDES RISKI	
3.4. Ekonomiska atbalsta pasākumi augsta PMP riska izglītojamajiem un to ģimenēm		
Ekonomiskā atbalsta pasākumi izglītojamajiem tiek nodrošināti pašvaldību īstenotās sociālās palīdzības un sociālā darba rezultātā, nodrošinot izglītojamos ar nepieciešamajiem materiālajiem resursiem.		
PMP aktivitātes:	- ar izglītības iegūšanu saistīto izdevumu kompensācija; - transporta nodrošināšana.	
Riski:	EKONOMISKIE RISKI	
3.5. Sociālais atbalsts augsta PMP riska izglītojamajiem un to ģimenēm		
Atsevišķās situācijās, lai mazinātu vai novērstu PMP risku, atbalsts ir nepieciešams ne vien izglītojamajam, bet visai ģimenei. Sociālais atbalsts var ietvert sociālo rehabilitāciju, kas palīdz atjaunot izglītojamo un ģimeņu sociālās spējas un atgriezties izglītībā, sabiedriskajā un darba vidē, kā arī dažādus sociālos pakalpojumus.		
PMP aktivitātes:	- psihologa konsultācijas vecākiem; - psihoterapijas konsultācijas ģimenēm; - sociālā darbinieka konsultācijas; - atbalsta grupas; - sociālā rehabilitācija atkarību mazināšanai, no vardarbības cietušajiem, vardarbības veicējiem, personām ar speciālām vajadzībām u. c.;	- krīzes/ģimenes centra atbalsts; - atkarību profilakses un ārstēšanas pakalpojumi; - garīgās veselības aprūpes pakalpojumi; - ģimenes asistenta pakalpojums; - mediācija; - vecāku prasmju pilnveides kursi u. c. pasākumi (BEA u. c.).
Riski:	PERSONĪBAS RISKI	ĢIMENES RISKI

7. PIELIKUMS: PMP prevencijas aktivitāšu ietekme uz PMP riskiem

P.7.1. tabula: **PMP prevencijas aktivitātes un to potenciālā ietekme uz PMP risku mazināšanu.**
(Avots: autoru apkopojums, balstoties dokumentu analīzē, pašvaldību un ekspertu pieredzē)

PMP AKTIVITĀŠU KATEGORIJA/PMP AKTIVITĀTE	IETEKME UZ RISKU GRUPĀM			
	SKOLAS VIDES	PERSONĪBAS	ĢIMENES	EKONOMISKI
1. UNIVERSĀLĀ PREVENCIJA	PIEZĪMES: PMP prevencijas aktivitāšu ietekmei uz riskiem nav pieejams datos balstīts ietekmes izvērtējums; PMP aktivitātes efektivitāti ietekmēs risku intensitāte, ilgums, kombinācija un mijiedarbība.			
1.1. Droša un iekļaujoša mācību vide				
1.1.1. Drošas izglītības iestādes politika	X	X		
1.1.2. Programmas vardarbības novēršanai izglītības iestādēs	X	X		
1.1.3. Programmas sociāli emocionālo prasmju pilnveidei un emocionālās labbūtības stiprināšanai	X	X		
1.1.4. Emocionālās drošības un labsajūtas monitorings	X	X		
1.1.5. Atbalsta speciālisti, t. sk. pedagogu palīgi	X	X		
1.1.6. Karjeras izglītība	X	X		
1.1.7. "Visas skolas pieeja"	X	X		
1.1.8. Aktīvas mācīšanās pieejas īstenošana	X	X		
1.1.9. Pedagogu profesionālā pilnveide (iekļaujoša pieeja, motivēšana u. c.)	X	X		
1.1.10. Mācību vides un aprīkojuma pielāgošana iekļaujošai izglītībai	X	X		
1.2. Nodrošinātas organizētas un saturīgas brīvā laika pavadīšanas iespējas				
1.2.1. Interesu izglītība, profesionālās ievirzes izglītība, pulciņi, sporta treniņi	X	X		
1.2.2. Pagarinātās dienas grupas	X	X		
1.2.3. Neformālā izglītība	X	X		
1.2.4. Darbs ar jaunatni, jauniešu iniciatīvu projekti	X	X		
1.2.5. Jauniešu brīvprātīgais darbs	X	X		
1.2.6. Skolēnu vasaras nodarbinātība	X	X		

PMP AKTIVITĀŠU KATEGORIJA/PMP AKTIVITĀTE	IETEKME UZ RISKU GRUPĀM			
	SKOLAS VIDES	PERSONĪBAS	ĢIMENES	EKONOMISKI
1.2.7. Nometnes, vasaras skolas, radošās darbnīcas	X	X		
1.2.8. Dienas centri, spēļu istabas	X	X		
1.2.9. Sporta pasākumi	X	X		
1.2.10. Visiem pieejama āra sporta un rotaļu infrastruktūra	X	X		
1.2.11. Droša pilsētvide	X	X		
1.3. Vecāku izglītošana un līdzdalības izglītības procesā veicināšana				
1.3.1. Izglītojošas lekcijas vecāku sapulcēs, izglītības iestādēs	X	X	X	
1.3.2. Regulāras vecāku dienas izglītības iestādēs	X	X	X	
1.3.3. Dažādas iniciatīvas, kas palīdz ģimenēm vadīt bērnu mācīšanos (semināri, kursi, lekcijas)	X	X	X	
1.3.4. Atbalsta personāla profesionālā pilnveide par darbu ar izglītojamo ģimenēm	X	X	X	
1.3.5. Pieaugušo neformālās izglītības pasākumi par bērnu audzināšanu	X	X	X	
1.3.6. Sociāli emocionālo prasmju programmas pieaugušajiem	X	X	X	
1.3.7. Izglītojoši pasākumi vecākiem bērnu vecumposmu īpatnību izpratnei, disciplinēšanas metožu apgūšanai, t. sk. Bērnu emocionālā audzināšana, Ceļvedis, audzinot pusaudzi, nodarbības jaunajiem/topošajiem vecākiem, bēbīšu skoliņas u. tml.	X	X	X	
1.4. Pasākumi sociālekonomisko risku novēršanai sabiedrībā				
1.4.1. Sociālā palīdzība ģimenēm ar bērniem			X	X
1.4.2. Sociālā darba pakalpojums ģimenēm ar bērniem			X	X
1.4.3. Mērķēts atbalsts ģimenēm ar bērniem			X	X
1.4.4. Atbalsta instrumenti mājokļa pieejamībai un kvalitātes uzlabošanai			X	X
1.4.5. Agrīnas bērnu aprūpes un pirmsskolas izglītības pakalpojumi			X	X
1.4.6. Veselības aprūpes pakalpojumi			X	X
1.5. Sabiedrības informēšana un iesaiste				
1.5.1. PMP tematikas aktualizēšana vietēja un nacionāla līmeņa plašsaziņas līdzekļos	X	X	X	X
1.5.2. Kopienas sadarbības projekti	X	X	X	X

PMP AKTIVITĀŠU KATEGORIJA/PMP AKTIVITĀTE	IETEKME UZ RISKU GRUPĀM			
	SKOLAS VIDES	PERSONĪBAS	ĢIMENES	EKONOMISKI
1.5.3. Labās prakses piemēru popularizēšana sabiedrībai kopumā	X	X	X	X
2. MĒRĶTIECĪGĀ PREVENCIJA				
2.1. Agrīnas prevencijas pasākumi				
2.1.1. Atbalsta programmas pirmsskolas vecuma bērniem (izglītības jomā)	X	X	X	
2.1.2. Atbalsta speciālisti pirmsskolā	X	X	X	
2.1.3. Lasītprasmes veicināšanas programmas	X	X	X	
2.1.4. Bērnu agrīnās attīstības izvērtēšana (BAASIK u. c.)	X	X	X	
2.1.5. Atbalsta programmas bērniem ar uzvedības grūtībām (Stop 4–7 u. c.)	X	X	X	
2.1.6. Atbalsts bērniem agrīnā vecumā un to ģimenēm, mazinot iespējamus un pastāvošus attīstības, veselības, vides, sociālos u. c. riskus, bērnu attīstības un labbūtības veicināšanai	X	X	X	
2.2. Mērķtiecīgi atbalsta pasākumi PMP riskam pakļautajiem izglītojamiem				
2.2.1. Atbalsta speciālistu konsultācijas	X	X		
2.2.2. Konsultatīvs atbalsts/uzticības persona izglītības iestādē (piemēram, klases audzinātājs)	X	X		
2.2.3. Individuālas un grupu konsultācijas mācību priekšmetu apgūvē	X	X		
2.2.4. Izglītības tehnoloģijas individuālas pieejas nodrošināšanā	X	X		
2.3. Mērķtiecīga sadarbība ar PMP riskam pakļauto izglītojamo vecākiem				
2.3.1. Pārrunas ar klases audzinātāju, sociālo pedagogu u. tml.	X	X	X	
2.3.2. Psihologa konsultācijas vecākiem	X	X	X	
2.3.3. Vecāku prasmju pilnveides kursi	X	X	X	
2.3.4. Informācija par atbalsta iespējām PMP riska izglītojamiem un to vecākiem	X	X	X	
2.4. Mērķtiecīgi atbalsta pasākumi pedagogiem, kuri strādā ar PMP riskam pakļautiem izglītojamiem				
2.4.1. PMP risku monitorings un analīze	X			
2.4.2. Pedagogu profesionālā pilnveide par PMP prevenciju	X			
2.4.3. Psihoemocionālais atbalsts	X			
2.4.4. Supervīzijas	X			

PMP AKTIVITĀŠU KATEGORIJA/PMP AKTIVITĀTE	IETEKME UZ RISKU GRUPĀM			
	SKOLAS VIDES	PERSONĪBAS	ĢIMENES	EKONOMISKI
2.5. Preventīvs darbs ar sociālā riska ģimenēm				
2.5.1.Risku monitorings			X	
2.5.2.Sociālā darbinieka konsultācijas			X	
2.5.3.Atbalsta grupas vecākiem			X	
2.5.4.Agrīnas intervences pakalpojums			X	
2.5.5.Izglītojošas nodarbības vecāku prasmju attīstīšanai			X	
2.6. Sociālie pakalpojumi izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām				
2.6.1.Atbalsta speciālisti	X	X		
2.6.2.Pavadonis	X	X		
2.6.3.Asistents	X	X		
2.6.4.Specializētais transports	X	X		
2.6.5.Surdotulks	X	X		
2.6.6.Tehniskie palīgīdzekļi	X	X		
2.6.7.Pielāgoti mācību materiāli	X	X		
2.7. Darbs ar jaunatni (PMP riska jaunieši)				
2.7.1.Jauniešu neformālās izglītības programmas PMP riska grupai	X	X	X	
2.7.2.Atbalsts "jaunietis – jauniešim"	X	X	X	
2.7.3.Dažādas atbalsta programmas jauniešiem	X	X	X	
2.7.4.Darbs ar PMP riska jauniešiem jauniešu centros	X	X	X	
3. PIELĀGOTĀ PREVENCIJA				
3.1. Individuālas konsultācijas augsta PMP riska izglītojamajiem				
3.1.1. Konsultācijas mācību priekšmetu apgūvē	X	X	X	
3.1.2. Atbalsta speciālistu konsultācijas (pedagogs, psihologs, sociālais pedagogs, pedagoga palīgs, speciālās izglītības pedagogs, surdotulks, asistents, ergoterapeits, karjeras konsultants)	X	X	X	
3.1.3. Konsultatīvs atbalsts (uzticības persona izglītības iestādē)	X	X	X	

PMP AKTIVITĀŠU KATEGORIJA/PMP AKTIVITĀTE	IETEKME UZ RISKU GRUPĀM			
	SKOLAS VIDES	PERSONĪBAS	ĢIMENES	EKONOMISKI
3.1.4. Mentora atbalsts	X	X	X	
3.1.5. Grupu nodarbības (terapeitiskās grupas, atbalsta grupas)	X	X	X	
3.1.6. Medicīnas personāla konsultācijas (neirologs, psihiatrs, psihoterapeits, narkologs u. c.)	X	X	X	
3.2. Neformālās izglītības programmas u. c. atbalsts augsta PMP riska jauniešiem				
3.2.1. Jauniešu darbinieka individuāls darbs ar PMP riska jauniešiem	X	X	X	
3.2.2. Jaunatnes iniciatīvu projekti augsta PMP riska jauniešiem	X	X	X	
3.2.3. Koučings	X	X	X	
3.2.4. Terapeitiskas grupas jauniešiem	X	X	X	
3.2.5. Mentors/uzticības persona	X	X	X	
3.2.6. Programmas jauniešu pašvērtējuma, vērtību un attieksmes maiņai	X	X	X	
3.2.7. Piedzīvojumu terapija	X	X	X	
3.3. Atbalsts pedagogiem un izglītības iestādes vadībai, kuri strādā ar augsta PMP riska izglītojamajiem				
7.3.1. Iespēja saņemt profesionālu padomu konkrētu PMP gadījumu risināšanā	X			
7.3.2. Mediācija	X			
7.3.3. Supervīzijas	X			
3.4. Ekonomiska atbalsta pasākumi augsta PMP riska izglītojamajiem un to ģimenēm				
3.4.1. Kompensācijas				X
3.4.2. Transporta nodrošināšana				X
3.5. Sociālais atbalsts augsta PMP riska izglītojamajiem un to ģimenēm				
7.5.1. Psihologa konsultācijas vecākiem		X	X	
7.5.2. Psihoterapijas konsultācijas ģimenēm		X	X	
7.5.3. Sociālā darbinieka konsultācijas		X	X	
7.5.4. Atbalsta grupas		X	X	
7.5.5. Sociālā rehabilitācija atkarību mazināšanai, no vardarbības cietušajiem, vardarbības veicējiem, personām ar speciālām vajadzībām u. c.		X	X	

PMP AKTIVITĀŠU KATEGORIJA/PMP AKTIVITĀTE	IETEKME UZ RISKU GRUPĀM			
	SKOLAS VIDES	PERSONĪBAS	ĢIMENES	EKONOMISKI
7.5.6. Krīzes/ģimenes centra atbalsts		X	X	
7.5.7. Atkarību profilakses un ārstēšanas pakalpojumi		X	X	
7.5.8. Garīgās veselības aprūpes pakalpojumi		X	X	
7.5.9. Ģimenes asistenta pakalpojums		X	X	
7.5.10. Mediācija		X	X	
7.5.11. Vecāku prasmju pilnveides kursi		X	X	

8. PIELIKUMS: Resursu vajadzības PMP prevencijas aktivitāšu īstenošanai

P.8.1. tabula: Resursu vajadzības PMP prevencijas aktivitāšu īstenošanai.

(Avots: autoru apkopojums, balstoties dokumentu analīzē, pašvaldību un ekspertu pieredzē)

PMP AKTIVITĀŠU KATEGORIJA/PMP AKTIVITĀTE	RESURSU KOPAS				ATTIECINĀJUMA VIENĪBA
	CILVĒKRESURSI	ATBALSTS	FINANSĒJUMS	LAIKS	
1. UNIVERSĀLĀ PREVENCIJA	PIEZĪMES: Katrai aktivitātei norādīta īstenošanai nepieciešamā resursu kopa.				
1.1. Droša un iekļaujoša mācību vide	Laika resursu kopai sniegta norāde, vai PMP prevencijas aktivitāte ir īstenojama a) vienreizēji, b) atkārtoti, c) pastāvīgi vai d) balstoties individuālās vajadzībās. Resursu attiecinājuma vienība norāda tiešo ieguvēju no aktivitātes īstenošanas, t.i., vai ieguvējs ir a) individuāls (izglītojamais, vecāks/ģimene, pedagogs), b) grupa/klase, c) izglītības iestāde, d) pašvaldība. Finansējuma kopa atzīmēta tām aktivitātēm, kuru īstenošana paredz papildu finansējumu.				
1.1.1. Drošas izglītības iestādes politika	X	X		pastāvīgi	izglītības iestāde
1.1.2. Programmas vardarbības novēršanai izglītības iestādēs	X	X		pastāvīgi	izglītības iestāde
1.1.3. Programmas sociāli emocionālo prasmju pilnveidei un emocionālās labbūtības stiprināšanai	X	X		atkārtoti	izglītības iestāde
1.1.4. Emocionālās drošības un labsajūtas monitorings	X	X	X	pastāvīgi	izglītības iestāde
1.1.5. Atbalsta speciālisti, t. sk. pedagogu palīgi	X		X	pastāvīgi	grupa/klase
1.1.6. Karjeras izglītība	X		X	pastāvīgi	grupa/klase
1.1.7. “Visas skolas pieeja”	X	X		pastāvīgi	izglītības iestāde
1.1.8. Aktīvas mācīšanās pieejas īstenošana	X	X		pastāvīgi	izglītības iestāde
1.1.9. Pedagogu profesionālā pilnveide (iekļaujoša pieeja, motivēšana u. c.)	X	X		atkārtoti	izglītības iestāde
1.1.10. Mācību vides un aprīkojuma pielāgošana iekļaujošai izglītībai			X	pastāvīgi	izglītības iestāde
1.2. Nodrošinātas organizētas un saturīgas brīvā laika pavadīšanas iespējas					
1.2.1. Interesu izglītība, profesionālās ievirzes izglītība, pulciņi, sporta treniņi	X	X	X	pastāvīgi	pašvaldība
1.2.2. Pagarinātās dienas grupas	X			pastāvīgi	izglītības iestāde
1.2.3. Neformālā izglītība	X	X	X	pastāvīgi	pašvaldība

PMP AKTIVITĀŠU KATEGORIJA/PMP AKTIVITĀTE	RESURSU KOPAS				ATTIECINĀJUMA VIENĪBA
	CILVĒKRESURSI	ATBALSTS	FINANSĒJUMS	LAIKS	
1.2.4. Darbs ar jaunatni, jauniešu iniciatīvu projekti	X	X	X	pastāvīgi	pašvaldība
1.2.5. Jauniešu brīvprātīgais darbs	X	X		pastāvīgi	pašvaldība
1.2.6. Skolēnu vasaras nodarbinātība	X	X		pastāvīgi	pašvaldība
1.2.7. Nometnes, vasaras skolas, radošās darbnīcas	X		X	pastāvīgi	pašvaldība
1.2.8. Dienas centri, spēļu istabas	X		X	pastāvīgi	pašvaldība
1.2.9. Sporta pasākumi	X		X	pastāvīgi	pašvaldība
1.2.10. Visiem pieejama āra sporta un rotaļu infrastruktūra			X	pastāvīgi	pašvaldība
1.2.11. Droša pilsētvide			X	pastāvīgi	pašvaldība
1.3. Vecāku izglītošana un līdzdalības izglītības procesā veicināšana					
1.3.1. Izglītojošas lekcijas vecāku sapulcēs	X			atkārtoti	izglītības iestāde
1.3.2. Regulāras vecāku dienas izglītības iestādēs	X			pastāvīgi	izglītības iestāde
1.3.3. Dažādas iniciatīvas, kas palīdz ģimenēm vadīt bērnu mācīšanos (semināri, kursi, lekcijas)	X	X	X	atkārtoti	pašvaldība
1.3.4. Atbalsta personāla profesionālā pilnveide par darbu ar izglītojamo ģimenēm	X	X		atkārtoti	izglītības iestāde
1.3.5. Pieaugušo neformālās izglītības pasākumi par bērnu audzināšanu			X	atkārtoti	pašvaldība
1.3.6. Sociāli emocionālo prasmju programmas pieaugušajiem			X	atkārtoti	pašvaldība
1.3.7. Izglītojoši pasākumi vecākiem bērnu vecumposmu īpatnību izpratnei, disciplinēšanas metožu apgūšanai, t. sk. Bērnu emocionālā audzināšana, Celvedis, audzinot pusaudzi, nodarbības jaunajiem/topošajiem vecākiem, bēbīšu skoliņas u. tml.	X	X	X	pastāvīgi	pašvaldība
1.4. Pasākumi sociālekonomisko risku novēršanai sabiedrībā					
1.4.1. Sociālā palīdzība ģimenēm ar bērniem	X		X	pastāvīgi	pašvaldība
1.4.2. Sociālā darba pakalpojums ģimenēm ar bērniem	X		X	pastāvīgi	pašvaldība
1.4.3. Mērķēts atbalsts ģimenēm ar bērniem	X		X	pastāvīgi	pašvaldība
1.4.4. Atbalsta instrumenti mājokļa pieejamībai un kvalitātes uzlabošanai	X		X	pastāvīgi	pašvaldība

PMP AKTIVITĀŠU KATEGORIJA/PMP AKTIVITĀTE	RESURSU KOPAS				ATTIECINĀJUMA VIENĪBA
	CILVĒKRESURSI	ATBALSTS	FINANSĒJUMS	LAIKS	
1.4.5. Agrīnas bērnu aprūpes un pirmsskolas izglītības pakalpojumi	X		X	pastāvīgi	pašvaldība
1.4.6. Veselības aprūpes pakalpojumi	X		X	pastāvīgi	pašvaldība
1.5. Sabiedrības informēšana un iesaiste					
1.5.1. PMP tematikas aktualizēšana vietēja un nacionāla līmeņa plašsaziņas līdzekļos			X	pastāvīgi	pašvaldība
1.5.2. Kopienas sadarbības projekti	X	X	X	pastāvīgi	pašvaldība
1.5.3. Labās prakses piemēru popularizēšana sabiedrībai kopumā			X	pastāvīgi	pašvaldība
2. MĒRĶTIECĪGĀ PREVENCIJA					
2.1. Agrīnas prevencijas pasākumi					
2.1.1. Atbalsta programmas pirmsskolas vecuma bērniem (izglītības jomā)	X	X		pastāvīgi	izglītības iestāde
2.1.2. Atbalsta speciālisti pirmsskolā	X	X	X	pastāvīgi	grupa/klase
2.1.3. Lasītprasmes veicināšanas programmas	X	X		pastāvīgi	izglītības iestāde
2.1.4. Bērnu agrīnās attīstības izvērtēšana (BAASIK u. c.)	X	X	X	pastāvīgi	grupa/klase
2.1.5. Atbalsta programmas bērniem traucējumu mazināšanai (Stop 4–7 u. c.)	X	X	X	pastāvīgi	pašvaldība
2.1.6. Atbalsts bērniem agrīnā vecumā un to ģimenēm, mazinot iespējamus un pastāvošus attīstības, veselības, vides, sociālos u. c. riskus, bērnu attīstības un labbūtības veicināšanai	X	X	X	pastāvīgi	ģimene
2.2. Mērķtiecīgi atbalsta pasākumi PMP riskam pakļautajiem izglītojamajiem					
2.2.1. Atbalsta speciālistu konsultācijas	X	X	X	pastāvīgi	izglītojamais
2.2.2. Konsultatīvs atbalsts/uzticības persona izglītības iestādē (piemēram, klases audzinātājs)	X	X	X	pastāvīgi	izglītojamais
2.2.3. Individuālas un grupu konsultācijas mācību priekšmetu apguvē	X	X	X	pastāvīgi	izglītojamais
2.2.4. Izglītības tehnoloģijas individuālas pieejas nodrošināšanā	X	X	X	pastāvīgi	izglītojamais
2.3. Mērķtiecīga sadarbība ar PMP riskam pakļauto izglītojamo vecākiem					
2.3.1. Pārrunas ar klases audzinātāju, sociālo pedagogu u. tml.	X	X		pastāvīgi	ģimene
2.3.2. Psihologa konsultācijas vecākiem	X	X	X	pastāvīgi	ģimene

PMP AKTIVITĀŠU KATEGORIJA/PMP AKTIVITĀTE	RESURSU KOPAS				ATTIECINĀJUMA VIENĪBA
	CILVĒKRESURSI	ATBALSTS	FINANSĒJUMS	LAIKS	
2.3.3. Vecāku prasmju pilnveides kursi	X		X	atkārtoti	ģimene
2.3.4. Informācija par atbalsta iespējām PMP riska izglītojamajiem un to vecākiem	X	X		pastāvīgi	ģimene
2.4. Mērķtiecīgi atbalsta pasākumi pedagogiem, kuri strādā ar PMP riskam pakļautiem izglītojamajiem					
2.4.1. PMP risku monitorings un analīze	X	X	X	pastāvīgi	izglītības iestāde
2.4.2. Pedagogu profesionālā pilnveide par PMP prevenciju	X	X		atkārtoti	izglītības iestāde
2.4.3. Psihoemocionālais atbalsts	X		X	pastāvīgi	pedagogs
2.4.4. Supervīzijas	X		X	pastāvīgi	pedagogs
2.5. Preventīvs darbs ar sociālā riska ģimenēm					
2.5.1. Risku monitorings	X		X	pastāvīgi	ģimene
2.5.2. Sociālā darbinieka konsultācijas	X			pastāvīgi	ģimene
2.5.3. Atbalsta grupas vecākiem	X			atkārtoti	ģimene
2.5.4. Agrīnas intervences pakalpojums	X			pastāvīgi	ģimene
2.5.5. Izglītojošas nodarbības vecāku prasmju attīstīšanai	X			atkārtoti	ģimene
2.6. Sociālie pakalpojumi izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām					
2.6.1. Atbalsta speciālisti	X			pastāvīgi	izglītojamais
2.6.2. Pavadonis	X			pastāvīgi	izglītojamais
2.6.3. Asistenti	X			pastāvīgi	izglītojamais
2.6.4. Specializētais transports		X		pastāvīgi	izglītojamais
2.6.5. Surdotulks	X			pastāvīgi	izglītojamais
2.6.6. Tehniskie palīgīdzekļi		X		pastāvīgi	izglītojamais
2.6.7. Pielāgoti mācību materiāli		X		pastāvīgi	izglītojamais
2.7. Darbs ar jaunatni (PMP riska jaunieši)					
2.7.1. Jauniešu neformālās izglītības programmas PMP riska grupai	X	X	X	pastāvīgi	grupa

PMP AKTIVITĀŠU KATEGORIJA/PMP AKTIVITĀTE	RESURSU KOPAS				ATTIECINĀJUMA VIENĪBA
	CILVĒKRESURSI	ATBALSTS	FINANSĒJUMS	LAIKS	
2.7.2. Atbalsts "jaunietis – jauniešiem"	X	X		pastāvīgi	izglītojamais
2.7.3. Dažādas atbalsta programmas jauniešiem	X	X	X	pastāvīgi	grupa
2.7.4. Darbs ar PMP riska jauniešiem jauniešu centros	X	X	X	pastāvīgi	grupa
3. PIELĀGOTĀ PREVENCIJA					
3.1. Individuālas konsultācijas augsta PMP riska izglītojamiem					
3.1.1. Konsultācijas mācību priekšmetu apgūvē	X	X		pēc vajadzības	izglītojamais
3.1.2. Atbalsta speciālistu konsultācijas (pedagogs, psihologs, sociālais pedagogs, pedagoga palīgs, speciālās izglītības pedagogs, surdotulks, asistents, ergoterapeits, karjeras konsultants)	X	X	X	pēc vajadzības	izglītojamais
3.1.3. Konsultatīvs atbalsts (uzticības persona izglītības iestādē)	X	X		pēc vajadzības	izglītojamais
3.1.4. Mentora atbalsts	X	X	X	pēc vajadzības	izglītojamais
3.1.5. Grupu nodarbības (terapeitiskās grupas, atbalsta grupas)	X	X	X	pēc vajadzības	pašvaldība
3.1.6. Medicīnas personāla konsultācijas (neirologs, psihiatrs, psihoterapeits, narkologs u. c.)	X			pēc vajadzības	izglītojamais
3.2. Neformālās izglītības programmas u. c. atbalsts augsta PMP riska jauniešiem					
3.2.1. Jaunatnes darbinieka individuāls darbs ar PMP riska jauniešu	X	X	X	pēc vajadzības	izglītojamais
3.2.2. Jaunatnes iniciatīvu projekti augsta PMP riska jauniešiem	X	X	X	atkārtoti	grupa
3.2.3. Koučings	X		X	pēc vajadzības	izglītojamais
3.2.4. Terapeitiskas grupas jauniešiem	X			pastāvīgi	grupa
3.2.5. Mentors/uzticības persona	X			pastāvīgi	izglītojamais
3.2.6. Programmas jauniešu pašvērtējuma, vērtību un attieksmes maiņai	X			atkārtoti	grupa
3.2.7. Piedzīvojumu terapija	X		X	atkārtoti	grupa
3.3. Atbalsts pedagogiem un izglītības iestādes vadībai, kuri strādā ar augsta PMP riska izglītojamiem					
3.3.1. Iespēja saņemt profesionālu padomu konkrētu PMP gadījumu risināšanā	X	X		pastāvīgi	pedagogs/vadība
3.3.2. Mediācija	X		X	pēc vajadzības	pedagogs/vadība

PMP AKTIVITĀŠU KATEGORIJA/PMP AKTIVITĀTE	RESURSU KOPAS				ATTIECINĀJUMA VIENĪBA
	CILVĒKRESURSI	ATBALSTS	FINANSĒJUMS	LAIKS	
3.3.3. Supervīzijas			X	pastāvīgi	pedagogs/vadība
3.4. Ekonomiska atbalsta pasākumi augsta PMP riska izglītojamajiem un to ģimenēm					
3.4.1. Kompensācijas			X	pēc vajadzības	izglītojamais
3.4.2. Transporta nodrošināšana			X	pēc vajadzības	izglītojamais
3.5. Sociālais atbalsts augsta PMP riska izglītojamajiem un to ģimenēm					
3.5.1. Psihologa konsultācijas vecākiem	X	X	X	pēc vajadzības	ģimene
3.5.2. Psihoterapijas konsultācijas ģimenēm	X	X	X	pēc vajadzības	ģimene
3.5.3. Sociālā darbinieka konsultācijas	X	X		pēc vajadzības	ģimene
3.5.4. Atbalsta grupas	X			pēc vajadzības	ģimene
3.5.5. Sociālā rehabilitācija atkarību mazināšanai, no vardarbības cietušajiem, vardarbības veicējiem, personām ar speciālām vajadzībām	X			pēc vajadzības	ģimene
3.5.6. Krīzes/ģimenes centra atbalsts	X			pēc vajadzības	ģimene
3.5.7. Atkarību profilakses un ārstēšanas pakalpojumi	X			pēc vajadzības	ģimene
3.5.8. Garīgās veselības aprūpes pakalpojumi				pēc vajadzības	ģimene
3.5.9. Ģimenes asistenta pakalpojums	X			pēc vajadzības	ģimene
3.5.10. Mediācija	X		X	pēc vajadzības	ģimene
3.5.11. Vecāku prasmju pilnveides kursi (par bērnu audzināšanu, disciplinēšanu u. tml.)	X		X	pēc vajadzības	ģimene

9. PIELIKUMS: Informācija par SAM pasākumiem, kas tieši un pastarpināti attiecināmi uz PMP risku mazināšanu un kuros finansējuma saņēmējs vai sadarbības partneris ir pašvaldība

P.9.1. tabula: **SAM pasākumi tiešai un pastarpinātai PMP risku mazināšanai.**

(Avots: autoru apkopots no www.esfondi.lv, 2021.–2027. gadu perioda plānošanas sadaļa, 06.03.2023.⁹⁰)

Pasākuma Nr.	Pasākuma nosaukums	Fonds	Atbildīgā iestāde	Finansējuma saņēmējs	Indikatīvie sadarbības partneri
1	2	3	4	5	6
SAM 4.2.1. Uzlabot vienlīdzību piekļuvi iekļaujošiem un kvalitatīviem pakalpojumiem izglītības, mācību un mūžizglītības jomā, attīstot pieejamu infrastruktūru, tostarp, veicinot noturību izglītošanā un mācībās attālinātā un tiešsaistes režīmā					
4.2.1.1.	Infrastruktūras izveide starpnozaru sadarbības un atbalsta sistēmas izveidei bērnu attīstībai	ERAF	IZM	PKC (Pedagoģiski psiholoģiskais atbalsta dienests)	PKC, LM, VM, TM, IZM, pašvaldības
4.2.1.2.	Izveidot asistīvo tehnoloģiju (tehnisko palīg līdzekļu) apmaiņas sistēmu izglītības iestādēm	ERAF	IZM	PKC (Pedagoģiski psiholoģiskais atbalsta dienests)	VISC, IZM
4.2.1.3.	Infrastruktūras un mācību vides pilnveide efektīvas, kvalitatīvas un mūsdienīgas izglītības īstenošanai speciālās izglītības iestādēs	ERAF	IZM	pašvaldības	nav pieejami
4.2.1.4.	Izglītības iestāžu nodrošinājums pilnveidotā vispārējās izglītības satura kvalitatīvai ieviešanai pirmsskolas izglītības pakāpē	ERAF	IZM	pašvaldības	nav pieejami
4.2.1.5.	Izglītības iestāžu nodrošinājums pilnveidotā vispārējās izglītības satura kvalitatīvai ieviešanai pamata un vidējās izglītības pakāpē	ERAF	IZM	pašvaldības, valsts dibinātās izglītības iestādes, kas īsteno visp. pamata un vidējo izglītību	nav pieejami
4.2.1.7.	Pirmsskolas izglītības infrastruktūras attīstība	ERAF	VARAM	pašvaldības, to iestādes	nav pieejami
SAM 4.2.2. Uzlabot izglītības un mācību sistēmu kvalitāti, iekļautību, efektivitāti un nozīmīgumu darba tirgū, tostarp ar neformālās un ikdienas mācīšanās validēšanas palīdzību, lai atbalstītu pamatkompetenču, tostarp uzņēmējdarbības un digitālo prasmju, apguvi, un sekmējot duālās apmācības sistēmu un mācekļības ieviešanu					
4.2.2.1.	Kvalitatīvas un mūsdienīgas izglītības īstenošana pirmsskolas izglītības pakāpē	ESF	IZM	pašvaldības	nav pieejami

⁹⁰ Informācija par SAM pasākumiem ir sniegta ieskatam, jo šobrīd turpinās darbs pie SAM izstrādes; informācijai par pasākumu programmām, nosacījumiem, atlāšu uzsākšanu u. tml. var sekot līdzī mājaslapā www.esfondi.lv (2021.–2027. gadu perioda plānošanas sadaļā) vai sadarbības iestāžu mājaslapās.

Pasākuma Nr.	Pasākuma nosaukums	Fonds	Atbildīgā iestāde	Finansējuma saņēmējs	Indikatīvie sadarbības partneri
4.2.2.2.	Kvalitatīvas un mūsdienīgas izglītības īstenošana pamata un vidējās izglītības pakāpē	ESF	IZM	pašvaldības, profesionālās izglītības iestādes (kas īsteno vispārējo izglītību), VISC	All, VIAA, IKVD
4.2.2.3.	Pedagogu metodiskā atbalsta centra izveide profesijas attīstībai un prestiža uzlabošanai	ESF	IZM	VISC	All, NVO, pašvaldības, profesionālās izglītības iestādes
4.2.2.4.	Izglītības kvalitātes monitoringa sistēmas attīstība un nodrošināšana	ESF	IZM	IZM	VISC, IKVD, pašvaldības
SAM 4.2.3. Sekmēt to, lai – jo īpaši nelabvēlīgā situācijā esošām grupām – būtu vienlīdzīga piekļuve kvalitatīvai un iekļaujošai izglītībai un mācībām un iespēja to iegūt, sākot ar pirmsskolas izglītību un aprūpi un vispārējās izglītības un profesionālās izglītības un mācību gaitā līdz pat augstākajai izglītībai un pieaugušo izglītībai un mācībām, tostarp veicināt mācību mobilitāti visiem un atvieglot piekļūstamības iespējas personām ar invaliditāti					
4.2.3.1.	Integrēta “skola-kopiena” sadarbības programma atstumtības riska mazināšanai izglītības iestādēs	ESF	IZM	IKVD	pašvaldības
4.2.3.2.	Interesu izglītības, brīvā laika un bērnu pieskatīšanas pakalpojumu pieejamības paplašināšana sociālās atstumtības riskam pakļautiem izglītojamajiem un bērniem ar speciālām vajadzībām	ESF	IZM	pašvaldības	[tiks precizēts]
4.2.3.3.	Pilsonisko līdzdalību veicinošu kultūras pakalpojumu pieejamības veicināšana	ESF	KM	Latvijas Nacionālais kultūras centrs	pašvaldības u. c. izglītības iestāžu dibinātāji, kultūras iestādes, Valsts kultūrkapitāla fonds
4.2.3.4.	Sekmēt NEET jauniešu integrēšanos izglītībā un nodarbinātībā	ESF	IZM	JSPA	pašvaldības, NVO
SAM 4.3.1. Veicināt sociāli atstumto kopienu, mājāsaimniecību ar zemiem ienākumiem un nelabvēlīgā situācijā esošo grupu, tostarp cilvēku ar speciālām vajadzībām sociālekonomisko integrāciju, īstenojot integrētas darbības, tostarp nodrošinot mājokli un sociālos pakalpojumus					
4.3.1.3.	Sociālo mājokļu atjaunošana vai jaunu sociālo mājokļu būvniecība	ERAF	EM	pašvaldības	pašvaldības
SAM 4.3.6. Veicināt nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļauto cilvēku, tostarp vistrūcīgāko un bērnu, sociālo integrāciju					
4.3.6.6.	Bērnu pieskatīšanas pakalpojumi	ESF	VARAM	pašvaldības, to iestādes	nav pieejami

Pasākuma Nr.	Pasākuma nosaukums	Fonds	Atbildīgā iestāde	Finansējuma saņēmējs	Indikatīvie sadarbības partneri
4.3.6.7.	Starpnozaru sadarbības un atbalsta sistēmas izveide bērnu veselīgai attīstībai un sekmīgai pašrealizācijai	ESF	VK	PKC, Pedagoģiski psiholoģiskā atbalsta dienests	LM, IZM, VM, TM, pašvaldības, zinātniskās institūcijas, NVO
4.3.6.8.	IKT sistēmu modernizācija labākas bērnu tiesību aizsardzības sistēmas nodrošināšanai	ESF	VK	PKC, Pedagoģiski psiholoģiskā atbalsta dienests, IeM Informācijas centrs	IeM, LM, IZM, VM, TM, VARAM, pašvaldības

10. PIELIKUMS: Atbalsta rīku un risinājumu detalizēts apraksts

P.10.1. tabula: **Datu ieguves un uzskaites rīki PMP situācijas un PMP risku izpētei.**
(Avots: autoru apkopots)

RĪKA NOSAUKUMS ⁹¹ , IZSTRĀDĀTĀJS/TURĒTĀJS, KONTAKTINFORMĀCIJA	RĪKA PIELIETOJUMS UN MĒRĶI, SAITE UZ RĪKA APRAKSTU VAI RĪKU	RĪKA IZMAKSAS	IEGUVUMI IZGLĪTĪBAS IESTĀDEI UN PAŠVALDĪBAI	PAMATA FUNKCIONALITĀTE	KONSULTĀCIJU PIEEJAMĪBA DATU INTERPRETĀCIJAI
1	2	3	4	5	6
IKMS rīki (no 2023 Q2), piemēram, Skolu tīkla efektivitātes monitoringa rīks, Risku monitoringa rīks u. c. IETEICAMS E-pasta adrese: viis@izm.gov.lv Tālrunis: 65804935 Biroja adrese: Vaļņu iela 2, Rīga, LV-1050	IKMS rīkos tiek aprēķināti izglītības kvalitātes rādītāji, kas iegūti no VIIS datiem. Šobrīd rīkos nav pieejami rādītāji, kas iegūti aptauju veidā. PMP jomā ieteicams izmantot rīku RIS (Risku identificēšanas sistēma), jo tas ir izstrādāts agrīnai brīdināšanai par izglītības kvalitāti. RIS tiek novērtēti tikai būtiskākie riski un signāli par novirzi no definētas robežvērtības universālās, uz visām izglītības iestādēm attiecināmās jomās. Vairāk informācijas pieejams šeit: http://petijumi.mk.gov.lv/node/3401.	Valsts nodrošināti rīki, būs pieejami VIIS publiskajā portālā: http://www.viis.gov.lv/.	RIS brīdinās lietotājus izglītības iestāžu, pašvaldību un nacionālā līmenī par potenciālu apdraudējumu izglītības kvalitātei, ļaujot analizēt situācijas cēloņus un rīkoties, lai nepieļautu nevēlamu seku iestāšanās. Ieteicamo rādītāju sarakstu, skatīt 6. pielikumā. Informācija pašvaldībām Videoieraksts IZM prezentācija	RIS atbilstoši iepriekš definētām (pētījumos noskaidrotām) robežvērtībām noteiktos rādītājos uzrāda augstus, vidējus vai zemu iespējamus riskus izglītības iestādes, pašvaldības, reģionu, valsts līmenī vispārējā un profesionālajā izglītībā.	Iespēju robežās tiks nodrošināts konsultatīvais atbalsts. Informācija pieejama, sazinoties ar IZM.
Interaktīvs rīks PMP risku novērtēšanai un vadīšanai (no 2023 Q2) IETEICAMS	Interaktīvs rīks izglītības iestādēm PMP risku novērtēšanai un vadīšanai – rīks izglītības iestādēm operatīvai PMP risku	Bezmaksas.	Iespēja operatīvi iegūt un pārvaldīt informāciju par PMP riskiem, kā arī veidot individuālus rīcības plānus.	Interaktīvais rīks ļauj PMP riskus operatīvi novērtēt elektroniskā vidē, dodot iespēju efektīvi veidot rīcības	Iespēju robežās tiks nodrošināts konsultatīvais atbalsts.

⁹¹ Rīku nosaukumi sakārtoti alfabētā secībā.

RĪKA NOSAUKUMS ⁹¹ , IZSTRĀDĀTĀJS/TURĒTĀJS, KONTAKTINFORMĀCIJA	RĪKA PIELIETOJUMS UN MĒRĶI, SAITE UZ RĪKA APRAKSTU VAI RĪKU	RĪKA IZMAKSAS	IEGUVUMI IZGLĪTĪBAS IESTĀDEI UN PAŠVALDĪBAI	PAMATA FUNKCIONALITĀTE	KONSULTĀCIJU PIEEJAMĪBA DATU INTERPRETĀCIJAI
1	2	3	4	5	6
E-pasta adrese: pmp@ikvd.gov.lv Tālrunis: 28658570 Biroja adrese: Doma laukumā 8A, 7. stāvā	novērtēšanai elektroniskā vidē, kas ļauj ātri un efektīvi veidot rīcības plānu un iesaistītām pusēm turpināt vadīt procesu. Interaktīvais rīks sniegs palīdzību pedagogiem un atbalsta personālam, kā arī operatīvi sniegs nepieciešamās atbildes turpmākai rīcībai.			plānu indivīdam un iesaistītajām pusēm un turpināt vadīt procesu saskaņā ar MK noteikumu Nr. 460 19.4., 19.5. un 19.6. punktu, kā arī uzkrāt un analizēt datus saskaņā ar MK noteikumu Nr. 460 40.1., 40.2. un 40.3. punktu.	Informācija pieejama, sazinoties ar projekta "Pumpurs" komandu.
Komersantu veidotas specializētas izglītības iestāžu aptaujas IZVĒLES	Komersanti nodrošina ~50 aptaujas par dažādām tēmām (izglītības satura kvalitāte, mobings, skolas fiziskā vide, skolēnu labsajūta utt.), kuras visas iespējams pielāgot arī skolas vajadzībām.	Maksas rīki. Tiek piedāvāta abonēšanas maksa gadam skolām un pašvaldībām.	Pašvaldības var izmantot ar aptaujām ievāktos datus kā pamatu saviem attīstības plāniem, kuros ir uzstādīti konkrēti mērķi, kas jāmēra.	Izstrādāti aptauju instrumentāriji, vajadzības gadījumā ir iespēja veidot unikālas aptaujas. Var būt pieejamas rezultātu tabulas un interaktīvas vizualizācijas.	Var tikt sniegts konsultatīvs atbalsts – tiekoties ar klientiem pēc datu ievākšanas, tiek izskaidroti galvenie rezultāti, problēmas un tendences. Iespējams, netiks sniegti padomi, kā risināt konstatētās problēmas.
Komersantu veidoti digitāli atbalsta instrumenti izglītības iestādēm un pašvaldībām IZVĒLES	Parasti tiek pielietotas unikālas, profesionāļu izstrādātas, datus balstītas metodikas. Datu ieguve lielākoties tiek balstīta dažādu mērķa grupu tiešsaistes aptaujāšanā. Balstoties iegūtajos rezultātos, var tikt saņemti praktiski ieteikumi skolēniem, vecākiem, klases audzinātājiem, atbalsta	Maksas rīki. Izmaksas ir atkarīgas no skolēnu skaita.	Rīki var būt izmantojami agrīnai PMP risku diagnostikai gan izglītības iestādes, gan pašvaldības līmenī, ja visās izglītības iestādēs tiek ieviests vienots rīks un metodika. Aptauju ietvaros var tikt veikti dažādi izvērtējumi: emociju, vajadzību u.tml.	Sagaidāms, ka emociju un vajadzību izvērtējuma rīki būs pielāgoti dažādiem izglītojamo vecumposmiem, piemēram, pirmsskolai, 1.–4. klasei, 5.– 12. klasei.	var tikt nodrošināts konsultatīvais atbalsts, sagatavojot materiālus ar padomiem, kā risināt radušās problēmas un konfliktsituācijas.

RĪKA NOSAUKUMS ⁹¹ , IZSTRĀDĀTĀJS/TURĒTĀJS, KONTAKTINFORMĀCIJA	RĪKA PIELIETOJUMS UN MĒRĶI, SAITE UZ RĪKA APRAKSTU VAI RĪKU	RĪKA IZMAKSAS	IEGUVUMI IZGLĪTĪBAS IESTĀDEI UN PAŠVALDĪBAI	PAMATA FUNKCIONALITĀTE	KONSULTĀCIJU PIEEJAMĪBA DATU INTERPRETĀCIJAI
1	2	3	4	5	6
	komandai un skolas vadībai, pašvaldības izglītības pārvaldēm.			Var būt pieejamas rezultātu tabulas un interaktīvas vizualizācijas.	
VIIS funkcionalitāte neattaisnotiem kavējumiem OBLIGĀTS Sistēmas pārzinis: IZM E-pasta adrese: viis@izm.gov.lv Biroja adrese: Valņu iela 2, Rīga, LV-1050	https://www.viis.gov.lv/ Funkcionalitātes pilnvērtīgai izmantošanai nepieciešams nodrošināt, ka izglītības iestādes VIIS ievada informāciju par izglītības iestādes izglītojamo kavējumiem.	Bezmaksas rīks. Rīks obligāti jāizmanto gan visām izglītības iestādēm, gan pašvaldībām.	Valsts Kontrole ieteikusi pašvaldībām rast risinājumu, lai VIIS ievadītā informācija par izglītojamo ilgstošiem un neattaisnotiem izglītības iestādes kavējumiem visos gadījumos un savlaicīgi nonāk arī sociālo dienestu un bāriņtiesu rīcībā.	VIIS ⁹² nodrošina mijiedarbību ar pašvaldībām, ir pieejami dati par skolēnu ilgstoši neattaisnotiem kavējumiem (iemesli un dienas). Plānota VIIS funkcionalitātes pilnveide, kā arī datu apmaiņas ieviešana ar sistēmām SOPA un BARIS.	IKVD vienu reizi gadā apkopo un analizē VIIS ievadīto informāciju un sniedz metodisko atbalstu pašvaldībām un izglītības iestādēm priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas risku mazināšanai.
Universāli bezmaksas atvērtā koda rīki aptauju veikšanai IZVĒLES Atvērtos rīkus var atrast izmantojot atslēgvārdus “free webforms”, “open source survey platform”, “open source survey software”.	Ja pašu rīcībā ir atbilstoša metodika un aptaujas anketas, iespējams izmantot aptauju rīkus. ES finansēts aptauju rīks Bezmaksas atvērtā koda aptauju rīku piemērs .	Atvērtā koda rīku pamata funkcionalitāte ir bez maksas.	Vajadzības gadījumā pašvaldības un izglītības iestādes var veidot unikālas aptaujas.	Nodrošina aptaujas anketas izveidi digitālā vidē, aptauju izsūtīšanu, atbildētības monitoringu u. tml.	Konsultācijas nav pieejamas.

⁹² Par VIIS – Sistēma satur informāciju no Izglītības iestāžu reģistra, pedagogu reģistra, Izglītības programmu reģistra, Valsts vienotās obligāto izglītības vecumu sasniegušo bērnu uzskaites datubāzes un Akadēmiskā personāla reģistra par izglītības iestādēm, licencētām un akreditētām izglītības programmām, izglītojamiem, tai skaitā, studējošajiem, pedagogiem, augstskolu un koledžu akadēmisko personālu, izglītības dokumentiem, augstākās izglītības iestāžu absolventiem un izglītības valsts statistiku, atbilstoši normatīvajiem aktiem. Sistēmas datu ievadīšanā, aktualizēšanā un saglabāšanā iesaistītie lietotāji ir no Izglītības un zinātnes ministrijas, Izglītības kvalitātes valsts dienesta, pašvaldībām un izglītības iestādēm.

P.10.2. tabula: Valsts informācijas sistēmas PMP situācijas un PMP risku izpētei.
(Avots: autoru apkopots)

SISTĒMAS NOSAUKUMS ⁹³ , PĀRZINIS, KONTAKTINFORMĀCIJA	PIELIETOJUMS UN MĒRĶI, SAITE UZ APRAKSTU	IEGUVUMI IZGLĪTĪBAS IESTĀDEI UN PAŠVALDĪBAI	PAMATA FUNKCIONALITĀTE
1	2	3	4
APUIS – datu operatīvās uzskaites sistēma IKVD un VISC projektu aktivitāšu īstenošanai Projekts “Pumpurs” pmp@ikvd.gov.lv Smilšu iela 7, Rīga, LV-1050	Risinājums piemērots VISC un IKVD, kā arī vispārējās un profesionālās izglītības iestādēm. Pašvaldības izglītības iestādes redz informāciju par audzēkņiem, saņemtajiem pakalpojumiem. Nav jāveic papildu darbs, iegūstot datus par izglītības iestādēm, audzēkņiem, skolotājiem. Pati izglītības iestāde redz visus datus un var ievadīt dokumentus. www.ap.izm.gov.lv.	Elektronizēta dokumentu sagatavošana, saskaņošana; automatizēta pārskatu iegūšana; datu analīzes iespējas.	APUIS nodrošina VISC un IKVD sniegto atbalsta pasākumu skolēniem plānošanu, saskaņošanu, uzskaiti un pārraudzību. Sistēma nodrošina e-klases un MyKoob esošo un turpmāko projekta mērķa grupu darba atskaišu integrāciju. Tāpat sistēma nodrošina pārskatu iegūšanu par sniegtajiem pasākumiem un datu analīzi dažādos griezumos.
NPAIS – Nepilngadīgo personu atbalsta informācijas sistēma Plānots tuvāko gadu laikā ⁹⁴ pārjaunot sistēmu, pakāpeniski izveidojot informācijas sistēmu bērnu atbalstam, kurā dati tiks strukturēti atbilstoši bērna vajadzībām, radot iespēju agrīni konstatēt riska faktorus un risināt to cēloņus. Pārzinis: IM IC pasts@ic.iem.gov.lv Bruņinieku 72B, Rīgā, LV-1009	Ministru kabineta noteikumi Nr. 157 “Nepilngadīgo personu atbalsta informācijas sistēmas noteikumi”. Bērnu tiesību aizsardzības likuma 67.2. panta 7. daļa. Attīstot NPAIS, pakāpeniski būs iespējams pāriet no piecām bērna atbalsta sistēmām (veselība, izglītība, labklājība, iekšlietas un tieslietas) uz vienu sistēmu, kuras centrā ir bērns un kurā definēta starpinstitūciju sadarbība. Tādējādi NPAIS kļūs par centrālo starpnozaru gadījumu vadības sistēmu. Plānots, ka NPAIS tiks definētas vairākas lomas (galvenie lietotāji, atbalsta speciālisti), vairāku līmeņu pārraudzība, kā arī apkopoti dati analīzei.	Sistēmas lietotāji pārsvarā ir institūcijas, kuras nodrošina sekundāro un terciāro prevenciju – Valsts un pašvaldības policija, Bāriņtiesa, Sociālais dienests, Valsts probācijas dienests u. c. Informācijas sniedzēju un sistēmas lietotāju vidū iztrūkst tās iestādes, kuras bērna problēmas var pamanīt pirmās – iestādes no izglītības un veselības jomām.	No “Bērnu, jaunatnes un ģimenes attīstības pamatnostādņēm 2022.–2027. gadam” (turpmāk – Pamatnostādnes): Pārjaunojot Nepilngadīgo personu atbalsta informācijas sistēmu (NPAIS), veidojama vienota risku analīzes un vadības informācijas sistēma, lai veicinātu risku pieejā bāzētu bērnu tiesību un interešu aizsardzību, nodrošinot nepieciešamās informācijas apstrādi, sekmējot starpinstitucionālo sadarbību, sistēmām sniedzot integrētu pārskatu par svarīgākajiem bērna riskiem, ģimenes situāciju, notikumiem un sniegto atbalstu, tādējādi nodrošinot bērnam sniegto atbalsta pakalpojumu izsekojamību un iespēju savlaicīgi identificēt citus nepieciešamos pakalpojumus. Paredzēts, ka NPAIS notiks automātiska datu apmaiņa ar šādās valsts informācijas sistēmām: VIIS, E-veselība, SOPA, SPOLIS, E-lieta, iedzīvotāju reģistra un citām sistēmām.

⁹³ Rīku nosaukumi sakārtoti alfabēta secībā.

⁹⁴ Saskaņā ar Pamatnostādņēm, līdz 2024. gada 2. pusgadam tiks veikti grozījumi tiesību aktos NPAIS pielāgošanai, kas ietvers 1) grozījumus Bērnu tiesību aizsardzības likumā, 2) grozījumus Ministru kabineta 2014. gada 25. marta noteikumos Nr. 157 “Nepilngadīgo personu atbalsta informācijas sistēmas noteikumi” vai jaunu informācijas sistēmas noteikumu izstrādi.

SISTĒMAS NOSAUKUMS ⁹³ , PĀRZINIS, KONTAKTINFORMĀCIJA	PIELIETOJUMS UN MĒRĶI, SAITE UZ APRAKSTU	IEGUVUMI IZGLĪTĪBAS IESTĀDEI UN PAŠVALDĪBAI	PAMATA FUNKCIONALITĀTE
1	2	3	4
SOPA – Sociālās palīdzības administrēšanas sistēma Pašvaldības	SOPA ir pamata rīks pašvaldību sociālajiem dienestiem un iestādēm, kurām pašvaldība deleģē sociālo dienestu funkcijas. Skatīšanās režīmā izmantojams arī citām iestādēm, kurām nepieciešama paplašināta informācija par sociālā dienesta klientiem. SOPA sistēmai ir sasaiste ar dažādiem valsts reģistriem. Palīdzības un pakalpojumu saņēmēju uzskaitē, sociālā dienesta darba procesa atbalsts, dokumentu reģistrēšana un apstrāde, sasaiste ar valsts reģistriem informācijas pārbaudei un nodošanai, naudas kustības administrēšana un finanšu atskaites, statistikas saraksti un pārskati.	Izglītības iestādēm nav pieejama. Pašvaldībām pieejama kā Vienotās pašvaldību sistēmas lietojumprogramma.	Sociālā dienesta klientu – ģimeņu un personu – uzskaitē; Dokumentu veidošana un reģistrēšana; pabalstu un pakalpojumu naudas reģistrēšana, izmaksu un pārskaitījumu sarakstu veidošana, sasaiste ar grāmatvedību un bankām; vienošanās un sociālās rehabilitācijas plānu veidošana un uzskaitē; apsekošanu, konsultāciju un citu darbinieku veikto darbību reģistrēšana un atskaitē; statistikas saraksti un atskaites; datu un atskaišu nodošana ārējām sistēmām, tai skaitā, LM SPOLIS; specializēta apstrāde valsts finansētā asistenta pakalpojuma datiem un citiem pakalpojumiem, kas saistīti ar valsts līdzfinansējumu; sasaiste ar pakalpojumu vērtēšanas un plānošanas sistēmu APSis; lietotāju apziņošanas un notifikāciju modulis (e-pasts, SMS u. c.); datu kontroļu mehānisms, kas monitorē datu izmaiņas un datu integritāti un ziņo atbildīgajiem darbiniekiem.
Sabiedriskā labuma organizāciju reģistrs Finanšu ministrija (FM) pasts@fm.gov.lv Smilšu iela 1, Rīga, LV-1919	Sabiedriskā labuma organizāciju likuma 5. panta otrā daļa nosaka, ka sabiedriskā labuma organizāciju sarakstu ved Finanšu ministrija, norādot tajā ziņas par sabiedriskā labuma organizācijas statusa piešķiršanu un atņemšanu, bet 13. panta trešā daļa nosaka, ka sabiedriskā labuma organizācijas iepriekšējā gada darbības pārskatu publicē Finanšu ministrijas mājaslapā internetā. https://www.fm.gov.lv/lv/sabiedriskā-labuma-organizāciju-politika	Pārskats par sabiedriskā labuma organizācijām, partneru piesaistei.	Reģistrā iekļauti šādi datu lauki: nosaukums; veids (biedrība, nodibinājums, reliģiskā organizācija vai tās iestāde); reģistrācijas numurs; juridiskā adrese; statuss (SLO statuss – spēkā esošs vai atņemts); sabiedriskā labuma darbības veids (-i); FM lēmuma par sabiedriskā labuma organizācijas statusa piešķiršanu/atņemšanu datums un numurs.
SPOLIS – Valsts sociālās politikas monitoringa informācijas sistēma https://e-spolis.lm.gov.lv/skv	Lai pilnveidotu sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības organizēšanu, koordinēšanu un pārraudzīšanu, informācijas sistēmā iekļauj datus par	Izglītības iestādēm nav pieejama.	Informācijas sistēmu veido šādas sadaļas: 1. sociālo pakalpojumu sniedzēju reģistrs; 2. to personu reģistrs, kuras pieprasījušas, saņemt vai kurām atteikti sociālie pakalpojumi vai sociālā palīdzība (turpmāk – personu reģistrs); 3. sociālo pakalpojumu sniedzēju pārbaudes; 4. asistenta pakalpojuma

SISTĒMAS NOSAUKUMS ⁹³ , PĀRZINIS, KONTAKTINFORMĀCIJA	PIELIETOJUMS UN MĒRĶI, SAITE UZ APRAKSTU	IEGUVUMI IZGLĪTĪBAS IESTĀDEI UN PAŠVALDĪBAI	PAMATA FUNKCIONALITĀTE
1	2	3	4
Labklājības ministrija Skolas ielā 28, Rīgā, LV-1331	sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības sniegšanu personām, kuras to pieprasījušas.		personām ar invaliditāti datu apstrādes modulis; 5. pārskati un atskaites.
Valsts vienotā obligāto izglītības vecumu sasniegušo bērnu uzskaites datubāze Pārzinis: IZM Informāciju sniedz IKVD ikvd@ikvd.gov.lv Smilšu iela 7, Rīga, LV-1050	Ministru kabineta 2009. gada 4. augusta noteikumu Nr. 871 „Obligāto izglītības vecumu sasniegušo bērnu uzskaites kārtība” 2. punkts, Ministru kabineta 2010. gada 17. augusta noteikumu Nr. 788 „Valsts izglītības informācijas sistēmas saturs uzturēšanas un aktualizācijas kārtība” 3. punkts.	Pašvaldībām un izglītības iestādēm jārikojas saskaņā ar minētajiem Ministru kabineta noteikumiem.	Uzskaitīt visus LR dzīvojošos bērnus vecumā no 7 līdz 18 gadiem. Pēc iestādes pieprasījuma sagatavot informāciju par bērniem. IKVD katru gadu līdz 30. janvārim, 30. aprīlim, 30. jūlijam un 30. oktobrim nodod pašvaldībām informāciju par tiem konkrētajā pašvaldībā deklarētajiem obligāto izglītības vecumu sasniegušajiem bērniem, kuri nav minēti izglītības iestādes sniegtajā informācijā.

P.10.3. tabula: **Informācijas apmaiņas rīki.**
(Avots: autoru apkopots)

RĪKA NOSAUKUMS IZSTRĀDĀTĀJS/PARTNERI	RĪKA PIELIETOJUMS UN MĒRĶI	RĪKA IZMAKSAS	IEGUVUMI IZGLĪTĪBAS IESTĀDEI UN PAŠVALDĪBAI
1	2	3	4
IETEICAMS Droši biroja lietotņu rīki, koplietošanas rīki un datubāzu risinājumi	Meklējot pēc atslēgvārdiem – “encryption-at- rest”, “encryption-in-transit”, “zero trust” – iespējams sameklēt nepieciešamo informāciju par risinājumiem un to drošību.	Maksas rīki. Katrā gadījumā izmaksas tiek noteiktas individuāli.	Atsevišķi rīki var nodrošināt drošu vidi komunikācijai, kurā iespējama droša fizisko personu datu apstrāde.
Neformālas komunikācijas lietotnes un personīgie e-pasti	Šie sazinās rīki izmantojami tikai neformālai komunikācijai . Konfidencialas un sensitīvas informācijas apmaiņai tos nedrīkst lietot, jo šie pakalpojumu sniedzēji lielākoties ievāc lietotāju datus un ar tiem dalās ar saistītajiem uzņēmumiem.	Bezmaksas.	Ātra un ērta grupu apziņošana neformālajā komunikācijā.

RĪKA NOSAUKUMS IZSTRĀDĀTĀJS/PARTNERI	RĪKA PIELIETOJUMS UN MĒRĶI	RĪKA IZMAKSAS	IEGUVUMI IZGLĪTĪBAS IESTĀDEI UN PAŠVALDĪBAI
1	2	3	4
IZVĒLES E-pastu izsūtīšanas rīki	E-pastu ⁹⁵ izsūtīšanas automatizācijas rīki e-pastu sarakstu veidošanai (apziņošanas grupām), e-pastu sarakstu pārvaldīšanai un e-pastu sūtījumu izveidei (kampanjas, informatīvās vēstules, vēstkopas).	Maksas rīki. Pieejami bezmaksas plāni ar dienas vai mēneša limitu.	Ātra un ērta grupu apziņošana dažādās situācijās, izsūtīt informatīvās vēstkopas, aicinot uz konferencēm un semināriem u. tml.
IZVĒLES Mācību sociālie tīkli/Elektroniskie žurnāli	Sistēmas, lai nodrošinātu efektīvu informācijas apmaiņu starp visām izglītības iestādes procesos iesaistītajām pusēm, veicinot kvalitatīvu izglītības procesu. Tiek izmantoti arī saziņai ar vecākiem un kurās ir ievietota informācija par mācību un audzināšanas darba organizāciju, iestādē notiekošajām aktivitātēm.	Sistēmas parasti balstītas uz brīvprātības, atvērtas sadarbības un pašfinansēšanās principiem.	Speciālā e-pastā var ērti sazināties ar skolēniem, vecākiem un izglītības iestādes darbiniekiem. Iekšējā saziņas sistēma nodrošina to, lai vecāki, skolotāji vai pasniedzēji, atbalsta personāls savstarpēji viens otru varētu ērti sasniegt. Šie e-pasti darbojas atbilstoši personas datu aizsardzības normatīvajiem aktiem.
IZVĒLES SMS izsūtīšanas rīki	SMS izsūtīšanas automatizācijas rīki SMS sarakstu veidošanai, šo sarakstu pārvaldīšanai un sūtīšanai.	Maksas rīki.	Ātra un ērta grupu apziņošana dažādās situācijās.
IZVĒLES Sociālie tīkli ⁹⁶ (sociālās platformas)	Komunikācijai ar ārējām mērķauditorijām sākot ar 13 gadu vecumu, kas lieto attiecīgos sociālos tīklus. Katram sociālajam tīklam ir sava auditorija, savas iespējas sasniegt konkrētu auditoriju, izplatot katra sociālā tīkla profilam atbilstošus vēstījumus dažādos formātos. Šobrīd tiek uzskatīti par ļoti efektīviem rīkiem, kā sasniegt un iesaistīt auditorijas.	Rīki ir bez maksas, taču katram pieejami risinājumi maksas pakalpojumiem vēstījuma izplatīšanai. Sociālo tīklu profilu uzturēšana ir darbietilpīgs process, kam jāparedz attiecīgi resursi – darbinieki vai ārēju partneru pakalpojumi, kā arī rīki efektīvai sociālo kontu pārvaldībai.	Izvēloties pāris piemērotākos sociālos tīklus, iespējams efektīvi sasniegt izraudzīto auditoriju. Kritēriji izvēlei: - o daudzveidīga satura publicēšanas iespējas – foto un video stāsti, iespējas sasniegt konkrēti definētu auditoriju (piemēram, vecāki ar noteikta vecuma bērniem, noteiktā teritorijā); - o ērti publicēt attēlus, fotogrāfijas, video stāstus; - o iespēja sasniegt jauniešus no 13 gadu vecuma, publicējot foto un video stāstus, teksta ziņas; - o iespēja sasniegt dažādas auditorijas, publicējot ļoti īsus un interesantus video.

⁹⁵ Šādu e-pastu sūtīšanas tiesiskais pamats ir personas piekrišana, sūtījumiem uz darba e-pastiem darba jautājumos šāda piekrišana nav nepieciešama.

⁹⁶ To pamatā ir trīs elementi: (1) digitāls saturs teksta un audiovizuālā formā; (2) lietotāji – indivīdi vai organizācijas, kas saturu rada, izplata un patērē, un (3) programmatūra, kas lietotājiem saturu ļauj publicēt, izplatīt un uz to reaģēt (šķirklis Nacionālajā enciklopēdijā). Sociālie tīkli no citiem tiešsaistes medijiem atšķiras ar to, ka tajos ir iespējams komunikācijas modelis, kurā daudzi lietotāji var sazināties ar daudziem citiem lietotājiem (many-to-many).

P.10.4. tabula: **Bezmaksas⁹⁷ konsultācijas un resursi.**
(Avots: autoru apkopots)

KONSULTĀCIJAS PAKALPOJUMA SNIEDZĒJS	KONTAKTPERSONAS	PIEEJAMO KONSULTĀCIJU JOMA
1	2	3
Projekts "Pumpurs" http://pumpurs.lv/ Projekta aktivitāte "Priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas prevencijas sistēmas pilnveide sadarbības partneriem pašvaldībās"	Māra Robežniece Vecākā eksperte Tālrunis: 28630570, E-pasts: mararobezniece@834.ikvd.gov.lv	Jautājumos par PMP prevencijas sistēmu izstrādi pašvaldībām. Konsultācijas pieejamas līdz 2023. gada 30. novembrim. Noslēdzoties projektam "Pumpurs", interesentiem būs pieejami visi projekta laikā tapušie materiāli.
Projekta "Pumpurs" aktivitātes "Priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas prevencijas sistēmas pilnveide sadarbības partneriem pašvaldībās" Konsultācijas pašvaldībām. Uzņēmums: SIA "Corporate Consulting"	Līna Dzene Vadošā eksperte Tālrunis: 26466135 E-pasts: lina.dzene@dynamicuniversity.eu Elīna Ozoliņa Eksperte un konsultante: Tālrunis: 29159859 E-pasts: elina.ozolina@cconsulting.lv	Jautājumos par PMP prevencijas sistēmu izstrādi pašvaldībām: ▪ PMP prevencijas sistēma; ▪ PMP risku klasifikators un novērtēšana; ▪ PMP risku prevencijas aktivitātes; ▪ valsts un ES atbalsta instrumenti darbā ar PMP; ▪ PMP prevencijas aktivitāšu uzskaitē un analīze; ▪ PMP prevencijas aktivitāšu pārvērtēšana; ▪ starpinstītūciju sadarbības modelis un pārvaldība; ▪ atbalsta rīki un risinājumi. Konsultācijas pieejamas no 2023. gada 4. aprīļa līdz 30. novembrim. Konsultācijas notiks, organizējot gan individuāla, gan visām pašvaldībām kopīga darba procesus, kā arī grupējot pašvaldības pēc līdzīgiem kritērijiem.
Projekta "Pumpurs" aktivitātes "Priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas prevencijas sistēmas pilnveide sadarbības partneriem pašvaldībās" Pieredzes apmaiņas darbnīcas pašvaldībām "Reāls plāns dzīvei pēc Pumpura". Rīko uzņēmums:	Māra Robežniece Vecākā eksperte Tālrunis: 28630570, E-pasts: mararobezniece@834.ikvd.gov.lv Elīna Ozoliņa Eksperte un konsultante: Tālrunis: 29159859	Plānotie reģionālo darbnīcu datumi 2023. gada pavasarī: ▪ 26. aprīlis, Kuldīga; ▪ 28. aprīlis, Rēzekne; ▪ 9. maijs, Jelgava; ▪ 12. maijs, Valmiera; ▪ 18. maijs, Rīga. Darbnīcu laikā būs pieejamas pašvaldību konsultācijas (iepriekšēja pieteikšanās obligāta).

⁹⁷ T. sk. projekta "Pumpurs" apmaksātās konsultācijas pašvaldībām par PMP prevencijas sistēmas ieviešanu.

KONSULTĀCIJAS PAKALPOJUMA SNIEDZĒJS	KONTAKTPERSONAS	PIEEJAMO KONSULTĀCIJU JOMA
1	2	3
SIA "Corporate Consulting"	E-pasts: elina.ozolina@cconsulting.lv	
Projekta "Pumpurs" aktivitātes "Priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas prevencijas sistēmas pilnveide sadarbības partneriem pašvaldībās" Pieredzes apmaiņas konference pašvaldībām. Rīko uzņēmums: SIA "Corporate Consulting"	Māra Robežniece Vecākā eksperte Tālrunis: 28630570, E-pasts: mar.robezniece@834.ikvd.gov.lv Elīna Ozoliņa Eksperte un konsultante: Tālrunis: 29159859 E-pasts: elina.ozolina@cconsulting.lv	Provizorisks konferences norises datums: 2023. gada 5. oktobris.
European Toolkit for Schools Eiropas Savienības iniciatīva, ko finansē Erasmus+ – Eiropas Izglītības, apmācības, jaunatnes un sporta programma. To vada Eiropas Komisija (EK) un realizē Eiropas Izglītības un kultūras izpildaģentūra (EACEA).	Konkrētas personas kontaktinformācija nav pieejama.	https://www.schooleducationgateway.eu/lv/pub/about.htm Vietne, kur uzzināt par Eiropas izglītības iestāžu izglītības politiku un praksi no pirmsskolas izglītības un aprūpes (ECEC) līdz profesionālajai izglītībai un apmācībai (VET). NODERĪGA INFORMĀCIJA – ekspertu viedokļi, ziņas, intervijas, publikācijas par jaunumiem un prakses piemēri. RESURSI – jaunākie pētījumi, mācību materiāli, kas izstrādāti Eiropas projektos un apmācībuursos, kā arī Eiropas izglītības iestāžu rīkkopa, kurā ir materiāli par priekšlaicīgu mācību novēršanu un pašvērtējuma rīku, lai palīdzētu pilnveidot savu izglītības iestādi. PILNVEIDE – ar Teacher Academy, kas piedāvā ekspertu izstrādātus bezmaksas tiešsaistes kursus, kā arī vebinārus un mācību materiālus. PAR FINANSĒJUMU – praktiski Erasmus+ iespēju rīki (kursu katalogi, mobilitātes iespēju sludinājumi un stratēģisko partnerību meklēšanas rīki) izglītības iestādēm, lai aizpildītu Erasmus+ pieteikumus.
Starptautisks ekspertu tīkls NESET Tīklā darbojas ~60 izglītības jomas eksperti.	Ekspertu kontaktinformācija pieejama tīmekļa vietnē.	PMP jautājumu sadaļa. Meklējot pēc atslēgvārdiem un tēmām, iespējams atrast dažādu jomu ekspertus, ekspertu specializācijas un norādes attiecīgajām publikācijām.

KONSULTĀCIJAS PAKALPOJUMA SNIEDZĒJS	KONTAKTPERSONAS	PIEEJAMO KONSULTĀCIJU JOMA
1	2	3
The Alliance for Dropout Prevention in Europe – ESHA .	Peter de Zoete peter.de.zoete@esha.org	Alianses darbības jomas: pētījumu, ziņojumu, valsts un vietējo pasākumu un labās prakses par PMP apkopošana, izvērtēšana un publicēšana; atbalsts skolotājiem, izglītības iestāžu direktoriem, politikas veidotājiem un vecākiem, lai palīdzētu samazināt PMP; PMP jomas aktualizācija ES.

11. PIELIKUMS: PMP prevencijas aktivitātes un rezultatīvie rādītāji

P.11.1. tabula: **PMP prevencijas aktivitātes un politikas rezultatīvo rādītāju piemēri.**
(Avots: autoru apkopojums, balstoties dokumentu analīzē)

PMP PREVENCIJAS AKTIVITĀTE	REZULTĀTU RĀDĪTĀJU PIEMĒRI
1. UNIVERSĀLĀ PREVENCIJA	PIEZĪMES: Ja rādītājs ir iekļauts IKMS, tad tam norādīts attiecīgais IKMS kods. Norāde *RIS apzīmē, ka rādītājs ir iekļauts Risku identificēšanas sistēmā.
1.1. Droša un iekļaujoša mācību vide	
1.1.1. Drošas izglītības iestādes politika	- Izglītojamo un pedagogu drošības sajūtas līmenis izglītības iestādē (VID001) - Pedagogu un vecāku, kuri aptaujā apstiprinājuši savu un bērnu drošības sajūtu izglītības iestādē, īpatsvars (RID001)
1.1.2. Programmas vardarbības novēršanai izglītības iestādēs	Izglītojamo, kuri piedzīvo iebiedēšanu, uzmākšanos, vardarbību, seksuālo diskrimināciju vai ļaunprātīgu izmantošanu, īpatsvars (VID003)
1.1.3. Programmas sociāli emocionālo prasmju pilnveidei un emocionālās labbūtības stiprināšanai	- Izglītojamo, kuri piedalījušies programmās sociāli emocionālo prasmju pilnveidei, īpatsvars - Pedagogu, kuri piedalījušies programmās sociāli emocionālo prasmju pilnveidei, īpatsvars - Izglītības iestāžu, kuras ieviesušas kādu no emocionālās labbūtības programmām, skaits un īpatsvars pašvaldībā
1.1.4. Emocionālās drošības un labsajūtas monitorings	- Izglītības procesa kvalitātes novērtējums, ko veic izglītojamie un viņu vecāki (VKM002) - Izglītojamo iesaistes līmenis izglītības procesā (VKM005)
1.1.5. Atbalsta speciālisti, t. sk. pedagogu palīgi	Izglītojamo skaits uz atbalsta personāla likmi (VID006) *RIS
1.1.6. Karjeras izglītība	Pedagogu-karjeras konsultantu skaits un likmes izglītības iestādē, t. sk. izglītojamo skaits uz likmi
1.1.7. "Visas skolas pieeja"	- Izglītojamo un pedagogu piederības sajūtas līmenis izglītības iestādei (VID004) - Pedagogu vērtējums par atbalsta saņemšanu no izglītības iestādes vadības un citiem pedagogiem (VLA012)
1.1.8. Aktīvas mācīšanās pieejas īstenošana	- Izglītības iestāžu, kuras mācību procesā mērķtiecīgi praktizē aktīvas mācīšanās pieejas, īpatsvars pašvaldībā - Izglītojamo/pedagogu vērtējums par pieredzi aktīvas mācīšanās pieejas īstenošanā (aptauja)
1.1.9. Pedagogu profesionālā pilnveide (iekļaujoša pieeja, motivēšana u. c.)	Pedagogu, kuri piedalījušies profesionālās pilnveides pasākumos par drošu un iekļaujošu mācību vidi, skaits (īpatsvars)

PMP PREVENCIJAS AKTIVITĀTE	REZULTĀTU RĀDĪTĀJU PIEMĒRI
1.1.10. Mācību vides un aprīkojuma pielāgošana iekļaujošai izglītībai	- Izglītības iestāžu infrastruktūras pielāgotība iekļaujošas izglītības īstenošanā (VIIS un/vai pašvaldības dati) - Mācību līdzekļu, kas pielāgoti izglītojamajiem ar speciālajām vajadzībām, pieejamība (VIP009) (pedagogu vērtējums)
1.2. Nodrošinātas organizētas un saturīgas brīvā laika pavadīšanas iespējas	
1.2.1. Interesešu izglītība, profesionālās ievirzes izglītība, pulciņi, sporta treniņi	- Interesešu izglītības programmu piedāvājuma dažādība (VKI001) - Izglītojamo skaits interesešu izglītības jomās un programmās (pašvaldības dati) - Izglītojamo un vecāku vērtējums par interesešu izglītības piedāvājumu un kvalitāti (aptauja)
1.2.2. Pagarinātās dienas grupas	- Izglītības iestāžu, kurās tiek nodrošinātas pagarinātās dienas grupas, skaits - Izglītojamo, kuri izmanto pagarinātās dienas grupas pakalpojumus, skaits (īpatsvars)
1.2.3. Neformālā izglītība	Izglītojamo, kuri piedalās neformālajā izglītībā, skaits (īpatsvars)
1.2.4. Darbs ar jaunatni, jauniešu iniciatīvu projekti	Ar PMP tematiku saistīto jauniešu iniciatīvu projektu skaits
1.2.5. Jauniešu brīvprātīgais darbs	Jauniešu, kuri iesaistīti brīvprātīgajā darbā, skaits (īpatsvars)
1.2.6. Skolēnu vasaras nodarbinātība	Izglītojamo, kuri piedalās vasaras nodarbinātības programmās, skaits (īpatsvars)
1.2.7. Nometnes, vasaras skolas, radošās darbnīcas	- Īstenoto pasākumu skaits - Dalībnieku skaits īstenotajos pasākumos
1.2.8. Dienas centri, spēļu istabas	- Nodrošināto pakalpojumu skaits - Bērnu un jauniešu, kuri izmanto dienas centru, spēļu istabu pakalpojumus, skaits (īpatsvars)
1.2.9. Sporta pasākumi	- Īstenoto pasākumu skaits - Dalībnieku skaits īstenotajos pasākumos
1.2.10. Visiem pieejama āra sporta un rotaļu infrastruktūra	Nodrošinātās infrastruktūras pieejamības vērtējums
1.2.11. Droša pilsētvide	Iedzīvotāju viedokļa mērījums par drošas pilsētvides nodrošinājumu (aptauja)
1.3. Vecāku izglītošana un līdzdalības izglītības procesā veicināšana	
1.3.1. Izglītojošas lekcijas vecāku sapulcēs, izglītības iestādē	- Vecāku iesaistes līmenis izglītības procesā (VKI035) - Vecāku skaits un īpatsvars, kuri piedalījušies izglītojošos pasākumos izglītības iestādē
1.3.2. Regulāras vecāku dienas izglītības iestādēs	- Vecāku iesaistes līmenis izglītības procesā (VKI035) - Vecāku skaits un īpatsvars, kuri piedalījušies vecāku dienās

PMP PREVENCIJAS AKTIVITĀTE	REZULTĀTU RĀDĪTĀJU PIEMĒRI
1.3.3. Dažādas iniciatīvas, kas palīdz ģimenēm vadīt bērnu mācīšanos (semināri, kursi, lekcijas)	■ Īstenoto iniciatīvu skaits ■ Dalībnieku skaits īstenotajās iniciatīvās
1.3.4. Atbalsta personāla profesionālā pilnveide par darbu ar izglītojamo ģimenēm	■ Atbalsta personāla, kuri piedalījušies profesionālās pilnveides pasākumos par darbu ar izglītojamo ģimenēm, skaits (īpatsvars)
1.3.5. Pieaugušo neformālās izglītības pasākumi par bērnu audzināšanu	■ Īstenoto pasākumu skaits ■ Dalībnieku skaits īstenotajos pasākumos
1.3.6. Sociāli emocionālo prasmju programmas pieaugušajiem	■ Pieaugušo, kuri piedalījušies sociāli emocionālo prasmju programmās, skaits (īpatsvars)
1.3.7. Izglītojoši pasākumi vecākiem bērnu vecumposmu īpatnību izpratnei, disciplinēšanas metožu apgūšanai, t. sk. Bērnu emocionālā audzināšana, Ceļvedis, audzinot pusaudzi, nodarbības jauniešiem/topošajiem vecākiem, bēbīšu skoliņas u. tml.	■ Īstenoto pasākumu skaits ■ Dalībnieku skaits īstenotajos pasākumos
1.4. Pasākumi sociālekonomisko risku novēršanai sabiedrībā	
1.4.1. Sociālā palīdzība ģimenēm ar bērniem	■ Nodrošinātās sociālās palīdzības klāsts ģimenēm ar bērniem ■ Ģimeņu ar bērniem, kuras saņēmušas sociālo palīdzību, skaits (īpatsvars)
1.4.2. Sociālā darba pakalpojums ģimenēm ar bērniem	■ Nodrošinātais sociālo pakalpojumu klāsts ģimenēm ar bērniem ■ Ģimeņu ar bērniem, kuras saņēmušas sociālos pakalpojumus, skaits (īpatsvars)
1.4.3. Mērķēts atbalsts ģimenēm ar bērniem, t. sk. daudz bērnu ģimenēm, ģimenēm, kuras audzina bērnu ar invaliditāti, viena vecāka ģimenēm u. tml.	■ Pieejamais atbalsta klāsts ģimenēm ar bērniem
1.4.4. Atbalsta instrumenti mājokļa pieejamībai un kvalitātes uzlabošanai	■ Pieejamais atbalsta mājokļa pieejamības nodrošināšanā un kvalitātes uzlabošanā ģimenēm ar bērniem
1.4.5. Agrīnas bērnu aprūpes un pirmsskolas izglītības pakalpojumu pieejamība	■ Rindas uz pirmsskolas izglītības pakalpojumu pašvaldībā ■ Atbalsts alternatīvām bērnu aprūpes iespējām pašvaldībā
1.4.6. Veselības aprūpes pakalpojumu pieejamība	■ Ģimeņu ar bērniem apmierinātība ar veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību
1.5. Sabiedrības informēšana un iesaiste	
1.5.1. PMP tematikas aktualizēšana vietēja un nacionāla līmeņa plašsaziņas līdzekļos	■ Īstenoto sabiedrības informēšanas pasākumu skaits ■ Sasniegtās mērķauditorijas mērījums (aptauja)
1.5.2. Kopienas sadarbības projekti	■ Īstenoto kopienas sadarbības projektu skaits
1.5.3. Labās prakses piemēru popularizēšana sabiedrībai kopumā	■ Īstenoto pasākumu skaits

PMP PREVENCIJAS AKTIVITĀTE	REZULTĀTU RĀDĪTĀJU PIEMĒRI
2. MĒRĶTIECĪGĀ PREVENCIJA	
2.1. Agrīnas preventijas pasākumi	
2.1.1. Atbalsta programmas pirmsskolas vecuma bērniem (izglītības jomā)	- Izglītības iestāžu, kurās ir pieejamas/tiek nodrošinātas atbalsta programmas pirmsskolas vecuma bērniem, skaits - Pirmsskolas vecuma bērnu, kuri saņem atbalsta programmas, skaits (īpatsvars)
2.1.2. Atbalsta speciālisti pirmsskolā	Atbalsta speciālistu nodrošinājums izglītības iestādēs (VIIS un/vai pašvaldības dati)
2.1.3. Lasītprasmes veicināšanas programmas	- Izglītības iestāžu, kurās ir pieejamas/tiek nodrošinātas lasītprasmes veicināšanas programmas, skaits - Izglītojamo, kuri piedalās lasītprasmes veicināšanas programmās, skaits (īpatsvars)
2.1.4. Bērnu agrīnās attīstības izvērtēšana (BAASIK u. c.)	- Izglītojamo, kuri saņēmuši bērnu agrīnās attīstības izvērtēšanas pakalpojumu, skaits (īpatsvars) - Izmantoto rīku/programmu skaits
2.1.5. Atbalsta programmas bērniem traucējumu mazināšanai (Stop 4–7 u. c.)	Izglītojamo, kuri saņem atbalsta programmas, skaits (īpatsvars)
2.1.6. Atbalsts bērniem agrīnā vecumā un to ģimenēm, mazinot iespējamus un pastāvošus attīstības, veselības, vides, sociālos u. c. riskus, bērnu attīstības un labbūtības veicināšanai	Izglītojamo, kuri saņem atbalsta programmas, skaits (īpatsvars)
2.2. Mērķtiecīgi atbalsta pasākumi PMP riskam pakļautajiem izglītojamajiem	
2.2.1. Atbalsta speciālistu konsultācijas	- Izglītojamo skaits un īpatsvars, kuri nepieciešamības gadījumā saņēmuši atbalstu priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai (VID007) - Īstenoto konsultāciju skaits
2.2.2. Konsultatīvs atbalsts/uzticības persona izglītības iestādē (piemēram, klases audzinātājs)	Izglītojamo skaits un īpatsvars, kuri nepieciešamības gadījumā saņēmuši atbalstu no uzticības personas izglītības iestādē
2.2.3. Individuālas un grupu konsultācijas mācību priekšmetu apgūvē	Izglītojamo īpatsvars, kuri nepieciešamības gadījumā saņēmuši atbalstu priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai (VID007)
2.2.4. Izglītības tehnoloģijas individuālas pieejas nodrošināšanā	Izglītības iestāžu, kurās ieviestas izglītības tehnoloģijas individuālas pieejas nodrošināšanā, skaits
2.3. Mērķtiecīga sadarbība ar PMP riskam pakļauto izglītojamo vecākiem	
2.3.1. Pārrunas ar klases audzinātāju, sociālo pedagogu u. tml.	- Vecāku, kuri piedalījušies pārrunās ar sociālo pedagogu, skaits (īpatsvars) - Klases audzinātāja īstenotie pasākumi sadarbībai ar izglītojamo vecākiem

PMP PREVENCIJAS AKTIVITĀTE	REZULTĀTU RĀDĪTĀJU PIEMĒRI
2.3.2. Psihologa konsultācijas vecākiem	▪ Vecāku, kuri saņēmuši psihologa konsultācijas, skaits (īpatsvars)
2.3.3. Vecāku prasmju pilnveides kursi	▪ Vecāku, kuri piedalījušies prasmju pilnveidesursos, skaits (īpatsvars)
2.3.4. Informācija par atbalsta iespējām PMP riska izglītojamajiem un to vecākiem	▪ Vecāku viedokļa vērtējums par informācijas pieejamību (aptauja)
2.4. Mērķtiecīgi atbalsta pasākumi pedagogiem, kuri strādā ar PMP riskam pakļautiem izglītojamajiem	
2.4.1. PMP risku monitorings un analīze	▪ Pedagogu skaits (īpatsvars), kuri strādā ar PMP riskam pakļautiem izglītojamajiem (veic PMP risku monitoringu, identificē riskus, analizē tos)
2.4.2. Pedagogu profesionālā pilnveide par PMP prevenciju	▪ Pedagogu, kuri piedalījušies profesionālās pilnveides pasākumos par PMP prevenciju, skaits (īpatsvars)
2.4.3. Psihoemocionālais atbalsts	▪ Pedagogu, kuri saņēmuši psihoemocionālā atbalsta pakalpojumus, skaits (īpatsvars)
2.4.4. Supervīzijas	▪ Pedagogu, kuri saņēmuši supervīzijas pakalpojumus, skaits (īpatsvars) ▪ Pedagogu vērtējums par saņemto supervīzijas pakalpojumu kvalitāti un ietekmi (aptauja)
2.5. Preventīvs darbs ar sociālā riska ģimenēm	
2.5.1. Risku monitorings	▪ Ģimeņu, kuras iekļautas risku monitorēšanā, skaits (īpatsvars)
2.5.2. Sociālā darbinieka konsultācijas	▪ Ģimeņu, kuras saņēmušas sociālo darbinieku konsultācijas, skaits (īpatsvars)
2.5.3. Atbalsta grupas vecākiem	▪ Ģimeņu (vecāku), kuras saņēmušas atbalsta grupu pakalpojumus, skaits (īpatsvars)
2.5.4. Agrīnas intervences pakalpojums	▪ Ģimeņu, kuras saņēmušas agrīnas intervences pakalpojumus, skaits (īpatsvars)
2.5.5. Izglītojošas nodarbības vecāku prasmju attīstīšanai	▪ Īstenoto nodarbību skaits ▪ Dalībnieku skaits īstenotajās nodarbībās ▪ Dalībnieku vērtējums par nodarbību īstenošanu – satura kvalitāte, organizatoriskie procesi u. tml. (aptauja)
2.6. Sociālie pakalpojumi izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām	
2.6.1. Atbalsta speciālisti	▪ Izglītojamo, kuri saņem atbalsta speciālistu konsultācijas, skaits (īpatsvars)
2.6.2. Pavadoņi	▪ Izglītojamo, kuri saņem pavadoņa pakalpojumu, skaits (īpatsvars)
2.6.3. Asistenti	▪ Izglītojamo, kuri saņem asistenta pakalpojumu, skaits (īpatsvars)
2.6.4. Specializētais transports	▪ Izglītojamo, kuri saņem specializētā transporta pakalpojumu, skaits (īpatsvars)
2.6.5. Surdotulks	▪ Izglītojamo, kuri saņem surdotulka pakalpojumu, skaits (īpatsvars)

PMP PREVENCIJAS AKTIVITĀTE	REZULTĀTU RĀDĪTĀJU PIEMĒRI
2.6.6. Tehniskie palīglīdzekļi	▪ Izglītojamo, kuri nodrošināti ar tehniskajiem palīglīdzekļiem, skaits (īpatsvars)
2.6.7. Pielāgoti mācību materiāli	▪ Izglītojamo, kuri nodrošināti ar pielāgotiem mācību materiāliem, skaits (īpatsvars)
2.7. Darbs ar jaunatni (PMP riska jaunieši)	
2.7.2. Jauniešu neformālās izglītības projekti PMP riska grupai	▪ Ar PMP tematiku saistīto jaunatnes neformālās izglītības projektu skaits ▪ Dalībnieku skaits ar PMP tematiku saistītajos jaunatnes neformālās izglītības projektos
2.7.3. Atbalsts “jaunietis – jauniešiem”	▪ Jauniešu, kuri piedalās atbalsta programmā “jaunietis – jauniešiem”, skaits
2.7.4. Dažādas atbalsta programmas jauniešiem	▪ Īstenoto atbalsta programmu skaits un dalībnieku skaits tajās
2.7.5. Darbs ar PMP riska jauniešiem jauniešu centros	▪ Jauniešu centru, kuros tiek īstenots mērķtiecīgs darbs ar PMP riska jauniešiem, skaits
3. PIELĀGOTĀ PREVENCIJA	
3.1. Individuālas konsultācijas augsta PMP riska izglītojamajiem	
3.1.1. Konsultācijas mācību priekšmetu apgūvē	▪ Izglītojamo skaits un īpatsvars, kuri nepieciešamības gadījumā saņēmuši atbalstu priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai (VID007) ▪ Īstenoto konsultāciju skaits
3.1.2. Atbalsta speciālistu konsultācijas (pedagogs, psihologs, sociālais pedagogs, pedagoga palīgs, speciālās izglītības pedagogs, surdotulks, asistents, ergoterapeits, karjeras konsultants)	▪ Izglītojamo skaits un īpatsvars, kuri nepieciešamības gadījumā saņēmuši atbalstu priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai (VID007) ▪ Īstenoto konsultāciju skaits
3.1.3. Konsultatīvs atbalsts (uzticības persona izglītības iestādē)	▪ Izglītojamo skaits un īpatsvars, kuri nepieciešamības gadījumā saņēmuši atbalstu priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai (VID007)
3.1.4. Mentora atbalsts	▪ Izglītojamo, kuri saņem mentora pakalpojumu, skaits (īpatsvars)
3.1.5. Grupu nodarbības (terapeitiskās grupas, atbalsta grupas)	▪ Izglītojamo, kuri piedalās grupu nodarbību pakalpojumos, skaits (īpatsvars)
3.1.6. Medicīnas personāla konsultācijas (neirologs, psihiatrs, psihoterapeits, narkologs u. c.)	▪ Izglītojamo, kuri saņem medicīnas personāla konsultācijas, skaits (īpatsvars)
3.2. Neformālās izglītības programmas u. c. atbalsts augsta PMP riska jauniešiem	
3.2.1. Jaunatnes darbinieka individuāls darbs ar PMP riska jauniešiem	▪ Jauniešu, kuri saņem jaunatnes darbinieka individuālu konsultatīvo atbalstu, skaits
3.2.2. Jaunatnes neformālās izglītības projekti augsta PMP riska jauniešiem	▪ Jauniešu, kuri piedalās jaunatnes neformālās izglītības projektos, skaits ▪ Jauniešu apmierinātība ar jaunatnes iniciatīvu projektiem (aptauja)
3.2.3. Koučings	▪ Izglītojamo, kuri saņēmuši kouča konsultācijas, skaits

PMP PREVENCIJAS AKTIVITĀTE	REZULTĀTU RĀDĪTĀJU PIEMĒRI
3.2.4.Terapeitiskas grupas jauniešiem	- Jauniešu, kuri piedalījušies terapeitiskajās grupās jauniešiem, skaits - Jauniešu apmierinātība ar dalību terapeitiskajās grupās (aptauja)
3.2.5.Mentors/uzticības persona	- Jauniešu, kuri saņem mentora/uzticības personas atbalstu, skaits - Jauniešu apmierinātība ar mentora/uzticības personas sniegto atbalstu (aptauja)
3.2.6.Programmas jauniešu pašvērtējuma, vērtību un attieksmes maiņai	- Jauniešu, kuri piedalās atbalsta programmās, skaits - Jauniešu apmierinātība ar atbalsta programmām (aptauja)
3.2.7.Piedzīvojumu terapija	- Jauniešu, kuri piedalās piedzīvojumu terapijas aktivitātēs, skaits - Jauniešu apmierinātība ar piedzīvojumu terapijas aktivitātēm (aptauja)
3.3. Atbalsts pedagogiem un izglītības iestādes vadībai, kas strādā ar augsta PMP riska izglītojamajiem	
3.3.1.Iespēja saņemt profesionālu padomu konkrētu PMP gadījumu risināšanā	- Pedagogu, kuri saņēmuši profesionālu atbalstu PMP gadījumu risināšanā (viedokļa vērtējums, aptauja), īpatsvars - Pedagogu vērtējums par profesionālā atbalsta PMP gadījumu risināšanā pieejamību un kvalitāti (aptauja)
3.3.2.Mediācija	- Pedagogu, kuri saņēmuši mediācijas pakalpojumu, skaits - Pedagogu vērtējums par mediācijas pakalpojumu kvalitāti (aptauja)
3.3.3.Supervīzijas	- Pedagogu, kuri piedalās supervīzijās, skaits - Pedagogu vērtējums par supervīziju lietderību (aptauja)
3.4. Ekonomiska atbalsta pasākumi augsta PMP riska izglītojamajiem un to ģimenēm	
3.4.1.Kompensācijas	- Izglītojamo, kuri saņem izdevumu kompensācijas, skaits (īpatsvars) - Pieejamo un izlietoto kompensāciju apjoms eiro (gadā)
3.4.2.Transporta nodrošināšana	Izglītojamo, kuri saņem atbalstu transporta pakalpojumiem, skaits (īpatsvars)
3.5. Sociālais atbalsts augsta PMP riska izglītojamajiem un to ģimenēm	
3.7.1.Psihologa konsultācijas vecākiem	Vecāku (ģimeņu), kuri saņem psihologa konsultācijas, skaits (īpatsvars)
3.7.2.Psihoterapijas konsultācijas ģimenēm	Vecāku (ģimeņu), kuri saņem psihoterapijas konsultācijas, skaits (īpatsvars)
3.7.3.Sociālā darbinieka konsultācijas	Vecāku (ģimeņu), kuri saņem sociālā darbinieka konsultācijas, skaits (īpatsvars)
3.7.4.Atbalsta grupas	Vecāku (ģimeņu), kuri piedalās atbalsta grupās, skaits (īpatsvars)
3.7.5.Sociālā rehabilitācija atkarību mazināšanai, no vardarbības cietušajiem, vardarbības veicējiem, personām ar speciālām vajadzībām u. c.	Ģimeņu ar bērniem, kuri saņem sociālās rehabilitācijas pakalpojumus, skaits (īpatsvars)

PMP PREVENCIJAS AKTIVITĀTE	REZULTĀTU RĀDĪTĀJU PIEMĒRI
	▪ Pusaudžu un jauniešu, kuri saņem sociālās rehabilitācijas pakalpojumus, skaits (īpatsvars)
3.7.6.Krīzes/ģimenes centra atbalsts	▪ Vecāku (ģimeņu), kuri izmanto krīzes/ģimenes centra atbalsta pakalpojumus, skaits (īpatsvars)
3.7.7.Atkarību profilakses un ārstēšanas pakalpojumi	▪ Izglītojamo, kuri saņem atkarību profilakses un ārstēšanas pakalpojumus, skaits (īpatsvars) ▪ Vecāku (ģimeņu), kuri saņem atkarību profilakses un ārstēšanas pakalpojumus, skaits (īpatsvars)
3.7.8.Garīgās veselības aprūpes pakalpojumi	▪ Izglītojamo, kuri saņem garīgās veselības aprūpes pakalpojumus, skaits (īpatsvars) ▪ Vecāku (ģimeņu), kuri saņem garīgās veselības aprūpes pakalpojumus, skaits (īpatsvars)
3.7.9.Ģimenes asistenta pakalpojums	▪ Vecāku (ģimeņu), kuri saņem ģimenes asistenta pakalpojumus, skaits (īpatsvars)
3.7.10. Mediācija	▪ Vecāku (ģimeņu), kuri saņem mediācijas pakalpojumus, skaits (īpatsvars)
3.7.11. Vecāku prasmju pilnveides kursi	▪ Vecāku, kuri piedalās prasmju pilnveidesursos par bērnu audzināšanu u. tml., skaits (īpatsvars)

12. PIELIKUMS: Pašvaldības līmeņa rīcības programmas “PMP prevencijas sistēma un ieviešanas plāns” izstrādes paraugs

Dokuments **“Rīcības programma: “Priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas prevencijas sistēma un ieviešanas plāns”**” ir izstrādāts kā pielikums projekta “Pumpurs” ietvaros izstrādātajai PMP prevencijas koncepcijai un kopā ar koncepcijas saturu kalpo kā saturisks un strukturāls paraugs (veidne) katras pašvaldības individuālā PMP prevencijas plānošanas dokumenta izstrādē.

Koncepcijas saturam un rīcības programmas veidnei ir rekomendējošs raksturs, un katra pašvaldība, izvēloties Koncepcijā piedāvātos un aprakstītos elementus, veido savu PMP prevencijas sistēmu un ieviešanas plānu, ņemot vērā sava novada/valstspilsētas un plānošanas reģiona īpatnības un attīstības modeļus, kā arī balstās uz pārdomātiem pašvaldību lēmumiem par resursu lietderīgu izmantošanu un izglītības pakalpojumu pieejamības un kvalitātes plānošanu.

Tiek rekomendēts, ka pašvaldības līmeņa PMP prevencijas plānošanas dokuments kā atsevišķa nodaļa vai tematiskā rīcības programma tiek iekļauts pašvaldības izglītības ekosistēmas attīstības stratēģijā. Vienlaikus pašvaldība var izvēlēties citu struktūru sava PMP prevencijas plānošanas dokumenta izstrādei, pie nosacījuma, ka konceptuāli tiek ievērots šajā rīcības programmas paraugā sniegtais saturiskais tvērums.

Pašvaldības līmeņa rīcības programmas “PMP prevencijas sistēma un ieviešanas plāns” izstrādes paraugu skatīt atsevišķā MS Word dokumentā ar nosaukumu:

“PMP_Koncepcija_12.pielikums_PMP_prevencijas_sistema_un_plans_PARAUGS.docx”.